yeni öncü

ŞUBAT MART 88 AYLIK SOSYALİST DERGİ K.D.V. Dahil: 1000TL

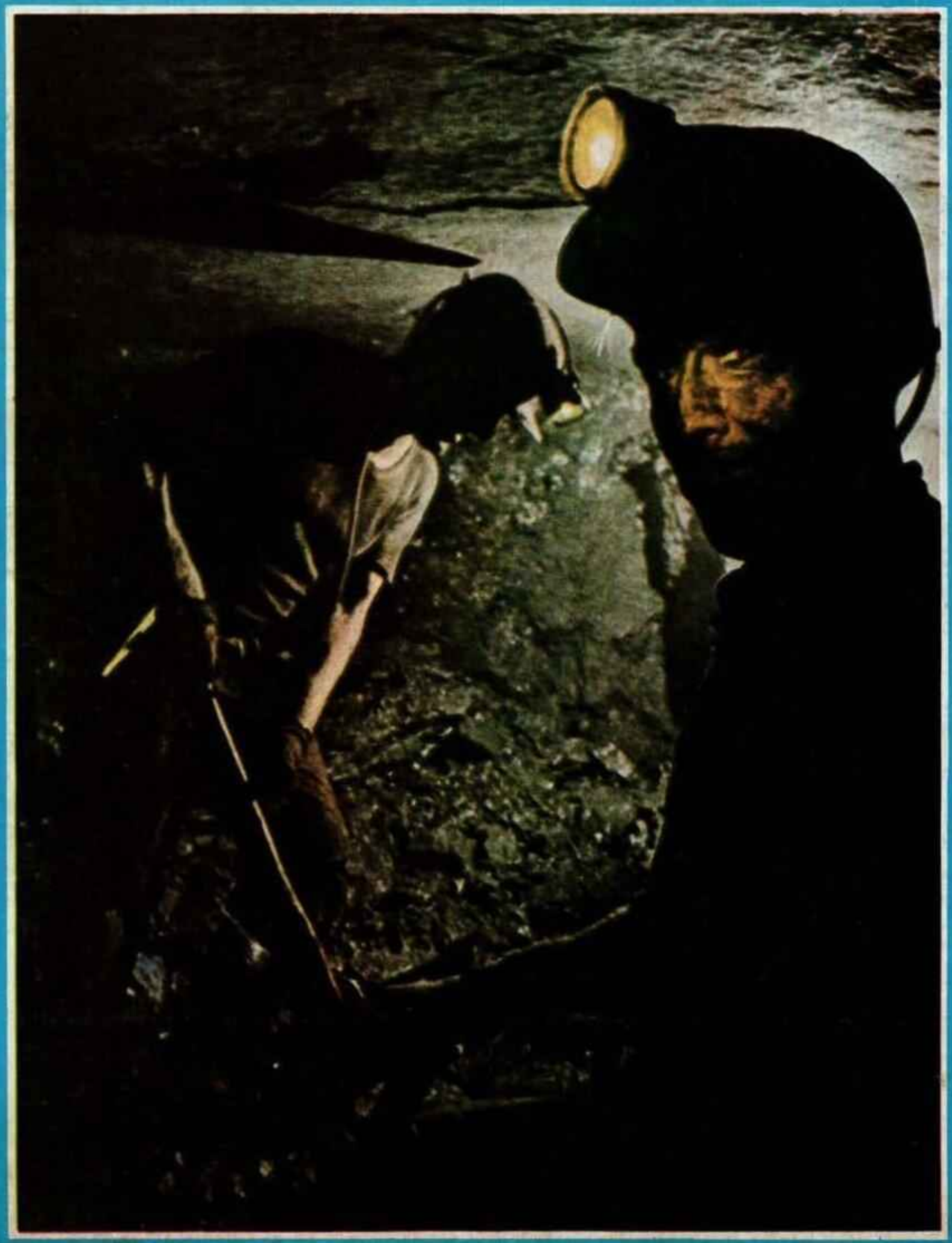

yeni öncü
AYLIK SOSYALİST DERGİ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ. SAHİBİ: Nuran AĞAN
TEKNİK HAZIRLIK: atölye görsel **DİZGİ:** PAMUKÇUOĞLU
MATBAA: MAPSAN Matbaacılık **KAPAK:** SERVET
ADRES: Çatalçeşme Sok.6/1 Huzur Han. Kat.4 Cağaloğlu-İST
TEL: 511 35 81 **DAĞITIM:** EMEK DAĞITIM

HAVALELER: NURAN AĞAN adına Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi Hesap No. 102950
Avrupa'daki tüm Türk Bankalarına İktisat Bankası İst. Mecidiyeköy Şubesi. 0781599-01 IBDM TR 31094
Telex (By tested) No'lu Hesaba yatırmanız Banka dekontunuve adresinizi bize göndermeniz yeterlidir.
ABONE KOŞULLARI: Yurt içi Yıllık :7000 TL. 6 Aylık:4000 Yurtdışı Yıllık:50 DM. 6 Aylık:25 DM.

yeni öncü
AYLIK SOSYALİST DERGİ

ABONE FİŞİ

Derginize zamanında ve daha ucuza sahip olabilmek için ilişikteki abone fişini doldurup banka havale kağıdının bir kopyasıyla adresimize gönderiniz.

Lütfen büyük harflerle, mürekkepli kalemle doldurunuz.

abone bedeli:	**Yurtiçi**	**Yıllık :7000 TL. 6 Aylık:4000**
	Yurtdışı	**Yıllık:50 DM. 6 Aylık:25 DM.**

Adı :
Soyadı :
Adres :

Şehir :
Ülke :

Abonenizin başlıyacağı ay:
Abonenizin biteceği ay:

Havalelerinizi: Nuran Ağan adına YURT İÇİ: Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi 1029502Hesap Numarasına
YURT DIŞI: Avrupa'daki Tüm Türk Bankalarına İktisat Bankası İst. Mecidiyeköy Şubesi 0781599-01 IBDM TR 31094
Telex (Bytested) no.lu hesaba göndermenizi rica ederiz.

akın var,
güneşe akın!
güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın.

GÜNEŞE Çağrı

gençlik gelecektir.

Her türlü baskı, sömürü ve sömürgeciliğe karşı

Mart Sayısı Bayilerde

Yazışma adresi: Cevizli Mah. İmren Sok. No.: 4/3 BAKIRKÖY/İST.

İÇİNDEKİLER

Ekonomi-Politika-Demokrasi

DİSK 21 Yaşında 2
A.Baştürk: "DİSK Bir Niteliktir" 5
Tariş Direnişinin 8. Yıldönümünde 10
Tariş Direnişi: "Teslim Olmayacağız. Faşizme Karşı Omuz Omuza." 14
Demokratik Kitle Örgütleri ve Eğitimciler Derneği 16
Öğretmenler Örgütleniyor 20

Dünyadan

Bir Bütünün Güney Parçası: Kuzey Irak 29
Uluslaşma Sürecinde Kültürel Birikimler ve Kaynakları 32
19. ve 20. Yüzyıllarda Kürt Ayaklanmalarının Sosyal Karakteri 34
F.Almanya Seçme ve Seçilme Hakkı Mücadelesi 37
30 Ocak 1933 39
1933-45 Hitler Faşizmi 41
Moncada'nın 34. Yıldönümünde F. Castro'nun Yaptığı Konuşma 42
Uruguay'da Askeri Diktatörlük ve Sınıfsal Dinamikler 46

Sosyalizmin Sorunları

Çağatay Anadol: "Bizim Parti" 53
Gorbaçov Reformları Üzerine 55
Çoğulculuk Bilimin de Gereğidir, Sovyetlerin de 59

Kadın

"Bağımsız" Kadın Örgütlenmesi Üzerine Birkaç Söz 72
Zeki Erginbay: "Mücadelemizde Yaşıyor, Yaşayacak" 75
Okurlarımıza Çağrı 77

Mektuplar

Bu sayıda

13 Şubat DİSK'in 21. Yılı, *DİSK Genel Başkanı* ***A.Baştürk*** *ile yaptığımız söyleşiyi DİSK Avukatlarından* ***E.Tahiroğlu*** *"Türkiye'de demokrasi var olacak ve yaşayacaksa DİSK'in 21 yıldır var olan sendikal anlayışı yaşamalıdır." diyerek sürdürüyor.*

Tariş Direnişi*'nin sınıf mücadelesinde ayrı bir yeri var. Direniş, aynı zamanda günümüzde işçi sınıfının karşılaştığı sorunları aşmada bir ışık oluşturuyor.* ***Hacay Yılmaz*** *direnişi değişik bir bakışla ele alıp önemini ve zaaflarını sergilerken,* ***K.Yetkin*** *direnişin KİT'lerdeki önemi üzerinde duruyor.*

Öğretmenler Örgütleniyor! *Ocak ayının sonlarında* ***ABECE Dergisi****'nin Ankara'da düzenlediği panel* ***EĞİT-DER****'in kuruluşunun başlangıcı oldu. Kuruculerla yaptığımız röportajla birlikte TÖB-DER Gen.Yön.Kur.Üyesi* ***M. Nesil Ünal****'ın* ***"Demokratik Kitle Örgütleri ve Eğitimciler Derneği Olayı"*** *başlıklı yazısı bir bütünlük taşıyor.*

Temel Demirer, "Bir Bütünün Güney Parçası ya da Kuzey Irak" *başlıklı yazısıyla Kürdistan üzerine gözlemlerini ve düşüncelerini dile getirirken bu sayımızdan itibaren yeni bir inceleme-araştırma dizisini başlatıyoruz.* ***N.Heval, "Uluslaşma Sürecinde Kültürel Birikimler ve Kaynakları"*** *yazısıyla birlikte* ***"19. ve 20. yüzyıllardaki Kürt Ayaklanmalarının Sosyal Karakterini"*** *inceliyor.*

Moncada Garnizonu *baskınının 34. yılı Küba'da coşkuyla kutlandı.* ***F.Castro*** *yaptığı konuşmada, Sosyalist Küba'nın devrimle birlikte kazanımlarını anlattı v ebunu hiçbir gücün yok edemeyeceğini söyledi. Sözlerini* ***'Patria o muarte'*** *diye bitiren Castro'nun konuşmasının tam metnini yayınlıyoruz.*

Latin Amerika *ülkelerinden* ***Uruguay'da*** *yaklaşık beş ay önce seçimler yapıldı ve askeri diktatörlüğün yönetimine son verildi.* ***Mehmet Petek*** *bir bütün olarak gelişmeleri öncesiyle birlikte.* ***"Uruguay, Askeri Diktatörlük ve Sınıfsal Dinamikler"*** *başlıklı yazısıyla değerlendiriyor.*

Geçtiğimiz sayıda başlattığımız Sosyalist Parti tartışmalarına bu sayımızda isteğimiz üzerine ***"Bizim Parti"*** *yazısıyla* ***Çağatay Anadol*** *da katılıyor. Yeni Öncü'nün bir önceki sayısındaki sosyalist parti tartışmaları üzerine olan yazıya 'sitem' eden Anadol, yazısının sonlarında sözlerini "Esas olan dost olduğumuzu bilmektir, ona göre davranmaktır." diyerek bitiriyor.*

Bu sayımızda ***M.Nazımoğlu'*** *nun bir yazısı var. Gorbaçov reformlarının ekonomik plandaki yansıması üzerine dergimizde daha önce sadece A.Sarıali'nin bir yazısı çıkmıştı. M. Nazımoğlu bunu* ***"Gorbaçov Reformları Üzerine"*** *başlıklı yazısıyla daha bir bütünlüklü olarak sürdürüyor.*

Sosyalist Demokrasi *üzerine* ***T.Yılmaz,*** *A.Ural'ın yayınlanmamış bir yazısını* ***"Çoğulculuk Bilimin de Gereğidir, Sovyetin de"*** *başlıklı yazısıyla yanıtlıyor. Yayınlanmamış bir yazıya karşı eleştirinin gerekçesi, yazının giriş bölümünde belirtiliyor.*

8 Mart'la *birlikte, N.Sena'nın daha önce dergimizde yayınlanan bağımsız kadın örgütlenmesi düşüncesine bağlı olarak bu sayımızda iki yazı yer alıyor. İlginizi çekeceğinizi umuyoruz.*

Son olarak mutlaka ***"Okuyucularımıza Çağrı"*** *sayfamıza ses vermenizi bekliyoruz.*

Dostlukla.

★

"TÜRK-İŞ içinde kalarak yönetimi işçiden yana olanlara devretmek yolları artık tamamen tıkanmıştır. TÜRK-İŞ çıkarcı sendikacılığın, israfın ve yerli-yabancı sömürücülere hizmetin temsilcisi olmuştur. Bu bakımdan Anayasa'da yer alan işçi haklarının savunucusu ve işçilerin her bakımdan rahat bir hayata kavuşması mücadelesinin öncülerinden olan devrimci sendikalar, TÜRK-İŞ konfederasyonu adındaki kuruluşun üyesi kalmaktan utanç duymaktadırlar."

(DİSK'in kuruluş gerekçelerinden)

DİSK 21 YAŞINDA

YAŞASIN DİSK!

K. YETKİN

13 Şubat 1967 yılında DİSK'in kuruluşu geleneksel sendikacılık anlayışından ve mücadele yönteminden kesin bir kopuşun ifadesi oldu.

İşçi sınıfının sendikal hareketini işçi sınıfı hareketinden ya da politik örgütlenmesinden ayırmak olası değil. Her ülkede olduğu gibi işçi sınıfı hareketi ile sosyalizmin bilincini taşıyan hareketler, ülkemizde de farklı kanallarda gelişti; gelişiyor. Proletarya sosyalizminin işçi sınıfı hareketini örgüt pratiği ile kucaklayamaması, işçi sınıfı hareketinin burjuvazinin etkisine girmesine yol açtı. Sendikal planda sınıf işbirlikçisi eğilim bu koşullarda biçimlendi.

Burjuvazi, 1932'den itibaren çeşitli adlar altında güdümlü sendikaları kurdurtmaya başladı. Burjuvazinin işçi sınıfı hareketini saptırmada dayandığı bu temel yöntem, günümüze dek uzanan kalıcı bir eğilim kazandı. Bu saptırmacı politika 1947'den sonra özellikle daha bir pekişti. Sınıf işbirliği politikasına temel olacak 'işçi aristokrasisi'ni bu güdümlü sendikalar eliyle yarattı. Burjuvazinin partileriyle çok sıkı ilişkiler içinde olmalarına rağmen 'partilerüstü politika' anlayışı işçi kitleleri içindeki sınıf sendikacılığı eğilimlerini yoketmenin bir aracı olarak kullanıldı.

Türkiye işçi sınıfı için 1960'lı yıllar yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Türkiye kapitalizmi bunalımdan çıkış yolunu farklı bir gelişmede buldu. Bu yıllar aynı zamanda dünya kapitalizminin gerileme, buna bağlı olarak da işçi ve demokratik hareketin yükselmesine denk düşüyordu. Sosyalizm ilk kez Küba devrimi ile birlikte Amerika kıtasının ortasına yerleşti. Kapitalist ülkelerde işçi sınıfının bütün örgütlerinin gücü ve etkinliği arttı, ulusal kurtuluş hareketi yeni bir atılım dönemine girdi.

Türkiye'de de burjuvazinin o zamana dek uygulayageldiği içiçe geçmiş baskıcı ve saptırıcı politikalarını birbirinden ayırmaya iten koşullar nesnel olarak ortaya çıktı. Burjuvazinin bu iki politikası arasındaki uyuşmazlığı yoğunlaştıran sınıf işbirlikçisi Türk-İş'i hızla bunalıma sürükleyen belirleyici unsur, işçi sınıfının bağımsız örgütlenme hakkına sarılması oldu. Öte yandan uzun yıllar boyunca sindirilen ve susturulan sol, 27 Mayıs'ın yarattığı kısmi 'özgürlük' ortamında sesini duyurabilmeye çalıştı. TİP'in kuruluşu sınıf uzlaşmacılığından farklı bir sendikal anlayışının da oluşmasını sağladı. Teorik netlikten oldukça yoksun, popülist bir sosyalizm düşüncesi yaygınlaşmaya başladı. İktidarlar tarafından işçilere empoze edilen 'önderler'e karşı, sınıf çıkarlarını savunan, kaba da olsa burjuvazinin etkisi dışında mücadele verilmesi gerektiğine inanan sendikacılar oluştu.

Geleneksel sendikal mücadele anlayışından kopuşun başında işçi sınıfı hareketinin kendisi geliyordu. 31 Aralık 1961'de İstanbul Saraçhane'de 200 bin işçi 1961 Anayasası ile belirtilen ama bir türlü uygulanmayan grev ve toplusözleşme yapma hakkının gerçekleştirilmesi için miting yaptı. Ankara'da yapı işçilerinin Meclis önünde polisle karşı karşıya gelmesi, Ocak 1963'de Kavel işçilerin barikata çıkarak direnmesi, işçi hareketi için yeni mücadele anlayışının temellerini attı. Geleneksel

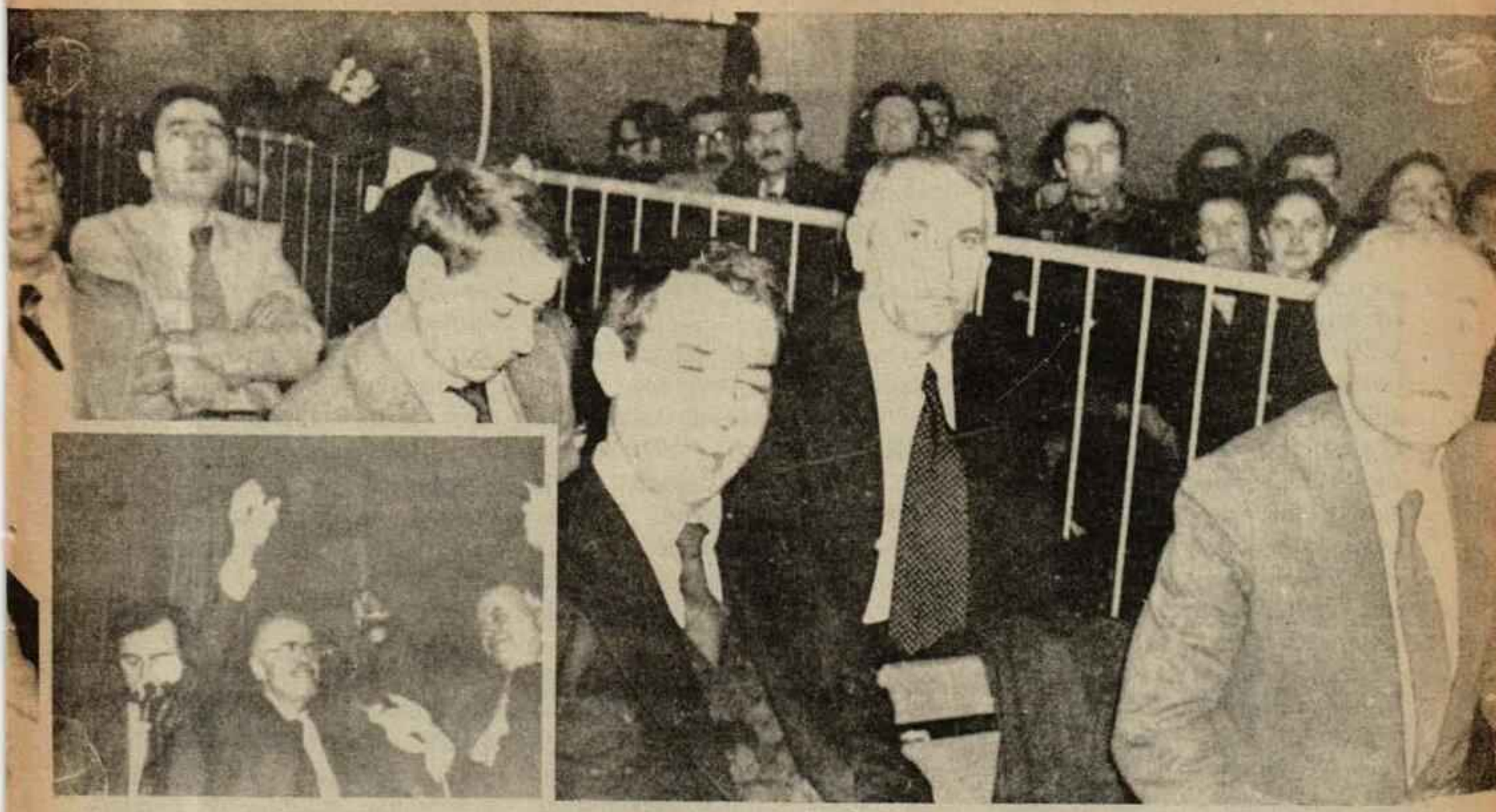

Yargılanıyor

mücadele yöntemlerinden ayrışma ve kopuş sürecini Kavel direnişi başlattı denilebilir.

İşçi sınıfı kendi deneyimleriyle alışılagelmiş ve tepeden empoze edilen mücadele yöntemlerini aşmaya, bu direnişle başladı. İşçi sınıfı artık fiilen farklı ve kapitalizmin yeni koşullarına uygun yeni bir sendikacılık anlayışına yöneliyordu.

Türk-İş yönetiminin işçi sınıfının bu haklılığına karşı tutumu oldukça ilginç. "**Türk-İş Mersin Rafinerisi'ndeki grevi hiçbir surette desteklemeyecektir. Büyük işçi kitlesi henüz küçük haklarına sahip olmadığı halde zenginlerin dahi erişemeyecekleri konforlar peşinde koşan bu işçilerin, yapacakları grevin sonunda mutlaka hüsrana uğrayacakları tabidir.**"

Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, 1963'de yönetimin tavrını bu cümlelerle açıklıyordu. Grev hakkının henüz yasalaştığı bir aşamada Türk-İş'in bu açık karşı çıkışı grevin sonucunu etkileyecek, grev başarısızlıkla bitecekti. Aynı şey Bozkurt Mensucat ile Mannesmann grevlerinin başına da geldi. Özellikle 1965 Mart'ında gelişen ve iki işçinin öldürülmesiyle sonuçlanan Zonguldak maden işçilerinin eylemi, Türk-İş bünyesindeki görüş ayrılıklarını daha da netleştirdi.

Türk-İş yönetiminin işçi düşmanı politikası, 1966 yılı başlarında Kristal-İş Sendikası'nın Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikaları'nda başlattığı greve karşı takındığı tutumla iyice açığa çıktı. Türk-İş yönetimi işverenlerle uzlaşarak grevi ezme yoluna gitti. İşverenlerle yaptığı görüşmeler sonucu bir protokol imzalayarak grevi yürüten sendikacıların işe alınmamalarını kabul etti. Ancak Kristal-İş protokolü tanımadığını ilan ederek, grevin sürdürülmesi kararını aldı.

Kristal-İş'in grevi yürütebilmek üzere yardım istemesini takiben İstanbul'da bir grev destekleme komitesi kuruldu. Türk-İş yönetiminin komiteye karşı tepkisi çok sert oldu ve komiteyi oluşturan sendikaları Haysiyet Divanı'na verdi. Kuşkusuz sorun bir disiplinsizlik sorunu değildi. Türk-İş'e bağlı sendikaların gerek tabanında gerekse tavanında sınıf dayanışması eğilimleri gelişmeye başlamıştı ve bu gelecekte Türk-İş yönetimi açısından yeni bir tehlike kaynağı olabilirdi.

Bu gelişmeler sonucunda Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş sendikaları aralarına Bağımsız Gıda-İş Sendikası'nı da alarak Temmuz 1966'da "Sendikalararası Dayanışma Anlaşması' **(SADA)**" adıyla anılan belgeyi imzaladılar.

SADA'nın ikili bir görevi söz konusu idi: Grevlerin desteklenmesi amacıyla ekonomik dayanışmayı sağlamak ve yeni bir konfederasyonun kuruluş hazırlıklarını yapmak.

Bu sendikaları Türk-İş yönetimine karşı bir konuma getiren salt yönetimin sınıf uzlaşmacı ve işçi sınıfının çıkarlarından uzak politikası değildi. Türk-İş yönetimi çeşitli genel kurul kararlarına rağmen aynı işkolunda birçok sendikanın birlikte varolmasına izin vererek bunu kendi anlayışının dışındaki sendikaları etkisizleştirme aracı olarak kullandı. Ayrım gözeten ilkesiz, bölücü tutumu sendikalar arasındaki rekabeti ve çelişkileri artırmıştı. Kuruluşundan bu yana etkin olan Amerikancı sendikacılık anlayışı ve bu anlayışın sendikalara benimsetilmesi için ABD ile kurulan ilişkiler, ilkesel ayrılıklardan bazılarıydı.

İhraç edilen üç sendika 12 Şubat 1967 günü yaptıkları genel kurullarında Türk-İş'ten kesin olarak ayrılma ve **Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu**'nu DİSK'i kurma

kararı aldılar. Bağımsız Gıda-İş ile Zonguldak'ta kurulu Türkiye Maden İşçileri Sendikası da aynı doğrultuda bir karar alınca, beş sendika kurucu üye olarak DİSK'i oluşturdular.

DİSK'in kuruluşu işçi sınıfının yaşamsal çıkarları için mücadelesine büyük hız kazandırdı. 1961-70 yılları arasındaki işçi hareketlerinin çok büyük bir bölümü DİSK'in kuruluşundan sonraki üç yıl içinde gerçekleşti. İşçi hareketi içinde işgal, pasif direniş gibi mücadele biçimlerinin oranı hızla yükseldi. İşçilerin başka fabrika işçileriyle dayanışma, işten atılan arkadaşlarını destekleme, sendika seçme özgürlüğü amacıyla girdikleri eylemlerin payı da birkaç kat arttı. Tüm bu somut gelişmeler burjuvaziyi oldukça ürküttü. AP hükümeti 1970'de 274 ve 275 sayılı yasalarda, özellikle DİSK'i hedef alan sınırlayıcı yasa değişikliklerine karşı Türk-İş üyesi işçiler de olmak üzere tüm işçi sınıfı DİSK'e sahip çıktı. 15-16 Haziran'da İstanbul ve Kocaeli bölgesinde yığınsal direnişe geçti.

DİSK, 1970'ler sonrası işçiler için çekim merkezi oldu. 1973-75 yıllarında yoğunlaşan referandumların 47'sinden 27'sini DİSK'e bağlı sendikalar kazanırken, Türk-İş'e bağlı sendikalar ancak 6'sını kazanabildiler. Bu gelişmeler sonucunda yargıtay referandum yolunu da tıkadı.

Öte yandan DİSK, ekmek sorununun bağımsızlık-demokrasi-sosyalizm sorunundan ayrılamayacağının bilinciyle hareket ederek, yalnızca DİSK üyelerinin değil, Türk-İş'e bağlı ve bağımsız birçok sendika üyelerinin de yoğun biçimde katıldığı ve her biri DİSK-1 iddianamesinde tüm suçlamaların kanıtı olarak gösterilen faaliyetleri arasında **"1975 Demokratik Hak ve Özgürlükler Mitingi", "1976-1977 ve 1978 1 Mayıs Kutlamaları', "1976 DGM Genel Yas Eylemi", "5 Ocak 1979 (Kahramanmaraş Olayları Üzerine) 5 Dakikalık Saygı Duruşu", "1980 Demokrasi Mitingleri"** sayılabilir.

Bugün DİSK'in faaliyetlerine son verildi ama onun işçi sınıfı içinde yarattığı ilkeler yaşıyor. Günümüzde sendikal politika ve mücadelesi DİSK varlığından ayrı düşünülemez. Tüm bunlara rağmen DİSK'in bünyesinde taşıdığı zaaflar da gözardı edilmemeli. DİSK geleneğinin sürdürülebilmesi için nedenlerini farklı kavramakla birlikte, hemen hemen herkesin bildiği bu zaaflardan günümüzün sendikal politikası ve mücadelesi için dersler çıkarabileceği unutulmamalı.

Burjuvazi kapitalizmin eriştiği boyutla birlikte bir bütün olarak işçi sınıfına merkezi düzeyde kurumlarını (TİSK çatısı altında Kamu İşverenleri Sendikaları, İşverenler Sendikaları, TÜSİAD vs.) oluşturarak saldırıya geçiyor. Amaç her türlü sendikal hareketi ezmek ya da denetim altına alabilmek. Günümüzün görevi, burjuvazinin merkezi düzeyde saldırılarına karşı işçi sınıfının sendikal planda merkezi düzeyde örgütlenmiş, sınıf ve kitle sendikacılığını temel almış yapıyla karşılık verebilmesinin koşullarını yaratabilmek. Bunun yolu da yeni bir konfederasyondan geçiyor. Yeni bir konfederasyon önerisi, DİSK'in açılması mücadelesini dışlamıyor. Tam tersine DİSK'in açılma mücadelesini bu eksene oturtmamak DİSK'in varlığından vazgeçmek anlamına geliyor.

Yeni sendikal politika, işçileri kapitalistlere karşı sınıf mücadelesi içinde birleştirerek ekonomik ve toplumsal yaşamın yükselen bir unsuru haline getirebilir. Bir başka deyişle, sendikaların mücadelelerini sınıf mücadelesi temeline oturtmaları onları birer sınıf örgütü konumuna getirmiştir. Sendikal mücadeleyi sınıf mücadelesi zemininden koparmak, burjuvazinin isteğine boyun eğmekle eşanlamlı. Yeni bir çekim merkezi önerisi aynı zamanda sendikal mücadeleyi sınıf mücadelesi temeline oturtmanın; bundan vazgeçmek ise burjuvazinin yarattığı "çekim merkezlerine" teslim olmanın nesnel koşullarını oluşturuyor.

★

Bir Söyleşi

A.Baştürk:

"DİSK Bir Niteliktir"

Yeni Öncü: Başkan, DİSK'i yaratan koşullar ne idi? Sendikal mücadelede DİSK'in doğuşu belli bir tıkanıklığı aşma yolunda bir çaba mıydı? Kısaca, DİSK'in doğuşunu nasıl değerlendirmek gerekiyor?

Şimdi, şöyle başlayalım; 1952'de Türkiye işçi sınıfı konfederal düzeyde bir örgütlenmeye yöneldi. Bilindiği gibi, işçi sınıfının sendikal üst örgütü olarak Türk-İş ortaya çıktı. Türk-İş kuruluşuyla birlikte genellikle devlet sendikacılığı ve siyasi iktidarlarla içiçe bir sendikal politika izledi. Giderek Avrupa ve dünya işçi hareketiyle kendini yorumlayan, Türkiye işçi sınıfı ve onun sendikal örgütleri Türk-İş'in sendikal anlayışını daha çok hükümetlerle, siyasi iktidarlarla içiçe, işçi sınıfının ekonomik-demokratik haklarını yeterince savunamayan bir konuma düşmesi sonucu önce Türk-İş'i yenilemek, çağdaş sendikal konuma getirmek için uğraş verdiler. Fakat o günkü Türk-İş'in yöneticileri, 'partilerüstü politika' adı altında sürdürdükleri bir sendikal anlayış nedeniyle işçi sınıfını giderek depolitizasyona; politikadan soyutlayan, ekonomik-demokratik mücadeleye götürmeyen ve işçi sınıfının sendikal mücadelesini tıkayan bir konuma düştüler. Bu nedenle de, Türk-İş'in içinde verilen mücadele Türk-İş'i yenilemeye yetmedi. Ve bildiğimiz gibi DİSK, Türkiye işçi sınıfının ekonomik-demokratik planda sorumluluğunu üstlenmek üzere kuruldu ve sınıf sendikacılığını esas alarak faaliyetini 12 Eylül 1980'e kadar sürdürdü. 12 Eylül askeri darbesinin getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel modelde DİSK'e yer yoktu onlara göre. Hem ideolojik planda yoktu, hem ekonomik planda yoktu, hem de demokratik planda yoktu.

O nedenle de 'DİSK Operasyonu' dediğimiz olayı başlattılar ve DİSK'i tasfiye etmeyi hedef alan düzenlemenin içerisine girdiler. Ancak işçi sınıfının yıllarca kazandığı ekonomik-demokratik hakları böylesine budayan, böylesi çağdışı bir konuma getiren askeri yönetim ve onun devamı olan sivil yönetimler DİSK'i, DİSK'in sendikal anlayışını, onun ekonomik-demokratik mücadeledeki yerini ve kalıcı olarak belirlediği sınıf sendikacılığının kökünü kazıyamadılar. Bugün Türkiye'mizde DİSK'in sendikal anlayışı, işçi sınıfının dünyasına yerleşmiş konumdadır. Bunu yok etmek mümkün değildir. Geleceğin sendikal organizasyonları da DİSK'in sendikal anlayışını yeni, ekonomik-demokratik plandaki sendikal anlayışının temelleri üzerinde yükselecektir. Bu DİSK'le olacaktır. DİSK'i kapatırlarsa eskaza, yeni DİSK'ler doğacak ve onun üzerine bina edilecektir. Burada birşey akla gelebilir. Peki, Türk-İş kendini yenileyemez mi? Bu yöneticilerle, bu yapılarla bu görülmüyor. İşçi sınıfının geçirdiği sekiz yılın gerisinde kalan, Türk-İş yönetiminin basireti bağlı kararlarını ve geleceğe dönük umut vermeyen yapısını yenilerse, çağdaş sendikal boyutlar kazandırırsa, DİSK'in ilkeleri ve sendikal anlayışı hakim noktaya gelirse tabi ki, soruna bir başka biçimde bakabiliriz. Ama görülen o ki, ufukta böylesi bir sendikal anlayış yoktur.

"Türk-İş'in yöneticileri, 'partilerüstü politika' adı altında sürdürdükleri bir sendikal anlayış nedeniyle işçi sınıfını giderek depolitizasyona; politikadan soyutlayan, ekonomik, demokratik mücadeleye götürmeyen ve işçi sınıfının sendikal mücadelesini tıkayan bir konuma düştüler."

Yeni Öncü: Şu an DİSK'in hukuki durumu nedir?

DİSK'in hukuki durumu bilinen 80 Operasyonu sonrası, bizim konsey dediğimiz askeri darbeyi yapan generallerin DİSK'in faaliyetini durdurmuş olması, askıya alması, yöneticilerini önce gözaltına, sonra tutuklaması daha sonra da idam talebiyle yargılayıp, sonradan 141. madde ile cezalandırılmaya yönelmiş olmalarının hukuksal/gelişim

çizgisi hepimizin gözleri önünde ve bilinen bir konu olduğu için fazla birşey söylemeyi gereksiz addediyorum. Ancak mahalli mahkeme vermiş olduğu kararı henüz gerekçeli bir biçimde yazıp bize tebliğ etmiş değildir.

Görüldüğü kadarıyla daha bir süre de bunu yapacak konumda değildir. DİSK ve bağlı kuruluşları, onun sendikal anlayışı ve yöneticileri demokratik kamuoyunda ve ulusal planda aklanmıştır. Türkiye'de günlerden bir gün demokrasi yeniden gelecek, demokratik hak ve özgürlükler yerleşecekse DİSK'e ceza verilmesi, yöneticilerine ceza verilmesi, kuruluşlarının kapatılmasından söz edilemez. Böyle bir düzenin adı da demokrasi olamaz. O nedenle umut etmek istiyorum ki, yakın günlerde bu davalar bir siyasi kararla, Barış Derneği davası dahil, demokratik kuruluşlar üzerindeki bu baskıyı ve bir ölçüde devlet terörünü düzen yargı dediğimiz olayı verdiği kararlar, vereceği kararlar ortadan kaldırılabilsin.

Ve Türkiye demokratikleşme sürecinde hem kendi kamuoyu önünde, hem de dünya kamuoyu önünde böylesi bir dönüşüm, yani demokrasiyi yeniden tesise yöneldiğinin ciddi emarelerini ortaya koysun. Bu noktadan sonra hakkımızda verilecek olan kararın da bir değeri kalmamıştır. Çünkü biz aklanmış bir kuruluşuz. Biz bunu mahkeme platformunda belirttik, dünya kamuoyu önünde anlattık. Kendi ilerici-demokrat kamuoyumuz da bizim suç işlediğimizi kabul etmemiştir. O bakımdan kararın böylesi uzama dönemine girmiş olmasının sebeplerinden biri bu olabilir.

Biliyorsunuz, mal varlıklarımız kayyumlar eliyle yönetiliyor. Binalarımız demirbaşlarımız harap oldu, araçlar-gereçler eskidi, yıprandı ama; yöneticilerimiz dimdik duruyor. O bakımdan gayrıhukuki olan bu tasarrufun da sona ermesi lazım. Erdirilmesi için de birtakım ciddi çalışmaların içerisindeyiz.Önümüzdeki günlerde bunları birlikte yaşayıp göreceğiz.

Yeni Öncü: Başkan, kısaca anlattınız. DİSK 1967 yılına 30 bin üye ile kuruldu. Çok kısa bir sürede dal budak saldı, 500 binlere ulaştı. Çok kısa bir sürede işçiler açısından DİSK bir çekim merkezi oldu. DİSK'i çekim merkezi yapan ne idi?

DİSK'i çekim merkezi yapan onun sendikal anlayışı, ekonomik-demokratik planda işçi sınıfının tarihi gelişim çizgisi içerisinde verdiği mücadele idi. Bir tarafta güdük, daha çok siyasi iktidarların kuyruğuna takılmış bir sendikal hareket, öbür yanda da DİSK dediğimiz, işçi sınıfının ekonomik demokratik çıkarları için mücadele veren ve eylemler koyan hem ülkenin bağımsızlığını, hem işçi sınıfının bağımsızlığını birlikte savunan bir sendikal anlayışa sahip olmasıydı. Sınıf çıkarlarının önde tutulduğu, işveren ve hükümete karşı ödünsüz, dirice karşı durabilen, sağlam ve Batı Avrupa sendikal hareketinin yıllarca kazandığı ekonomik-demokratik hakları Türkiye'de işçi sınıfına mal etmeye çalışan bir sendikal anlayışın sahibi olması idi.

"12 Eylül askeri darbesinin getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel modelde DİSK'e yer yoktu."

Yeni Öncü: Bir de siz sürekli öne bir olgu çıkartıyorsunuz. Biraz önceki söylediklerinizde de açıkladınız. Basına verdiğiniz demeçlerde, yaptığınız konuşmalarda DİSK bir niteliktir'i öne çıkarıyorsunuz. Anlattıklarınızda da bu niteliği öne çıkarıyorsunuz...

Tabii. DİSK niteliği ve niceliği ihtiva ediyor. Sınıfının ekonomik-demokratik haklarını on planda tutan bağımsız ve ödün vermeyen bir sendikal anlayışın sahibi olduğu için kendisini, işçi sınıfına kısa süre içerisinde kabul ettirmiş, ilerici demokrat kamuoyunun da güvenini kazanan bir kuruluş haline gelmiştir. Bu ciddi bir kuruluş olmasının ve yaklaşımlarındaki, kararlarındaki tutarlılığın, inandırıcılığın sonucudur.

Yeni Öncü: Bir de uzun zamandan beri özellikle DİSK'in kapatılma kararından sonra sendikal birligin Türk-İş içinde saglanması gerektigi gibi görüşler söz konusu. Onlar aslında DİSK'in kuruluşu da yanlıştı demeye getiriyorlar. Bu nasıl açıklanabilir sizce? Artık DİSK'ten vazgeçme anlamına gelmez mi?

Türk-İş'in içinden niçin DİSK'i kuran sendikacıların daha sonra Genel-İş ve diğer sendikaların ayrıldıklarını açıkladım. Şimdi bunun yanlışlığını söyleyenler; o tarihin sendikacıları değiller. Hazıra konmuş, o tarihi yaşamamış, Türk-İş'i tanımamış, Türk-İş'in siyasal ve sendikal plandaki tercihlerini bağımlılığını benimle ve DİSK'i kuran arkadaşlarla birlikte yaşamayan hazırcıların; ucuz, işçi sınıfını satma politikalarından başka bir şey değildir. Yanlıştır. Bu işin birinci tarafı. Ben Türk-İş'te birlik DİSK'te birlik değil, işçi sınıfının birliğini esas alıyorum. İşçi sınıfının birliği de ilkeli, ödün vermeyen, bağımsız sınıf hareketinin ekonomik-demokratik mücadelesini sürdürecek bir sendikal anlayış olarak yorumluyorum. Bu, dünya işçi sınıfının geçirdiği tarihe baktığımızda en ileri boyutlardaki sendikal hareketin yani Batı Avrupa sendikal hareketinin karakterini ve içeriğini vurguluyor. Bunu olabilse de keşke Türkiye işçi sınıfının böylesi ilkeli amaçları belli bir sendikal birliği içinde örgütleyebilsek. Ama siyasi çıkarların bireysel çıkarların tatminlerin ötesinde. Sınıf hareketini birinci plana almayan kişi ve kuruluşlarla, böylesi bir birlikteliği sağlamak zordur. Ama bu zoru zaman içerisinde Türkiye işçi sınıfı, sınıf çıkarları ilkeleri içerisinde sığdıracak ve bu birlikteliği işçi sınıfı meydana getirecektir. A.Baştürk'ün

falanla, filanın birliği ile değil, sınıfın ilkeli, bilinçli, geleceği hem ekonomik planda hem demokratik plan da sınıf çıkarları ve onurunu yan yana koyan bir sendikal anlayışın sahibi olması gereken fabrikalardaki, işyerlerindeki, tarlalardaki işçilerimizin yapacağı iştir; yapması gereken iştir. Ben, bundan umudumu yitirmiş değilim ve çok uzak olmayan bir dönemde işçi sınıfı böylesi bir birliği yerine getirecektir.

Yeni Öncü: Şimdi Türkiye işçi sınıfı kendi sendikasından yoksun — ki ben bundan DİSK'i anlıyorum— olmasıyla birlikte işçi sınıfına çok yoğun saldırılar başladı. Kamu İşverenler Sendikası kurduruldu ve TİSK ilkelerini doğrudan hayata geçiriyor. Bu, bir devlet politikası. Günümüzde hiçbir toplusözleşme yüzde 30'u aşabilmiş değil. Özellikle KİT işyerlerinde ve grup sözleşmelerine ş. Türk-İş'in bu durumdaki tavrını değerlendirir misiniz? Ne yapıyor Türk-İş?

Türkiye'de sanayii ticaret kesimi, holdingler, devletin yönetimini ele geçirmişlerdir. Öte yanda da Türk-İş'in 1988 ortamı içinde bu yapıyla içiçe olduğunu gördük ve yaşadık. Burada Türk-İş'in yapacağı fazla bir şey yok. Anayasa oylamasının kabul edilmesi için kampanya açmıştır.İşçinin elinini kolunu bağlayan, ağzını kilitleyen yani sendikal örgütlenmeye esas olan toplusözleşme yasalarına ve değişen ekonomik yapıya 'evet' demiştir. Türkiye'de gerici kültürün gelişmesine ve Türk siyasi hayatında, ekonomik hayatında söz ve karar sahibi olmasına 'evet' demiştir. Bütün bunları tespit ettikten sonra o kuruluştan, o anlayıştan başka türlü bir yaklaşım bek-

"DİSK'in sendikal anlayışı, işçi sınıfının dünyasına yerleşmiş konumdadır. Bunu yok etmek mümkün değildir. Geleceğin sendikal organizasyonları da DİSK'in sendikal anlayışını yeni, ekonomik-demokratik plandaki sendikal anlayışı temelleri üzerinde yükselecektir."

lemek, yaklaşım içinde olduğunu görmek mümkün değildir.

Yeni Öncü: Ne yapmalı işçi sınıfı?

İşçi sınıfı kendi sendikal birliğini demin saydığım ilkeler etrafında olabiliyorsa içinde bulundukları kuruluşlarda olamıyorsa dışında örgütleyip yenilemelidir. Bu da demokratikleşme süreci ile birlikte gelişecektir ve önündeki barajları da işçi sınıfı kendisi kaldıracaktır.

"İşçi sınıfının birliğini ilkeli, ödün vermeyen, bağımsız sınıf hareketinin ekonomik-demokratik mücadelesini sürdürecek bir sendikal anlayış olarak yorumluyorum."

Yeni Öncü: Günümüzdeki sendikal mücadelenin ilkelerini çizmeye çalışırsak yani DİSK olsaydı günümüzde DİSK'in mücadele ilkeleri ne olabilirdi?

DİSK olsaydı bu söylediğim çağdışı demokrasi anlayışı, ekonomi anlayışı, sendikal anlayış böylesi rahat geliştirilemezdi. DİSK ve onun örgütleri bunun karşısında çok ciddi mücadeleler verirdi. Bunu bildikleri içindir ki DİSK'in bir operasyonla tasfiye edilmesi on planda tutulmuştur. DİSK'in olduğu bir ülkede DİSK gibi sendikal örgütün olduğu ülkede böylesi gerici, soygunu ve talanı getiren işçinin, emeğin satın alma gücünü yüzde 55 düşüren, onurunu böylesi zedeleyen bir Türkiye işçi sınıfı olmazdı.

Yeni Öncü: DİSK, 1976 yılı ile birilkte ilk 1 Mayıs geleneğini başlatan, meydanlara taşıyan bir konfederasyondu. Geçtiğimiz yıl SHP 1 Mayıs kutlamalarını şöyle veya böyle engelledi. Siz SHP milletvekilisiniz ve DİSK'in Genel Başkanısınız bunu nasıl izah etmek gerekir?

Bunun izahı şu: 1 Mayıs'ları işçi sınıfı kutlar. İşçi sınıf beklentilerini onun ekonomik demokratik taleplerini meydanlarda haykırarak kamuoyuna, ilgililere duyurur. Demokrasi mücadelesindeki varlığını, gücünü belirler. Bu partilerin işi değildir. Dünyamızda 1 Mayıs dediğimiz birlik mücadele-dayanışma gününü işçiler kutluyor. Partilerin bunu kutlaması zaten yanlıştır. SHP sembolik olarak bunu il merkezlerinde, bir salonda vs'de bunu kutlayan bir sembolik kuruluş olmadığı için sadece onu yaşatma ve bir mesaj vermek için demokratik bir yaklaşım içinde olmaya çalışmıştır. Kendi içindeki birtakım sorunlar ve belli çevrelerin bu konuma yaklaşım biçimi nedeniyle, geçen sene Kartal'da kutlanması düşünülen 1 Mayıs,

önceden kararlaştırılmış sonradan iptal edilmiştir. Sebebi üzerinde durmuyorum, ama İzmir'de benim de katıldığım bir açık hava toplantısı, üç kapalı salon toplantısında 1 Mayıs'ı yine SHP flaması altında kutladık. Bu, çaresizliğin o günkü şartlarda bir çaresi olarak düşünülmüştü. İlerici, demokrat yöneticilerin de katkısıyla olabildiğince işçilerle birlikte kutlama törenleri yapılmıştır. Bu bakımdan, konuyu geleceğe dönük düşündüğümüzde bunu işçi sınıfı birlik mücadele-dayanışma günü olarak dünyanın her tarafında olduğu gibi Türkiye'de de kutlayacaktır. Önündeki barajlar aşılacaktır. Demokratikleşme süreci daha anlamlı bir biçimde hayata geçirilecektir. Şimdi önümüzde DİSK'in kuruluş yıldönümü olan 13 Şubat var. Öncelikle 13 Şubat'ı bir kere daha yaşayacağız. Belli merkezlerimizde 13 Şubat'ı kendi imkânları ve elverdiği ölçüde sınıfdaşlarla ve diğer demokratlarla birlikte yaşayacağız. Onun dışında belki yurt dışında da 13 Şubat arkadaşlarımızla birlikte kutlanacak.

Yeni Öncü: Bu konuşmamız DİSK'in kuruluşunun kutlanmasına birkaç gün kala yayınlanacak. Siz DİSK'in bu 21. yılı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

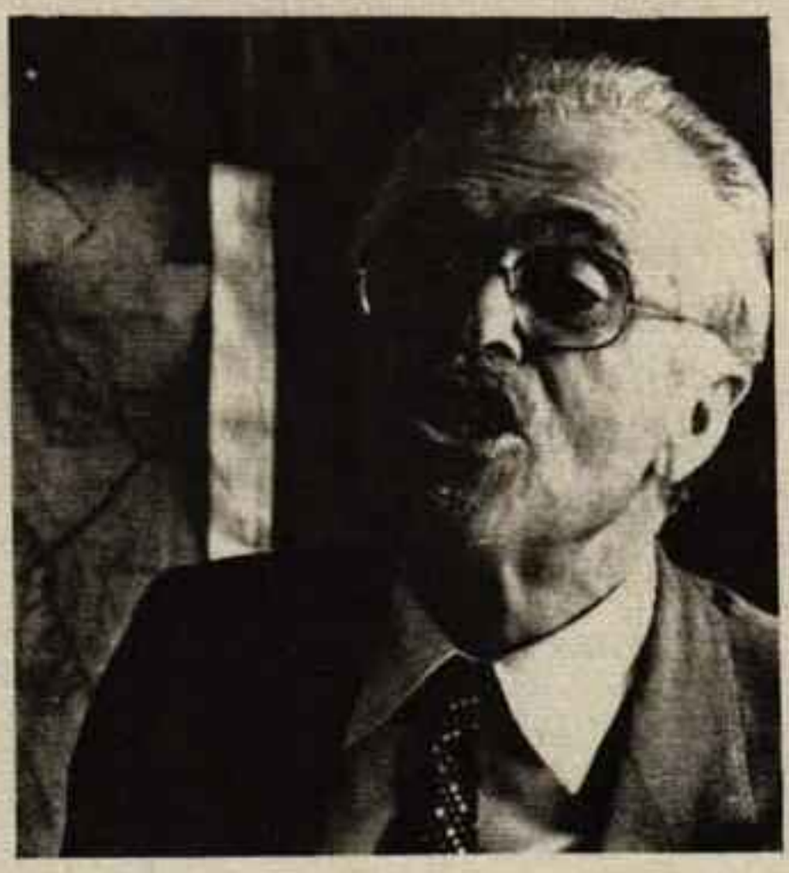

Türkiye işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadelede başarıya ulaşabilmesi için, öncelikle sınıf mücadelesinin temelini oluşturan birliği, ilkeli ve amaçlarına uygun biçimde örgütlemeyi, var olan örgütlerine sahip olmayı aklından uzak tutmamalıdır. Kaybettiklerini kazanmak için de; demokratik planda üstlenmesi gereken her görevi seve seve bütün yüküyle sırtına almalıdır. İşverenlerin, holdinglerin ve bugünkü siyasi hükümetin antidemokratik kararlarının karşısında demokratik kulvarda direnmeyi kendine görev bilmelidir. Biz bunun yol ve yöntemini yeniden icat edecek değiliz. Geleneğimiz var, dünya geleneği var, bütün bunların içerisinde Türkiye'ye uygun olan demokratik mücadeleye, işçi sınıfının gündeminin birinci maddesi olduğunu sürekli söyleyeceğiz. Sürekli bunu hayata geçirmenin koşullarını, yöntemini birlikteliğini anlatmaya çalışacağız. Bugüne kadar öğrendiklerini ve yaşadığı hayatın pratiği içerisinde değerlendirerek, işçi sınıfı kendini yarınlara daha güçlü ve diri olarak hazırlamak için birlik dediğimiz esası gözardı etmeden sınıf mücadelesinin içinde olmayı görev olarak bilmelidir.

★

Türkiye'de demokrasi var olacak ve yaşayacaksa DİSK'in 21 yıldır var olan sendikal anlayışı yaşamalıdır.

"1967-1980 yılları arasında DİSK tarafından uygulanmış bağımsız demokratik sınıf sendikacılığının cezalandırıldığı, bu anlayışa sahip çıkan sendikaların kapatıldığı, sendikacıların cezalandırıldığı bir ortamda demokrasinin varlığından bahsedilemez."

DİSK Avukatı **Av.Ercüment TAHİROĞLU**

13 Şubat 1988 Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK'in kuruluşunun 21.inci yıldönümüdür. DİSK kuruluş tarihi olan 13 Şubat 1967'den, faaliyetinin yasaklandığı ve yöneticilerinin gözaltına alındığı 12 Eylül 1980 tarihine kadar faaliyette bulunduğu süre içerisinde Türkiye işçi sınıfının ekonomik, demokratik özgürlüklerini, çağdaş sendikal hak ve özgürlükleri, demokrasiyi, demokratik hukuk ilkelerini, ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) ilke ve kararlarını savunmuş, uygulamış ve uygulanması için mücadele etmiş bir sendikal örgüttür. Türkiye'de bağımsız, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığını uygulamak ve savunmak için çaba göstermiştir.

Türkiye'de iki temel sendikal anlayış gelişmiş ve örgütlenmiştir. Bunlardan birincisi Türk-İş ve sendikalarının temsil ettiği, bağımlı, uz-

laşmacı, tabii, zamanın iktidarları yanında yer almaya, iktidar ve egemen olan güce yaranarak mesafe katetmeye çalışan, demokratik bir işleyişi ve anlayışı benimsemeyen bir sendikal anlayıştır.

İkincisi ise, Türkiye'de yaşanan sendikal mücadele içerisinde DİSK'in de kurulup, kurumlaşmasına yol açan işçi sınıfının bağımsız, demokratik sendikal anlayışıdır. Bu anlayış ile DİSK, oluşumunda, kuruluşunda, işleyişinde tüm sendikal işlev ve görevlerini yerine getirişinde demokratik ilkeleri rehber kabul etmiş, işçi sınıfının demokratik kitle örgütü olarak toplumsal yaşamın her alanında bağımsızlık ilkesini ve bağımsız bir tavır oluşturma hakkını korumaya çalışmıştır.

DİSK kuruluşundan başlayarak bugüne kadar süren 21 yıllık demokratik meşruiyetini, işçi sınıfının demokratik, bağımsız, sendikal sınıf ve kitle örgütü olmasından almıştır. Çağımızın gelişmesine uygun olarak kurulan, işçi sınıfının yaratıcı gücüne dayanan kitlesel, demokratik, açık bir işçi örgütlenmesidir.

DİSK temsilcisi olduğu bütün bu nitelikleriyle, sendikal işlev ve görevlerini yerine getirirken, var olan diğer sendikal anlayışa (Türk-İş) karşı, gerek üyeleri, gerekse toplumumuz için sendikal alanda bir demokrasi okulu olmaya başlamıştı.

Bu nedenledir ki; Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin, işçi haklarının, sendikal hakların, demokrasinin çağdaş anlamıyla gelişip yerleşmesine engel olmak isteyen yönetimler tarafından yasaklanıp, kapatılmaya ve cezalandırılmaya çalışılmaktadır. DİSK ve üyesi sendikaların faaliyetten alıkonularak, kapatılmalarına ve yöneticilerinin ağır hapis cezalarıyla sendikal mücadele alanı dışında tutulmaya çalışılması, çağımızda hiçbir demokratik ülkede görülemeyecek hukuk ve demokrasi dışı bir uygulamadır. Demokratik hak ve özgürlüklerin ve bunların temel göstergesi olan sendikal hakların ihlalinin en açık göstergesidir.

DİSK ve üyesi sendikaların davalarında varılan son aşama nedir?

Konfederasyon yöneticisi 52 sendikacının idam istemiyle 24.12.1981 günü başlayan DİSK davası, daha sonra birleşen üye sendikaların davalarıyla 1477 sendikacının ağır ceza istemleriyle yargılandığı, 31 sendika tüzel kişiliğinin kapatılmasının talep edildiği bir dava haline gelmiştir.

23 Aralık 1986 günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi, bir gerekçeye bağlı olmaksızın, yargılanan sendikacılardan 264'üne 5 yıl 6 ay 20 gün ile 15 yıl 8 ay arasında değişen hapis cezaları verirken, DİSK ve üyesi 28 sendikanın kapatılmasına karar verildiğini açıklıyordu.

Sıkıyönetim uygulamasının kalkmış olmasına, askeri mahkemelerin görev ve yetkilerinin Anayasa hükümleri gereğince sona ermesine rağmen, bir askeri mahkemece verilen bu karar; 7 günlük temyiz süresi içerisinde yargılanan sendikacılar ve müdafileri avukatları tarafından temyiz edilmiştir. Aynı süre içerisinde kararın tümü Askeri Savcı tarafından da temyiz edilmiştir.

Ancak bugüne kadar DİSK davasında temyiz istemimiz incelenememiş, temyiz hakkı yerine getirilmemiş ve DİSK davası dosyası istemimize rağmen Askeri Yargıtay'a gönderilmemiştir. Bunun nedeni ise; DİSK davasını karara bağlayan İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından kararın gerekçesinin yazılmamış olmasıdır. Karar günü olan 23.12.1986 gününden bugüne kadar geçen, 14 aya yaklaşan süreye rağmen DİSK davasında karar gerekçesinin yazılıp açıklanmaması, temyiz hakkının kullanılmasını engelleyen hukuk dışı bir uygulamadır.

Bu tutum, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. ve 6. maddeleri ile; yargılanan sendikalar ve sendikacılar açısından 11. maddesinin ihlalinin devamı anlamındadır. Ülkemizdeki pozitif hukuk kuralları açısından da durum farklı değildir.

1982 Anayasası'nın 141.maddesi "... bütün mahkemelerin her türlü kararı gerekçeli olarak yazılır." demektedir. Askeri Yargılama Yasası'nın 173. maddesinde mahkeme kararlarının gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar sayıldıktan sonra, 174. maddede şu hükme yer verilmiştir: "Hükmün tefhimi, duruşmanın sonunda ve nihayet duruşmanın bitmesinden itibaren bir hafta içinde, hüküm fıkrasının okunması ve gerekçenin bildirilmesi suretiyle olur." Aynı yasanın 180. maddesinde ise; "... hükmün gerekçesi tamamiyle tutanağa yazılmamış ise tefhimden itibaren 7 gün içinde yazılarak dava dosyasına konulur" hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer alan hükümler karşısında, DİSK davasının 8 yıla yaklaşan bir zamandan beri sürdürülmekte olması, gerekçeli kararın 14 aydır yazılmamış olması, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmelere, Anayasa ve yasalara aykırı olduğu kadar, sanıklar açısından savunma ve temyiz haklarının ihlalinin, demokratik hakların, sendikal hakların önemli ölçüde tanınmadığının, DİSK ve üye sendikaların durumlarının askıya alındığının göstergesidir.

Demokrasi, tüm kurum ve kurallarıyla var olacaksa, DİSK'in ve üye sendikalarının kurumlaştırmaya çalıştığı demokratik, bağımsız sendikal anlayı da var olmalıdır. Türkiye'de var olan iki sendikal anlayış da özgürce tartışılabilmelidir. DİSK'in temsil ettiği sendikal anlayış ve birikim tüm demokratik ülkelerde olduğu gibi, işçi sınıfının bağımsız demokratik kitle örgütleri olarak DİSK ve üye sendikaların faaliyetleriyle yaşamalıdır.

1967—1980 yılları arasında DİSK tarafından uygulanmış bağımsız demokratik sınıf sendikacılığının cezalandırıldığı, bu anlayışa sahip çıkan sendikaların kapatıldığı, sendikacıların cezalandırıldığı bir ortamda demokrasinin varlığından söz bahsedilemez.

Demokrasi kendisini oluşturan farklı ve toplumsal sınıfların varlığını, hukuki eşitliğini, özgür mücadelesini kabul eden bir anlayışın ürünüdür. Demokrasinin temel niteliklerini inkar eden bir yaklaşımın adı demokrasi olamaz.

Türkiye'de demokrasi var olacak ve yaşayacaksa, DİSK'in 21 yıldır var olan sendikal anlayışı yaşamalıdır. ★

Tariş Direnişinin 8. Yıldönümünde
Direnişin Nedeni-Boyutları

Hacay YILMAZ

Direniş siyasal iktidarın fiili saldırısına karşı gelişmiş bir eylemdir. Belirtildiği üzere AP azınlık hükümetinin Tariş'i yeniden faşistleştirme girişimi üzerine hazırladığı senaryoyu sahneye koymuş 22 Ocak 1980 günü tüm Tariş işletmelerine polis-jandarma tarafından operasyon düzenlenmiştir. Tariş'te "üslenen terörist ve anarşistleri" tespit etmek ve "arama" bahanesiyle yapılan bu saldırının amacı, yığınsal işçi çıkarımlarını gerçekleştirerek yerine faşistleri almaktı. Nitekim daha sonraki gelişmeler de bunu gösterdi.

Tariş işçileri, işlerini kaybetmemek ve açlığa mahkum olmamak

için tepkilerini gösterir. Ellerinde tek silahları vardır: **Direnmek.**

22 Ocak operasyonunun hemen arkasından, daha ilk gününde tüm işletmeler direnişe geçerler. Direniş kararı işletmelerdeki işçiler tarafından alınır. Örneğin Tariş birimlerinde yetkili durumda olan DİSK durumu direniş başladıktan sonra öğrenir. İşçilerin ezici çoğunluğu tarafından kabul gören talepler şöyle sıralanır:

a) Olaylardan polisin sorumlu tutulması,

b) Gözaltına alınan işçilerin serbest bırakılması (Operasyonlarda birçok işçi, polis tarafından gözaltına alınmıştı.)

c) İş ve can güvenliğinin sağlanması

Görüldüğü gibi talepler esas olarak yaşamsal ve ekonomik taleplerdir. Ancak bu talepler temelinde başlayan direniş, siyasal boyutlarda devam eder. Devlet, işçilere karşı açık savaş ilan etmiş, işçiler de kendilerini savunmak durumuyla karşı karşıya kalmışlardır. Savunmanın yöntemi yığınsal direnistir. Şalterler indirilir, fabrikaların etrafına barikatlar kurulur, yaklaşık 20-25 gün devam eden direniş süresince bir dizi silahlı çatışmalar yaşanır, insanlar yaralanır veya ölürler. Çatışmalar devletin resmi güçleri, işçiler ve işçilere destek olan diğer emekçiler arasında meydana gelir. Öyle ki fabrikalar, okullar (Ege Üniversitesi), gecekondu bölgeleri (Çiğli, Çimentepe, Gültepe vs.) günlerce savaş alanını andırır.

Direnişteki belirleyici noktaları açıklamak gerekirse;

a- Direnişin sadece ekonomik ve demokratik bağlamda açıklanamayacağını, içeriğini söz konusu talepler oluştursa dahi, direnişin siyasal boyut kazandığını belirtmek gerekir.

b- Eylem kendiliğindenci temelde gelişmesine karşın, mevcut siyasal iktidarla karşı karşıya gelinmiş, savunmaya yönelik de olsa açık savaşa girilmiştir.

c- Direniş kendisini yaratanların bilinç ve inisiyatif düzeyini aşmıştır. Bundan dolayı bu direnişin değerlendirilmesinde işçilerin içinde bulundukları bilinç düzeyi değil, toplumsal koşullar ve sınıf ilişkileri ve çelişkileri ön plana çıkarılmalı; "Hiçbir tarihi dönemin kendi bilinciyle" değerlendirilemeyeceğini savunan Marksist öneri dikkate alınarak, değerlendirme bu temelde yapılmalıdır.

"Siyasal grevler, gösteri grevleri ve savaşçı grevler, tek bir işkolundaki genel grevler ve bir kenti kapsayan grevler, barışçı ücret mücadeleleri ve sokak kıyımları, barikat savaşları -bütün bunlar birbirine dönüşür, birbirinin yanısıra gelişir, birbiriyle çakışır... ve bu olguların hareket yasası da çok açıktır: bu yasa, kitle grevinin kendisinde ya da onun teknik özelliklerinde değil, devrimin güçlerinin siyasal ve toplumsal ilişkilerinde yatmaktadır." (R.Luxemburg "Kitle Grevleri" May Yayınları s.48-49)

1980 Türkiye'sine gelindiğinde emekçi güçlerin, özellikle de işçi sınıfının iş ve can güvenliği birincil sorun halini almıştı. Sivil ve resmi faşist terör, yaşam hakkını ortadan kaldırmaya yönelikti. Buna karşı direnmek ise barışçıl mücadelenin ötesinde bir hal almıştı. İşçilerin işlerini kaybetmemek ve/veya ücret talep etmek için başlattıkları grevler- direnişler sivil ve resmi güçleri karşısında buluyor, siyasal zor kaçınılmaz duruma geliyordu. Rosa'nın belirttiği gibi, "barışçıl ücret mücadeleleri ve sokak kıyımları, barikat savaşlarına dönüşüyor", "birbirinin yanısıra gelişiyordu". Ancak ülke geneli böyle olmasa dahi, 1980 Türkiye'sine gelindiğinde bu olgunun bir dizi örnekleri sergileniyordu. Başta Tariş Direnişi olmak üzere Ant-Birlik, Çuko-Birlik, Fisko-Birlik, Aşkale, Adana Bossa, Adana Tekel, hatta İstanbul Tekel direnişleri vs. gibi örnekleri bu temelde tartışmak gerekir.

Tariş Direnişi ve Siyasal Gruplar

Direniş, işçilerin kendi bilincini aştığı gibi, fabrikalarda var olan siyasal grupları da aşmıştır. Grupların müdahaleleri yetersiz kalmıştır. Tabi ki, direnişin başlamasında ve boyutlarının genişlemesinde grupların olumlu ve olumsuz müdahaleleri önemli bir yer tutar. Ancak bir bütün olarak siyasal grup taraftarlarının iradesinde başlayıp biten bir olay değildir. Bunun birincil nedeni, genelde sosyalist hareketle işçi hareketinin ayrı ayrı alanlarda seyretmeleri olgusunun Tariş'te de kendisini göstermesidir. Bir örnek vermek gerekirse:

31 Ocak'ta, DİSK heyetinin direnişi kaldırma kararına devrimci gruplar haklı olarak katılmadılar. Direnişin sürmesi gerekir tavrını koydular. Ancak (işçi içinde her türlü sendikal oyunlar da rol oynasa dahi) işçilerin ezici çoğunluğu DİSK'in tavrına katılmış, devrimci sosyalist işçiler -ki bunlar değişik siyasal grupların taraftarlarıydı- azınlıkta kalmış ve direniş böylece kırılmıştı. Direniş, 2 Şubat'ta yeniden başladı.

Bazı gruplar -ki bu değerlendirmeye ben de katılıyorum- DİSK'in kararını devrimle reform arasında bir oylama olarak değerlendirdiler. İşçilerin çoğunluğunun reformdan yana tercih yaptıklarını belirttiler. Çünkü, DİSK'in kararını esas olarak CHP ve Birlik-Dayanışma taraftarı işçiler desteklediler.

Bir başka gösterge:

Tariş direnişi, ikameci görüşlerin iflasını göstermiştir. "Mao'cu Bozkurt-Sosyal Faşist" gibi teorilerin, sınıfın sıcak savaşında geçersiz olduğu kanıtlanır. Birlik-Dayanışmacı, Halkın Kurtuluşçusu vs. gibi grupların taraftarı işçiler hep birlikte halaylar çekiyor, türküler söylüyor ve nöbet tutuyorlardı. Direnişin devam ettiği gecelerin birinde geç saatlerd ebir işçi yerinden fırlayarak, "arkadaşlar çok mutluyum ve sevinçliyim. Çünkü İGD'li, Halkın Kurtuluş'çusu, TEP'li, Dev-Yol'cu arkadaşlar hep birlikte halay çekiyor, türkü söylüyoruz. Demek ki biz işçiler zor durumlarda birlikte olabiliyoruz" gibi naralar atması; işçinin konuşması üzerine "Yaşasın İşçi Sınıfının Birliği" sloganının yükselmesi, az da olsa belirttiğimiz olgunun göstergesidir.

Tariş işçilerinin bilinç oranını ve Tariş'te varolan siyasal grupların, Tariş işçileri üzerindeki etkilerini veya işçilerle bağlarını göstermek ba-

kımından bir iki örnek daha vermekte yarar va:

Örnek 1- İplik Fabrikası: Direniş bittikten sonra sendikacılar da dahil olmak üzere, devrimci gruplar tüm işçileri toplayarak belirli günler fabrikaların önüne gidip, bir an önce işbaşı yapmak için baskı unsuru oluşturma kararı alırlar. Bu anlamda herkes kendi mahallesindeki işçileri toplayacak, belirtilen günlerde fabrikaların önüne gidilecekti. Ancak bu karar 2000 kişilik İplik Fabrikası'nda birkaç yüz kişiyle bir iki defa yerine getirilir. Kısa zamanda birkaç yüz kişi dahi toparlanamaz ve başarısızlıkla sonuçlanır. Herkes kendi düşüncesinde, kendi başının çaresine bakmanın yollarını arar, birlik sağlanamaz.

Örnek 2- Direnişin bitmesinden bir müddet sonra, DİSK'e bağlı GIDA-İŞ Tariş Üzüm İşletmeleri'ne ilişkin toplusözleşme görüşmeleri çıkmaza giriyor, sendika grev kararı alıyordu. İşçilerin greve karşı ilgisi öylesine düşük olur ki, grev çadırlarında, grev sözcülerinden başkalarını bulmak mümkün olmaz. Halbuki grevler birer okul olsa gerek.Bu okulun kullanımı işçilerin bilinçli tutumlarına ve coşkularına bağlıdır. Elbette ki sendika bürokrasisinin grevleri basite indirgemeleri, grev yerlerinde fazla işçi bulundurmamaları vs. gibi tavır ve anlayışlarının büyük payları vardır. Ancak, herşeye rağmen işçilerin kayıtsızlığı da burada büyük rol oynamakta. Şayet, işçiler yeterince örgütlendirilebilseydi en azından grev komitesi oluşturulabilseydi sendika bürokrasisi de aşılabilirdi.

Düşünün ki, devlet güçleriyle günlerce açık çatışmalara girebilen işçiler, direnişin bitmesinden -kırılmasından- birkaç ay sonra yasal grevine kayıtsız kalabiliyor!

DİRENİŞ YENİLMİŞTİR

Yenilgi Kaçınılmazdı!

Direnişin yaşandığı tüm koşullar bir bütün olarak değerlendirildiğinde bence direnişin yenilgisi kaçınılmazdı. Şayet isteklerimiz değil de, somut koşulların analizinden hareket etmek istiyor isek, böyle tespit etmek zorundayız.

Yenilgi Niçin Kaçınılmazdı?

Direniş, öz itibarıyle savunmaya yönelikti. Saldırıyı başkaları başlatmıştı. İşçiler bir nevi zorunlu kalmışlardı. Saldıran güç bizzat devletti. Direnişin başarısı devletin açık yenilgisi anlamına gelirdi. Nitekim, bizzat zamanın Başbakanı TRT'den sürekli olarak şunları söylüyordu: "Devlet güçlüdür, Tariş'e girecektir." Görüldüğü gibi, devletin yenilgisi esas olarak bir devrim sorunudur. Ancak buna rağmen nihai zafere varmadan da siyasal iktidar güçlü tavizlere zorlanabilir. Örnekleri çoktur. Bunun için ise eylemin boyutları ve destek güçleri iç ve dış koşullar çok önemlidir.

Direniş İzmir'de büyük oranda destek güçlerini yaratmasına karşın ülkenin diğer bölgelerinden ve işçi sınıfından yığınsal destek bulamamıştır. Bunun belirleyici iki nedeni vardır:

a) Sendika bürokrasisi

b) Sosyalist hareketin işçi sınıfı hareketiyle güçlü bağlarının olmaması. Kısacası işçi sınıfı hareketinin siyasal önderlikten yoksun olması.

İşçi sınıfının iki önemli sendikal konfederasyonundan birisi (TÜRK-İŞ) açıkça devletin yanında yer alırken, diğeri (DİSK) ise göstermelik tavırlarla yetinmiştir. Halbuki, Tariş işçileri DİSK'ten genel grev kararı beklemiştir. Kendisinden "Genel Grev" kararı beklenen ve bu anlamda Tariş'teki direnişi aktif biçimde desteklenmesi istenen DİSK, 1975'te şu kararı almıştı:

"DİSK'in kontrolü dışında, DİSK adına cereyan eden direniş olayları hakkında DİSK Genel Yönetim Kurulu kararı: (....) Bu arada önemle üzerinde durulması gereken nokta, işçi sınıfımızın bu demokratik eylemlerinin kendiliğinden (spontane) bir biçimde gelişmesi halinde ortaya çıkan sorunlardır.

DİSK, işçi sınıfı mücadelesinin hangi düzeyde olursa olsun örgütlü bir mücadele olmasını savunmaktadır.

DİSK örgütsüz, disiplinsiz, kendiliğinden gelişen demokratik eylemlerin çoğunluğunun başarısızlıkla sonuçlandığının bilincindedir. Bu kendiliğinden gelişen eylemlerin zararı yalnız o eylemi başlatan işçilere değildir. Zarar, genel olarak işçi sınıfı hareketine ve onun sendikal örgütlenmesinedir.

Bu nedenle DİSK kesinlikle kendiliğinden (spontane) eylemlerin karşısındadır. DİSK, sendikal örgütlenmenin disiplini dışındaki hareketleri olumlu karşılamamaktadır.

Karar:

(...) işçi sınıfının kendiliğinden (spontane), eylemlerine destek olunmayacağına (...) oy birliği ile karar verilmiştir" (DİSK Dergisi Ekim 1975)

Sonuç Yerine

1- Tariş Direnişi; ülke koşullarında, ekonomik talepli eylemlerin her an siyasal boyutlar kazanabileceğini, böylesi direnişlerin gündeme gelebileceğini göstermiştir.

2- Kitle eylemlerinin boyutlarının, kitlelerin içinde bulundukları bilinç düzeyiyle açıklanamayacağını, bunun yetersiz olabileceğini göstermiştir.

3- Tariş Direnişi; sınıfa yabancı ikameci teorilerin, sınıfın yığınsal eylemi karşısında iflasa varacağını göstermiştir.

4- Tariş Direnişi; 1980'lere gelindiğinde, sosyalistlerin işçi hareketinin henüz çok uzağında olduğunu bir kez daha göstermiştir.

5- Tariş Direnişi ile, işçi sınıfı önder güç olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. Nitekim direnişin İzmir çapında kısa zamanda destek güçlerini yaratması ve gerek ülke, gerekse dış basında büyük yankılar uyandırması bunun göstergesidir.

6- Tariş Direnişi; sendika bürokrasisinin işçi sınıfının yığınsal eylemi karşısında nasıl iflas ettiğini, maskelerinin düştüğünü göstermiştir. (Bakınız, "DİSK'in Tavrı Üzerine" 'TARİŞ OLAYLARI' Hacay Yılmaz Yalçın Yayınları)

7- Tariş Direnişi; kendilerine Birlik-Dayanışma adını veren Toplumsal İlerlemecilerin Tarihsel görevlerinin ne olduğunu daha o günden göstermiştir.

8- Tariş Direnişi, şu veya bu grubun değil, Tariş işçilerinin kendi çabalarıyla gerçekleştirdiği bir Savunma Eylemidir.

TARİŞ direnişi ve KİT'ler

K.YETKİN

Başta Tariş direnişi olmak üzere 1979-80 Eylül dönemine damgasını vuran, işçi hareketindeki farklı bir mücadele yöntemini öne çıkaran Cevizli, Cibali ve Antbirlik gibi işyerlerindeki direnişin kavranılabilmesi ancak dönemin kavranabilmesi ile mümkün. Dönemin kavranılması ise Türkiye kapitalizminin içinde bulunduğu bunalımın ve bunalımdan çıkış yolunun gerekçelerinin kavranılabilmesi demek oluyor.

Kısaca söylemek gerekirse, Türkiye ekonomisinde yaşanan bunalımı uluslararası işbölümünde egemen olan kapitalist ülkelerin bunalımından ayırmak olası değil. Bir eğilim olarak uluslararası tekeller kendi yeniden üretim koşullarını bağımlı ülkelerde de yeniden üreterek sağlamaya çalışıyor. Bunalım metropol ülkelerde kâr oranlarının düşüşüne yol açan aşırı sermaye birikimi bunalımı olarak ortaya çıkıyor.

Bağımlı ülkeleri de etkileyen bunalımdan çıkış için 'anti-kriz' ya da 'istikrar tedbirleri' gibi önerilen programlar uluslararası işbölümünde yeniden bir düzenlemeyi hedeflemeye yönelik oldu. Sermaye-yoğun tekniklerle çalışan, emek-gücü verimliliği, yüksek sanayi dallarının metropollerde; tekstil, gıda, hafif metal eşya vb. emekgücü verimliliği düşük, emek-yoğun tekniklerle çalışan sektörlerin bağımlı ülkelerde yoğunlaştırılması bu yeni işbölümünün ayırdedici niteliği oldu.

Belirtilen sanayi dallarında bağımlı ülkelerin uzmanlaşmasını öngörmenin diğer bir nedeni de ücretlerin düşük olması ve belirtilen sanayilerin ürünleri olan 'ücret malları'nın metropol ülkelere ithalinin sağlanması idi. Bağımlı ülkeler bu yeni işbölümünde 'ücretmalları' (işçinin beslenme, giyim vb. gereksinimleri) üretiminde uzmanlaşarak ihraç eden ülke durumunda olmalıydılar. Bununla metropol ülke işçilerinin temel ihtiyaçları ucuza sağlanmış olacak aynı zamanda genel ücret düzeyinin görece düşmesini sağlayıcı bir işleve sahip olacaktı. Böylece bağımlı ülkeler, alacakları tedbirlerle üretimi artıracak, iç talebi kısmak için halkın alım gücünü düşürerek bu malların ülke içinde tüketimini daraltacak dolayısıyla "ihraç ekonomisi" haline gelebilmenin koşulları yaratılacaktı.

Türkiye'de de başından beri izlenen "ithal ikameci sanayileşme' modelinin tıkanması ile birlikte yaşanan bunalımdan çıkış yolu olarak dışa açılmak "ihraç ekonomisi" yaratmak doğrultusunda '24 Ocak kararları' diye bilinen istikrar tedbirleri gündeme geldi.

1979 yılı Türkiye ekonomisinin en bunalımlı yılı oldu. Egemen sınıflar gelişen toplumsal muhalefete karşı en sert tedbirleri almaya başladılar. 1980'e gelindiğinde açıklanan hükümet programı ve öngörülenler işçi sınıfına karşı açık bir saldırı planını oluşturuyordu. Özellikle Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun açıkladığı 7 sayfalık rapor hükümet programının iskeletini oluşturuyordu. Çalışma yaşamı ile ilgili yasa değişiklikleri yapılması istenen TİSK bildirisinde ayrıca DGM yasası, olağanüstü hal yasası gibi zaten sınırlı olan hak ve özgürlükleri bütünüyle ortadan kaldırmayı amaçlayan istemler de yer almaktaydı.

Aynı günlerde gene, ücret artışlarını engellemek, işçileri tek tip sözleşme yapmaya zorlamak için TİSK önerileri çerçevesinde Başbakanlığa bağlı 'Toplusözleşme Koordinasyon Kurulu' oluşturuldu. Bu dönemin sendikal mücadeledeki en önemli özelliği işverenlerin işçi sınıfının sendikal örgütü olan DİSK'e karşı açık bir cephe alması oldu. Bütün bunalım dönemlerinde olduğu gibi (12 Mart öncesi dahil) egemen sınıflar hiçbir alanda işçi sınıfına taviz vermeme eğilimini bilinçli bir şekilde öne çıkarıyorlar. 1980 yılına yaklaşık 75 bin işçi grevle birlikte girdi. Gene greve çıkan yaklaşık 60 bin işçi DİSK üyesi idi.

Türkiye kapitalizminin bu yeni evresiyle birlikte açık saldırılara karşı işçi sınıfının o güne değil sendikal alanda kullandığı mücadele biçimlerinde de farklılaşma ortaya çıktı. DİSK'in o döneme kadar uygulayageldiği mücadele yöntemleri egemen sınıfların açık saldırılarını karşılamada yetersiz ve işlevsiz kalıyordu. Her ne kadar bu sorun DİSK'in 7. Genel Kurulu'nda dile getirilip, yeni döneme ilişkin yeni mücadele yöntemlerinin yaşama geçirilmesi gerektiği konusunda kararlar alınmışsa da pratik olarak bu mümkün olmadı. Kuşkusuz bunda işçi sınıfının politik örgütünün olamamasının etkileri de vardı. Herşeye karşın işçi sınıfı kendi mücadele yöntemini buldu: Direniş.

1979-80 Eylül dönemine damgasını vuran en önemli özellik de bu oldu. Bu mücadele biçiminin esas olarak KİT'lerde yaygınlaşmasının nedenlerinin başında ise 'istikrar tedbirleri' olarak düşünülen 24 Ocak kararlarının KİT'lere özel bir önem vermesinden kaynaklanıyordu.

Sermaye birikimindeki bunalımın aşılabilmesinde KİT'lerin özel bir yeri var. Ticaret kesiminde oluşan rantların sanayi kesimine aktarılması gibi KİT ürünlerinin fiyatlarının serbest bırakılması da aynı amacı taşıyordu. Öte yanda günümüzde de hedeflenen KİT'lerin özelleştirilmesi çerçevesinde egemen sınıflara mücadeleci KİT işçilerinden arındırılmış işyerleri devretme politikası gündeme getiriliyordu.

SINIF MÜCADELESİ VE KİT'LER

Tariş işçilerinin sınıf mücadelesinde aktif bir şekilde yer alışlarını incelerken, genel olarak KİT'lerin geçirdikleri evrelere kısa bir göz atmakta yarar var. 1973 ve sonraki yıllar KİT'lerin için için kaynadığı ve çeşitli mücadelelere sahne olduğu bir dönem oldu. 1971 yılına, yani 12 Mart darbesine kadarki dönem, Türkiye'de nisbi ekonomik ve siyasi istikrarın olduğu bir dönem oldu. Siyasi iktidarların arpalıkları olan KİT'ler, Amerikancı sarı sendikacılığın da büyük ölçüde etkisivle işçi

sınıfı mücadelesi açısından oldukça durağan bir konumda bulunuyordu. Siyasi iktidarlar KİT'lere Türk-İş dışında sendikaların sızmasını zor yoluyla engellemekte ve özellikle DİSK'e karşı kesin bir mücadele vermekteydiler. Öte yandan sosyalizmin sınıf bağlarının cılız oluşu ve sınıf mücadelesinin boyutlarının KİT'lerde çalışan işçileri sarıp sarmalayacak boyutlarda gelişmemişliği başlıca faktörlerdi. Siyasi iktidarların istikrarlığı da KİT'lerde sık işten atma, atama ve siyasi partiler arası çekişme alanı olmasını olanaksız kılmaktaydı.

1970'li yıllarda burjuvazinin içine düştüğü ekonomik kriz, sınıf mücadelesinin o güne dek görülmemiş bir biçimde yükselmesine, burjuvazinin askeri bir darbeyle 1971 yılında toplumsal muhalefeti ezmesine yol açtı. Bu dönem zarfında, burjuvazinin toplumsal muhalefeti ezmede kullandığı en son araç olacak olan faşist hareket beslenerek güçlendirildi. Bunun yanında da CHP, yeni Genel Başkanı Ecevit'le birlikte kabuk değiştirerek sosyal-demokrat çizgiyi benimsedi. İşçi ve emekçilerin düzene olan tepkisini etkisizleştirmek, devrimci hareketin ezilmesiyle birlikte doğan boşluğu doldurmak, geniş emekçi yığınları peşine takmak amacıyla Ecevit, partisinin yeni politikasıyla yığınlara 'umut' olarak gösterildi.

Özellikle MC hükümetleri döneminde devlet daireleri ve KİT'ler iktidar ortağı faşist MHP tarafından işgal edilmiş, KİT'lerde işçiler üzerine azgınca saldırılmış, işçiler sindirilmek istenmiştir. İşçilerin DİSK'e geçmeleri faşist çetelerin saldırı ve baskılarıyla engellenmek istenmiş ve zorla Türk-İş ve MİSK'e üye edilmek istenmişlerdir. Ayrıca KİT'lere üslenen faşistler çevre halkına da terör estirmişler ve KİT'ler cinayet yuvaları haline getirilmişlerdir.

MC'nin düşürülmesi ve CHP ağırlıklı hükümetin kurulmasıyla birlikte CHP, faşist MHP'nin ele geçirmiş olduğu arpalıkları, müdürlük, genel müdürlük vb. ele geçirmeye çalıştı. Ve bir kısım faşist idarecileri yerinden etti. Fakat yerleştirilen faşist militanlarla işçileri ve memurları karşı karşıya bıraktı. Bu durum KİT'lerde sınıf mücadelesinin keskinleşmesine, anti-faşist mücadelenin yükselmesine yol açtı. Faşistler mevzilerini terketmemek için daha da saldırganlaştılar, azgınlaştılar. Bu durum da KİT'lerde mücadelenin de sertleşmesine yol açtı.

KİT'lerde dişe diş mücadele sürerken CHP ağırlıklı hükümet düştü. AP azınlık hükümeti kuruldu. MHP destekli AP hükümetinin ilk işlerinden biri KİT'lerde varolan sınıf ve kitle sendikacılığını yok etmeye yönelik planın bir parçası olarak KİT'leri yeniden faşistleştirme çabaları oldu. KİT'lerin başına AP hükümetince atanan yöneticiler, provakasyonlar tertipleyerek toplu işte atma hazırlıklarına giriştiler. Sarı Türk-İş ve faşist sendikaların, işçileri açıkça işverene satmaları ve enflasyondan işçilerin büyük oranda etkilenmeleri, açlık ve sefalete sürüklemeleri yanında bir de işlerinden atılma kaygusu KİT'lerde çalışan işçilerin eskiye oranla çok duyarlı hale gelmelerine ve sosyalistlerle bağlar kurmalarına yol açtı.

Tariş direnişi bu açık saldırılara karşı bir yanıt oldu. Yeni döneme uygun mücadele yönteminin yeterince zaaflarından arındırılamaması, DİSK'in bu direnişlere karşı takındığı tutum KİT'lerdeki direnişin genel olarak ezilmesine neden oldu.

KİT'lerde gelişen yeni mücadele yöntemleri günümüzün mücadele yöntemlerini ve bu yöntemleri mücadele hattına oturtabilecek yeni bir sendikal merkezin zorunluluğunu da beraberinde getiriyor.

Bu aynı zamanda günümüzün sendikal politikasının hangi eksene oturtulması gerektiğinin yanıtını da veriyor.

★

TARİŞ DİRENİŞİ: *"Teslim Olmayacağız. Faşizme Karşı Omuz Omuza!"*

22 Ocak 1980 gününün erken saatlerinde Tariş işçileri henüz işbaşı yapmışlardı ki belediye otobüsleriyle gelen ve amaçlarının 'işyerinde arama yapmak' olduğunu söyleyen yüzlerce polis, jandarma desteğinde tüm işletmelere bir operasyon düzenledi. Bu öylesine bir aramaydı ki panzerler kapıları kırıyor, duvarları yıkıyor, işçilerin üzerine kurşun yağıyordu.

Egemen sınıflar, Tariş'e saldırının 'meşruiyeti'ni yaratmışlardı zaten. KİT'ler başta olmak üzere özellikle Tariş 'komünist' ve 'terör' yuvası ilan edilmişti. Terörü önlemenin yolu ise arama bahanesiyle işçilere gözdağı vermek, faşistleri işyerlerine yerleştirebilmekten geçiyordu. İçişleri Bakanlığı İzmir Valiliği'ne gönderdiği 14 Ocak 1980 tarihli yazılı gizli bir emir ile Tariş'te yuvala-

"Bugüne kadar Tariş Olayları üzerine çok şey yazıldı, çizildi ve söylendi. Daha da söylenecektir. İnancım şudur ki, bu yargılama sonucunda Tariş Olayları sanıkları olduğumuz iddiasıyla birçoğumuz tarafınızdan çeşitli cezalara çarptırılacağız, durum onu göstermektedir. Böyle bir yargıya varmak için insanın kahin olması gerekmez. Ama inanıyorum ki, bir gün dosyalar tozlu raflardan indirilip, bu tarihi yargılama yeniden yapılacaktır. Ve asıl suçlular gerçek anlamıyla o zaman ortaya çıkacak ve suçlular insanlığın göğüs kafeslerinde ve yine insanlık adına mahkum olacaklardır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın."

(Tariş Davası Sanığı Bir İşçinin Savunmasından, 28.12.1982)

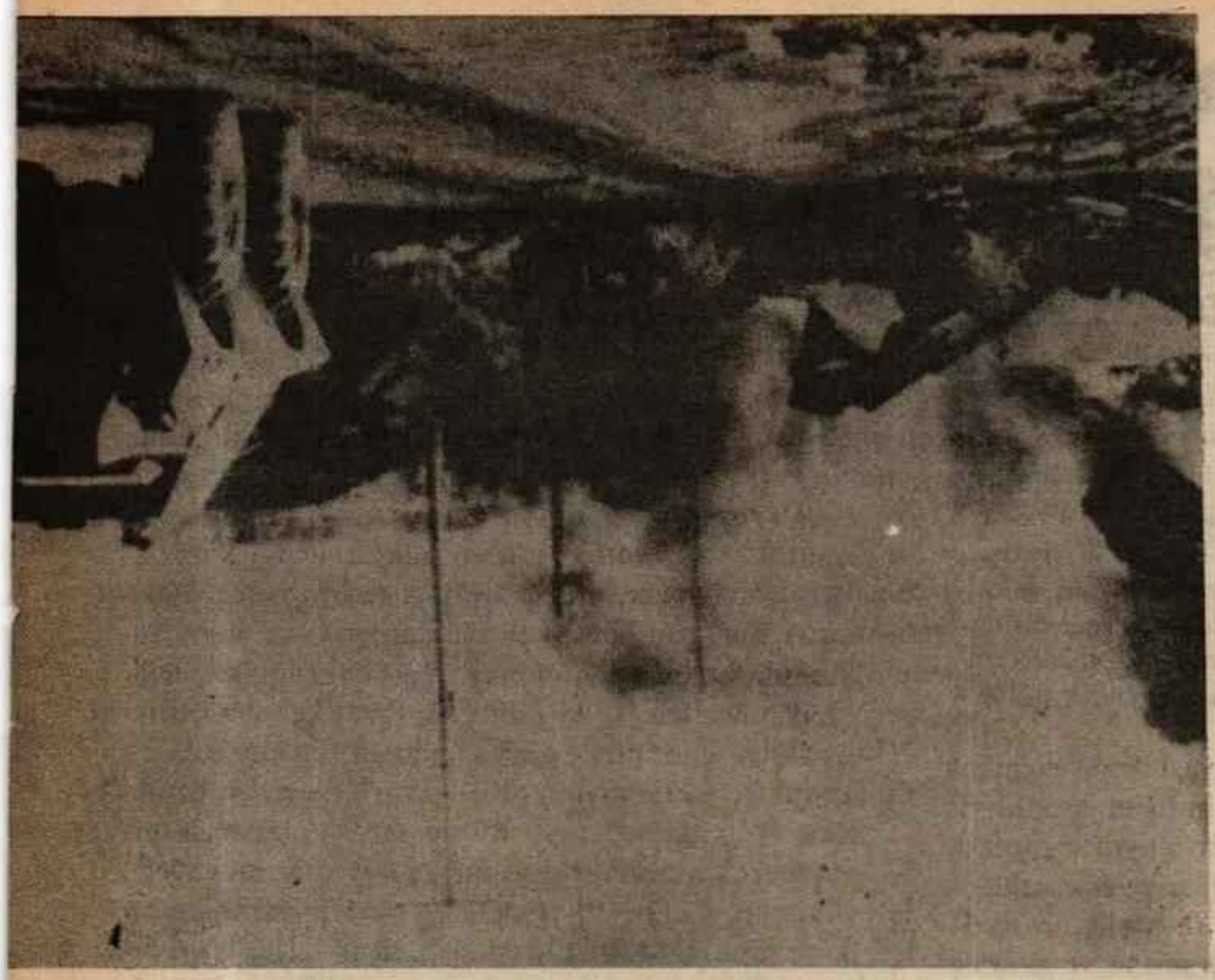

nan 'suç odaklarının' tespit edilmesini istiyordu.

Polis önce üzüm işletmeleri ve yağ kombinalarına girerek yüzlerce işçiyi gözaltına aldı. İplik fabrikasında ise tepkiyle karşılandı. Kadın işçiler polislerin saldırılarına karşı etten barikat ördüler. Ateşli silahlara iğnelerle, masuralarla karşılık verdiler. İplik fabrikası işçileri polisi fabrikaya sokmadılar.

Tariş'te örgütlü DİSK üyesi ve bağımsız sendikalar arasında 'Ortak Davranış Komiteleri' oluşturuldu. Kendi aralarında tartışan işçiler operasyonun amacının arama olmadığı, işçi çıkarımları olacağı, fabrikalara MHP'li faşistlerin doluşturulacağı konusunda görüş birliğine vardılar. Polisin baskısını protesto etmek için üç talep ileri sürerek direnişe geçtiler. İşçiler taleplerinde; olaylardan polisin sorumlu tutulmasını, gözaltına alınan işçilerin serbest bırakılmasını, iş ve can güvenliğinin sağlanılmasını belirttiler.

Egemen güçlerin Tariş'e saldırısı üzerine İzmir'in Çimentepe ve Gültepe gibi işçi semtleri sokağa dökülür. Ege Üniversitesi öğrencileri, üniversiteyi işgal ederek, Tariş işletmelerine **'Direnişinizi Direnişimizle Destekliyoruz'** pankartı asarlar. Polisle çatışırlar. 60'ın üzerinde öğrenci yaralanır. İzmir halkı polisin tavrını protesto eder. Günlük basın, olayı **'İzmir'de Bir Savaş Günü'** manşetiyle duyurur. Tüm bu gelişmeler üzerine DİSK, Tariş işçileriyle dayanışma ve faşist saldırılara karşı İzmir işçilerini iki saatlik işi bırakmaya çağırarak, 26 Ocak'ta miting düzenledi. DİSK yöneticilerinin, 'direnişin bitirilmesi' için işçileri 'ikna' etmeleri üzerine tartışmalardan sonra direniş 31 Ocak'ta sona erdirildi.

Direnişin öylesine bitmesi, egemen güçlere cesaret verdi. İşçiler işbaşı yaptıktan birkaç gün sonra, Tariş Genel Müdürlüğü, "noter kanalıyla hasar tespitinin ve revizyonunun" yapılacağını basın yoluyla açıklayarak fabrikanın 1 hafta süre ile tatil edildiğini duyurdu. Bunun üzerine bir açıklama yapan DİSK, amacın işçilerin işlerinden çıkarılmaya yönelik olduğunu belirtti. İşçiler, fabrikaları boşaltmama kararı aldılar. İşçilere göre üretim devam edebilir, hasar tespiti için işletmelerin kapatılmasına gerek olmadığı vurgulanır. Nitekim, beklenen oldu. 6.2.1980 günü Tariş İşçilerine Açık Mektup yayınlanarak fabrikanın 'yeniden çalışma düzenine geçebilmesi, dürüst, işine bağlı ve yasa dışı direnişe katılmamış işçilerin belirlenmesi amacı" ile çalışmaya bir hafta süre verildiği ilan edilir.

Fabrikaları boşaltmaksızın üretime devam etmek isteyen işçiler kısa bir süre sonra tekrar direnişe geçme kararı alırlar. Polisin saldırılarına karşı barikatlar kurulur. 7 Şubat günü güvenlik kuvvetleri panzerlerle fabrikayı kuşatarak "teslim olun" çağrısında bulunur. Yanıt sıkılı bir yumruk ve tek bir yürek halinde barikatları aşarak önce tüm İzmir'e daha sonra da dalga dalga tüm ülkeye yayılır: **"Teslim Olmayacağız. Faşizme Karşı Omuz Omuza!"**

Panzerlerin bu saldırısına karşı Tariş işçileri taş ve sopalarla karşılık verirler. Çatışma, yaklaşık üç saat sürer. Birçok işçi yaralanır, fabrika boşaltılır. Yüzlerce işçi gözaltına alınarak Alsancak'taki stadyuma götürülür. İzmir'in bütün emekçi halkı polisin bu saldırısını protesto etmek amacıyla sokaklara barikatlar kurarlar. Çoğu semtlerde polis barikatları aşamaz. İplik fabrikası hâlâ direnmektedir. İzmir'in emekçi halkı polisin etrafında sanki etten bir barikat oluşturmuş, onların fabrikaya varmasını engellemişti. Esnaflar kepenklerini indiriyor, DİSK üyesi işçiler 1 günlük greve gidiyorlardı.

14 Şubat'ta iplik fabrikası çembere alınır. On bin asker fabrikayı havadan ve karadan sararlar. Günlerce barikatlar kuran, polisin saldırısını göğüsleyen işçilerin önünde büyük bir çıkmaz vardı. Direniş nereye kadar devam edecekti? Bu ikilem işçilerin arasında kararsızlık yaratıyordu. Kendi aralarında tartıştılar. Fabrikayı saran askeri birliğin komutanı ateş emrini vererek, fabrikaya saldırılır. Tanklar kapıya dayanır. İşçilerin içinden ilk önce bir grup, daha sonra da diğerleri dışarı çıkarak teslim olurlar.

Güvenlik kuvvetleri ellerindeki listelere göre, direnişçi işçiler arasında seçmeler yapılarak, yaklaşık bin kişiden 270 kişi gözaltına alınıp, Karşıyaka'daki stadyuma götürülür.

Direniş bitti ama Tariş deneyi günümüzdeki mücadelenin yolunu aydınlatmaya devam ediyor.

(Olayların gelişimine ilişkin bilgiler, Hacay Yılmaz'ın 'Tariş Olayları' Kitabından derlendi.)

★

Demokratik Kitle Örgütleri ve Eğitimciler Derneği Olayı

TÖB-DER Gen. Yön. Kur. Üyesi

M.Nesil ÜNAL

Demokratik kitle örgütleri (DKÖ) üzerine çok şey söylenmiş ve yazılmış gibi gözükse de, konunun her örgütlenme olayının gündeme gelmesi ile birlikte yeni den tartışılması ve bir türlü işleyişi, ilkeleri, mücadele yöntemleri, çalışma tarzı, örgütlenme anlayışı, örgütsel bileşimi, genel demokrasi mücadelesi içindeki yeri vb. konularda anlaşma sağlanamaması daha uzun zaman tartışılması gerekecek bir konu olmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Diğer yandan ülkemizde çeşitli siyasi örgüt ve anlayışlara sahip olan grupların henüz sindirim sistemlerinin tam oluşamamış olması da bir türlü aynı sorunlara sahip kitlelerin aynı çatı altında örgütlenmesinin sağlanmasına olanak tanımamaktadır. Ya da başka bir ifade ile aynı amaçlı birçok örgütün kurulmasına ve giderek her görüşün kendi sempatizan kitlesini ayrı örgütlemesi sonucunu doğurmaktadır. (80 öncesi eğitim emekçileri dışında —onların ayrı örgütlenmelerine de ramak kalmıştı— tüm çalışan kesimlerin birkaç kitle örgütü vardı ve bunlar eylem birlikleri bile yapamazdı. 80 sonrası durum ise öncesinden pek farklı gözükmüyor. Örneğin: İnsan Hakları Derneği-TAYAD, Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği-Demokratik Kadın Derneği-Demokratik Mücadelede Kadın Derneği... Yine gençliğin dağınıklığı ve çoğu zaman ayrı hareket etmesi de aynı nedenle açıklanabilir. Giderek toplumun çeşitli kesimlerinin örgütlenmesinin yolları açıldığında, hastalığın, örneğin sağlık emekçilerinin, PTT çalışanlarının, banka çalışanlarının vb. örgütlenmelerine sıçramayacağına ilişkin, iyimser düşünülmesini gerektirecek verilere sahip olunduğu herhalde söylenemez.)

Bu yazıda özellikle DKÖ tanımı, örgütlenme ilkeleri, kuruluş ve işleyiş ilkeleri, örgütsel bileşimi ve örgütsel bağımsızlık kavramı üzerinde durulacak, daha sonra eğitimciler derneği üzerine bazı somut önermeler getirilecek. (Üzerinde önemle ama duyarlıca durulması gereken TÖB-DER olayının incelenmesi ise başka bir yazının konusu olacak.)

DEMOKRATİKLİK TANIMI

Bir kitle örgütünü DKÖ yapan onun istem ve eylemlerinin muhtevasının demokratik olmasıdır. Yani demokratik haklar uğruna savaşım vermek amacıyla kurulan ve bu amaca uygun çalışan örgütlerdir DKÖ'ler. Bir kez bunu saptadıktan sonra bu örgütlerin bileşiminde kimlerin bulunup, kimlerin bulunamayacağı tartışmaları açıklık kazanacaktır. Bizimki gibi antidemokratik, baskıcı, yasakçı, gerici yasa ve yöntemlerle yönetilen ülkelerde, demokratik hak ve özgürlükler için savaşım vermekle, düzen karşıtı olmak eşanlamlıdır. Bu saptamadan DKÖ'lerin düzen değiştirici örgütler olduğu sonucu çıkmaz elbette. Ama, demokratik hak ve özgürlükleri savunmak 'düzen sınırları içinde kalmak' öngörüsüyle daha başında çatışmayı getirir. Burjuva demokratik hakların hemen tümünden yoksun olan çalışan kesimlerin, en azından bu hakları kazanmak için girecekleri mücadele, onları düzenle karşı karşıya getirecektir. Öyle ise, tümüyle olmasa bile, düzen karşıtı özelliklere sahip bulunmayan, gerek çıkarları gereği, gerekse bilinç eksikliği nedeniyle düzen yanlısı olanlarla birlikte verilecek mücadele değildir demokratik mücadele. İşte bu anlamda DKÖ'lerin istem ve eylemleri siyasi bir içerik de taşımaktadır. Buradan çıkarak DKÖ'lerin örgütlenme ilkelerini ve bu ilkelerin gerekliliğini, hem de her zamankinden daha yakıcı olarak gerekliğini, vurgulamak istiyorum.

DKÖ'LERDE ÖRGÜTLENME İLKELERİ

Kimileri bu günlerde neredeyse "ilke" sözcüğünden bile rahatsız olduklarını açık açık söyleyebiliyorlar. Yani 'ilkesizlik'in 'ilke' edildiği örgütlenmelere çağrı çıkarmayı neredeyse 'çıkış' olarak görüyorlar. Kitlelerin 'ilke' sözünden ürktüğünden tutun, ilke'lerin "kitleleri örgütlerden uzaklaştırdığı" saptamasına kadar bir yığın safsatayı yaygınlaştırmayı görev edinmişler sanki. Dahası, 80 öncesi DKÖ'lerin başına ne geldiyse 'ilkeleri' yüzünden gelmiş.

Ne idi bizim DKÖ'ler için örgütlenme ilkelerimiz?

Anti-emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist olmak. Yani başka bir deyişle demokrat olmak... Kitleler demokrat olmaktan mı ürküyorlar? Ve biz onları 'ürkütmemek' için ilkelerimizi cebimize koyup, 'vakti geldiğinde' mi çıkaracağız?

Bir kez kitlelerin ürkek olduğunu, dahası önemli bir bölümünün yılgın olduğunu saptamak için çok iyi gözlemci olmak gerekmiyor. Ama kimse bu yılgınlığı ve ürkekliği güzelim ilkelerimize yüklemeye kalkışmasın. Sosyalistlerin, sosyalist ülkelerin başarısızlığı ve prestij yitimlerinin, bilimsel sosyalizme fatura edilmesi gibi, yenilginin ardından DKÖ'lerdeki yanlış anlayışların ve bunların sonuçlarının faturasını ilkelerimize çıkarmak da bize göre aynı kafaların ürünü... Bu ülkede birşeylere anti olmadan demokratik hak ve özgürlükler için savaşım vermek olası ise (ya da ne için savaşıldığı gizlenerek insanlar örgütlendirilip başarı sağlanabiliyorsa) sosyalizm lafını ağzına almadan 'devrim yapmak' da ola-

sıdır. (ki zaten birileri bunu olası kılmayı programlaştırmakla 'tarihi bir görevi' başarmış durumdalar!)

Nasıl sendikalar işçi sınıfı için okul ise, DKÖ'ler de üyeleri için okul olmalıdır. Demokrat olmanın gerekleri ve zorunluluğunu; bu ülkede faşizme, emperyalizme, şovenizme ve cins ayrımcılığına karşı olunmadan demokrat olunamyacağını ve demokrat olmayan bir kitle ile demokratik haklar uğruna savaşım verilemeyeceğini öğreten bir okul olmalıdır DKÖ'ler... Onun istem ve eylemlerinin muhtevasını akademik, ekonomik, mesleki vb. tutmaya çalışmak boş bir gayret ve daha kötüsü gaflettir. Bu ülkede tekellerin nefesinin her daralmasında, faşist diktatörlük düşleri görüldüğünü, faşizmin emekçilerin can düşmanı olduğunu, onların gırtlağına basarak, havasız bırakarak, tekelleri nefeslendirdiklerini, bunun için tüm çalışanların anti-faşist olması gerektiğini; faşizmin emperyalist çağın bir ürünü olduğunu ve onun rahminden düştüğünü, bu yüzden faşizmin döl yatağı olan emperyalizme karşı olmak gerektiğini; emperyalizmin tüm gücünü mazlum ulusları sömürgeleştirerek elde ettiği için, sömürgeciliğe karşı olmak gerektiğini; kadını köleleştirerek onu eylemsiz, apolitik, eğitimsiz ve bilinçsiz kılarak çalışanların yarısını edilgen duruma getirmesini ve savaşım dışı bırakmasını sağlayan cins ayrımcısı politikasına karşı çıkmak gerektiğini, DKÖ'ler öğretmeyip de kim öğretecektir? Bunları öğrenememiş bir kitlenin bunlara karşı olmanın gereklerini bilemeyen bir kitlenin demokratik mücadele verebileceğini söylemek ile, işçi sınıfının ekonomik mücadele vere vere sosyalizme varacağını söylemek arasındaki ağız birliğini deşifre etmek, kimlerin görevi olacaktır?

KİTLE BİLEŞİMİ VE ÖNDERLİK

DKÖ'lerin homojen değil, heterojen bir yapı arzettiği, devrim mücadelesi vermedikleri, işleyişte demokratik yanın ağır bastığı, üyelerinin ekonomik, demokratik, akademik, mesleki vb. sorunları temelinde örgütlendikleri üzerine bildirgeler, broşürler yayınlanmış, yığınla seminerler düzenlenmiş olsa da, bileşiminde kimler bulunmalı, kimler bulunmamalı, önderliğinde sosyalistlerin bulunması gerekli mi; bulunmasa da olur mu? tartışmaları sürmekte ve bu konularda da bir görüş birliği sağlanamamaktadır.

Elbette DKÖ'lerde aynı dünya görüşünü benimsemiş insanlar bir araya gelmezler. Özde çıkarlarına ters düşse de idealist dünya görüşünü benimsemiş ve savunuculuğunu yapar durumda, ama dar çıkarları gereği ekonomik ve demokratik mücadele örgütlerinde bulunmayı seçen insanlardan, insanlığın kurtuluşunu sınıfların ortadan kaldırılmasında gören ve bunun için uğraş verenlere dek, geniş bir yapıyı barındırır DKÖ'ler. Zaten DKÖ'leri kitle örgütü yapan da bu bileşim özelliğidir. Ne var ki tam bu noktada, yani bir kitle örgütünü demokratik KÖ'ye dönüştürme noktasında önderlik sorunu gündeme gelir. Bir kitle örgütünün eylemi ve istemlerinin içeriğinin demokratik olması ya da olmaması, o KÖ'nün DKÖ olup olmadığını belirliyor ise -ki öyledir- bu istem ve eylemlerin doğru programlanması ve uygulanmasını da doğru bir önderlik belirler. Emekçi kitlelerin sorunlarının son çözümünün nerede olduğunu elbette en iyi bilecek olanlar sosyalistlerdir. Ancak ve yalnız onlar DKÖ'lerin ekonomik ve demokratik mücadelelerini, işçi sınıfının sosyalist demokrasi mücadelesine bağlamak bilinç ve yeteneğine sahiptirler. Başka türden bir önderlik ise, her ne kadar düzenden birtakım istemlerde bulunacak ve belki bunların bir kısmını elde edebilecekse de, örgütün mücadelesini düzen sınırları içinde tutmak, dolayısıyla işçi sınıfı mücadelesinden kopuk ve ona güç vermeyen önderlik altındaki KÖ'ler, talepleri demokratik olsa da, bunları gerçekleştirme ve nihai çözüme varma yolunu yadsıdıklarından DKÖ olamayacaklardır. Elbette bu saptamadan, sosyalist önderliğin DKÖ'leri işçi sınıfı partisine bağlamaları gerektiği sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü sosyalistler en iyi bilirler ki, bir DKÖ örgütsel bağımsızlığını yitirdiğinde, aynı zamanda KÖ olma özelliğini de yitirmiştir. Çünkü bir sosyalist önderlik bilir ki, örgütsel bağımsızlığı zedelenen bir DKÖ dağılma durumuyla karşı karşıyadır. Oysa sosyalistler DKÖ'lerdeki örgütsel birliğin korunmasında herkesten çok daha duyarlıdırlar. Geçmişte bunun böyle olmaması, yani örgütsel bağımsızlık ilkesinin gözardı edilmesi DKÖ'leri parçalamış, aynı sorunlara sahip kitleleri ayrı ayrı örgütlerin üyesi olmak durumunda bırakılmışlarsa bunun nedeni, doğru önderlik, yani sosyalist önderlik altında bulunma şansını elde edememiş olmalarındandır. (Birileri bunun tam tersini savunuyorlarsa nedeni, küçük burjuva, dar görüşlü bir önderliği kendilerine 'sosyalist' dedikleri için öyle sanmalarındandır.)

ÖRGÜTSEL BAĞIMSIZLIK KAVRAMI

Bir DKÖ'nün bağımsızlığından söz ederken, onun kurulu düzenden ve kendi dışındaki tüm örgütlenmelerden bağımsızlığından söz edilmektedir. Bu noktada şu soruyu sormak gerekmektedir: Düzenden ne kadar bağımsız? İstemlerinin ve eylemlerinin muhtevası düzen dışına taştığı kadar düzenden bağımsız, düzen içi olduğu kadar da düzene bağımlı bir 'bağımsızlık'tır bu. Buraya kadar kimsenin pek itirazı yoktur da, DKÖ'lerin siyasal bağımsızlığı olamayacağı gerçeğinin vurgulandığında, hemen belli kesimlerden itirazlar başlar. Oysa "siyasal mücadeleden bağımsızlık" olarak algılanacak bir mücadele, asla demokratik olma şansına sahip değildir. Bu noktada gözden kaçırılan ya da anlaşılmak istenmeyen, bağımsızlığın "herhangi bir örgütten bağımsızlık" olduğu esprisidir. İsteminin ve eyleminin, bir siyasi örgütün istem ve eylemiyle çakıştığı noktada, o istem ve eylemden geri durmak ve o siyasi oluşumun eylemine katılmamak demek değildir bağımsızlık... Ve tehlike burada değildir bir DKÖ için. Asıl tehlike örgüt içindeki çeşitli eğilimlerden biri ya da birkaçının, örgütün programını ve eylemini, düzeni koruma ya da yıkma doğrultusunda biçimlendirmesi ve alanın özgül sorunlarından ve çözümlerinden koparma noktasındandır. DKÖ'ler düzen örgütü olmamakla birlikte (düzen içi örgüt olmak-

la, düzen örgütü olmak aynı şey değildir.) düzeni yıkmak için kurulmuş örgütler de değillerdir. (Eylemi ve talepleri düzen dışı olsa da) Sağ anlayışların en çok karşı çıktıkları noktalardan biri de, DKÖ'ler içinde sorunların nihai çözümünün sosyalizmle olacağı doğrultusundaki propagandalardır. Bu anlayışların koymaya çalıştıkları propaganda yasağı, sözümona "örgütsel bağımsızlığı koruma"ya yöneliktir. Oysa sınıf politikasından bağımsızlık, düzene bağımlılığın ta kendisidir. "DKÖ'lerin özgül sorunları ve alan perspektifleri doğrultusunda mücadele etmeleri gerektiği" doğru saptaması, bizi "siyasal hedeflere yönelinmemelidir" yanlış çıkarımına götürmemelidir.

DKÖ içinde var olan anlayışların kendi ilke ve mücadele yöntemleri, dünyayı ve ülke sorunlarını yorumlayış ve çözüm önermeleri vb. konularda görüşlerini anlatmaları, DKÖ'nün programının ve ilkelerinin ne olması gerektiği konusundaki görüş ve önerileri ile yönetime gelmeleri, o DKÖ'yü, yönetime gelen grubun bağlı olduğu siyasal anlayışın yan kuruluşu yapmaz, yapmamalı. Ama bir yönetim, yönetim gücünü kitleyi birtakım siyasal programlara uymaya ve bir siyasal odağı sürekli desteklemeye zorlarsa, işte o zaman "örgütsel bağımsızlık ilkesi" zedelenmeye ve giderek DKÖ ayrışmaya başlar. Elbette bir yönetim, kitlesine sunduğu programla yönetim olduğu için, o programı uygulama hakkına sahiptir. Ama, programını uygulamadaki yol ve yöntemleri kitlesine benimsetmek için kullanacağı yöntemleri de kitle ile birlikte saptamalıdır. DKÖ'lerde "merkeziyetçi" yanın esnetilmesi, örgütün heterojen bileşiminden ve katı disiplin örgütleri olmayışlarından kaynaklanmaktadır. (Buraya gelmişken bir yanlış imaja değinmeden geçemeyeceğim. DKÖ'lerin örgütsel işleyiş ilkesinin 'demokratik -merkeziyetçi' olduğu çokça söylenir. Ve bu arada örgütün demokratikliğinin de işleyişinin demokratikliğinden ileri geldiği sanılır. Oysa bu ilke, örneğin 'kuşseverler derneği'nde de 'proletarya partisi'nde de vardır ve uygulanır.)

İŞLEYİŞ VE YÖNETİM İLKELERİ (DEMOKRATİK-MERKEZİYETÇİLİK)

Aşağıdan yukarıya doğru, demokratik - yukarıdan aşağıya doğru merkeziyetçi işleyiş.

... Kararların alınmasında demokratiklik- uygulanmasında merkeziyetçilik.

... Tabanın karar ve söz sahibi olması demokratiklik- tabanın kararını onun adına uygulama hakkı ve görevi merkeziyetçilik vb. vb...

Tüm bunlar DKÖ'lerin işleyişindeki ve yönetimindeki ilkeyi vurgulamak için getirilmiş açılımlar. Ne var ki bunlar yalnızca DKÖ'lerin değil, demokratların, sosyalistlerin kurdukları tüm örgütlerin (parti dahil) işleyişi için geçerli olan ilkelerdir. Öyleyse DKÖ'ler için ayrı bir örgütsel işleyiş ilkesi gerekmemektedir. Demek ki burada açacağımız, bu ilkeden DKÖ'ler için neyi anlamamız gerektiği olacaktır.

Hangi örgüt için olursa olsun, sosyalistler demokratik olma ilkesinin önüne hiçbir ilke getirmezler. Bundan örgüt içindeki üyelerin çoğunluğunun görüşlerine rağmen, ondan ayrı ve ona karşı bir karar alınmaması ve bir eyleme geçilmemesi (doğal olarak üyelerinin tümünün görüşlerinin alınması) anlaşılmalıdır. Bu, örgüt için gerekli programın hazırlanmasından, yönetiminin seçilmesi ve kararların uygulanmasında başvurulacak yol ve yöntemlere kadar geçerli bir ilkedir. Tüm bu konularda görüş ayrılığı ne kadar doğalsa, çoğunluk görüşünün örgütün görüşü sayılması da o kadar doğal olmalıdır. Elbette tüm bunlardan, yönetimin atacağı her adım için kitlenin görüşlerine başvurması gerektiği çıkarılmamalıdır. (Çünkü zaten yönetim neyi nasıl gerçekleştireceğini bir programla açıklayarak yönetime talip olmuştur.) Ama 'nasıl olsa kitlenin çoğunluğunun oluru ile yönetime geldik, öyleyse istediğimiz gibi yönetiriz' anlayışı da demokratik bir yönetim anlayışı olamaz. Başka bir deyişle, kitlenin çoğunluğunun oylarıyla yönetim olanların porgramını, azınlıkta kalan görüşler benimsemiyor olsalar da eleştiri hakları saklı kalmak koşuluyla çalışmalara katılma görevlerini yerine getirme durumunda olduklarını kabul etmelidirler. Buna "azınlığın çoğunluğa tabi olma yükümlülüğü" denilebilir. Diğer yandan, yönetim ve temsil ettiği çoğunluk (aslında üyelerin tamamını temsil etme hakkını almıştır) ise, azınlığın eleştiri, görüş bildirme ve her türlü öneride bulunma hakkını güvence altına almalıdır. İşte böylesi bir işleyiş DKÖ'lerin kitlesel olması ve kitlesel kalmasının önkoşullarından birini oluşturur. Geçmişte bir türlü sindirilememiş olan bu anlayışın DKÖ'lere hakim kılınamayışı ayrı örgütlenmelerin en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Başka görüşlere saygılı olmayı, onların da eleştiri ve isteklerini dikkate alma ve hiçbir komplekse kapılmadan doğruları benimseme ve uygulama sağduyusunu edinememe hastalığındandır ki, bugün de yapay gereksiz engeller koyarak birlikteliklerin önü tıkanmakta, kitlelerde güven eksikliğine neden olunmaktadır.

İLKELİ BİRLİKLERE DOĞRU

Birlik sözünü dilimizden düşürmememize karşın, birlikçi tutum izlemeyişimiz elbette düşündürücü ve üzücüdür. Ama ne için birlik olduğumuz kadar, hangi ilkelerle ve kimlerle birlik olduğumuz da önemlidir. Konumları ve durumları aynı ya da benzer olanların birlikte örgütlenmesi gereği kadar, temel ilkelerde anlaşamamış olanların, birlik olmak için birlik olmasının gereksizliği de unutulmamalıdır.

Kimileri 'birlik' sözcüğünden kendi 'bir'liklerini anlama anlayışlarını daha da pekiştirme çizgisinde görünürken, kimileri de 'geçmişten ders çıkarma' adına, tescilli düzen işbirlikçilerine (hem de iflah olduklarına ilişkin hiçbir kanıt yokken!) çağrı çıkarmaktalar. Bir zamanlar anti-şovenist ilkeyi gereksiz sayarken DKÖ'lere anti-goşist ilke getirenler, şimdilerde hiçbir özeleştiriye gerek duymadan kitlelerde 'saptadıkları' 'anti-ilkellik il-

kesi'ne dönemin özgül kitle kuyruğu spesiali olarak sımsıkı sarılmışlardır.

Sonuç olarak, kimlerle ne için, ne türden, hangi koşullarda ve hangi ilkelerde birlikte olmamız gerektiğinin hesabını yapmadan oluşturacağımız birliktelikler, sanılmasın ki kitlelere güven verecektir. Tam tersine böyle birliktelikler oluşturulabilse bile, ömürlerinin çok kısa sürmesi kaçınılmaz olduğundan moral ve güven kaybına yol açacaktır.

EĞTİMİCİLER DERNEĞİ'NİN KURULUŞ ÇALIŞMALARI ÜZERİNE

Buraya kadar yazılanların ışığında, kuruluş çalışmaları süren Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER) örgütlenmesi üzerine, konunun güncelliği ve önemine uygun düşen bir yaklaşım getirmeye çalışacağım.

Genel olarak tüm çalışanların, özel olarak eğitim emekçilerinin yeniden örgütlenmesi önündeki yasal ve fiili engellere karşın, yüzyıla yakın bir zaman içinde örgütlenme bilinç ve geleneğini kazanmış olan eğitim emekçileri, çok uzunca sayılabilecek örgütsüz bir dönemin tüm dezavantajlarını aşarak, şu günlerde yeni bir örgütlenmenin eşiğine gelmiş durumdalar.

Oldukça uzun sayılabilecek bir tartışma döneminden sonra (biraz geç de olsa) çalışanların dernek kurma haklarından yoksun bulunmasından doğan zorluğu aşmada bir çözüm üretilebilmiş, ilerki süreçlerde yönetimini ve kaderini eğitim emekçilerinin tayin etmesi öngörüsü ile, şimdilik ve zorunlu olarak, eğitim emekçilerini yakın dönem örgüt yöneticilerinden pek çoğunun girişimleri ile derneğin kuruluş çalışmaları tamamlanmış ve bildirimde bulunulmuştur

Kitlenin çeşitli eğilimlerini aynı çatı altında bir araya getirme anlayışını, kurucular kurulu bileşiminde somutlamada gösterilen özenin, (birtakım eleştiriler olabilir) örgütün kitleselleşmesi şansının baştan yaratılmasına önemli katkılar getireceği kanısını güçlendirmekte, güven duygusu yaratmakta, her geçen gün ilginin artmasını sağlayıcı bir yaklaşım imajını artırmaktadır.

Eğitim emekçilerinin en yakıcı sorununun örgütlenme sorunu olduğu her şeye karşın saptayabilmiş ve çözümüne ilişkin adımları geç de olsa atabilmiş olan Abece Dergisinin katkılarını, sanıyorum eğitim emekçileri unutmayacaklardır. Ayrıca derneğin kurulması ile birlikte şirketin feshedilerek, derginin, derneğin sahipliğine verilmesi kararı da, güzel bir özveri ve duyarlılık örneği olarak anılacaktır.Bu anlamda, Abece'nin daha geniş kitlelere yayılması ve abone kampanyalarıyla ülkenin her yerine ulaştırılmasının sağlanmasında okur ve abonelerin üzerine düşen sorumluluğu da olabildiğince yaymak görevi, sanıyorum, eğitim emekçilerinin ulaştığı bilinç seviyesinde gerçekleştirilecektir.

DKÖ'lerle ilgili çeşitli saptama ve önerilerin şimdiden tartışılması ve tavırların netleştirilmesi, örgütlenmenin sağlıklı ve kitlesel olma özelliğini getirecek, gerek yönetsel, gerekse örgütsel ilkelerde şimdiden anlaşmak, ileride doğabilecek çeşitli görüş ayrılıklarının giderilmesinde önemli bir etken olacaktır. Program oluşturmadan, kurultay oluşturmaya dek, olanakları en iyi şekilde kullanarak, kitleyi şimdiden duyarlı ve söz sahibi kılmak çalışmalarına hız vermek, dernek için bildirimde bulunulmasının hemen ardından şube açılabilecek yerlere şubeler açarak, uygun koşulların bulunmadığı yerlerde Gn. Merkez üyeliğinin sağlanmasını kotararak, her yerleşim biriminde giderek her öğrenim biriminde temsilcilik düzeyinde örgütlenmek, acil hedef olarak değerlendirilmelidir. Yine çok yakın bir gelecekte, eğitim emekçilerinin sorunlarının ve çözümünün sahibi olabilecek bir örgütlenmenin muştusunu verecek bir imaj yaratılmalı, dernek ve dergi hem kadro hem de ekonomik bakımdan zenginleştirilmeli, bunun için kitlenin katılımını sağlayacak yöntemler tez elden geliştirilmelidir.

Elbette örgütlenme önündeki engellerin aşılmasında karşılaşılacak güçlükler vardır ve olacaktır. Tüm bunları birebir aşabilecek önlemler şimdiden geliştirilmeli, icazet örgütü olmayan, kitlesine ve kendi gücüne güvenen bir anlayışla yola çıkıldığının kanıtları somut bir biçimde ortaya konmalı, her hakkın olması gerektiği gibi, koparılarak alınması yanında, örgütlenme hakkının da aynı anlayışla kotarılması, ilke haline getirilmelidir. Bu anlamda eğitim emekçileri, örgütlenme olayının izleyicileri ve yardımcıları olmamalı, bizzat örgütleyici ve katılımcı olmalarını sağlayacak çalışmalara girilmelidir.

"Destek sağlamak" adına demokrasi güçlerinin mücadelesini zaafa uğratan kişi ve kurumlardan olabildiğince uzak durmak, ama geleneğimiz gereği, tüm demokrasi güçleri ile dayanışmada ayrım gözetmeksizin ve hiçbir desteği unutmadan, atlamadan, şimdiden aynı platformlarda birlikte olmanın adımları atılmalıdır.

Birlikteliğimizin önüne, özel çıkarlarımızı dikme anlamına gelebilecek her türden tavırdan kaçınmalı, ilkelerde anlaşmanın, aynı zamanda temsilde anlaşma anlamı da içerdiği düşüncesinden sapmamalıdır. Ama bunu, temsil hakkı önünde bir engel olarak görme keyfiyeti olarak da algılamamalıdır.

Şimdi artık var gücümüzle, demokrasi mücadelesi arenasında bir an önce yerimizi almak, örgütlülük geleneğimizin sağladığı avantaj ve birikimlerimizle, alanımızın özgün sorunlarının çözümüyle, demokrasi mücadelesinin sorunlarının çözümlerini çakıştırmadıkça başarının asla söz konusu olmadığı gerçeğini unutmadan, ama örgütsel bağımsızlığımızı da gözümüz gibi koruma anlayışıyla yeni örgütü selamlar, yüreğimizle, emeğimizle birlikte olmak dileklerimle belki çok uzunca bir yazıyı şimdilik noktalıyorum.

Yaşasın Eğitim Emekçilerinin Örgütsel Birliği!

En yakın gelecekte, grevli-toplusözleşmeli sendikamıza yerini bırakmasını dileyerek, eğitim emekçilerinin yeni örgütü Eğitimciler Derneği'nin başarılarını şimdiden kutlularım.

★

ÖĞRETMENLER ÖRGÜTLENİYOR

29 Şubat'ta ABECE Dergisi'nin düzenlediği, "Eğitim Emekçilerinin Örgütlenmesi" paneli, Türk-İş salonunda gerçekleştirildi. ABECE Dergisi Sahibi Ali Bozkurt'un yönettiği panele konuşmacı olarak, öğretmen İ.Hakkı Bayram, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, SHP milletvekillerinden H.Fehmi Güneş, Cumhuriyet Gazetesi yazarlarından Mustafa Ekmekçi ile Mesut Gülmez katıldılar.

Özellikle eğitim emekçilerinin büyük ilgisinin gözlendiği panelde konuşmacılar; örgütlenmenin önemi ve gerekliliği, örgütlenmenin önündeki engellerin aşılmasının yolları ve yöntemleri, öğretmen örgütlülüğünün gelenek ve ilkeleri, dayanışma ve ortak mücadele konularında görüş ve önerilerini aktardılar.

Çok sayıda basın temsilcisinin de izlediği panelin çok olumlu bir hava içinde, başarıyla tamamlanmasının ardından, yine ABECE tarafından düzenlenen yemekte, şiirler okundu, anılar anlatıldı. Bu arada Eğitim Emekçileri Derneği *kurucularıyla* gerçekleştirilen söyleşiyi de bu sayımızda yayınlama olanağı bulabildik. Bu kısa söyleşimizde eski eğitim emekçileri örgütçülerinin oldukça zor koşullarda bir kez daha tarihi bir görev üstlenmek konusundaki duyarlılıklarına tanık oldu.

Eğitim emekçilerinin bu oldukça gecikmiş olmasına karşın örnek çalışmalarının tüm çalışan kesimlere de kısa zamanda ulaşması dileklerimizle sözü dernek kurucularına bırakıyoruz.

Ali BOZKURT

"1985'de bir ses verme, kamuoyu önüne çıkma gereksinimi duyduk. ABECE Dergisi böyle oluşturuldu."

Dernek kurma çalışmaları düşüncesi TÖB-DER kapatıldıktan sonra başladı diyebilirim. Ancak koşullar 1985'te oluştu. 1985'te bir ses verme, kamuoyu önüne çıkma gereksinimi duyduk. Somut çalışmalarımız ise 85'in Kasım ayında kendini gösterdi; çeşitli arkadaşlarla üçer beşer bir araya gelerek... Bu çalışmalarda değişik alternatifler düşünüldü; yayın olarak kamuoyuna çıkma kararlaştırıldı. Bildiğiniz gibi, ABECE Dergisi oluşturuldu. TÖB-DER'in son yönetimindeki arkadaşlarımızın bir bölümü yurt dışında, bir bölümü hapiste idi. Bundan ötürü onlar çalışmalarımıza katılamadı. TÖB-DER'in eski yöneticı ve üyelerinden bir grup arkadaş ile bir limited şirket kuruldu. ABECE'yi bu şirket çıkardı. Öğretmenler dergiye büyük ilgi duydular. Dergi kısa zamanda gelişti. 1988 yılı Şubat ayında örgüt kurma aşamasına varıldı. 29 Ocak 1988 Öğretmenlerin Örgütlenme Paneli, bu gelişmenin bir sonucudur. Yurdun dört bucağından yüzlerce öğretmen bu panele katıldı. Bu bize güç verdi. Bu güçle, 1988 Şubat ayı içerisinde eğitimciler örgüt kurmayı sonuçlandıracaklardır. Adı büyük olasılıkla, EĞİT-DER (Eğitimciler Derneği) olacak.

★

Mustafa MERİÇ

"Öğretmenlerin ekonomik-demokratik ve mesleki alanlarda sürdürdükleri mücadeleyi genel siyasi mücadelenin bir parçası olarak görmek gerekir."

Bu soruya daha değişik açıdan yaklaşmak istiyorum. Bir kere öğretmenler neden örgütlenmek zorundadırlar, sorusunu yanıtlamak istiyorum. Geçmişte öğretmenler, toplumsal mücadelenin örgütlü olduğu süreçte en ön de yer almışlardır. Bunu bilen egemen sınıflar, 12 Eylül'le birlikte öncelikle yok etmeyi hedefledikleri örgütlerden biri olan TÖB-DER'i bir oldu-bitti ile yargılama sonucu kapattılar. Binlerce öğretmeni işkencelerden geçirdiler, cezaevlerine attılar, öldürdüler... 12 Eylül öncesi kaosun ve faşist terörün suçlusu olarak gösterildiler. Bu nedenle de, 12 Eylül sonrası oluşturdukları sözüm ona demokraside öğretmenlere örgütlenme hakkı tanımadılar. Bugün kendiliğinden yanı ağır bassa bile, süren anti-faşist mücadelenin bir parçası olarak görmek gerekir öğretmenlerin örgütlenme mücadelesini. Bu noktada öğretmenlerin ekonomik, demokratik ve mesleki alanlarda sürdürdükleri mücadeleyi genel siyasi mücadelenin bir parçası olarak görmek gerekir. Yoksa salt bir dernek kurmak, hedeflenen bir amaç olmamalıdır. Bunu öğretmen mücadelesinde yaratılan birikimin 88 koşullarında genel demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak da algılayabiliriz.

★

Kenan KELEŞ

"Demokrasi bilincini eksiksiz olarak edinmiş olan öğretmenler, demokrasi mücadelesinde örgütsüz kaldıklarının acısını yaşadılar."

Türkiye'nin gündeminin en önde gelen maddesi demokrasi mücadelesidir. 12 Eylül ve onun uzantısı Özal hükümeti, tüm çalışanların temel hak ve özgürlüklerini yok ederek, bir bölümünü de askıya alarak, baskı rejimini belli güçlere dayanarak sürdürmektedir. Demokrasi bilincini eksiksiz olarak edinmiş olan öğretmenler, demokrasi mücadelesinde örgütsüz kalmalarının acısını yaşadılar. Bu mücadeleyi daha güçlü bir biçimde sürdürebilmenin örgütlü olarak yürütülmesine inandıklarından, çalışan öğretmenlerin örgüt kurma ve örgüte üye olma yasaklarının kaldırılması için yasal olarak örgüt kurabilme hakkına sahip olan emekli eğitimciler, işten çıkartılan eğitimcilerle birlikte bir dernek kurma kararını verdiler.

★

Feyzullah ERTUĞRUL

"Eğitim dünyamızda yaşanılan bunca olumsuzlukların giderilmesinde öğretmenlerimizin örgütlü birliği ve savaşımları önemli bir rol oynayacaktır."

12 Eylül rejiminin öğretmenler, öğrenciler ve öğrenci velileri üzerindeki yansımaları karanlık bir eğitim tablosunun işaretini vermektedir. Eğitim tarihimizde ilk kez öğretmen ve öğrenci intiharlarına rastlanmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin ikinci bir meslek düzeyine indirgenmiş olması, aileler için ilkokulda çocuk okutmanın bile bir ateşten gömlek durumuna getirilmesi, çocuklarımızın özel okul ve dersaneye dönüştürülen kahvehanelerde eğitim görmek zorunda bırakılmaları bunun başka örnekleridir.

Eğitimdeki bu tablonun öğretmenlerin örgütsüz bırakıldıkları ve örgütlenme haklarından yoksun tutuldukları bir dönemle çakışması rastlantı değildir. Bu durumun ülkemizde demokrasinin ortadan kaldırıldığı bir döneme rastlaması da yine anlamlıdır. Bu da gösteriyor ki, eğitim dünyamızda yaşanılan bunca olumsuzlukların giderilmesinde öğretmenlerimizin örgütlü birliği ve savaşımları önemli bir rol oynayacaktır. Başka bir yönüyle de öğretmenlerin demokratik hareketi ülkemizde yürütülen demokrasi savaşımına sıkı sıkıya bağlıdır. Öğretmen örgütü üyelerinin ve genel olarak öğretmenlerin ekonomik, demokratik haklarını savunurken, eğitim mesleğinin çağımızın gereklerine uygun bir düzeye yükseltilmesi savaşımını yürütürken, genel demokrasi savaşımına katkılarda bulunmayı ve bu savaşımla uyum içinde olmayı bir an bile gözden ırak tutmayacaktır.

Öğretmenlerimiz, 12 Eylül koşullarının dayattığı her türden zorluğun kuşatması altında örgütlü birliğin ve örgütlü savaşımın özlemini duymaktadır. İlk başta bunun böyle olmadığı, öğretmenlerin tam bir suskunluk ve yılgınlık içinde kendi köşelerine çekildikleri sanılabilir. Oysa ki öğretmenlerimiz, örgütsüzlüğün kendilerine, mesleğimize ve ülkemize neye mal olduğunu yaşayarak öğrenmişler, örgütlü mücadeleye yeniden dönüş için bir umut ışığı bekler duruma gelmişlerdir. Kuracağımız EĞİT-DER şimdilik her ne kadar şu ya da bu nedenlerle meslek dışında bulunan öğretmenlerce kuruluyorsa da üyelerinin sorunlarının yanı sıra çalışan öğretmenlerin örgütlenme hak ve özgürlüklerinin elde edilmesi savaşımına ağırlık verecektir ve onların desteğini sağlamak azminde olacaktır. EĞİT-DER'in başka bir önemli özelliği, geçmiş deneyimlerden de ders alarak öğretmenlerin en geniş birlikteliğini sağlamak azminde olmasıdır. Demokrasi yelpazesinin ister sağında, ister solunda olanlar, bütün öğretmenlerin EĞİT-DER'de yeri vardır, olacaktır. ★

Cemil ÇAKIR

"Türkiye'de demokratik kitle örgütleri eylemleriyle çok ön planda görüldü. Bu durum, yanlış anlaşılmaların ortaya çıkmasına ve yanlış yargılar verilmesine neden oldu. Bu "yanlışlık" gerçekte kitle örgütlerinin niyetlerinden değil, objektif durumdan kaynaklanıyordu. Yani Türkiye'yi daha iyi günlere götürecek siyasi bir merkezi örgütlenmenin yaratılamamış olmasından ötürüydü."

Ben olaya çok daha değişik bir boyuttan bakıyorum. Kısaca TÖS, TÖB-DER ve diğer demokratik kitle örgütleri örneklerine değinerek bunu açmak istiyorum. TÖS ve TÖB-DER kendilerinden önceki TÖDMF'den de ders alarak, örgütün örgütsel bağımsızlığını koruma-ya çalıştılar. TÖS, her e kadar bir icazet örgütü olmadıysa da, Türkiye'deki demokratik ve ilerici örgütlenmelerin zayıflığı nedeniyle, gerçek işlevini tam anlamıyla yerine getiremedi. Ancak, TÖS, öğretmenler için örgütlenme alanında bir okul olma görevini yerine getirmiştir. TÖB-DER ise, 1971'in olağanüstü koşullarında kurulmuş, o olağanüstü koşullara rağmen, hem öğretmen örgütlenmesini gerçekleştirmiş hem de örgütlenmeden ötürü mağdur olan öğretmenlere gerek hukuki gerekse ekonomik destek vermeyi başarmıştır. TÖB-DER, giderek öğretmen sorunlarının işçi sınıfının ve diğer emekçilerin sorunlarından ayrı olmadığını, sorunların bir, sorunlardan kurtulmanın da ortak mücadele ile gerçekleştirilebileceği bilincine varmıştır, bu bilinci taşıyan yöneticilerini de işbaşına getirmekte gecikmemiştir. Bu durum egemen güçlerin gözünden kaçmamıştır. Ve TÖB-DER, egemen güçleri rahatsız eden bir örgüt durumuna gelmiştir. 1976 yılında DİSK'in İstanbul'da düzenlediği 1 Mayıs Mitingi'ne TÖB-DER

in örgüt olarak kitlesel katılımı, egemen güçlerin rahatsızlığını daha da artırmıştır. Şimdi burada bir noktaya değinmek yerinde olur:Türkiye'de demokratik kitle örgütleri eylemleriyle çok ön planda görüldü. Bu durum, yanlış anlaşılmaların ortaya çıkmasına ve yanlış yargılar verilmesine neden oldu. Bu "yanlışlık" gerçekte kitle örgütlerinin niyetlerinden değil, objektif durumdan kaynaklanıyordu. Yani, Türkiye'yi daha iyi günlere götürecek siyasi bir merkezi örgütlenmenin yaratılamamış olmasından ötürüydü.

Yeni kurulacak olan EĞİT-DER hakkında soru soruyorsunuz. Aslında bu derneğin kuruculuğuna aday olan bizler Türkiye'deki öğretmen hareketine elimizden geldiği ölçüde katkıda bulunmuş ve bulunacak olan insanlarız. Bugünkü koşullar, bizlere öğretmen örgütlenmesinin önündeki engelleri aşacak bir dernek kurma görevini yüklemiştir. Asıl olan, bilfiil sınıflarda çalışan öğretmenlerin örgütlenme talepleridir. Kurulacak olan bu dernek, bu taleplerin eyleme dönüşümünde yardımcı olabilirse, görevini yerine getirecektir.

Türkiye öğretmenleri yıllardan beri örgütlenmede grevli ve toplusözleşmeli sendikayı hedeflemiştir. Bundan sonra da öğretmelerin hedefi bu olacaktır. Bunun ışığında öğretmenlerimizin başka bir örgütlenmeyi, örneğin sadece bir dernek örgütlenmesini hedefleyeceği düşünülemez. Kurulacak olan EĞİT-DER'in amacı, Türkiye'deki öğretmen sendikalaşmasının önündeki engelleri aşmaya katkıda bulunmak amacıyla yükümlüdür.

★

Binali SEFEROĞLU

> ***"Öğretmenlerin üzerinden grayder geçirdiler. Ancak harabeye çevirdikleri alanlarda yeniden filizler çıkmaya başladı. İşte bizim hareketimiz bu filizlerin derlenmesinden başka birşey değildir."***

Eğitim bir üstyapı kurumudur. Ekonomik ve politik gücü elinde tutanlar, eğitimin amacını, konusunu belirler. Ne ki üstyapı kurumları içinde altyapıya en çok etki yapan eğitimdir. Bunu çok iyi bilen egemen güçler; olabildiğince eğitimi kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda planlayıp, uygulama isterler. Ancak bireyler aydınlandıkça; egemen sınıfların planlarının dışına taşmaktadır.

Öğretmenlerin ülkemizdeki kaynağını emekçi sınıf ve tabakalar oluşturmaktadır. Egemen sınıfların tüm pohpohlamalarına karşın öğretmenler geldikleri sınıf ve tabakalara yönelmekte, egemen sınıfın ideolojisi yanında ister istemez emekçilerin dünya görüşünü de sınıflarına, öğrencilerine taşımaktadırlar. Bu ise tekelci burjuvazinin çileden çıkmasına neden oluşturmaktadır.

Gerikalmışbir ülke olan ülkemizde sermayenin tek başına iktidar olması, burjuva demokrasisini, yürütmesi olanaksızdır. Bu nedenlerle en gerici sınıflarla işbirliği yapmıştır, yapmaktadır. Örneğin Anayasasına zorunlu din derslerini koyması bunun kanıtıdır.

12 Eylül'de emekçi halk kitlelerinin ekonomik, demokratik sosyal

özlemlerine burjuva demokrasisi içinde kalarak karşılayamayan tekelci sermayenin temsilcileri, burjuva demokrasisini (yani kendi demokrasilerini) rafa kaldırdılar ve en baskıcı, en zalim yönetimini uygulama sahasına koydular. Öğretmenler de bu baskıcı yönetimden paylarını aldılar. Örgütleri kapatıldı, yöneticileri ve üyelerinin çoğu tutuklandı, yuvaları dağıtıldı, aile ve çocukları perişan edildi, aç bırakıldılar. Demokrasi rafa kaldırıldı. Öğretmenlerin üzerinden grayder geçirdiler. Ancak harabeye çevirdikleri alanlarda yeniden filizler çıkmaya başladı. İşte bizim hareketimiz bu filizlerin derlenmesinden başka birşey değildir.

★

Metin ERDEMİRCİ

"TÖB-DER'in en belirgin sloganlarından bir tanesi de "Anadilde eğitim yapılması"dır. Bu slogan Kürtlerin kendi anadillerinde eğitim yapmaları, kendi kültürlerini işleyebilmeleri ve ruhsal biçimlenmelerine göre davranışta bulunabilmelerine yönelik genel bir slogandır."

Türkiye'de öğretmen hareketi ve tarihçesi eskidir. Özellikle zor koşullarda ve baskıların katmerli olduğu dönemlerde öğretmenlerin yeni oluşumlar yarattığı bilinir. Ki bunun en son örnekleri: 1971 faşizmi koşullarında örgütlenen TÖB-DER ile, 1980 katmerli faşizminin bu zor koşullarında örgütlenmeyi başaran EĞİT-DER'dir.

Zaten, aydın olmanın, ilerici olmanın, demokrat olmanın yüklediği en acil görev her koşul altında kitlelere öncülük görevini yürütmektir. Bu bilinen bir gerçektir de. Bu bağlamda, Türkiye Demokratik Öğretmen Hareketi mutlaka örgütlenecekti. Benim özellikle değinmek istediğim konu şu ki; Türkiye'de resmi ideolojinin yok saydığı, Kemalist -ilerici bazda demokrat olduğunu söyleyenlerin de resmi ideolojiye yakın davranışta bulunduğu, ama artik günümüzde TBMM'de bile tartışılmaya açılan bir konunun, pedagojik anlamda mutlaka EĞİT-DER' in gündemine girmesiyle ilgili konudur. Bilinir; TÖB-DER'in en belirgin sloganlarından bir tanesi de "**Anadilde eğitim yapılması**"dır. Bu slogan, Kürtlerin kendi ana dillerinde eğitim yapmaları, kendi kültürlerini işleyebilmeleri ve ruhsal biçimlenmelerine göre davranışta bulunabilmelerine yönelik genel bir slogandır. Belki açılımı yeterince yapılamamıştır. Ancak ilke olarak yeterli ifadeyi verebilmektedir. Ki bu ilke 12 Eylül olağanüstü "mahkemesi"n de yiğitçe savunulmuştur.

EĞİT-DER vasıtasıyla yeniden örgütlü hale gelecek Türkiye Demokratik Öğretmen Hareketi'nin, bu ileri adımının daha da ilerisinde yeni ilkelerle Kürtler'in eğitim sorununa çözümler aramaya yönelik eylemlere girmesi beklenir.

Herkes demokrasiden söz eder. Herkes eksiksiz bir demokrasi ister. S.Demirel'inden,SHP'sinekadar ve tüm sosyalist grupların hepsi, günümüz meselesinin demokrasi olduğunu söyler. Mademki böyle , mademki tam bir demokrasi isteniyor, öyleyse Kürtlerin anadilde eğitilmeleri de bir demokrasi meselesidir ve gereği yapılmalıdır. Her zaman mahkemeler, "gereği düşünüldü" demez, biraz da biz gereğini düşünelim.

★

Zeki LÖKER

"12 Eylül sonrası tüm demokratik kitle örgütleri ile birlikte TÖB-DER de kapatıldı. Uzun bir süre öğretmenler örgütsüz kaldı. ABECE Dergisi öğretmenlerin yeniden örgütlenmesi için göreve başlayarak büyük bir adım attı."

12 Eylül sonrası tüm demokratik kitle örgütleri ile birlikte TÖB DER de kapatıldı. Uzun bir süre öğretmenler örgütsüz kaldı. ABECE Dergisi, öğretmenlerin yeniden örgütlenmesi için göreve başlayarak büyük bir adım attı. Ülkemizde yara alan demokrasi, öğretmenlerimizi de diğer çalışanlar gibi rahatsız etmiştir. Bu nedenle öğretmenlerin yeniden örgütlenerek demokrasi mücadelesinde kendisine düşen görevi ülkemiz aydınları olarak yerine getirmesi gerekiyordu. EĞİT-DER'de yakın zamanda emekli eğitim emekçileri ile kurarak demokrasi görevlerini yerine getireceklerdir.

★

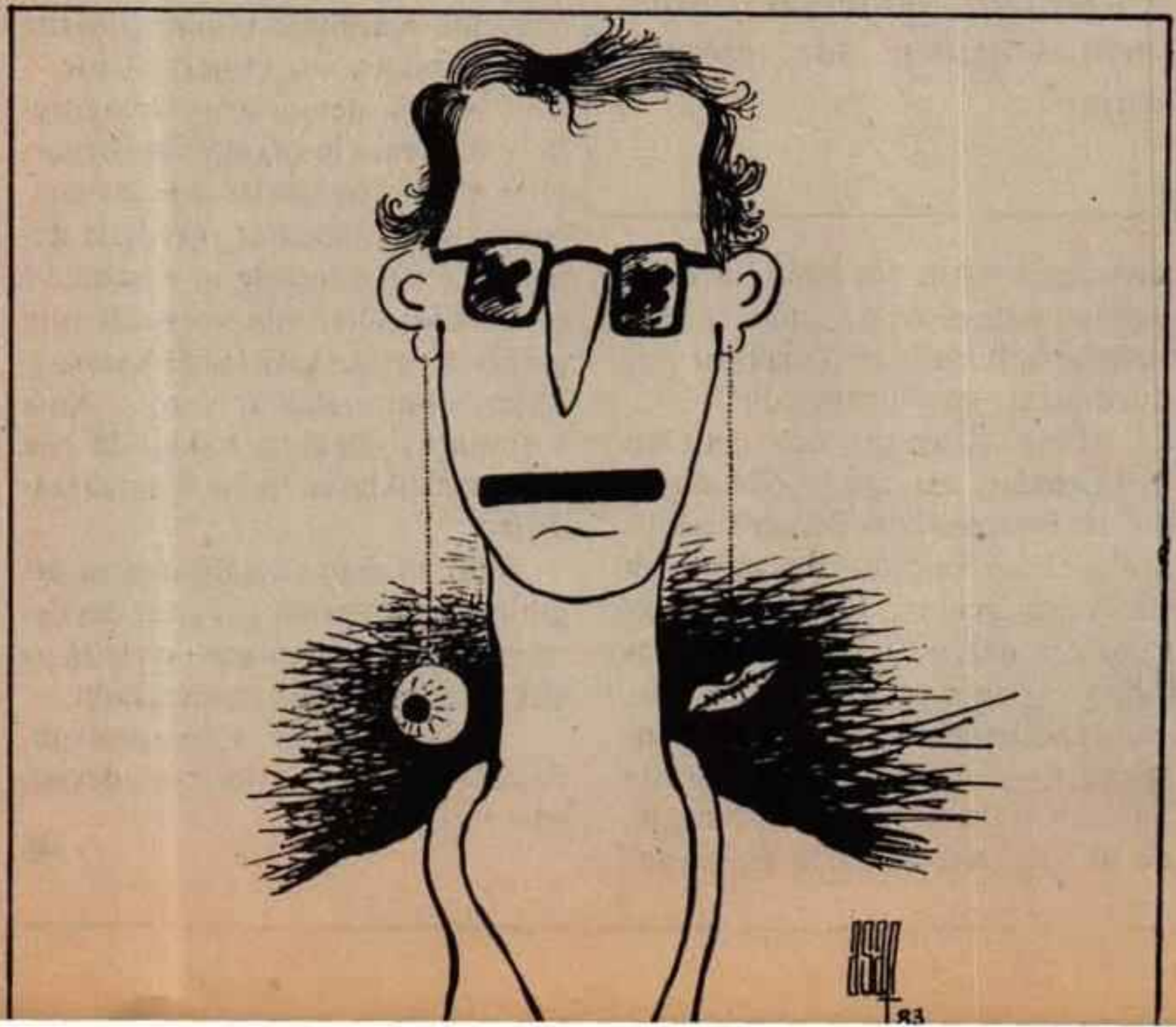

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın "Öğretmen Örgütlenmesi" panelinde yaptığı konuşmadan...

"Durmadan çağ atlamaktan söz edilen bir ülkede öğretmenlerin örgütlenme haklarından yoksun olmaları, bu tür panellerde konunun tartışılması gerçekten acıdır."

"Öğretmen, saygıya, sevgiye her türlü övgüye layıktır. Ancak, sendika ya da dernek kurma hakkına layık değildir' gibi bir mantığın ne kadar ciddiyetten uzak olduğu, ne kadar geçersiz olduğu bellidir."

"1961 Anayasası'nda yer alan, fakat daha sonra çeşitli kuruluşlara çıkarılan yok edilen özgürlük anlayışı, çeşitli kesimlerde tahribat yapmış, fakat en ağır tahribatı öğretmenler için ortaya koymuştur."

Uluslararası Çalışma Örgütü ILO ve Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu PSI tarafından yapılmış araştırmalara göre, demokrasinin cılız kaldığı, dikta ile yönetilen ülkeler dışında, tüm dünyada öğretmenlere dernek ya da sendika kurma hakkı tanınmıştır."

"Türkiye, demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla yerleşmemiş ülkelerden biri olarak, maalesef öğretmenine örgütlenme hakkı tanımayan ülkeler arasında yer almaktadır."

"Bilindiği gibi demokrasi geniş kapsamlı bir kurumlar ve kurallar bütünüdür. Temel hak ve özgürlüklerin kullanıldığı bir yönetim biçimidir."

> ***"Türkiye, demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla yerleşmemiş ülkelerden biri olarak, maalesef öğretmenine örgütlenme hakkı tanımayan ülkeler arasında yer almaktadır."***

"Bu hakların başında, çalışanların örgütlenme hak ve özgürlükleri gelir."

"Türk-İş, sosyal ve ekonomik hakların, çalışanların sendika kurma, toplu iş sözleşmesi ve grev yapma haklarının demokratik prensiplere uygun biçimde kullanılmasını savunagelmiştir. Bu imkânın kısıtlanmasını öngören girişimler ve haksızlıklarla mücadelesini aralıksız sürdürmüştür, sürdürmektedir."

> ***"Katılımın olmadığı yerde demokrasiden söz etmek güç."***

"1961 Anayasası'nda getirilen kısıtlamalar, bu arada 624 Sayılı Devlet Personel Sendikaları Yasası'nın ortadan kaldırılması, altı aylık süre içinde yeni bir düzenleme yapılmasını öngören Ek Geçici 16. maddenin uygulanmaması hatırlardadır. Bu düzenlemeler, 600'ü aşkın sendikanın —o sendikalar ki, o tarihte kapsam içi devlet memurlarının yüzde 50'sini, tüm memurların ise yaklaşık yüzde 30'unu temsil etmekteydiler— bir çırpıda ortadan kadırılması ile sonuçlanmıştır."

1982 Anayasası'ndaki genel kısıtlamalar ve 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'ndaki özel kısıtlamalar, 1970'li yıllarda gerçekleştirilenin uzantısı niteliğindedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu düzenlemeleri yaparken çalışanların hak ve özgürlüklerini güvence altına alan bir dizi uluslararası hukuk kuralını çiğnemiştir."

"Çalışma koşullarının, ister kamu kesiminde, isterse özel kesimde olsun, öğretmenleri temsil eden örgütlerle öğretmenleri istihdam edenler arasında serbest görüşmeler yoluyla saptanması hakkı yasal güvencelere kavuşturulmalıdır. İş şartlarından yahut uygulamadan kaynaklanabilecek ihtilafların çözümü için tarafların temsil edilebileceği özel bir 'ihtilafları çözme aracı/ mekanizması' geliştirilmelidir. Serbest görüşmelerin kesilmesi yahut ihtilafları çözme amacıyla geliştirilen mekanizmanın beklenen işlevi yapamaması halinde, normal olarak diğer örgütlere yasal haklarının korunması maksadıyla açık olan diğer adımları atma hakkı, öğretmenlere de tanınmalıdır."

"Siyasi demokrasinin en büyük özelliği katılımdır. Siyasi katılım, bireylerin çalışanların bizzat veya örgütleri aracılığı ile yönetimi etkilemeleridir Katılımın olmadığı yerde demokrasiden söz etmek güçtür."

"Ancak memurların, dolayısıyla öğretmenlerin örgütlenme özgürlüğüne getirilen kısıtlama kolay onarılamayacak hasarlar meydana getirmiştir. Öğretmenlerin yaşama ve çalışma koşullarında, mesleklerinin gereğini yerine getirmede karşılaştıkları olumsuzluklar vardır. Ama sorunların çözümü hakkında söz söyleme haklarını kullanamamaktadırlar.

Tüm memur ve çalışanların örgütlenme haklarına kavuşmaları demokrasinin ülkemizde yerleşmesi bakımından önem taşımaktadır.

Türk-İş, bu görüş doğrultusunda çalışmalarını sürdürmeye devam edecektir."

★

Sosyalist adayların ve sosyalist dergilerin BASIN BÜLTENİ davası

Erken genel seçimlere **Bağımsız Sosyalist Adaylar** olarak katılan Muzaffer Bal, Ali Fidan, Müslim Özbey ve Sungur Savran ile onları destekleyen Gelenek, İlk Adım, İşçiler ve Toplum, Yeni Aşama, Yeni Öncü ve Zemin adlı yayınların temsilcilerinin yayınladığı **Bülten Seçimlerde Sosyalist Tavır** adlı derginin **"YAŞASIN SOSYALİZM"** başlıklı özel sayısı hakkında İstanbul DGM Savcılığı'nca açılan dava başladı.

DGM Savcılığı'nın "Seçimlerde sosyalist bir tavır takınılarak adaylıklarını bağımsız olarak koyan sosyalist milletvekili adaylarını desteklemek kasdıyla çıkartıldığı ve aynı kasıt altında derginin MUHTELİF SAYFALARINDA KOMÜNİZM PROPAGANDASI yapıldığı ve bilhassa 13. sayfada 'Çünkü biz işçi sınıfının, toplumun tüm ezilen, sömürülen kesimlerinin politik önderliğine ulaşma yeteneğinde olduğunu ve sınıfsız ve sömürüsüz bir topluma geçişi yalnızca bu sınıfın hazırlayabileceğini savunuyoruz" demek suretiyle bu propagandalarını en üst düzeye çıkardıkları ve bu suretle seçimlerde bu umdelerini savunan adaylara oy verilmesini isteyerek propaganda yapıldığı anlaşılmıştır" iddiasıyla açtığı davanın ilk duruşmasında sosyalistler Muzaffer Bal, Ali Fidan, Hakan Güldağ, Orhan Dilber, Seçkin Kır, Müslim Özbey, Fevzi Sonat ve Sungur Savran hazır bulundular. Sanıklardan Nadir Nadi Usta ve Belgün Çulhaoğlu duruşmada bulunmadılar.

Sanıklar, yapılan sorgulamalarında seçimlere bağımsız sosyalist adaylar olarak katıldıklarını ya da bu adayları desteklediklerini söylediler. Dava konusu "Yaşasın Sosyalizm" adlı özel sayının kollektif bir biçimde yazıldığını belirterek , bu yayında yer alan görüşleri seçimler boyunca da dile getirdiklerini ve halen savunduklarını dile getirerek bunun suç oluşturmadığını savundular.

Sanıklar sorgularında bu yayın aracılığıyla bir propaganda yapmayı amaçladıklarını ve bunu açık seçik ifade ettiklerini belirttikten sonra, söz konusu olan sosyalist görüşlerinin propagandası olduğunu ve toplum sorunlarına, işçi sınıfı açısından bir yaklaşım getirildiğini açıkladılar.

Sorgularında sınıfsız, sömürüsüz bir toplumu hedeflemenin suç olmadığını savunan sanıklar, söz konusu bültenin toplatılmasının aslında bağımsız adayların seçim çalışmalarını önlemeye yönelik diğer baskı ve engellemelerin bir parçası olduğunu, bu bakımdan davanın kaynağının da anti-demokratik bir uygulama olduğunu ileri sürdüler.

Sanık avukatları Osman Ergin, Erhan Erel, Ercan Kanar, Kamber Soypak ise iddianamenin hukuki değerden yoksun olduğunu ve CMUK'ye aykırı olduğunu, bu bakımdan savunmanın iddiayı tartışmasının dahi mümkün olmadığını ileri sürerek, iddianamenin yeniden hazırlanmak üzere savcılığa iade edilmesini talep ettiler.

Savunmanın bu talebini reddeden mahkeme heyeti diğer sanıkların ifadesini almak üzere duruşmayı 18 Şubat 1988 tarihine erteledi. ★

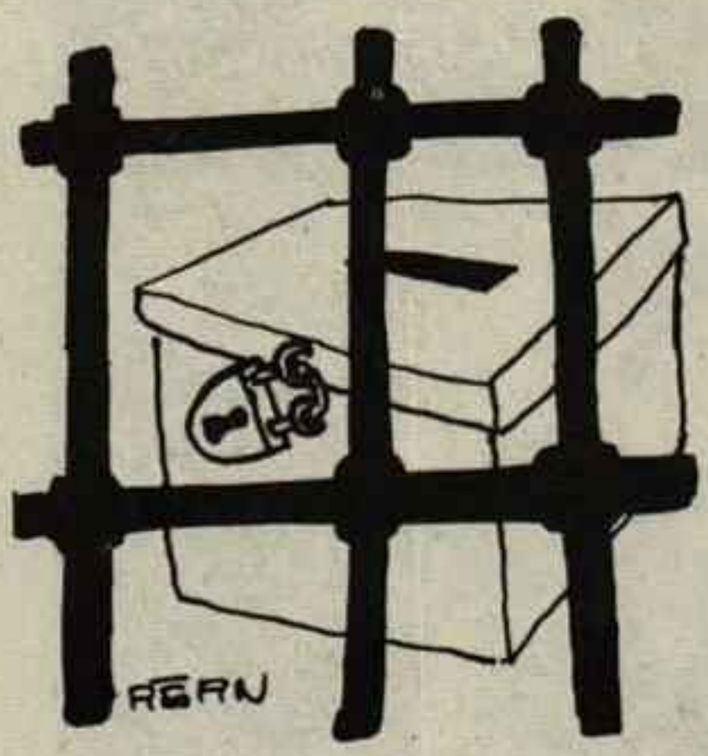

Savunma

"Böyle bir dava Türkiye'de demokratik hakların ve özgürlüklerin kısıtlılığının yeni bir örneğidir."

Ömer Sungur SAVRAN

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı'na
İstanbul **11/1/1988**

Dosya No: Esas 1987/225
Konu: Sanık Ömer Sungur Savran'ın savunması

Sayın başkan, sayın yargıçlar,

Bir ülkede, seçim meydanlarında milletvekili adayı sıfatiyle konuşan insanlar, bu faaliyetleri dolayısıyla sanık sandalyesinden de konuşmak zorunda bırakılıyorlarsa, bu, o ülkede demokrasinin niteliği konusunda hiç de iyi bir işaret değildir. Bunu vurguluyorum, çünkü şu noktanın iyice berraklaşmasını istiyorum: Önümüzdeki dava, bir derginin bir sayısında komünizm propagandası yapılmış olup, olmadığı ile sınırlı değildir; bu dava, esas olarak sosyalistlerin seçimlere katılmasını yargılamaya yönelik bir dava niteliğini taşımaktadır.(*)

29 Kasım 1987 genel milletvekili seçimlerine katılan bazı bağımsız adaylar, Türkiye'nin işçi sınıfına, emekçilerine ve öteki ezilenlerine, yaşadıkları ağır sorunların ancak sosyalist bir programla çözüme ulaştırılabileceğini çeşitli yöntemlerle iletmeye çalışmışlardır. Aralarında bulunmaktan onur duyduğum bu bağımsız adaylardan dördü ve onları destekleyen altı sosyalist yayının temsilcileri şimdi, seçim propagandası amacıyla yayınlamış oldukları "Yaşasın Sosyalizm" başlıklı dergi özel sayısında TCK 142. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla mahkemeniz huzurunda sanık olarak bulunmaktadır.

Böyle bir davanın Türkiye'de demokratik hakların ve özgürlüklerin kısıtlılığının yeni bir örneği olduğunu düşünüyorum. Seçimlere katılmak, sahip olduğu görüşlerin propagandasını yapmak ve seçmenlerden oy istemek, demokratik olduğu

ileri sürülen her siyasal rejimde en temel demokratik hak ve özgürlükler arasında yer alır. Oysa, 1987 genel seçimlerine katılan ve sosyalist düşüncelerini açıklayan bağımsız adayların seçim kampanyası, ardı ardına çeşitli baskı ve yıldırma girişimleri ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin her ilinde, ilçesinde ve mahallesinde bütün partilerin pankartları asılı dururken, bağımsız sosyalist adaylar ve kampanyalarına katkıda bulunan yardımcıları seçim toplantısı yaptıkları kahvelerin önünden pankart açtıkları gerekçesiyle defalarca gözaltına alınabilmiştir. Bağımsız adayların faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen panelin düzenleyicilerinden biri siyasi şubeye götürülerek dayak ve tehditle karşı karşıya kalabilmiştir. İşte, İstanbul DGM Savcılık Makamı'nın, bağımsız adayların görüşlerini açıklayan söz konusu dergi özel sayısını toplattırması da, bu baskı ve engelleme girişimlerinin bir halkasını oluşturmaktadır. Bugün huzurunuza gelen bu dava da, söz konusu zincirin son halkası olarak görülmelidir.

Birincisi, "sınıfsız ve sömürüsüz" bir toplum istemek hiç bir hukuk sisteminde suç sayılamaz. Aksi, siyasetle yakından uzaktan ilgilenen herkesin sınıf ayrıcalıklarının ve sömürünün taraftarı olması, bunları açıkça savunması grektiği anlamına gleirdi. Uzmanlık alanı doktrinler tarihi olan eski bir öğretim üyesi olarak şunu belirtmeyi bir görev biliyorum: bir toplumun sınıflardan oluştuğunu ya da bir toplumda sömürünün mevcut olduğunu savunan her bilimsel teori ve açıklama (ister Marksist olsun, ister olmasın) bu toplumun eşitsizliklerle, ezme ve ezilmeyle, ayrıcalıklarla haksızlıklarla dolu bir toplum olduğunu kabul eder.Farklı sınıflardan söz eden, zorunlu olarak bu sınıflar arasında eşitsizlik ve hakimiyetten de söz etmektedir. Dolayısıyla, sınıflara ve sömürüye karşı çıkmak, bunlara karşı çıkmak demektir. Kimse Türkiye'de yaşayan insanların sömürüye, eşitsizlere, ezmeye-ezilmeye, ayrıcalık ve haksızlıklara taraftar olması gerektiğini söyleyemez. Bunlarla mücadeleyi hiç bir hukuk sistemi toptan yasaklayamaz. Bu, insanlığın bütün tarihine ve insanlık onuruna aykırı olur.

İkincisi, iddia makamının ihlal ettiğimizi ileri sürdüğü TCK 142. maddesi sınıfsız toplumu savunmayı değil, bir sınıfın başka sınıflar üzerindeki tahakkümünü suç saymaktadır. Yani, TCK "sınıfsız ve sömürüsüz" bir toplum savunulmasını **yasaklamamıştır.** "Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesinin modern ceza hukukunun yüzyıllardır yerleşmiş ana ilkesi olduğu ve temel özgürlüklerin korunmasında büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Bu ilkenin, kanunun düzenlemediği bir konunun, kanunun düzenlediği bir konuya bakılarak çözülmesi anlamında, kıyas yöntemini kullanmayı olanaksız kıldığı da açıktır. Nitekim TCK'da daha 1. maddesinde, "Kanunun **sarih olarak** suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez" diyerek, hem suçun kanuniliği ilkesini vaz etmiş, hem de "sarih olarak" terimi ile **kıyası yasaklamıştır.** (F.Erem, **Türk Ceza Hukuku,** C.1, S.84-85) İddianame TCK 142. maddede var olamayan bir fiili delil gibi göstererek, kıyas yöntemine başvurmuş olmaktadır.

Nihayet sosyal sınıfların çıkarlarını savunmak üzere propaganda ve yasal faaliyet yapmak Türk Hukuku'na göre suç oluşturmaz. Bu konuda Yargıtay 1. Ceza dairesi'nin 1967 yılında almış olduğu bir kararda aynen şöyle denmektedir:"Memleket içinde bir sınıfın, uyanıp siyasi bir örgüt içinde kanuni yoldan parlamentoya girerek, haklarını aramasını söylemesinin bahsedilen kanun maddesinde (142.madde) yazılı suç unsurlarını kapsamadığı açık bir keyfiyettir." (Aktaran H.Çelenk, **141-142 Üzerine,** S.409-411) Türkiye'nin düşünce örgütlenme özgürlükleri açısından 20 yıl öncesinden daha geride olduğu tüyler ürpertici bir gerçek olsa da, bu konuda hukuksal açıdan içtihadın önemini yadsımak mümkün değildir.

(*) Bu paragraf mahkemede sözlü olarak ifade edilmiştir.

★

12 Eylül Hukukunu Mahkum Etmek İçin Mücadele Edelim!

12 Eylül dönemi emek dünyasından yana olan herkesi derinden sarstı. En küçük muhalif sese tahammül gösteremeyen 12 Eylül'ün yürütücüleri ve savuncuları sadece tahammülsüzlükle yetinemezdiler elbette. Kendisine yönelik her türlü sesin susturulması amacıyla zaten sınırlı olan demokratik hak ve özgürlükler rafa kaldırıldı; işçilerin, öğretmenlerin, memurların, kısaca tüm çalışanların örgütleri yerle bir edildi. Kürt ulusu üzerindeki asimilasyon politikası artırılarak sürdürüldü. Yüzbinlerce insan işkence tezgahlarından geçirilerek cezaevlerine doldurıldu, onlarcası katledildi. Uygulanan baskı, terör ve katliamlar anayasa başta olmak üzere yasa değişiklikleriyle meşrulaştırılmaya çalışıldı.

Bütün liberalizm görüntülerine ve "demokrasiye geçiş" demagojilerine rağmen 12 Eylül dönemi olarak tanımlanan siyasal dönem, bugün de işkence, baskı ve terör politikasıyla her türden devrimci- demokratik kıpırdanışın ve örgütlenme çabasının ezilmeye çalışılmasıyla, Kürt ulusuna ve Kürt Ulusal Hareketi'ne karşı sürdürülen asimilasyon ve katliam politikasıyla, binlerce siyasal tutuklu ve hükümlünün kapatıldığı, baskı ve sindirme çabalarının hâlâ sona ermediği askeri ve sivil ceza ve tutukevleriyle, askeri mahkemeleri ve "12 Eylül Hukuku"nun uzantısı DGM'ler ile yeni yeni idam kaarlarıyla binlerce yıllık hapis cezalarıyla askeri yargılama usul ve yöntemleriyle, yasal kurum ve kuruluşlarıyla anayasasıyla varlığını sürdürüyor.

Bizler baskıya, zulme, her türden sömürüye, hak eşitsizliklerine karşı bağımsızlık demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin savaşçıları olarak yıllardan beri askeri cezaevlerinde tutuluyoruz. Cezaevlerinde devrimci kimliğimize, insanlık onurumuza yönelik sürdürülen sindirme politikalarına her türlü özveriyle direndik, direniyoruz. Biz siyasi tutuklular, 8 yıldır burjuva hukuk normlarının dahi ayaklar altına alındığı yeni bir "Hukuk" mantığı ile oluşturulan baskı ve terörün dolaysız meşrulaştırıcısı sıkıyönetim askeri mahkemelerinde "Savaş Hali Hükümleri"nce yargılandık, yargılanıyoruz.

Dün bilinen bir gerçektir, bugün ise daha açık bir gerçek olarak gözler önüne serilmiştir ki askeri ve sıkıyönetim askeri mahkemelerinin varlığı, tarihsel ve evrensel açıdan burjuvazinin övünç kaynağı olagelmiş "kuvvetler ayrılığı" ve biçimsel "özerklik" ilkesi ile bile ters düşmektedir. Sıkıyönetim askeri mahkemeleri mevcut siyasal mekanizmaların ve siyasal-sosyal sistemin koruyucu hukuki bir zırhı ve parçası olmasının yanında, sıkıyönetim askeri mahkemeleri, ek olarak doğrudan ve çıplak bir biçimde emir-komuta zincirine bağlıdır. Her askeri mahkeme bir ordu veya kolordu komutanlığının emir ve komutası altındadır. Askeri mahkemelerin, bugün siyasal sistemin yargı mekanizmasının doğrudan bir parçası olarak değil, askeri mekanizmanın, yürütme organının, emir-komuta zinciri içerisinde görev yapıiası son derece doğaldır. Bu tip kurumsal bağımlılık ilişkisi çerçevesinde mahkeme kararlarının, oluşturulan heyetlerin veya tek tek yargıçlar, niyet ve iradelerinden bağımsız olarak siyasal mekanizmanın ve egemen sistemin, askeri hiyerarşi kanalıyla dayattığı ve uyguladığı politika doğrudan ve dolaysızdır. Sıkıyönetim komutanları mahkeme kararlarına doğrudan müdahale etme, mahkemelerin vereceği kararların doğrultusunu, yönlendirebilme, mahkemeleri lağvetme, mahkeme heyetlerini değiştirme gibi fiili ve bir kısmıyla da yasal yetkilerle donatılmıştır.

12 Eylül'le birlikte sadece askeri mahkemelerin emir-komuta mekanizma içerisindeki işlevi perçinlemekle kalınmadı, daha önemlis, tüm hukuk sistemi ve siyasi-hukuki tüm düzenlemeler sistem adına, beş generalin emir komutası altına sokuldu. Sistem beş general eliyle yapılan siyasi ve hukuki düzenlemelerle kendini sağlamlaştırmaya, güçlendirmeye çalıştı. Bütün bir hukuk sistemi, dolaysız olarak 12 Eylül de ifadesini bulan politikaya dolaysız olarak bağlandı.

Hukuk adına yapılan yeni yasal düzenlemelerle 'hızlandırılmış adalet' hedefine ulaşılmaya çalışıldı. 12 Eylül siyasi rejimi birer insan mezbahasına dönüştürülen karakollarda, polis merkezlerinde, askeri cezaevlerinde adalet dağıttı, cezac-

vi avlularına kurulan idam sehpaları, mahalle aralarında, sokak ortalarında, köy meydanlarında yüzlerce devrimci ve yurtseveri kurşuna dizen "ölüm mangaları" 12 Eylül 'adaleti'nin adeta simgesi oldular.

Son 8-10 yıllık uygulama sonunda sıkıyönetim mahkemeleri kararlarının gerçek niteliği bugün yavaş yavaş açığa çıkıyor. "12 Eylül Hukuku"nun perde arkası ve mekanizmanın işleyişi bu kurumların içinde birinci dereceden görev almış sorumlu kişilerin ağzından gazete yazı dizileri oluyor. Bilinen genel hukuk gerçekleri, artık ayrıntılarıyla adeta birer itiraf dosyaları olarak belgeleniyor. 1982 Anayasası'nın mimarları bile bugün sıkıyönetimin kaldırıldığı ortamda askeri mahkemelerin varlığını sürdürmesini, göreve devam etmesini temel hukuki düzenlemelere aykırı bulabiliyorlar. Buna karşın 12 Eylül hukukunun simgesi olan askeri mahkemeler sıkıyönetim sonrasında da varlıklarını koruyorlar. Bu hukukun uzantısı DGM'ler olağanüstü mahkemeler olarak olağanüstü yargılamalarıyla sahnedeler.

Sıkıyönetim askeri mahkemelerindeki toplu siyasi davalar, 12 Eylül terörünün baskı ve işkencenin en yoğun olduğu dönemde başladı sürdürüldü ve büyük bir bölümüyle de sonuçlandırıldı. Yargılamalar bir anlamda baskı, terör ve işkence politikasının meşrulaştırılması işlevini yerine getirmeye hizmet etti. Gözaltına alınan, mahkeme karşısına çıkarılan herkes başta en yetkili ağızlar tarafından "suçlu" olarak ilan edildi. Siyasi polisin düzenlediği senaryolar iddianameye dönüştü ve yargılamalar iddianameler üzerinden yürütüldü. İşkence ile alınmış, imzalatılmış "ifadeler" ve korkutulmuş şartlandırılmış sanıklar mahkemelerin önünde somut "deliller" olarak çıkarıldı. Bizlerin ve avukatlarımızın savunmaları siyasi ve hukuki somut delilleri mahkemelerde dile getirmemiz, tek tip elbise giymediğimiz vb. nedenlerle "savaş hali hükümleri" uyarınca kısıtlandı veya engellendi. Cezaevi yönetimlerince örülmüş yasak barikatlarını aşarak eskaza savunma yapabilmiş, dilekçe verebilmiş olanlarımız düşüncelerinden dolayı "esas" cezalarına ek onlarca yıllık hapis cezalarına mahkum edildiler. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi, verilen cezalar sıkıyönetim yasasının ek 17/1 maddesince en az 1/3 oranında artırıldı. Cezaevlerinde disiplin vb. yoktan nedenlerle infaz yakmalar bunlara eklendi. Bu koşullarda sonuçlandırılan yargılamaların burjuva hukuk normlarını dahi hiçe saydığı çok. Son 8 yıldır Dreyfus davasına taş çıkartarak onu geride bırakan örnekler. Sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bir değil, onlarca Dreyfus örneği tekrarlandı, tekrarlanıyor.

Dün sıkıyönetim askeri mahkemelerinin bir dayanak noktası vardır: Sıkıyönetim. Bugün sıkıyönetim kaldırılmış olmasına rağmen, askeri mahkemeler hiçbir şey değişmemişçesine görevlerini sürdürmektedir. 1982 Anayasası'nın bilinen yapıcıları dahi sıkıyönetimin kaldırıldığı bugünkü koşullarda askeri mahkemelerin görevlerini sürdürüyor olmasını meşru zeminden bir sapma olarak ilan edebiliyor. Kamuoyunda isim yapmış ve alanında uzmanlaşmış tüm hukuk otoriteleri ve Barolar, sıkıyönetim kalktığına göre sıkıyönetim mahkemelerinin de kalkması gerektiği ve bugün sıkıyönetim mahkemelerinin eldeki dosyalarla görevlerini sürdürüyor olmasının hukuki bir dayanağa sahip olmadığı noktasında birleşiyorlar.

Ne var ki değişen bir şey yok. Devrimciler, demokratlar, ilericiler, askeri hiyerarşiye bağlı olan askeri mahkemelerce cezalandırılmaya devam ediliyor. "Demokrasinin" varlığına ilişkin nutukların hiç eksik olmadığı günümüzde askeri mahkemelerin, "12 Eylül Hukuku"nun uzantısı, onun sürdürücüsü olan DGM'lerin varlığı hiç bir biçimde izah edilemez. Bu uygulamalara bir an önce son verilmeli, 12 Eylül yargılamalarının tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılması için; askeri mahkemeler lağvedilmeli, şimdiye kadar vermiş olduğu kararlar iptal edilmelidir.

Bu istemimizin tüm devrimcilerin, demokratların ve ilerici kamuoyunun ortak istemi olduğunu biliyoruz. Böylesi bir demokratik istem karşısında hiçbir devrimci demokrat ve ilericinin kayıtsız kalmayacağına inanıyoruz. Diyoruz ki, "12 Eylül Hukuku"nun mahkum edilmesi: düşünce, yazı, örgütlenme vb. temel hak ve özgürlüklerimizin kısıtlanmasının önündeki yasal ve fiili tüm engellerin kaldırılması için birlikte mücadele edelim.

METRİS'TEKİ DEVRİMCİ SİYASİ TUTUKLULAR. ★

T.OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU'NDAN

DUYURU

Ülkemizde yürütülen sendika düşmanı politikalar sonucu, yalnızca sendikamızdan bine yakını son iki ayda olmak üzere toplam 7000 işçinin iş akitleri feshedilerek, açığa terkedilmiş bulunmaktadır.

Üyelerimiz, 12 Eylül sonrası getirilen yasalara rağmen sendika seçme özgürlüklerini kullandıkları için böylesine büyük çapta bir kıyıma uğratılmışlardır.

Ülkemizin tüm yurtseverlerini, demokratlarını, işçilerini ve işçi dostlarını bu kıyıma karşı durmaya, kıyıma uğrayarak iş akitleri tazminatsız olarak feshedilen üyelerimizle dayanışmaya çağırıyoruz.

DAYANIŞMA HESAP NO:
Vakıflar Bankası Kadıköy Şubesi
EYÜP ÖNER adına
Hesap No: 00/19431-6

DÜZELTME Geçtiğimiz sayıda "Raci Yılmaz Ölmedi" başlığı altında Nur Yılmaz imzası ile yayınladığımız ilanda "kardeşleri ve arkadaşları adına" kullanılan ifade "kardeşi ve arkadaşları" şeklinde olacaktır.

Temel DEMİRER

Yazacaklarıma bir "girizgah" gerektiği kanısındayım... "Girizgah"da da kimi ön yargılara değineceğim. Yazacaklarım ne yazıktır ki, buna zorunludur...

Bir bütünün güney parçasının ve Ortadoğu'yu sarsan gerçeğinin, kimi önyargılara kurban edildiğini üzülerek görüyorum. Düşünüyorum da, politik şizofren bir körleşmeden ya da teorisizm hastalığından malul bir siyasal miyopluğun sorumsuzluklarının, "eleştirisel" tahribatlarının nihilist inkarcılıkları düzeyinde, gerçeğin nasıl da global bir reddiyesine sıçratıldığını, böylelikle de onbirinci tez'in nasıl da anlamsızlaştırıldığını dehşete kapılarak anlıyorum.

Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz. Bu doğru... Ama, bu doğruya, devrimci teoriye son şeklini devrimci pratiğin de verdiği eklenmelidir. Ardındansa, teorinin gri, yaşamınsa yeşil olduğu unutulmamalıdır...

Burada bir parantez açıyorum: Dışarıdan maval okuyan saltçı "eleştirisel", eylemsiz bir söylemin marjinalliğine uygun sınırsız teorisist "sorumlulukları" en kolay olandır. Zor ve zorunlu olansa; gerçeği kendini koşullandıran özgünlüğün dinamikleriyle kavramak ve çözümlemek olduğuna inanıyorum.

Yaşamın devindirici yeşiliyle bütünleşmeyen bir teori, kendini gerçekleyen radikal eksenli yığınsallıklarla kesişmeyerek, onlara mal olmadığı sürece, pek fazla bir şey ifade etmediği gibi hiçbir şeyin de ipuçlarını vermez. Bu noktada devrimci teori ile kıymet-i harbiyesi olmayan ahkam kesmek arasındaki ayırımın altını çizmek gerek diyorum.

Teorisist önyargılara hiç mi hiç prim vermeden; yığın atılımlarının ve kendilerini ifade düzeylerinin yadsınmadan anlaşılabilmesinin, olanak ve olasılıklarının analizi, devrimci bir teori ve devrimci bir eylemin en ciddi ipuçlarıdır... diyorum. Böylesine bir yanaşımınsa, kurban etmeyen, ahkam kesmeyen devrimci bir yöntem olduğuna inanıyorum...

Bir Bütünün Güney Parçası ya da Kuzey Irak

Temel DEMİRER — **PARİS**

ORTADOĞU ve GÜNEY

Güney (Irak) Kürdistan'ı Ortadoğu bütününden soyut anlamak da, anlatmak da olanaksızdır. Kısaca bütün parça ilişkisi bu olay açısından da vazgeçilmez olandır... Hemen hemen bilmeyen yok gibidir; Ortadoğu tarihi boyunca süreğen sosyal savaşımlarıyla, özgürlükçü umutların taptaze tutulduğu ve diğer yanıyla da insanlığa büyük kaygılar duydurtan karmaşa, çelişki ve yanılgılarla yüklü bir alandır.

Tarihini ağırlıklı ve belirleyici olarak egemenlerin zulmünün yazdığı bu alanda ezilenler açısından varılan tarihsel bilinç düzeyini ve eylemliliğini şu Kürt savsözü ile ifade edersek, umarım Ortadoğu'nun gerçeğini abartmış sayılmayız: "Serr caktıreji bekâriye/ Savaş boş oturmaktan iyidir "

Emperyalist stabilizasyonun açık savaştan yanaki politikalarıyla verili, statükolarını ne pahasına olursa olsun korumaktan yanaki "gözü pek ve girişimci kararlılığı" ya da tarihsel kökleri ve gelenekleri olan soykırımcı barbar/tiranlığın kronik çılgınlıklarıyla bölgedeki süngü ve bot'larının egemenliği... İşte mevcut tablonun bölge gericiliği açısından iki temel bileşeni budur...

Toplumsal/tarihsel gelişmenin önüne güçlü/gerici barikatlarını dikerek gelişimin yollarını "kesen" söz konusu kutsal ittifak; zırh içindeki çürümüş varlığı ile, bölgedeki gordiyom düğümüne de yeni ilmekler atmaktadır. Toplumsal ilerlemeden yanaki özgürlükçü/radikal çözüm, talep ve güçlerinin karşısına ikame ettiği kördöğüşü ile dikilen bu kutsal ittifak, elbette karşısındaki alternatif bir cepheyi de döllemektedir.

18 Ağustos 1987 cephenin kurulduğu gün.

Kanımca bu belirlemenin yakıcı gerçeğini tüm dinamikleriyle yaşayan ve dünyamızın politik coğrafyasında stratejik bir konuma sahip olan Ortadoğu, uzatmalı sancılarıyla, kanlı bir alt üst oluşun kararsız bir dehşet dengesine tanık ve taraftır. Bu dehşet dengesinin, bölge düzeyindeki toplumsal/tarihsel faturasının ise bir hayli pahalı olduğu sağır sultanın bile malumudur.

Gerici, kutsal ittifak karşısındaki başkaldıran muhalefet cephesinin Ortadoğu'da proleter bir sınıf omurgasına oturmamışlığı yanında ciddi çeşitlilikler arzeden bir blok özelliği taşıdığını da görürüz.

Kabullenelim, ya da kabullenmeyelim söz konusu bloğun bölge düzeyindeki çeşitliliğinde, geleneksel kökleri olan bir tür tutuculuğun, basmakalıpçılığın, mekanizmin izlerine

rastlarız. Genel örgütlülük ve devrimci ideolojik düzeyi kara kitaplara uygun bir şablonun ölçücülüğüyle, bir hayli düşük olan bu blokun öne çıkmış ortak özelliği; "topraktan ve yaşamdan öğrenip, kitapsız bilen" yanıdır...

Bu özellik elbette tartışılmalıdır. Ama unutulmamalıdır ki, kutsal ittifak karşısındaki başkaldıran gerçek "saf" ve "soyut" bir mükemmeliyet, değildir, olmamıştır ve olmayacaktır da... Kaldı ki, önemli bir yanıyla da Ortadoğu'daki savaşım süreci içinde sosyalizan öncülleri de yeşerten bu radikallik, özünde anti-emperyalist bir ulusçuluğun kendi öz popülizmini "aşmacı" temellerdeki ifadesidir.. Ortadoğu'da ve özellikle de Kürdistan ve Filistin devrimleri kişiliğinde kavranması gerektiğine inandığım bu belirlemeler ışığında güney sorununa gelince...

KÜRDİSTAN HAKKINDA ÖN BİLGİLER

Yenilgileri, geri çekilmeleriyle yüzyılları kucaklayan "kesintisiz" bir kavga.. Tarihsel, bir kalıt yığınlara mal olmuş, onları seferber eden özgün bir halk savaşı... Yığın atılımlarının, organları peşmerge adıyla anılan tepeden tırnağa silahlanmış bir ulus ve ihtilalci doğrudan bir demokrasi...

Karar/katılım ve denetimi kendi özgünlükleri içinde gerçekleyen bu hareket, ihtilalci, demokrat bir gerçek... 50 bine yakın profesyonel peşmergesi, 150 bin yerel milisiyle, 1.5 Lübnan büyüklüğünde bir alanı kesin denetiminde tutuyor... Vahşi barbar bir düşmanın soykırımına dur durak bilmeyen kimyasal bombardımanlarına (ki bu gazlar, Hardel'den Foscin'e kadar ki 13 türdür ve hammaddesi Sidco-Holland Şirketinden alınıp,Irak'ın Akaşat ilindeki fabrikalarda üretilmektedir) yakılıp yıkılan 3000 köyüne (bu toplam 25,787 km.lik bir alandır), koskoca Hare ketinin 14 doktoruna, Baas zindanlarında kaybolan 8000 devrimciye, Güney Irak'ın çöllerinde (Diwaniye ili çevresinde) kurulan konsantrasyon kamplarına rağmen, Baas ırkçılığına ve çılgınlığına karşı direnen bu hareket, özgürlükçü bir kararlılıkla marseyyezini söylemektedir.

Güney'in sosyo-ekonomik formasyonu, az gelişmiş Irak despotizmi içindeki sömürgeci geri bıraktırılmışlıkça belirlenen, yarı feodal bir geçiş toplumu olarak niteleyebiliriz. Eski'nin geçmişteki etkin işlevselliğini giderek yitirdiği bu yapıda, ritmi bir hayli düşük olan sınıfsal ayrıştırıcılık, geleneksel yapının dokusunu çözme yönelimi içindedir. Kaldı ki sömürgeci fiili işgale karşı, topyekün ulusalbir direnişin varlığı ise kendisini objektif koşullandırıcılığın ötesinde ifade eden bir direniş, gerçeğini devreye sokmaktadır. Doğaldır ki, öne çıkmış bir ulusal kurtuluşçuluğun ardında, rüşeym halindeki çok çeşitli motivasyonlar da yatmaktadır.

Geniş bir yoksul köylü tabanını devindiren bu hareketin, sosyalist olmadığı bir sır değildir. Ama sosyalizme asla düşman olmayan bu hareketin, tabanında devasa bir sosyalizan potansiyeli barındırdığı da atlanmamalıdır, bu özellikleriyle söz konusu ulusal başkaldırı hareketinin ciddi boyutlu devrimci bir işlevi ve de doğurganlığı söz konusudur.

Yığınların eylemli onayını (konsensusunu) anti-sömürgeci eksenlerde alan bu hareketin ideolojik sıvası ulusallıktır.

Sol yanımdaki M.Barzani, sağ yanımdaki ise IKDP'nin Dış İlişkiler Sorumlusu François Hariri.

K.U.K.H.'nin GÜNEY CEPHESİNİN KİMLİĞİ

Güneydeki U.K.H.'nin amacı, her ne pahasına ya da hangi yol ve yöntemlerle olursa olsun, özgürlüğünü kazanmaktır. Söz konusu amaçla savaşıma katılan güçlerin "uyumu" içerisinde ismi şimdiden konmamış bir öz/ulusal otoritenin oluşturulması kavgasının verildiği güneyde, yaşanan, ulusal başkaldırının etki alanı 4 parçayla doğrudan bir iletişim içindedir.

Anti-Amerikancı kimi "radikal" ülkelerin (Suriye, Libya ve İran gibi) çeşitli motiflerle, koşullara bağlı desteğini alan Güney'deki U.K.H.'ı dünya ilerici kamuoyunun ve kimi sosyalist ülkelerin dokusu pek de sıkı olmayan hayırhah ilgileriyle karşı karşıyadır. Hareketin, elbette istemediği bu durum kendisi açısından "salt kendine güvenmek" zorunda bırakılan yerelci ve otarşik eğilimlerle başkalarına pek güvenmeme sonuçlarını da doğurmuştur. Oysa ki coğrafi ve stratejik açılardan kilit bir öneme sahip olan bu alan ve devasa potansiyeli kendisini çok daha farklı eksenlerde ifade edebilecek devrimci bir savaşım odağıdır.

Harekete geçirdiği kütlesi çaş'lar (bizdeki köy korucuları) dışında, tüm ulusal sınıf ve katmanları kucaklayan bu hareketin saflarında ve çeşitli üst yönetim kademelerinde azınlıklara (Asuriler ve Türkmenler gibi) rastlamak olasıdır.

Teknik donanımı oldukça yetersiz olan hareketin yığınsal askeri gücü, gayrı nizami savaş yöntemi konusunda harikalar yaratacak kadar uzmanlaşmış bir partizan savaşı vermektedir. Kaldı ki kırsal alanda tutunamaz duruma gelen Baas ırkçılığına karşı da kentlerde ciddi ve yığınsal bir muhalefet boy verirken, hareketin ulaştığı düzey, artık kırlardan kentlere yönelme aşamasına geçmenin eşiğindedir. Büyük kentlerin burnunun dibine kadar yakınlaşmış kurtarılmış bölgelerdeki etkinliklerle uyum içerisinde olan kentlerdeki illegal çalışma, kent küçük burjuvazisini, emekçi yığınları kucaklamaya yönelmektedir.

Gelenekçi hiyerarşik bir etkinliği

Irak bombardımanında yaralanan bir çocuk.

söz konusu olduğu, güneydeki hareketin gerileyen bir aristokrasi küçük burjuvazi ve geniş köylü yığınları gibi temelli üç sosyal kategoriden oluştuğundan da söz etmemiz gerekmektedir.

Siyasal etkinliğin ve belirleyiciliğin, aristokratik (kan bağı ve mezhep) motifler yanında, eyleme yönelik girişimci savaşımcılıkta ifadesini bulduğu güneyde, siyasal tercih ve değerlendirmeleri, yığınların ulusal davadan yanaki tutarlılıkları belirlemektedir.

Tabanda yaygın bir siyasal ilgi ve katılımın yurtsever bir duyarlılık ve özveriyle taçlandığı güneydeki hareketin netleşmemiş heterojen dokusu (olumsuzundan olumlusuna edildiği ni)her türlü etki ve etkilenime açık olduğu gibi, kendini yenileyerek aşmacı d inamiklere de sahiptir.

VE İLK SONUÇLAR

Kanımca güneydeki yaşayan gerçek, yerleşik ve geleneksel bir alay önyargıyı tekzip eden devrimci bir potansiyeldir. Bu potansiyel anlaşılmalıdır. Bir alay tarihi, coğrafi ve sosyolojik etmenlerden ve de yüzyıllardır yaşanılan bir parçalanılmışlıktan sömürgeleştirilmekten ötürü (Batı'dan elbette çeşitli farklılıkları olan) Doğu'da özgürlükçü bir Marseyyez'i söyleyen gecikmeli bir hareket, nesnel olarak el yordamı ile büyük işler yapmaktadır ve yapılan işin Ortadoğu genelindeki önemi ise gerçekten de büyüktür.

Şu açık, Güney'de yığınlar kendi öz ve somut talepleriyle savaş sancakları altında dövüşerek geleceklerine yönelmektedirler. Verilen kavga ulusal ve uluslararası dengelerin gidişatına bağlıdır. Bu kavga konusunda, özellikle şablonların esiri olmuş spekülatifliklerden kaçınılması gerekiyor. Çünkü bir ulus Baas soykırımcılığı karşısıda, yaşadığı yüzlerce Guernica'ya (ki şeyh Wassan bunlardan sadece birisidir) rağmen, varlığını savunma kavgasını vermektedir.

Hayır, "burjuva milliyetçileri", "uzlaşmacı işbirlikçi feodal önderlik" teranelerinin kolaycı "çözümlemeleri" kimseye hiçbir şey anlatmadığı gibi gerçeği öznel soyutlamalarla iğdiş etmekten başka pratik bir sonuca yol açmıyor.

Güney'de yığınlar, "toprak ve özgürlük istemleriyle", ekmek barış ve özgürlük için savaşıyorlar. Bu savaş emperyalizme ve ırkçı/irrasyonel barbar Baas'ın temsil ettiği, komprador bürokratik burjuvaziye karşı verilen ihtilalci bir demokrasi kavgasıdır. Her yığın atılımı gibi, benzer örnekleriyle Çin'deki köylü birlikleri ya da Küba'daki asi ordu benzeri, yığın atılım organlarını, yaratan bu devrimci ulusal başkalıdırı desteklenmelidir.

Son bir söz daha, Güney bana bir dize yanıyla, "Bu anlattığım senin hikayendir" sözcüğünü anımsattı Horatius'un...

14.12.1987 ★

ULUSLAŞMA SÜRECİNDE KÜLTÜREL BİRİKİMLER VE KAYNAKLARI

Resmi Tarih Kültürünün Reddi Üzerine Bir Giriş ve Güncel Bir Gelişme

N.HEVAL

Gözlerimizi dünyaya şöyle bir gezdirelim. Neler görmüyoruz ki... 60'lı yıllara kadar süren belli bir politik birikim almış siyasi hareketlerin disiplinli kavgalarının yerini, bugün politik zemini çok kaygan siyasi hareketler almış durumda. Bunu, ideolojik planda görülen zayıflığın politik sahadaki yansıması olarak görmek mümkündür. Soruna daha geniş bir perspektiften bakarsak, kapitalizmin —krize karşın— eriştiği bugünkü seviye ile krizsiz gibi görünen sosyalist ülkelerin esas sorunlarını hala halledemeyişlerinin de rolü vardır. İnsan denen canlı organizmanın doyurucu zemininin sadece politika yapmak olmadığı, aynı zamanda onun maddi yaşamının da (sayılarla değil ama yaşamın bizzat içinde) bu politikanın üretkenliği açısından önem taşıdığı geç de olsa bugün anlaşılmış durumdadır. Siyasal planda volontarizm ancak elit bir kesimin itici gücü olabilmekte ama kitleler bunu uzun süre yürütememektedir. Tabii bunun haklı nedenlerini sosyalist ekonominin ortodoks formüllerinde bulmak mümkündür. Kitlelerin yaratıcı gücü ekonominin güçlü kollarına hakim olmadıkça birbirini etkileyip gelişebilmeleri de mümkün olamayacaktır.

Her türlü siyasal sistemin üstünde, kitlelerin ruh hallerinin açığa çıkmasının özel bir yeri vardır. Bu toplumların dünden daha çok doyuruculuk ve inandırıcılık istedikleri biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Toplum, sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve —bizlerce hiç dokunulmayan— piskolojik alanda kendisine verilenlerle şekillenir. Politik tepkisini buna göre ortaya koyar. Bu anlamda günümüz burjuvazisi adeta bizleri utandıracak nitelikte sosyal bir faaliyet göstermekte, kitlelerin politik tepkilerini ön verilerini eline geçirdiği aygıtlarla (radyo, TV, basın, yayın vb.) işlemekte ve yönlendirmektedir. Devrimci kesimin dar dünya görüşlerinin dışına çıkamaması, toplumu, toplumun bizzat kendisiyle değil, kafalarında şekillendirdikleri biçimde yorumlamaya kendilerini zorlamaları burjuvazinin işini kolaylaştırmaktadır. Bu sadece kitlelere yönelik propaganda açısından değil ama kadroların yönelik eğitim açısından da problem taşımaktadır. Bu anlamda tarih kültürü konumuz açısından önem taşımaktadır. Geçmişte bir yığın devrimci önderliğin ve kadronun hangi kültür birikimiyle harekete geçtiğini ve bir yığın örgütsel sorunu altüst ettiğini hepimiz yaşadık. İnsanlarımıza politik alanda olgun ve geniş bakmasını öğretemediğimiz, devrimci bir kültürle donatamadığımız sürece kitleler karşısında güven kazanmamız ve profesyonelleşmemiz de mümkün olmayacaktır.

Kültürel alanda temel eksikliğimiz sanıyorum tarih kültürüyle başlamaktadır. Çarpık ya da resmi ideolojinin sağından, solundan geçen tarih bilinciyle yetişen insanlarımız günün birinde devrimci düşüncelerle tanıştıklarında eski çocukluk alışkanlıklarını "solcu" yorumlarla bu sahaya taşımakta birer usta olmaktadırlar. "Reddi mirasçı" değiliz ama mirasına sahip çıktığımız şeylerin gerçek sahipleri dururken bağırırsak, bu rolün gerçek sahipleri tarafından alkışlanmasak bile günün birinde kullanılmak üzere bir kenara yazılırız.

Bugün burjuvazi tarafından bir tartışma zeminine sokulan —ya da zorunda bırakılan— Kürt sorunu bir siyasal hareketin vereceği en çetin sınavlardan biri olacaktır. Öyle ya, neresinden ele alırsanız alın sorun artık boyutlarını Marksist-Leninist bir hareket açısından olumsuz yönde geliştirmiş bulunmaktadır. Bu, yıllarca Kürt sorununu sadece Türkiye'deki devrimin bir sorunu olarak gören ama U.K.T.H.nın Ekim Devriminden sonra kazandığı enerji ve kapasiteyi göremeyen, ulus sorununun hareket noktasını yine o ulusun içinden çıkardığı proletaryaya yüklemeyen ve bu nedenle burjuva ve küçük burjuva hareketlere geniş bir hareket serbestliği sunar, uzun yıllar Türkiye'de hakim bir teori olarak **yanlış yorumlanan** "birlikte mücadelenin" şampiyonları olan sözde "Marksist-Leninist"lerimizin teorik sefaletlerinin sonuçlarıdır. Yaptıklarıyla bir yandan burjuvaziye, diğer yandan Kürt milliyetçiliğine nasıl hizmet ettikleri ortadadır.

proletar enternasyonalizmi kişilerin tek tek, bireysel olarak bir devrimci örgüte katılması değildir. Ama esas olarak bu kişilerin geldikleri ülke ve ulusların sosyal, kültürel, politik sorunlarının görüşülüp ele alındığı, böylece kadroların, partilerin, cephelerin bu sorunlar etrafında harekete geçtiği bir durumdur. Her hareket içinden geldiği toplumun değer yargıları ve mücadele biçimiyle yüklüdür. Bir harekete bir başka ülkenin sorunlarının çözümü ne yüklenebilir, ne de beklenebilir. Gerçekte enternasyonalizmin temeli buradan başlar, yoksa Osmanlılardan kalma pederşahi bir korumacılık an-

layışıyla değil...

Çok geri bir toplumsal yaşam içinde olan Kürtlerin "devrimci bir korumacılığa ihtiyacı var mı?" diye bir soru zaman zaman karşımıza çıkmaktadır. Kürtleri geri bir kültür ve ekonomi içinde gören resmi ideolojinin bu "sol" yorumcularına yanıtı XVII. yüzyılda yaşayan Ahmede-Hani "niçin Kürtçe yazdığını" anlatan dizelerinde şöyle verir:

Duruyu bir yana itip içti tortuyu
İnci gibi olan Kürt dilini

Düzene koydu, intizama getirdi
Böylece amme için çekti cefa,

Ki el demesin "Kürtler,
İrfansız,asılsız ve temelsizdirler.

Çeşitli milletler kitap sahibidir,
Sadece Kürtler nasipsizdirler."

Yeni Demokrasi dergisinin Temmuz sayısında Cemal Şener'in "tarih kültürü" üzerine bir yazısı çıktı. Türkiye'de tarih kültürünün eksikliği açısından ilginç bir noktaya parmak basıyordu.

Tarih kültürünün kitlelerin bilinçlerinde aldığı şekil burjuvazi açısından son derece önemlidir. Bu nedenle günlük yaşamın içine kadar bu kültürü çarpık bir biçimde işlemekten çekinmemektedir. Peki, ya bu bilinç bizim için daha mı az bir öneme sahiptir? Sözü edilen dergiden konuyla ilgili bir alıntıyı buraya da alıyorum:

"Tarih bilinci ile yüklü her insanı bekleyen mutlaka belli görevler vardır. Egemen sınıflar bunu bildikleri için çarpık tarih bilincini ayakta tutmak zorunadırlar. Çarpık tarih bilinciyle yüklü, günlük yaşamıyla uğraşan sokaktaki sakin insan günün birinde canavar kesilebilir. Ona yüklenen bilincin gerekliliğini istediği zamanda değil ama istendiği zamanda yerine getiren bir unsur olabilir. Bu görev, ona medeniyet adına, demokrasi ve özgürlük adına yüklenebilir. En tehlikelisi de buradadır zaten."

Devrimci kültür faaliyetlerinde tarih kültürünün, tarihsel materyalizmin metodolojisine uygun biçimde ele alınmayışı, burjuva dünya görüşünden kurtulamamış kendi dar yaşamlarının akademik sorunlarıyla cebelleşen liberal "sol"cularımızın bu sahada etkin olmasına neden olmaktadır. Bizde yapılan analizlerin resmi ideolojinin sağını ya da solunu renklendiren bir zeminde ele alınışı, yani onunla köklü bir kopuşu yaşayamamış olması, ülkemizin taşıdığı sosyal problemler açısından önemli bir eksikliktir. Siyasal kavramların gerçek sahiplerinin yerli yerine oturmaya başladığı bir Türkiye'de bu köklü kopuş liberal "sol" cularımızdan da hesap sorarak mutlaka yerine getirilmesi gereken bir görevdir. Bugün elimizde önemli belgeler ve bilgiler vardır. Varsın devlet arşivlerinde C.Şener'in dediği gibi "küflenen bilgiler" saklı tutulsun. Varsın Kürt sorununu iktidar yol, su, elektrik sorununa indirgeyerek çözmeye çalışsın.

Artık çok geç...

Çarpık tarihle başı sürekli dertte olan Kürt halkı şimdi yeni bir gelişmeyle karşı karşıya. Demirel ve Ecevit'le başlayan D.Perinçek ile devam edilmek istenen demokrasiye dönüş manevraları bir yerde tıkanınca demokrasi oyunu şimdi Haydar Kutlu ile tamamlanmaya çalışılıyor.

Bugün Türkiye'de rejimin istikrara ihtiyacı vardır. Özellikle tekelci sermaye bu istikrarı zorlamaktadır. Politik oyunlarla da olsa bu istikrarı kim sağlarsa iktidar da o olacaktır. Bunun AET'ye tam üye olmak gibi ekonomik ve siyasi bir boyutunun da olduğu unutulmamalıdır. İstikrarsızlık ise soldan ve Kürt sorunundan gelmektedir. Bu konuda sağın büyük kesiminin esaslı bir problemi kalmamıştır. Kitlesel güçlerine ekonomik güçlerini de katmış olarak iktidara gözlerini dikmiş bekliyorlar. Ama sol hâlâ istikrarsız yapısını sürdürmektedir. Doğu Perinçek ve M.Ali Aybar ile tamamlanmaya çalışılan demokrasi süreci Özal iktidarının değil ama bu kişilerin beceriksizlikleriyle sonuçlanınca, partileşmeye bu tartışmalar sırasında pek yanaşmayan TKP öne atılarak hızlı bir değişim içine girdi ve programında işlemez bir durumda olan proletarya diktatörlüğünü açıkça çıkarıp attı. NATO konusundaki ılımlı görüşleriyle de burjuvaziye tehlikesiz bir "orak-çekiç"li olduklarını gösterdi. Nitekim gerek Demirel ve gerekse Özal, Türkiye'de komünistlerin kendilerini rejim açısından göstermeleri gerektiğini (yani tehlikesiz olduklarını bn.) sürekli vurguluyorlardı.

Çağımızda politikada rastlantılara yer yoktur. Rastlantılarla politika yapılamaz. Olayların gerisinden değil, önünden gitmeyi öğrendiğimiz zaman rastlantı gibi görünen şeylerin gerçekte bizim eylemliliğimizin bir sonucu olduğunu görürüz. Ne Demirel'in ne de Özal'ın komünistler için belirttiği "iyi" niyetler ve ne de TKP'nin "atılımları" rastlantı değildir. Bunlar karşılıklı dengelerin hesaplanış, yoklanış biçimidir. Her ne hal olursa olsun: Türkiye devrimci hareketi düzen sınırları içine hapsolmuş bir TKP (bugünlerde TBKP) gerçeği ile yaşamaya kendisini alıştırmak zorundadır. burjuvazi bu süreci dış baskıları ve Kürt sorununu da hesaba katarak hızlandırıyor. Hepsi bu.

Bu dönüş ile burjuvazi bir kez daha devrimci hareketi yenilgiye uğratıyor. Bir kez daha demokratik bir hakkı, parti kurma özgürlüğünü kitlesel bir mücadelenin sonucunda değil, kendi istemiyle tartışma masasına koyuyor.

Konumuz açısından bu dönüşün sorunları elbette daha değişiktir. Bu nedenle tartışmanın diğer boyutlarını bir kenara koyuyoruz. Tarihsellik açısından bakıldığında gerek TKP'nin gerekse eski "Aydınlık" şürekasının Kürt sorunu karşısındaki kültür birikimi siyasal yelpazelerinin farklılığına rağmen ilginç bir benzerlik taşımaktadır. Her ikisi de devletçidir, yani devletin bir sistem olarak yıkılmasından yana değil,aksine düzenlenmesinden yanadırlar, her ikisi de "sol" Kemalist kavramına sıkı sıkıya bağlıdırlar ve bunlarla işbirliğini açıkça savunmaktadırlar ve yine her ikisi de Kürt sorununda devletin bekâsı için bir çözümden yanadır. Ve şimdi legal parti tartışmalarında eksen bunların etrafında dönüyor.

Bu dönüşün moral açıdan taşıdığı değer ne yazık ki politik konulara girilidiğinde silinip gidiyor.Bu nedenle bugün Türk demokratik güçlerinin legal bir partiye olan ih-

tiyacı sorunu ayrı bir önem taşımaktadır. Avrupa tipi bir sosyal demokrasi içinde kaybolacak olan legalitenin Türkiye devrimci hareketine verebileceği bir şey yoktur. İşte İspanya ve Portekiz...

TBKP program tasarısında "Barış ve Demokratik Yenilenmenin Politik Güçleri" (s.31) başlığı altında düzende köklü değişimlere yönelen akımlar arasında "sosyal demokrasinin ağırlık taşıyan kesimi(?) ve devrimci demokrat Kemalist kesim" belirtiliyor ve hemen sonra Kürt devrimci demokrat güçleri ekleniyor. Bu güçlerin yolu ise sonuç olarak sayfa 63'te şöyle çiziliyor: "TBKP, devrimci yolun bir iç savaşa dönüşmeksizin gerçekleşmesini amaçlıyor. Partinin bugünkü stratejisi, aynı zamanda devrimin barışçı yolunun kazanılması stratejisidir." TBKP'nin bu konudaki samimiyetinden zerre kadar şüphemiz yoktur. Barışçı bir TBKP'yi anlamak mümkündür. Ama sosyal demokrat ve devrimci demokrat Kemalistlerle, devrimci demokrat Kürt solu nasıl bir araya gelecek. Bunu anlamak mümkün değildir . Böylesi birlikler adına Batı'da birçok bağımlı ulusun süreç içinde nasıl demokratik bir biçimde asimilasyona uğratıldıkları tarihsel olgular arasındadır. Fazla uzağa gitmeyelim; Geçmiş Kürt hareketlerine bakış açıları demokrasi ve anti-feodalizm adına olmadı mı?

Öyleyse bu program Kürt halkına hangi devrimci katılımı sağlayacak? Tarih tekerrürden ibaret değildir. Buna karşın biz bir kez daha geniş yürekli olup, sözü, bu konuda henüz sesleri çıkmayan "Sol Birlik" içindeki "Kürt soluna" bırakıyoruz.

★

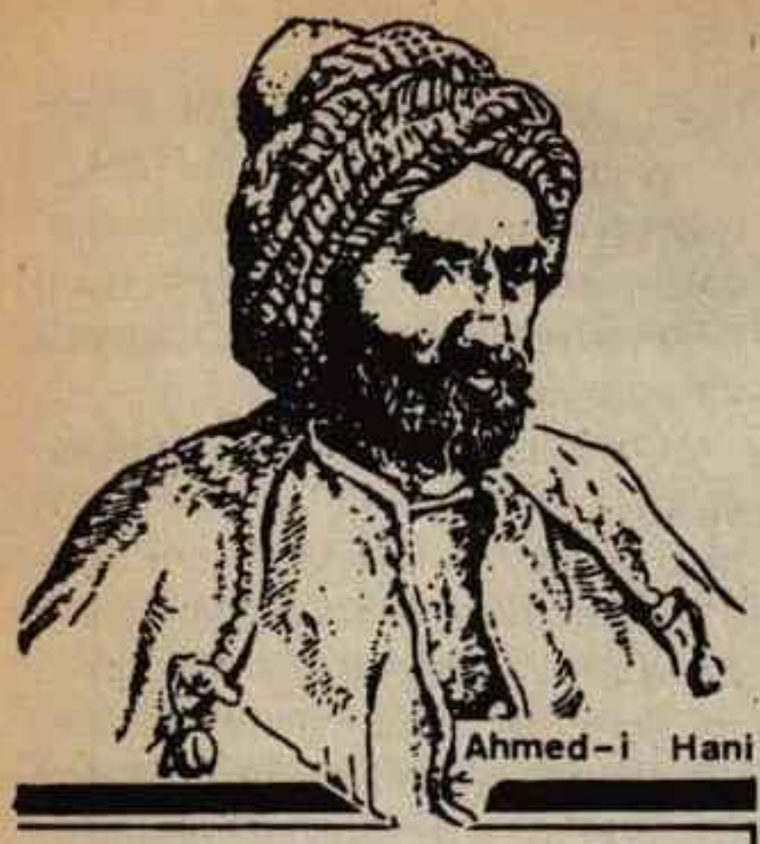
Ahmed-i Hani

19. ve 20. yüzyıllarda Kürt Ayaklanmalarının Sosyal Karakteri

N.HEVAL

Bugüne oranla Osmanlılar ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Kürt ve Kürdistan kelimelerinin çok daha sıkça konuşulduğu bir gerçektir. Ümmet bilincinin millet bilincinden daha önde geldiği Osmanlı devlet sistemi içinde bu bölgeyi kendi adıyla adlandırmaktan çekinmek için bir neden yoktu. Ama ne zaman ki Osmanlı sınırları içinde var olan ulusal hareketlere bir tepki biçiminde çıkan Türk ulusçuluğu gelişti, bu kavramlara karşı tepkiler de yoğunlaştı. Bu nedenle Türk ulusçuluğu başından beri hegemmonyacı-asimilasyoncu bir ulusçuluk biçimine bürünmüştür. Bu noktada M.Kemal'in ulusçuluğu daha radikal, daha çağdaş gösterilmekle birlikte, egemenlik anlayışı bakımından diğerlerinden pek farklı değildir. Sadece çağın sorunları karşısında daha akılcı olduğu söylenebilir. O ulusçuluğunu misak-ı milli sınırlarıyla çizmiştir.

Bu sınırlar içinde Kürt varlığının da bulunduğunun unutulduğu, ama yine bu sınırlar dışında bir Türk varlığı bulunduğunun bir an bile unutulmadığı bir ulusçuluk...

Az ya da çok kendi ulusalcılığını da şekillendiren Osmanlı egemenliği altındaki mazlum uluslara karşı tepkiler edebiyat alanında şöven bir yapıya bürünmekte gecikmedi. İlk kez Hüseyin Cahit Tanin gazetesinde Kürdistan yerine Vilayet-i Şarkiye deyimini kullanıyor ve böylece tepkisini ortaya koyuyordu. Bu deyim, kısa zaman sonra tüm devlet organları tarafından da kabul görüyordu (1). Hele Cumhuriyet döneminden sonra bu kelimeler artık duyulmaz olmuştur.

16. yüzyıldan sonra fetih savaşlarında görülen durgunluk gerçekte Osmanlıların geri çekilişlerinin bir işaretiydi. Dönemin değişen yapısı, ekonomik sorunları ve buna bağlı olarak siyasal sorunları ağırlıklı olarak toplumlara yansıyordu. 1639'da Kasr-ı Şirin anlaşmasıyla Kürdistan'ın bölünmesi de bu zorunlulukların sonucunda olmuştur.

Toprak geliri gittikçe azalan merkezi yönetim, II.Mahmut döneminden başlayarak (1785-1839) Kürt beylikleri üzerindeki baskısını artırır. Ermeni çiftçileri ve Kürt aşiretlerini doğrudan doğruya vergilendirir (2). Bu durum bölgedeki feodal güçlerin ekonomik çıkarlarıyla çatıştığından Kürdistan'da yönetime karşı güvensizlik artar. Ellerinde silahlı güçler bulunduran Kürt beylikleri kendilerini 100 yıl sürecek olan bir savaşın içinde bulurlar. Ekonomik çıkar sorunuyla başlayan savaşlar süreç içind esiyasal perspektiflerle birleşir. Her ne kadar Kürt sorununu gündeme getiren yazılar, edebiyat alanında 17. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanıyorsa da yazılı edebiyatın siyasal istemlerini ancak 18. yy. ilk çeyreğinden sonra açık biçimde görebilmekteyiz. Bu ayaklanmalar içinde 1833-1836 yıllarında isyan halinde bulunan Soran

Beyi Mir Muhammed'i ayrıca ele almak gerekmektedir.

Kürdistan'da görülen değişik ayaklanmaların sosyal karakterini araştırırken bir konuya dikkat etmemek araştırıcıyı kolayca yanılgılara sürükleyebilir. Ekonomik ve buna bağlı olarak dengesiz sosyal gelişmeye gösterilecek en iyi örnek Kürdistan'dır. Toplumsal örgütleniş biçiminin ve ekonomik yaşam biçiminin aynı tarihsel dönem içindeki çeşitliliği ve yanyanalığı yakın tarihimize kadar varlığını korumuştur. Bir yanda Aşiret düzeni ve ekonomisi yaşarken bir yanda da feodal örgütleniş ve ekonomiyi bulabilmekteyiz. Bu yapı ayaklanmaların içten yıkılmasının ve haki devletlerle işbirliği yapan güçlerin ayaklanmalardaki olumsuz rollerinin de kaynağıdır. Yine aynı zaman dilimi içinde, ülkenin belli bölgelerinde (Bitlis, Malatya, Diyarbakır, Sivas'ta) Avrupalı kapitalistlerle gerek direkt ve gerekse metropoldeki ticaret burjuvazisi aracılığı ile ticari ilişkilere girilir. Yün, afyon ve ipekli kumaşlar için kapitalist işletmeler kurulur. Her ne kadar bu ilişkiler daha çok Türk, Ermeni ve Rum tüccarlar tarafından yürütülüyorsa da, bölgedeki Kürt halkı ve beylikler üzerinde önemli etkiler uyandırırlar. Bir Kürdistan birliği ve Kürtlerin kendi topraklarına sahip çıkması düşüncesi, feodal Kürt beyliklerini ilgilendiren bir sorun olur. Kürdistan'ın en güçlü beyliklerinden olan Botan ve Soran beylikleri önlerine koydukları bu ideal için ayaklanırlar. Henüz belini doğrultamamış olan Kürt ticaret burjuvazisi ise feodal beyliklere bağlı olarak ayaklanmalarda yer almış, ancak 19.yy. sonlarına doğru Kürt küçük burjuvazisi ve aristokratlarıyla birlikte örgütlü mücadeleye geçebilmişlerdir. Ne var ki bu dönemde de -kimilerine çelişik gibi görünse de- esas önderlik feodal beylerin elinde toplanmıştır.

Mir Muhammed başkent olarak seçtiği Rewanduz şehrinde tüm ülkenin birliğini sağlamak için top ve tüfek yapan tezgâhlar kurar. 40 bin kişilik ordusuyla Soran, Bahdinan ve Musul üzerinde hakimiyet sağlar. Azerbaycan'a kadar etkinliğini genişletir. Her gittiği yerde Kürtler tarafından kurtarıcı olarak karşılanır. Reşit Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Mr Muhammed'in önünde tutunamaz (3). Bunun üzerine eski bir gelenek mollalar aracılığıyla tekrar tarih sahnesine konulur: "kim halifenin ordusuyla savaşırsa kafir olduğu" söylenir. Kürtler bu güçlü propaganda karşısında savaşı bırakırlar. Mir Muhammed teslim olur. Sultan II. Mahmud tarafından bağışlanır. Fakat ülkeye dönüşünde, yeni bir hareketinden korkulduğu için Trabzon'da sultanın adamları tarafından öldürülür.

Kürdistan'a özgü dinsel, sosyal, ekonomik vb. koşullar nedeniyle Kürt beyliklerinin ayaklanmaları bastırılır. Beylerin çoğuna İstanbul'da oturmaları koşuluyla af çıkartılır ve kendilerine dokunulmaz. 19. yy. sonuna geldiğimizde İstanbul'da ve Avrupa'da önemli bir Kürt aristokrat tabakası ile çeşitli nedenlerle buralara yığılmış Kürt küçük burjuvaları yoğun şekilde karşımıza çıkar. Bu sonuncu unsurlar içinde devlet hizmetlerinde çalışan veya ticari bir aktivite içinde bulunan unsurların olduğunu unutmamalı.

İşte 19. yy. sonlarına doğru ilk Kürt örgütleri böyle bir sosyal zemin üzerinde kurulur.

İlk Kürt gazetesi 1898'de Mithad Bedir Han Bey (Botan Beyliğinden) tarafından yayınlanır. Emir Ali Bedir Han Bey, General Şerif Paşa, Osmanlı Meclis Başkanı Şeyh Abdülkadir tarafından Teali ve Terakki Kürdistan Cemiyeti 1908 yılında kurulur, Jön Türk (1908) devriminden sonra gelen ılımlı politik atmosferden yararlanan Kürt aristokratları Teavun ve Terakki gazetesini yayınlarlar. Yine aynı dönemde Kürt Neşri Maarif Cemiyeti İstanbul'da bir Kürt okulu açar.

Bu özgürlük ortamı kısa süre sonra, 1909 mart-nisan aylarında son bulur. II. Abdülhamid'in temizlik hareketinden sonra Türk olmayan tüm dernek, kulüp ve okullar kapatılır (4). Yöneticileri asılır veya hapsedilir. Yakalanamayanlar yeraltı çalışmasına başlarlar. Bir kısmı Kürdistan'a dönerek çalışmalarını burada yaygınlaştırırlar. Diyarbakır bu çalışmaların merkezi durumuna gelir.

II. Abdülhamid'in baskı dönemine tepkiler kısa sürede tüm ülke sathına yayılır. Dersim'de 1909 yılının sonuna dek ayaklanmalar olur. Yine Musul ve Süleymaniye'de Barzani ve Zibari aşiretleri tarafından desteklenen geniş çaplı bir ayaklanma olur. Barzani aşireti reisi Şeyh Mahmut Barzani tüm Osmanlı devlet kurumlarının bölgeden çekilmesini ister. 1910'da Bitlis'te de bir ayaklanma olursa da bunlar kısa sürede bastırılırlar. 1912'de dek süren baskı döneminden sonra Kürt örgütleri tekrar ortaya çıkar. Kürt aristokrasisi ve küçük burjuvaları arasında ulusal bilincin gelişmesine karşın bunlar hâlâ ayaklanmalar arasında ciddi bağ kuracak ve onları birleşirecek nitelikte değildir. Bu örgütlerin önemli bir kısmı ülke toprağında değil, metropollerde şekillendiğinden önemli zaaflar taşıyorlardı. Kurulan dernekleri ülkeye taşımak istediklerinde karşılarına aşiret ve feodal bölünmüşlük ile birlikte işbirlikçi bir tabaka çıkıyordu. Diğer yandan bir kısım feodaller hâlâ kendi dar dünyalarında yaşıyorlar ve feodal çıkarlarından taviz vermiyorlardı. Buna karşın aydın Kürt yurtseverlerinin sıkı çalışmaları sonucu Bitlis, Diyarbakır, Muş, Erzurum ve Musul'da Kürt kulüpleri ve dernekleri kurulabilmiştir. Kürtler ulusal bilinç doğrultusunda şekillenirken yaklaşan dünya harbi imparatorluğu bu sorundan geçici olarak kurtarmış, Rus ve Ermeni tehlikesi ön plana çıkarılarak, dini sloganlar etrafında Kürtler savaşa sokulmuşlardır. Böylesi bir gidişe müdahale etmek isteyenler olduysa da (Koçgiri'li Alişer) bir kaos içinde bulunan bu tarihi dönemde etkili olamadılar (5).

a. İlk Kürt Örgütleri ve Siyasal Yapıları

Her toplumda geleceğin sosyal değişimlerinin habercisi olan olaylar ve kişiler vardır. Bu kişiler ve olaylar benliklerinde geleceği yaşarlar. Bu nedenle politik ve kültürel sahada baskıya uğramaları daha çabuk ve acımasız olur. Türk milliyetçiliğinin yaygınlaşmadığı bir dönemde Namık Kemal'i bir öncü olarak görürüz. 1905 Devrimini 1917 Ekim Devriminin bir hazırlayıcısı ve öncüsü olarak görürüz. Kürt milliyetçiliğinin öncüsü olarak da Ahmede Hani'yi tarih sahnesinde görüyoruz. İleride bu konuya daha geniş değinme fırsatı bulacağız.

Tarihi olayları birbirinden kopuk ele aldığımız, onları diyalektik bağlarla incelemediğimiz sürece Kürtlerin toplumsal yapısı ve onun bir sonucu olan isyanlar hakkında öne sürülen tezler arasında kopukluk kaçınılmaz olur. Bu nedenle tek yanlı yargılardan ve şekilci kurallardan, kalıplardan kaçınmak, olayları bütün bir tarihsel süreç içinde ele almak ve değerlendirmek bilimsel bir araştırma için vazgeçilmez ön şartlardandır.

Tarihte baskı gören her halk buna karşı direnişle yanıt vermiştir. Bunun silahlı ve toplu bir karaktere bürünmesinin adı da isyandır. İsyanlara nitelik kazandıran çok farklı yapılar mevcut olmasına karşın yabancı bir egemenlik altında yaşayan toplular açısından isyan, her zaman bu egemenliğe karşı direnişin en üst noktasını oluşturur. İsyanların yapıldığı dönem, istemleri ve kapsadığı alan bir isyanın sosyal karakterini verir. Diğer taraftan her isyan aynı zamanda bir "çıkarın" ifadesidir. Bu çıkar, toplumda hangi sınıf tarafından temsil edilirse o sınıfın genel karakteri açısından sıfatlandırılır. Ancak sınıfların çıkarları mutlak değerlerle ifade edilemezler. Bilimde "şey"lere mutlak değerler yüklenemez. "Şey"ler felsefi anlamda kendi öz varlıkları dışında, yani önlenemez dönüşümleri dışında asla mutlak değillerdir. Bu nedenle değişkenliği her zaman bağrında taşırlar. Sosyal olaylarda da sınıflara mutlak değerler yükleyemeyiz. Yine bu nedenledir ki sosyal devrimlerin karakterlerinde ülkeden ülkeye farklılıklar görülür. Fransa'da feodalite ile burjuvazi arasındaki şiddetli çatışmalara Almanya'da rastlayamıyoruz. 14. ve 15. yüzyılda Fransa'da, 17. ve 18. yüzyılda Almanya ve İtalya'da ulusal birliğin sağlanması için verilen savaşlarda derebeyler tümüyle bu ulusal birliğin dışında kalmış değillerdi. Yer yer bu birliğin içinde bulundular, yer yer de ayrıldılar. 1648'lerde 234 farklı üniteye bölünen Almanya daha sonraları junker tipi bir gelişmeyle ulusal birliğini sağlayabilmiştir. Avrupa'da durum buyken sorun bir de doğu toplumlarını içeriyorsa daha dikkatli davranmak gerektiği kanısındayız.

Afgan Emirini, Afgan ulusunun temsilcisi olarak görmemize neden olan sosyo-ekonomik nedenler Kürt toplumunun sosyo-ekonomik nedenlerinden çok farklı nitelikler göstermezler. Sadece Afgan Emiri gibi güçlü birinin olmadığı söylenebilir. Bu da Osmanlı egemenliğinin Kürdistan'da uyguldığı yıkım politikasının bir sonucudur. Her ne kadar bir beyliğin diğerleri egemenlik elde etmesini engelleyici faktörler ayakta tutulmaya çalışılmış ise de Kürdistan'ın birliği için hareket eden beyliklerin bulunduğu ve ideal için savaşa girdikleri bir gerçektir. Bu nedenle Osmanlı yönetimi altında veya Türkiye Cumhuriyeti döneminde, isyanların askeri gücünü feodallerin sağlaması ve bu önderliğe aristokratların, aydınların ve Kürt küçük burjuva tabakasının katkıları, etkileri bu çerçeve içinde değerlendirilmek zorundadır. Kürt isyanlarındaki bu özelliği bir yana koyup, feodallerin rollerini mutlaklaştırmak esaslı bir kavram kargaşalığına neden olmak demektir.

Türk tarihçileri bu isyanları genellikle, kâh II. Mahmud'un yenilikçi hareketine karşı olduğu için, kâh Kemalist reformlara karşı olduğu için gericilikle veya sıfatlandırılmayan rastgele bir isyan kavramıyla açıklarlar. Bu suçlamalarda hep feodal sınıf çıkarı ön planda gösterilmeye çalışılır. Diğer bütün ayrıntıları unutursak feodal sınıf çıkarı elbette bir faktördür. Ama isyanların kendilerini ne Celali isyanlarıyla ne de Türk Kurtuluş savaşı sırasında Batı Anadolu'daki isyanlarla karşılaştırma olanağı vardır. Kürt isyanları yetersiz önderlikli de olsa yabancı bir egemenliğe karşı direnişin ifadesidirler ve bu yönleriyle bile savaşta haklı yanı oluşturmaktadırlar.

Kaldı ki isyanların sonunda doğacak güçlü bir önderlik Kürdistan'ın birliği yönünd eatılacak en büyük adımlardan biri olabilecekti. Osmanlı devlet sisteminin bu ülkede uyguladığı idari mekanizma ise bir beyliğin gelişip güçlenmesine engel nitelikteydi.

Kürdistan'ın birliği için açıkça ilk eyleme geçen, belirttiğimiz gibi Soran Beyi Mir Muhammed olmuştur. Selahattin Eyyubi'nin sülalesinden inen Mir Muhammed'in bu düşüncesinin tarihi kökleri Ahmede Hani'ye kadar dayanır. Böylesi bir birliği engelleyen olguların başında, Osmanlı sömürgeciliğinin koruyuculuk maskesi altında otonomi tanıdığı özgür aşiretler gelmektedir. Osmanlı yönetimi bu aşiretlere dokunmuyor ve onları koruyordu. 400 'den fazla oluşturulan aşiret beyliği statüsü ile Kürt toplumu en küçük nüvelerine kadar bölünüp, birbirine rakip kılınıyordu (6). Diğer taraftan feodal beylikler ise egemenlik sınırlarını genişletmek ve kuvvetlenmek için çevrelerinde dolaşan bu göçebe aşiretleri kendilerine bağlamak zorundaydılar. Oysa aşiretler yüzyıllar süren geleneklerini kaybetmek istemiyorlar, karşı koyuyorlardı. Bu nedenle önemli sayıda aşiret bir Kürt birliğine engel oldukları gibi hakim devletin koruyuculuğunu da üstlenmiş oluyorlardı. Bu da Kürt toplum yapısının özgül durumunu açığa vuran bir etmendir. Kürt şairi Ahmede Hani (1650-1706) şiirlerinde neden birlik olunamadığını, dağınık kaldıklarını, yoksulluk çektiklerini vurgularken gerçekte bu yaraya parmak basmaktadır. Kürt ülkesinin birliği için bir krala ihtiyaç olduğunu bu nedenlerle açıklar.

(SÜRECEK)

F.ALMANYA

Seçme ve Seçilme Hakkı Mücadelesi

Kerim KOŞOVA

Federal Almanya Cumhuriyeti'nde yaşayan göçmen işçilerin, "Eşit Haklar Mücadelesi"nin önemli bir halkasını oluşturan "Seçme ve Seçilme Hakkı" mücadelesi, yakın bir döneme kadar, genel veya yerel seçimler arefesinde yoğunluk kazanıyor, seçimler sonrası ise aktüalitesini yitiriyordu.

Son dönemlerde, seçme ve seçilme hakkı mücadelesi seçimler arefesinde göçmenler (özellikle Türkiyeliler) tarafından yapılan kampanyalar sınırını aşmış, önemli ve yoğun tartışılan bir konu halini almıştır. Alman Sendikalar Birliği'nin, kiliselerin, yabancı insiyatiflerin, çeşitli yerli ve yabancı örgütlenmelerin bu hak için düzenledikleri uzun süreli kampanyalar, SPD[1] ve FDP'nin[2] bazı bölgelerde, yabancılara yerel seçimlerde seçme hakkının verilmesi gerektiği yönündeki girişimleri ve yine Yeşillerin[3] bu yöndeki aktif çalışmaları, konunun gündemde yeralmasının önemli nedenlerinden.

Nüfusun % 7'si Seçme ve Seçilme Hakkından Mahrum

Yabancı işçiler, 30 yıldan fazla bir zamandır F. Almanya'da yaşıyor ve çalışıyorlar. 4.5 milyon civarındaki yabancılar, Almanya nüfusunun % 7'sini oluşturmakta ve yabancıların bir milyonu burada doğmuştur.

İçlerinde İsveç, Norveç, Danimarka ve Hollanda'nın da bulunduğu bazı ülkelerde göçmenler yerel seçimlerde oy kullanırlarken, İsviçre'nin bazı kantonlarında ve İrlanda'da göçmenler seçme ve seçilme hakkına sahiptirler. Anayasasında "EŞİTLİK, ÖZGÜRLÜK" ve "TEMEL İNSAN HAKLARI" gibi kavramlar bulunan F. Almanya Cumhuriyeti'nde ise göçmenlere; vergi ödeme eşitliği; Hastalık ve ihtiyarlık sigortası ödeme eşitliği... ve buna benzer "eşitlikleri" verilmesiyle yetinilmek istenmekte.

Göçmenlere hiçbir "demokratik hakları" verilmek istenmezken, tüm bunlar yetmiyormuş gibi, özellikle seçimler dönemlerinde burjuva sağ partiler[4] yabancıları hedef alan konuşmalarıyla, yabancılar tüm "kötülüklerin" sorumlusu olarak gösterilip bu yönde Alman milliyetçiliği körüklenmekte ve bu propagandayla oylarını arttırmaktadırlar. Yabancılar, gerici-faşist partiler tarafından seçim malzemesi yapılırlarken, sosyal demokrat SPD ise, oy kaybederim kuşkusuyla yabancıların sorunlarını dahi seçim programlarına almamaktadırlar. Alman "sosyalist" örgütlenmeler-partiler seçme ve seçilme hakkı dahil birçok hakkın yabancılara verilmesinin gerektiğini savunmaktadırlar. Fakat bu savundukları program kitapçıklarından çıkıp partiye yansımamakta.

Gerici Koalisyon Hükümetinin Seçim Hakkına Karşı Çıkış Gerekçeleri

Yabancılara seçme ve seçilme hakkının verilmesini isteyen geniş kamuoyuna karşın, gerici koalisyon hükümetinin ve faşist partilerin propagandalarıyla da etkilenen geniş bir çevre yabancılara bu hakkın verilmesine karşı. Gerici hükümetin bu hakka karşı çıkış gerekçelerinden bazıları ve bu hakkı savunanların cevabı şöyle:

— *Yabancılara seçme ve seçilme hakkının verilmesi anayasaya aykırıdır. Anayasada böyle bir hak bulunmamaktadır ve anayasanın seçme ve seçilme hakkının değiştirilmesi gerekmektedir. Bu ise olanaksızdır.*

Alman olmayan halkın oy kullanabilmesi için anayasanın değiştirilmesi gerekmemektedir, sadece bazı yeni yönetmeliklerin getirilmesi gerekmektedir. Eğer, sorun sadece anayasanın bu maddesinin değiştirilmesi ise, istenildiği takdirde -yabancılar, iltica, polis, kortaj, gösteri, vs. yasaların istenildiği takdirde değiştirildiği gibi- değiştirilebilinir.

— *Yabancılara verilen seçme ve seçilme hakkı, yabancıların kendi partilerini kurma durumunu getirebilir ve bu durum toplumda huzursuzluk yaratır. Yabancı partiler meclise girebilir.*

Yabancıların şu anda da kendi örgütlenmeleri bulunmakta ve toplumda "huzursuzluk" yaratmamaktadırlar. Sadece yabancılardan oluşan bir partinin meclise girmesinden bahsetmek saçmalıktı. Bir partinin meclise girebilmesi için % 5 barajını aşması gerekmektedir, bu ise olanaksız. 60 milyon civarındaki Alman nüfusuna karşılık yabancıların toplam sayısı 4.5 milyon ve bu sayıyı 150'ye yakın milliyetten insanlar oluşturmaktadır.

— *Yabancılar burada misafirler, yani geri gideceklerdir.*

30 yıllık misafirlik olmaz ve bu yabancıların çoğu, daha çok 30 yıl-

lar burada "misafir" olarak kalacaklardır. 30 yıl önce geçici olarak getirilen -gelmek zorunda kalan- göçmen işçiler, bugün "ulusal azınlıklar" statülerine -kabullenmek istenilmese de- sahiptirler. Bu nedenle, genel seçme ve seçilme hakkı verilmek zorundadır.

— Seçme hakkı sadece Alman vatandaşlığına geçen yabancılara verilmelidir.

Alman vatandaşlığına geçen yabancılar için böyle bir hak zaten doğmaktadır. Fakat bu gerekçeyi getirenler gerçekçi değiller. Çünkü varolan 4.5 milyon civarındaki yabancının; Alman ırkını tehdit ettiğini, Almanya'nın yabancılaştığını, Almanya'nın bu kadar yabancıyı barındıramayacağını ve bu sayının yarıya indirilmesinin gerektiğini yine bu gerekçeyi getirenler -bizzat hükümet- belirtmektedir.

Alman vatandaşlığına geçmek bir yana, oturma hakkı dahi keyfi uygulamalardan ötürü verilmemekte, bu yönde zorluklar çıkarılmaktadır. (Beş yıl önce oturma süresini üç gün geciktirmesi, bir yabancıya oturma hakkının verilmemesinin gerekçesi olarak gösterilmektedir.)

— Varolan "Yabancılar Danışma Meclisi" sorunu çözmüştür.

Yabancılar Danışma Meclisi,[6] adından da anlaşılacağı gibi sadece bir danışma ve öneri sunabilme meclisidir. Bu meclislerin karar alma yetkileri yoktur. Alınan her karar dolaylı-dolaysız bizleri de etkilemektedir ve bu nedenle de karar almada söz sahibi olmak ve oy kullanmak istiyoruz.

Hak Verilmez Alınır!

Bugün, işçi temsilciliği seçimlerinde göçmen işçiler de eşit oy hakkına sahipler ve aday olabilmektedirler. Birçok fabrikada işçi temsilcisi durumunda göçmen işçiler de bulunmakta ve Alman işçileri gibi görevlerini yerine getirmekte ve tüm işçilerin haklarını savunabilmektedirler. Binlerce göçmen, seçimlerde seçme ve seçilme hakları olmadığı halde, SPD, Yeşiller, DKP, vs. partilere üyeler. Bu partilere üye yabancılar aktif olarak çalışmakta ve bulundukları örgütlenmelerde eşit oy hakkına sahipler. Grevlerde, barış hareketinde, kadın örgütlenmelerinde vs. girişimlerde göçmenler de bulunmakta, eylem kararlarında eşit söz hakkına sahipler ve eylemlerde aktif yer almaktadırlar.

"Demokrasinin beşiği" olan F. Almanya Cumhuriyeti'nde, her seçim döneminde Alman halkı kendisini bir dönem daha yönetecek olanları seçmek için sandık başına giderken, göçmenlere, televizyon başında "Demokrasinin nimetlerini" seyretmesi öneriliyor. Fakat, göçmen işçiler artık televizyon başında oturmuyor, seçim toplantılarında, seçim sandıklarının önünde, şehrin işlek yerlerinde açtıkları enformasyon masaları ve düzenledikleri sembolik seçimlerle, daha birçok girişimleriyle, seçme ve seçilme hakkı için mücadele etmekte ve kaynaşmaktan bahsedenlere, kaynaşmanın eşit haklar etrafında olacağını belirtmektedirler.

Batı Alman Finans-Oligarşisi, bir zamanlar işgücü gereksiniminden ötürü getirttiği göçmen işçilerin en temel burjuva demokratik haklarını dahi vermemek için diretmektedir. Tüm engellemelere rağmen, göçmen işçiler Alman sınıf kardeşleriyle birlikte vereceği mücadeleyle, genel seçme ve seçilme hakkı (bugün için yerel düzeyde istense de) ve diğer haklarını alacaklardır.

1. Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD), ana muhalefet partisi durumunda. Yabancılara seçme ve seçilme hakkının verilmesi parti programlarında bulunmamaktadır. SPD içinde yabancıların mahalli seçimlere katılması taraftarı olanlar var. SPD'nin genel politikası yabancılara seçim hakkı verilmesi yönünde değil.

2. Liberaller (FDP), % 8 civarındaki oy potansiyeliyle gerici koalisyon hükümetinde yer almakta, FDP'nin genel politikası seçme ve seçilme hakkına karşı. Bu parti içinde de yabancıların mahalli seçimlerde oy kullanmasını savunanlar bulunmaktadır.

3. Yeşiller, yabancılara seçme ve seçilme hakkının verilmesinden yana ve bu hakkın sadece yerel seçimler için değil, bilakis genel seçimler içinde verilmesi gerektiğini savunmakta, merkezi olarak bu yönde aktif çalışmaktadırlar.

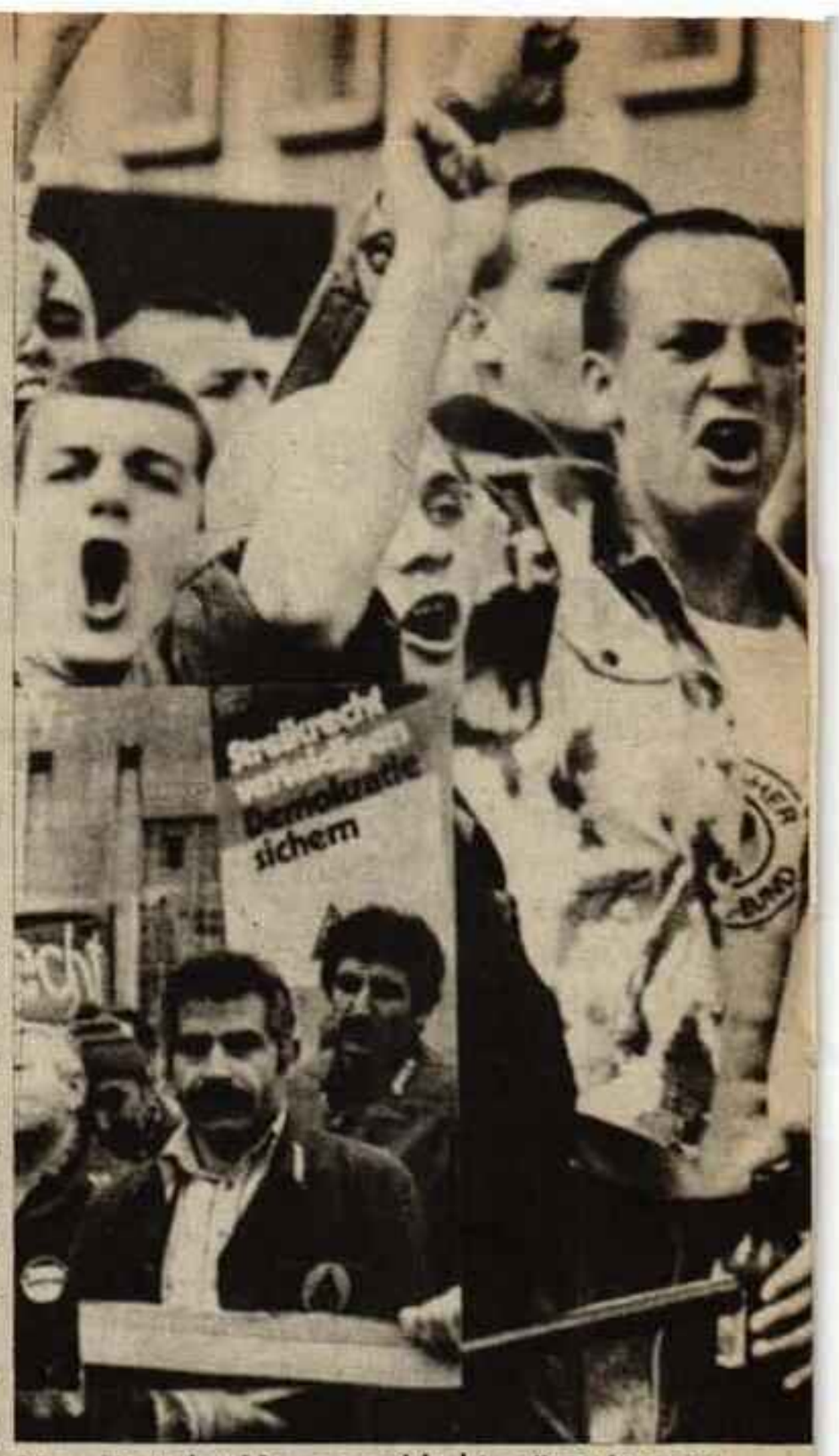

Neo-Faşistler Hannover'de bir gösteri sırasında ***(Küçük fotoğrafta)*** *Metal-Gösterisi; Yabancılarla birlikte ve Yabancılar ön sırada.*

4. Özellikle *faşist partiler* yabancıları ve göçmenleri, seçim programlarının ilk maddesi olarak işlemektedirler. Son genel seçimlerde (Ocak 1987) faşist parti NPD, yabancıları hedef alan propagandasıyla oylarını bir evvelki seçimlere nazaran üç kat arttırarak % 0.6'ya çıkarmıştır.

5. Göçmen işçilerin (özellikle Türkiyeli göçmenlerin) neden "Ulusal bir azınlık" konumunda olduklarını ve oluşum sürecini açıklamak başlıbaşına uzun bir konu olacağından, başka bir yazımda ele alacağım.

6. Yabancı Danışma Meclisi (Auslanderbeirat) birkaç şehir dışında bütün şehirlerde beş yılda bir seçimle oluşturulmaktadır. Bu meclis, seçilen yabancı temsilcilerden, belediye başkanından, sendikadan bir temsilci ve şehir meclisine girebilmiş partilerin birer temsilcisinden oluşmaktadır. Bu meclislere, İtalyan, İspanyol, Türk, Yunan, Portekiz ve Yugoslav vatandaşı göçmen işçiler katılabilmektedir. Temsilci sayısı azınlıkların oranına göre belirlenmekte (bölüşülmekte) ve her yabancı kendi ülkesinden gelen aday için oy kullanabilmektedir. ★

30 Ocak 1933

Dr.Walter WUTTKE

Bundan 55 yıl önce, Nasyonalsosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) "lideri" Adolf Hitler Alman Reich başkanlığına getirilmiştir. Tayin belgesi O'nun eline, Alman emperyalizmini 1. dünya savaşında yenilgiye götüren yüksek ordu başkanlığı eski şefi Reich Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg tarafından teslim edilmiştir. General Hindenburg'un hor görerek adını verdiği "onbaşı" Hitler'e salt endişeyle iktidarı devretmesi, 30 Ocak 1933'ün bütün diğer anlamlarının yanında sembolik bir anlamı olduğu gerçeğini değiştirmiyordu: Bu asrın ilk Alman felaketine sebep olanlardan biri, 1914'de Alman Emperyalizmi tarafından başlatılan hareketin, örneği olmayan bir katliamla son bulması için, yeni temsilcisini görevlendiriyordu.

Tabii ki Alman Faşizmi, sadece başlatılan bir geleneğin sürdürülmesine indirgenmemelidir. Uygulanması 1. Dünya savaşında denenmiş olan ve ideolojileri 1933 öncesi Alman burjuvazisinde ifadesini bulan tasarımlarının bütün dünyaya yaptığı saldırılara istinade etmesine karşın, Nasyonalsosyalizm bu mirastan kendi politikasını üretmiştir. Fakat bu, kendi politikalarının kayıtsız şartsız bir politika olduğu ve tarihi kökenlerinden önemsizmişcesine dıştalandığı anlamına gelmez. Hitler Faşizmi de, burjuvaziden aldığı mirası devam ettirmiş ve onu iktidara getirenlere karşı sadık kalmıştır.

Weimar Cumhuriyeti Almanya'sında başka tip diktatörlük kurmak için, Hitler'in Reich başkanlığına getirilebilmesi için çeşitli girişimler olmuştur. Özellikle bu girişimler 1930 sonrasında denenmiştir. Bundan önceki yıllarda Almanya'da "demokrasi", istisnalar dışında aslında, Burjuvazi tarafından asla kabul edilmemiştir. Politik konum ilk etapta, işçi hareketinin burjuva demokrasisini savunma karşılığı olarak, çoğunlukla Wilhelm-Emperyalizminin düşünce dünyasında yaşayan burjuvazi tarafından "vatansız" olarak karalanması için paradoxca karakterize edilmiştir.

İşçi sınıfı içerisinde de Cumhuriyet tartışma götürmez değildi. 1. Dünya savaşı sonrası birçok işçi toplumsal ilişkilerin ileriye dönük devrimci bir dönüşümü sağlamak amacıyla mücadele ettiler. Devrim Çoğunlukçu-Sosyal Demokrasi'nin de yardımıyla kanla bastırılmış, işçi hareketi faşist diktatörlüğün tehdidi altında bile, tekrar biraraya gelemeyecek bir şekilde iki kampa bölünmüştü. Weimar Cumhuriyeti'nin çözülmemiş reel toplumsal sorunları karşısında işçilerin büyük bir bölümü tarafından da salt kötü bir taviz ve reformist ayak uydurmanın sonucu şeklinde idrak edilmiş olup, demokratik ve hatta hukuk devletine bağlı haklar mücadele edilerek alınmıştır. Sosyal demokrasinin faşist diktatörlüğe karşı burjuva demokrasisini "yeğleme" anlayışı, o zamanlar işçileri yönlendirirkensosyal demokrasinin hatalarını düzeltmeyip, bilakis o hataları daha da çoğaltan komünistler, faşizme karşı mücadele verecekleri yerde, sosyal demokrasiye karşı mücadeleyi ön plana çıkarmışlardır.

Alman burjuvazisi için, 1.Dünya savaşı işçi sınıfının kısmi zaferinden daha fazla işe başlayabileceği hazin bir yenilgiyle son buldu.

Reich imparatorluğunun çöküşü ve 9 Kasım 1918'de Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Alman Burjuvazisi, kendi iç politikasına dayanan iktidarının bir kısmından vazgeçip toplumsal itiraflarda bulunmak zorunda kaldı. Alman militarizmi 100.000 kişilik orduya düşürüldü. Ülke çıkarlarıyla ilgili kayıplar, sürgünlerin "uluslar cemiyeti mandası" altına alınması ve yüksek derecede ödenen tamirat paraları yenilginin tablosunu oluşturuyordu. Bununla beraber Alman burjuvazisinin iç politikadaki yetkisi elinden alınmamıştır. Yenilgi ayaklanan işçi kitlelerin ve "yahudilerin" sırtına yüklenip, bu "hançer darbesi efsanesi" ile toplumsal çarpışmalar açısından önem taşıyan ideolojik bölge öne sürülmüştür. Savaş suçunun, savaşı kurban ve karşıtlarına veya Yahudiler gibi sosyal azınlıklara yüklenmesi, eski seçkinlere 1918 yenilgisini yavaş yavaş bir zafere dönüştürmesine olanak sağlayan politik bir etki sağlamıştır.

1. Dünya savaşının iç ve dış politika sonuçlarının revizyonu uğruna verilen bu mücadelede, NSDAP Alman burjuvazisi için müttefik kabiliyeti inşa edilen, denenen, reddedilen ve sonunda kabul edilen bir müttefik olarak önemli bir rol oynamıştır.

NSDAP'yi Alman kapitalizminin bir şubesi olarak görmek yanlış olur. Onun herşeyden önce gerçekten tehdit içerisinde bulunan veya kendini tehdit içerisinde hisseden küçük burjuvazi içerisindeki sosyal temeli, iktidardakilerin çıkarlarıyla uyuşmayan amaçları güdüyordu. Ve böylece müttefik olabilmek için, örneğin anti-kapitalist görünümde ifadesini bulan ekonomik programın, NSDAP içerisinde "solcu" faşistlerin ayıklanması nasıl ki şart ise o kadarda düzeltmeye ihtiyacı vardı. Dolaylı olarak iktidarın Hitler'e devredilmesinden önce, Kurmay Albay ve Reich savunma bakanı Kurt von Schleicher'in başkanlık diktatörlüğünün kısa deneyimi gösterdiği gibi, SPD ve sendikaların kendi taraftarlarının çıkarlarına ihanet etmeye hazır olduklarını açıklamış olsalardı, onlarla koalisyona gitmek burjuvazi açısından düşünülebilirdi. Sonunda NSDAP ile birlikte hareket etmelerinin nedeni, Hitler'in sanayicilerin önünde yapmış olduğu çeşitli gösterilerinde, başarıyla ortaya koyduğu, sermayenin çıkarlarıyla uyuşan genel programı idi. Gerçek şudur ki, küçük burjuva kitleler ve hattâ işçilerin bir kısmı demokrasiye karşı seferber edilebilmiştir.

Tek tük olaylarda değil, aksine ortak programın büyük boyutlarında Nasyonal Sosyalizm kendini burjuvazinin güvenilir müttefiki olarak göstermiştir. Alman burjuvazisinde sevilmeyen demokrasiyi darbelemiş, bölünmüşlüğü elbette ki bu yazgıya katkıda bulunmuş olan, sevilmeyen "musevi-bolşevik" işçi hareketini yok etmiştir. Nasyonal Sosyalist politika, sadece 1. Dünya savaşı sonrası kaybedilen bölgeleri ve Avusturya'yı "kendi topraklarına katmayı" değil, bilakis Avrupa'nın zaptı ile ilgili eski programını gerçeğe dönüştürme amacıyla başlangıçtan itibaren silahlanmaya ve savaş hazırlığına dayanıyordu.

55 milyon insanın canına malolan bir program...

Genel Af Kampanyası Yükseliyor

F.ALMANYA

İnsan Hakları Derneği'nin genel af için ve idam cezalarına karşı açtığı kampanya F. Almanya'da yaşayan Türkiyeliler tarafından aktif bir şekilde destekleniyor.

F. Almanya'da 21 Ekim ile 5 Kasım tarihleri arasında gerçekleştirilen politik tutuklulara özgürlük yürüyüşüne toplam 1618 kişi katıldı. Türkiye'de İnsan Hakları Derneği tarafından açılan kampanyayı desteklemek amacıyla başlatılan kampanya, 5 Kasım'da Almanya'nın başkenti olan Bonn'da yapılan bir basın toplantısıyla sona erdi.

İngiltere'de Nükleer Silahlanmaya Karşı Gösteri

Londra'da CDN'nin düzenlediği Nükleer Silahlanmaya Karşı gösteriye yaklaşık 200 bin kişi katıldı.

Irkçılığa Karşı Gösteri 1 Yaşında

İngiltere'de Güney Afrika Büyükelçiliği önünde bir yıl önce başlayan Irkçılığa Karşı Gösteri bir yılına bastı. Göstericiler, eylemin başladığı günden bugüne kadar elçiliğin önünden zaman zaman polis engellemelerine rağmen hiç ayrılmadılar.

1933-45 HİTLER FAŞİZMİ

Kerim KOSOVA

Bundan 55 yıl önce, 30 Ocak 1933 tarihinde iktidara gelen Hitler faşizmi, egemen sınıflar için kendisinden başka herşeye, herkese düşman vahşetiyle savaşın, ölümün, terörün, açlığın sembolü olmuştur. Halkların kardeşliğine, barışa, emeğe, özgürlüğe düşman, ırkçı, saldırgan ve kopkoyu bir despotizm ideolojisi ve iktidarı olan faşist diktatörlük, tekelci sermaye için daha fazla kâr, daha fazla sömürü uğruna milyonlarca emekçiye kan kusturmuştur.

Hitler'in önderliğindeki Alman Nasyonal-Sosyalist İşçi Partisi (NSDAP), 30 Ocak 1933'te yapılan seçimlerde 3.5 milyon oy alarak 566 sandalyeli parlamentoda 288 sandalye elde etti. Ama tek başına iktidar olabilmek için gerekli olan üçte iki çoğunluğa erişememişti.

Hitler bu sorunu, baskı ve zorbalıkla, tekellerin desteğiyle çözdü. Hızla çıkarılan bir kararnameyle 81 komünist ve sosyal-demokrat milletvekili çeşitli gerekçelerle tutuklandı. Böylece faşistler parlamentoda çoğunluğu sağladılar.

Faşist diktatörlük için gerekli son adım, 27 Şubat 1933'te parlamento binasının yakılması bahane edilerek atıldı. Hitler parlamentoyu ve anayasayı feshetti. Bundan sonra kanun çıkarma ve yönetme yetkisi tümüyle NSDAP'ın eline geçti. 12 yıl boyunca süren bu dönem her türlü muhalefetin susturulduğu, insanların kitleler halinde yok edildiği, insanlık dışı bir dönem oldu.

1933-45 yılları arasında Almanya şüphesiz ki, insanlık tarihinin bugüne kadar gördüğü en örgütlü, en rafine, en barbar bir açık diktatörlüğü yaşadı. Paris'ten Stalingrad'a, Norveç'ten Kuzey Afrika'ya kadar 55 milyon insan öldü. Bu rakamın 20 milyonunu Sovyet yurttaşı, 150 binini Alman Komünist Partisi (KPD) üyesi oluşturuyor. 6 milyon Yahudi en canavarca yöntemlerle, kitleler halinde katledildi. Müslümanlarca komünist, anti-faşist, demokrat toplama kamplarında, işkence odalarında, partizan savaşlarında, direnişte hayatlarını kaybettiler.

Yarım yüzyıl önce yaşanan gerçekler, dünya halklarının baş düşmanı, tekelci mülkiyet sisteminin faşizm ve savaşın tek gerçek nedeni olduğunu kanıtladı. Emperyalist yayılmacılık, önce ülke içi muhalefeti ezmeyi ve halkların bağımsızlığını yok etmeyi gerektiriyordu.

* * *

Hitler faşizmini bizzat tekelci burjuvazi iktidara getirmiştir. Vereceğimiz bu birkaç örnek dahi bunun somut delilidir. 27 Ocak 1932'de, yani Hitler faşizminin iktidara gelmesinden bir yıl önce, Düsseldorf'taki "Sanayi Kulübünde" Alman sermayesinin önde gelen isimleri toplanıyor; Krupp von Bahlen, Thyssen, Flick, Haniel, Birleşik Çelik İşletmelerinden Vögler, Zangen (Mannesmann), Springarum (Haesch), Henkel vb. 300'e yakın kişi NSDAP'in Başbuğu Hitler'i dinlemek için toplanmışlardır. Hitler, tekelci burjuvazinin önünde şunları söylüyordu: "... Marksizmi Almanya'da köküne kadar kazımaya karar aldık."

Yine 11 Kasım 1932'de ise Fritz Thyssen, Langnamverein Sanayiciler derneği başkanı Max Schlenker'e yazdığı mektupta, "nasyonal sosyalizmin gerçek düşüncesini uygulayabilecek tek kişi Hitler'dir" diyor.

Hitler, iktidarı döneminde de tekelci burjuvaziin tüm desteğini almıştır; Hitler, 30 Ocak 1933'te yapılan seçimleri kazandıktan sonra, Krupp, 24 Mart 1933'te Hitler'e yazdığı mektupta, kendisini tüm güçleri ile destekleyeceklerini belirtiyor, "Kendini ulusal inşanın vazgeçilmez ve önemli bir etkeni olarak gören Alman sanayii, bu görevini canla başla yerine getirmeye hazırdır. Alman sanayiinin ekonomi politikasının temsilcisi olan Alman Sanayii Reich Birliği, bu zor görevini yerine getirmede Reich Hükümetine yardımcı olmak için her şeyi yapacaktır.

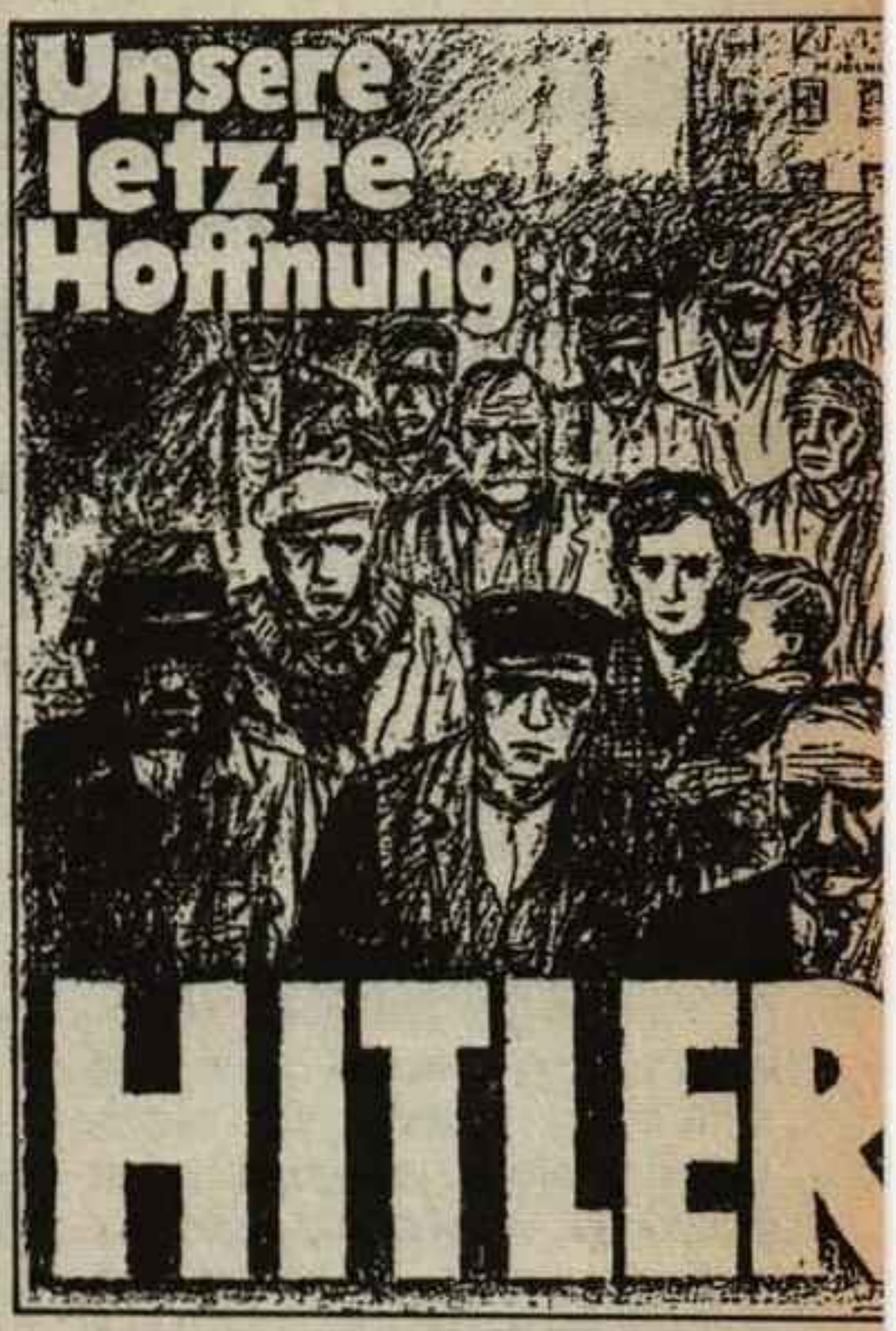

Seçim döneminde faşistlerin bir afiş örneği

"Son Umudumuz Hitler."

Evet, bu birkaç örneğin de gösterdiği gibi, Almanya'daki faşist diktatörlük tarih kitaplarında okutulduğu gibi "Hitler Serserisinin marifetleri" değil, bizzat tekelci burjuvazinin açık diktatörlüğüdür.

* * *

Savaşsız, sömürüsüz, faşizmsiz, gerçek ve kalıcı bir barışın hüküm süreceği kardeşçe bir dünya ve yaşam için...

MONCADA GARNİZONU BASKININ 34. YILDÖNÜMÜNDE FİDEL CASTRO'NUN YAPTIĞI KONUŞMA METNİ:

Çeviri: Ali EVCİLİ

Düzenleme demek yüz yıllık eskimiş sorunlara çözüm bulmak demektir.

Düzenleme demek eski sorunlara yeni çözüm bulmak, yaratıcı olup, yeni yollar açmak, yeniyi doğruyu arayış demektir. 26 Temmuz 1953 düzenleme, tasfiyenin başlangıcı, kavga, eskiyi söküp atmak, yeni bir yol açmak, devrim yapmak, eski köhnemişlikten yeni bir hayat yaratmak demektir. Düzenleme geniş alamı olan bir kelime gerçekten. (Gerçekten de öyle. Burada İngilizce aslında geçtiği gibi ele alınırsa RECTIFICATION: tahsis etme, düzeltme, doğru hale koyma, taktir etme, islah etme gibi Türkçe karşılığını bulmak mümkün Redhouse sözlüğünde.)

Savunduğumuz dava MARTI UPHELD'in savunduğu davanın aynısı. Ancak biz bu davayı sessizce savunmadık.

Şimdi her zamankinden daha emin olarak söyleyebiliriz ki, çilelerimiz ve çabalarımız meyvelerini verdi, yararlarını gösterdi.

Zor anlar geride kaldı. Şimdi zafer, gurur, güven ve azim dolu dönemi yaşamaktayız.

Bugün yağmurla birlikte, mükemmel hediyemizi de aldık. Bugün alana gelirken gök gürültüsünü duyduğumda devrim şafağında ve devrimden sonra bir damla yağmurun düşmemesini düşünerek biz alanda iken yağmurun yağmasının bizi mutlu edeceğini düşündüm. Hem de yazdıklarımın büyük bir kısmı hafızamda olmasına rağmen notlarım ıslanmasın diye bir plastik kap aldım. Fakat hava bir kez daha iyi gitti. Törenden bir saat önce yağmur yağıyordu. ARTEMİSA'ya vardığımızda sokakları sel almasına rağmen akın akın tören yerine giden insanları gördük. Daha sonraki saatlerde ise ortalığı güneş kaplamıştı. Bu da böylesi bir önemli günün böylesi bir kalabalık tarafından kutlanışını açıklar herhalde. Bu yıl törenin nerede yapılacağını kararlaştırırken, yönetim tarihsel adaletten yola çıkarak hem Havana şehrini şereflendirmek, hem de Moncada döneminde bağlı olduğu Pinar del Rio'ya yakın olan Artemisa'da yapmayı uygun buldu. Bu bölge devrim döneminden başlayarak politik-idari olarak hızla gelişti devrim öncesi döneme göre.

Devrim zaferinden sonra ülkenin her tarafını gezme imkânım olduğundan ve devrim öncesinde de buraya sık sık gelmiş olduğumdan gelişmeyi gözlemlemek zor olmuyor.

Aranızdan bir kısmınız hatırlarsınız zafer öncesi dönemi ancak aramızdaki arkadaşların birçoğunun genç olması itibarıyla o anları birlikte düşünmek iyi olur kanısındayım. Devrim öncesinde büyük kahve ve şeker tarlaları köleler gibi çok ucuz iş gücüne çalışan insanlarla dolu olmasına rağmen ve bu ülkenin batı yakasında ağırlıklı olmasına rağmen tarım ülkenin diğer yanlarında olduğu gibi çok geri idi. O dönemlerde bahsi geçen yerlerin nüfusu 435.000 iken 20.000 işsiz vardı ve diğer bölgelerde ise yine 10 binlerce işsiz vardı. Ayrıca ölü sezonda bu sayı daha da artıyordu. Devrim olduğunda ise yalnızca 65.000 kişi çalışabiliyordu. Geçtiğimiz 28 yılda nüfus 621.000'e ulaştı. Devrim bu bölgeye 3 milyar Peso'luk yatırım yaparak kalkınmaya verdiği önemi bir kez daha gözler önüne serdi. Bu yatırımlar nasıl ve nereye kullanıldı? Örneğin binlerce kilometrelik yol, otoyol yapıldı ve bunun sonucu olarak Havana çevresi tarım alanı olarak bilinmesine rağmen endüstriyel gelişmede de önemli bir adım atmış oldu. Şu anda km. kareye 0.39 km.ye ulaşan yol ağıyla gelişmesini daha da hızlandırdı. Gelişmiş ülkelerle mukayese edildiğinde bu orantının bir hayli yüksek olduğunu gözlemleriz.

Devrim öncesinde bir tekine dahi rastlanmazken bugün Mampos-ton-Pedroso-Guira hidrolik tesisleriyle birlikte tam 16 büyük baraj ve 135 ufak çapta barajlar yaptık. Tarin tamamen mekanizeleştirildi. Bölgedeki traktörlerin sayısı devrim öncesinde tüm ülkede varolanından daha fazladır. 1000'den fazla üret-

me yetiştirme çiftlikleri kurularak hayvancılık bilimsel ve modern bir şekilde yönlendirildi.

Aynı zamanda yine endüstride de yapılan yatırımlar amacına ulaştı. Maden, çimento, tekstil, otobüs, çelik fabrikaları da hem ülke ekonomisine katkıda bulundu hem de iş alanı yarattı. Ayrıca Ariguanabo da tekstil tesisleri, elektrik kablo fabrikası, San-Jose'deki seramik fabrikası modernleştirilip genişletilecektir.

Doğu Havana'da yapılacak olan enerji santrali (ülkenin en güçlü santrali olacak) Santa-Cruz'da yapılacak olan büyük karton fabrikası, Batabano'da Endüstriyel Balık Üretme Çiftliği ve sağlık araştırma laboratuvarının yapılışı da bu yılki kalkınma programımız içerisinde yer almaktadır. Endüstriyel tarımsal ve ekonomik kalkınmadan bahsettim, ancak iç ve dış turizmde aranır duruma gelen Mariel limanında yapılmakta olan hotel ve sayıları 20'ye varan kamping sitelerinden bahsetmedim. 26 otomatik telefon görüşme merkezinden ve daha birçok eğer sıralamaya kalkarsak çok uzun sürebilecek işlerden bahsetmedim. Bu bölgede yaşayan hiç kimse unutulduğunu düşünmemeli. Devrimin yapmış oldukları sonuçlarına göre değerlendirilmelidir. Önemli olan güzel sözler değil, güzel sonuçların alınmasıdır.

Az önceki verdiğim örnekte devrim döneminde sadece 65.000 kişinin çalışabildiğini söyledim. 1986 Aralık ayında bu sayı 270.300 idi, yani nüfus yüzde 43 iş alanı ise yüzde 400 artmıştır. Yani günümüzde çalışmak isteyen herkese iş alanı açılmıştır. Ölü sezonda ancak çalışmak istemeyenler boşta kalmıştır. Hem ülkenin diğer bölgelerine hem de diğer ülkelerle mukayese edildiğinde sonuç son derece tatminkârdır. Eğer devrim öncesinde çalışan 65.000 kişinin net dökümanı elimizde olsaydı bunların büyük bir çoğunluğunun yönetici kadro ve teknik eleman olduğunu görürdük.

İşte başka bir istatistik bize gelişmemizi gösteriyor: işalanı ve iş gücü kullanımı arttıkça devrimden sonra kadının üretim içindeki yeri de önemini buldu. Üretimin ve yönetimin yüzde 38.1'i kadınlar tarafından yapılmakta.

1958'de tüm Küba'da elektrik üretimi 379.1 megavat iken bugün yalnız Havana ve civarında 700 megavata varmıştır. Havana bölgesinde ve şehir merkezinde yaşayan halkın sadece yüzde 60'ı elektrik kullanırken bugün aynı bölgenin ancak tüm kıyı köyleri dahil yüzde 95.2'si elektrik enerjisinden faydalanmaktadır. Tahmin ediyorum bugün aramızda bulunmayanların çoğunluğu şu anda televizyon başında kutlama törenimizi seyretmektedir. Zira hemen hemen herkesin evinde televizyonu var. (Coşkulu alkışlar.)

Yine 1958'de tüm ülkede ham petrol üretimi 50.400 ton iken bugün yine yalnız bu bölgede 42.000 ton üreterek 7.3 misli artış göstermiştir. Devrim öncesi otomotiv sanayiinden hiç bahsedilemezken bugün gelişmeler gözle görülecek duruma geldi. 1986'da buradaki üretimde 585 adet büyük otobüs imal edildi. 1958'de tüm ülkede üretilen elektrik kablosu 150 ton iken, 1986'da Havana bölgesinde üretim 3400 tona ulaştı. Konut projelerimiz açısından çimento önemli olduğundan bu konuda da bir mukayese yapmak istiyorum: 1958'de tüm ülkede üretilen çimento 742.200 ton iken, 1986'da yine bu bölgede üretilen çimento 1.285.100 tona ulaştı ve hâlâ yeterli olmadığı da ortada.

1958'de üretilen çimento borular (künkler olsa gerek) tüm ülkede 205 km. iken bugün yine bu bölgede 1986'da 507.7 km.lik üretim yapılmıştır. Saydam cam üretiminde 1968'de -ancak o dönemden itibaren kayıtlara geçilebilinmiş- tüm ülkede üretim 96.800 metrekare iken bugün yalnızca burası 994.300 metrekare üretmektedir. 1958'de tüm ülkede 13 milyon şişe üretilirken yine yalnızca burası 91.8 milyon şişe üretmektedir. Küba'nın 1958'deki kiremit üretimi 24.4 milyon iken bugün yalnızca bu bölgenin üretimi 49.5 milyona varmaktadır. Yine 1958'de toplam kumaş tekstil üretimi 60 milyon metrekare iken bugün bu rakam yine sadece burada 80 milyon metrekareye ulaşmıştır. Devrim öncesinde yiyecek artıklarından sıvı hayvan besisi üretilmezken bugün burada 291.000 ton üretilmektedir. 1958'de toplam ülkede toplanan yumurta sayısı 312 milyon iken bugün Havana ve civarında bu sayı 731 milyona ulaşmıştır. Zaferden 3 yıl sonra 1962'de tüm ülkede süt üretimi 192 milyon litre iken bugün bu bölgede 279.1 milyon litredir. Tüm bu saydıklarımı daha da çoğaltmak mümkün, ancak ben yeterli görüyorum. Bu gelişmeye verdiğimiz önemi bir anlamıyla gözler önüne serer.

Bu bölgedeki yatırımların yaklaşık yüzde 78'i üretim alanlarına olmasına rağmen, sosyal yatırımlar da aynı hızla gelişim gösterdi. Eğer sağlık hizmetleri üzerine birkaç mukayese yapmak gerekirse; devrimden önce devlet bütçesinden sağlığa ayrılan fon 1 milyon pesoya ulaşmazken bugün bunun tam 40 misli ayrılmıştır. Bu bölgenin tümünde hem de büyük bir çoğunluğunun özel doktor olmasına rağmen sadece 217 hekim varken bugün bu sayı 1172'ye ulaşmıştır. Cumhuriyetimizin başkentinden aldığı destekler bu rakamların dışındadır ve tüm bu sağlık hizmetlerinin hepsi de tamamen halkın servisine açıktır. Ayrıca iki gün önceki görüşmemizde kurulmuş olan ve kurulacak olan poliklinik veya hastanelerle merkezin sürekli bağlantı ve gereksinim halinde onlara her türlü material verme kullandırma imkânı içinde olmalarını söyledim. Santa Cruz del Norte ve diğer bölgelerdeki hastaneler gibi Artemisa'daki 300 yataklı en kısa zamanda bitirilecektir. Zafer öncesi sadece 83 dişçi varken ve nasıl olduğunu çok iyi bildiğiniz sadece 22 ilkyardım istasyonu varken bugün 42 poliklinik ve 18 diş kliniğimiz bulunmaktadır. Köylerde sağlık ocakları hiç yokken bugün 40 yerde var olmasına rağmen bunları da ortadan kaldırıp yerini aile doktorları alacak ve bu bölgede 1000 aile doktoru için çalışmalara başladık. Hamile kadın bakım ve kontrol yeri yokken bugün 14 tane... Yaşlılar bakımevi yokken bugün 7 adet hizmet vermektedir. Ölüm oranı 60'ın üzerindeyken bugün bu oran canlı doğumdan sonra 1000 üzerinde 14'e düştü. Yaşam ortalaması 75 yılı aştı yani Amerikalılardan uzun yaşıyoruz. Gelecek 10 yıl içerisinde bu zaman 80 yıla ula-

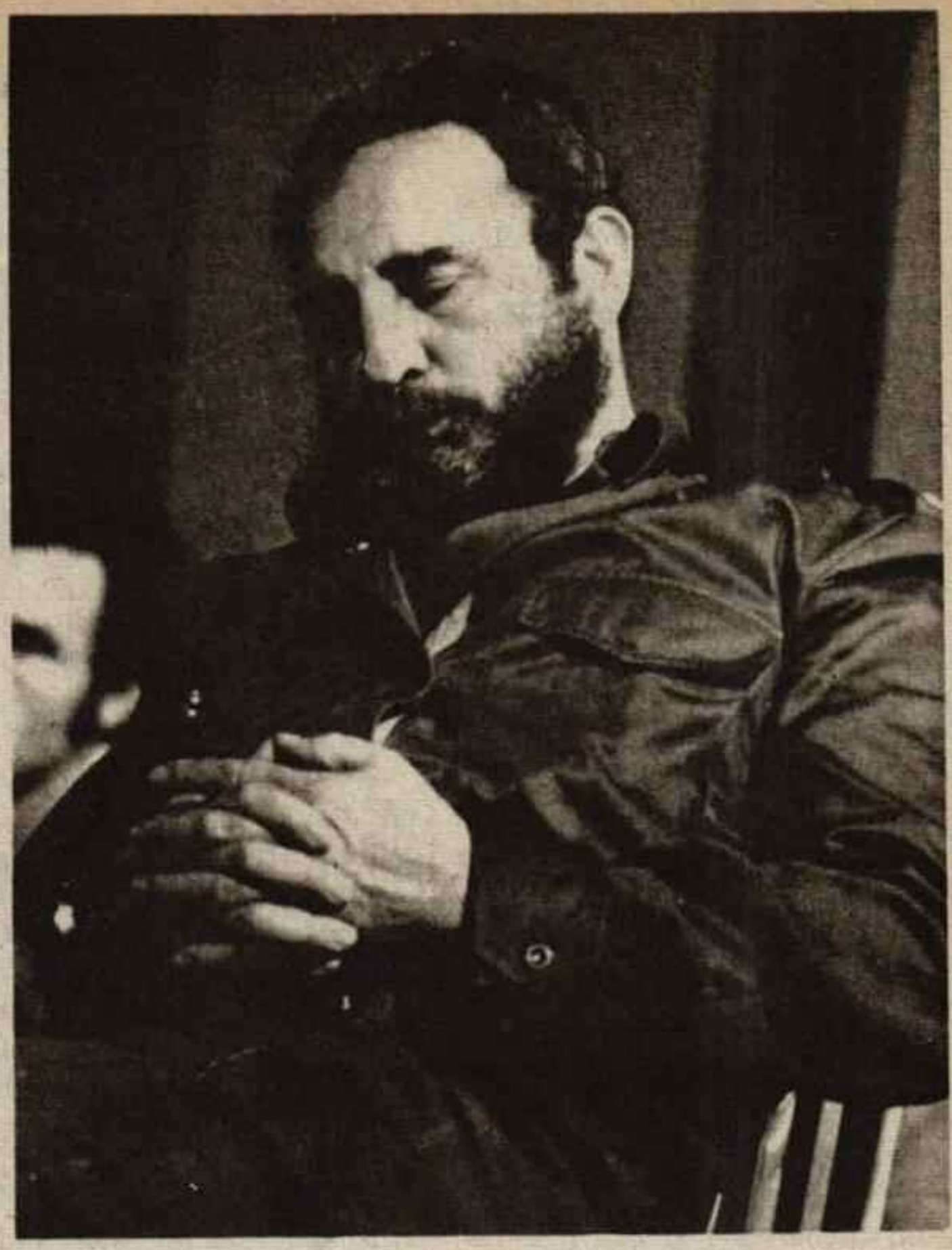

şacaktır. Amerikalılar ne yaparlarsa yapsınlar biz yine her zaman önde olacağız. İŞTE BU BİZİM DEVRİMİMİZDİR. İŞTE DEVRİM BU DEMEKTİR. (Coşkulu alkışlar).

Eğitim sorununa gelince: Okuryazar oranı bu bölgede yüzde 20 ve tüm ülkede bu rakam zorlanarak yüzde 30'a varırken bugün bura ve civarında okuryazar olmayan birine rastlamak oldukça güç. Hele gençler arasında bulmak mümkün değil. Diogenes feneriyle aramaya kalksa okuryazar olmayanı, okulsuz bir çocuğu, kapı aralarında yatan evsiz birini, bir dilenciyi, doktorsuz bir hastayı, veya şu civarda bulunan 19 belediye sınırları içerisinde bir tek genelevi bulabilir mi acaba?

Eski günleri yaşayanlar bu gibi yerleri iyi bilirlerdi ancak günümüzün kuşağı artık kırmızı ışıklı hastalık dağıtan mahalleleri artık tanımıyorlar.

Taşrada 400'ün üzerinde okul yapıldı. Bunların 85'i orta ve yüksek dereceli okullardı ve şehir dışı kırsal bölgelerde yapıldı. Şimdi kendi gençlerinize hem de birkaç bin başkentten gelen gençlere yetecek kadar okula sahipsiniz. Devrim öncesinde kaç tane kreş, çocuk bakımevi vardı. Aranızdan kimse hiç duymuş muydu bunların varlığını? Bugün yine burada 76 tane var. Bu örnekleri daha da uzatabiliriz, ancak yeter. Ümit ederim etrafınıza şöyle bir bakmanız kafidir gelişmeyi görebilmek için.

Tüm bunlar ne demektir? Tüm bunlar daha iyi eğitim imkânı, daha kaliteli eğitim ve daha bilinçli bir toplum çabasıdır. Bilmeyenleriniz için söylüyorum: İlkokul eğitimi gören çocuklarımızın yüzde 63.9'u okulda yiyip içmektedir. Yani yarı yatılı durumundadırlar. Devrim öncesi sayıları çok az olan sinemalar ise şu anda 41 adet 35 mm.lik ve 95 adet 16 mm.lik film gösterilebilinen sinema ve tiyatro salonlarımız var. Son dönemlerde TV ve sinema arasında kızışan rekabetten bunların bazılarını kapatabileceğimiz kanısını bizde uyandırdı, ancak bunu da yerel yönetim görüşecek. Devrimden önce buralarda kaç tane müze vardı? Kapitalizm döneminde her köşede bir kerhane var iken bir tek müzeye rastlanmazdı -eh onlar da şimdi tarihin bir müzesi haline geldiler- şimdi 22 tane, halk kültür evleri sayısı 0 iken şu anda 24 adet. Sanat galerileri: Kapitalizm halkı açlığa mahkum edip, 3.dereceden eğitimden yoksun kılarken nasıl sanat galerilerini düşünebilirdi ki? Bugün ise 15 adet, yalnızca 11 adet ufak kütüphane var iken bugün 33 büyük kütüphane herkesin hizmetine açıktır. Daha önce birkaç tane spor sahası varken bugün 944 tane modern spor tesisi ve alanı var. Belediye hizmetleri, su işleri tüm ihtiyaçlarımızı karşılayabilecek şekilde. 124 su kemeri ile yüzde yüz halkımızın su ihtiyacını karşıladık. Tarım alanındaki gelişmelerinizden bahsetmedim. Şimdi söylemek gerekir ki bu bölge ülkenin diğer bölgelerine oranla hektar başına en fazla ürün alan bölgedir. Hektarda 71 ton şeker kamışı toplamıyla en kötü dönemde dahi 1959'dan 23 ton fazla ürün toplandığını göstermiştir. Üretimin geçmişe göre artmasına rağmen geçmişten yüzde 20 daha az şeker kamışı kesiciye ihtiyaç duyulmuştur. Yüzde 6 ekilebilir olan arazisiyle bu bölge tüm ülkenin yüzde 26'sını besleyecek kadar hasat toplamakta. Aynı zamanda milyonluk ihracatıyla da ülke ekonomisine ayrıca katkıda bulunmakta. Beş yılda yapılan gelişmeyi size göstermek için söylüyorum: 5 yıl önce 150 ton üretilen şimdi 7000 tonun üzerindeki ü. 'miyle tüm ülkenin ihtiyacını karşılıyor.

Hayvancılıkta da bu bölge yine yeteri kadar geliştirildi, hayvan yetiştirme de ve çoğaltmada hem tüm ülkeye buradan gönderiliyor, hem de ihraç ediliyor.

Bugünü kutlama kararı aldığımızdan beri devlet-halk elele bir yığın projeleri en kısa zamanda bitirdiler. Bu tarihe kadar 581 toplu konut, 142 okul, 149 sağlık projesi, 62 aile doktor bürosu, 27 tarım projesi, 7 spor merkezi ve daha bir yığın konuda yapılan yatırımlarla toplam 951 proje sonuçlandı. Bu 26 Temmuz Havana ve civarı için atak yılı oldu. Sosyal yatırımlara önem vermeyi azaltmadan ekonomik yatırım-

ları ve ekonomik gelişmeyi daha ileri bir safhaya götürmeye gayret göstereceğiz.

Şu ana kadar yapılan ve başarılan projelerden bahsettim. Şimdi de başlanan ancak bitirilmeyen projelerden bahsedeceğim. Sayıları çok olmamakla beraber yine de bunların bitirilmesi için çaba sarfetmek gerekiyor. Şu ana kadar yapılan yolların çoğu bitirilmesine rağmen, 5 tanesinin en zor aşamaları yapılmasına rağmen bir gün birinin kararı üzerine yarıda bırakıldı. Örneğin 1970'den önce yapımına başlanan Havana-Melena yolu tepelerin yol seviyesine indirildiği bir dönemde yarıda bırakılıp bir daha da dokunulmadı.

Daha önemli yolların bitirilme çabaları yüzünden bırakıldığı söylenebilir. Ancak bu haklı bir gerekçe değildir. Bu yollar da bitirilmeliydi. Yerleşim yerleri ve toplum tüm altyapı hizmetleriyle tamamlanmış olmalıdır. Bitirilmemiş altyapı hizmetleri toplumu kötü yönde etkiler. 10 kadar yerleşim alanında herhangi bir sebepten ötürü başlanmış altyapı hizmetleri sosyal tesisler bitirilememiştir. İşçilerin geçici olarak kaldıkları binaların okul olarak kullanılması bizim için utanılacak bir olaydır. Planlama merkezindeki yoldaşların ve mahalli yöneticilerin bir an evvel bu projeleri yeniden ele alıp bitirmelerini rica ediyorum. (Coşkulu alkışlar.)

Bu bölgede yaşayan yoldaşları bitirilmemiş projeler için merkeze yoğun baskıda bulunmadıkları için eleştiremeyiz, ancak bizim düşünüş şeklimiz her zaman için başlanan projelerin bir an önce bitirilmesi ve halka en iyi hizmetin ulaştırılması olmalıdır.

Havana ve çevresi savunma konusunda da gerekli çıkışı yaptı: 3000 tane üretim ve savunma tugayının içinde 100 binden fazla insan görev yapmaktadır. Aynı zamanda yine bir o kadar insan bölge milis birliklerinde bulunmaktadır. Yani 15 yaşın üzerinde bulunan her iki kişiden biri bu iki grup içinde yer almakta, bu yıl 14-15 yaş arasında olan 14.000 öğrenci silah kullanma ve askeri önbilgileri edinmek için kurslara tabi tutuldular. Emperyalistlerin gelecekleri varsa, görecekleri de var.

Şüphesiz başından beri saydığım tüm şu işleri başarmakta partimizin önderliği, genç komünistler ligi, tüm geniş kitle örgütlenmelerinin önemini yadsıyamayız. Özellikle de buradan parti eski bölge sekreterini ve yeni bölge sekreterini başarılarından ötürü kutlarım.

Tarihsel olarak da bu bölgenin önemi büyüktür. Moncada ve Bayamo garnizonu baskınına katılıp şehit olan 26 yoldaşımızın 16'sı Artemisa ve Guanajay'dandı. Yani o şanlı mücadele döneminde de bu bölge üzerine düşen tarihsel görevi yerine getirdi. Gencecik yoldaşların ölümü göze alarak yaptıkları mücadeleden buralara vardık ve dolayısıyla bu yoldaşların arzuladıkları sosyalist düzen içinde yapılacak her işi gönüllü olarak yapacağız.

Size yapılanlardan bahsettim ki somut olarak devrimin başarılarını görebilelim sadece süslü sözlerle değil, somut sonuçlarla başarımızı ölçebilelim dedim, zira insani, ekonomik ve sosyal gelişmeler bizim için çok önemlidir.

Şu anda yabancı ülkelerden gelmiş misafirlerimiz var aramızda. Bu bölgeyi örnek verirken ülkenin diğer bölgelerinin de aynı şekilde geliştiğini söylemekte yarar görüyorum. Ancak doğu bölgelerinde biraz daha az ilerleme oldu. Bunun etkenlerinden bir tanesi ve başlıcası oradaki nüfus artışı, kalkınma hızının çok üzerinde olmasından kaynaklanıyordu. Fakat geri kalan diğer bölgelerde durum bu bölgeden çok farklı değil. Aynı şekilde sosyal gelişmeyi başkentimiz için söyleyemeyiz. Zira bir yığın iş yapılmasına rağmen yeterli olacak kadar altyapı tesisleri yapılamadı. Çünkü 26 yılda nüfus iki mislii arttı, tabii bunun büyük çoğunluğu göç olayında ortaya çıktı. Yeterli ev ikamet alanı yapılamadı, çünkü yapılabilecek alan kalmadı, dolayısıyla taşrada görülen net gelişmeyi tam anlamıyla Havana için söyleyemeyiz. 17 yıl önce yılda 4000'in üzerinde ev yapılırken bugün bu sayı her yıl düşerek devam ediyor.

Yenileme ve geliştirme programı

işte buna benzer bütün problemlerin çözümü için çaba gösterecektir.

Tüm yapılan ve başarılan işler de enternasyonalist yardımlaşmanın önemini gözardı etmemek lazım ve bugün öğrenmeye çalıştığımız gibi bu yardımın nasıl kullanabileceğimizi bilememek bize zaman kaybettirdi. Başını Sovyetler'in çektiği enternasyonalist yardımlaşmanın sayesinde buralara gelebildik, onlara teşekkür ediyorum. Görevimiz bize sunulan işbirliği ve kaynakları en iyi şekilde değerlendirmek bizim görevimizdir. Bu dostlarımızdan sadece ekonomik işbirliği ve yardım değil, aynı zamanda politik devrimci komünist bir dayanışmayı da bekliyoruz.

Şimdi zor ve kötü günleri geride bırakarak yaratıcı, zafer ve inanç dolu olarak ilerliyoruz. Bu kahramanlar diyarı bölgede şehitlerimize başımız dik olarak görevlerimizi yerine getirdiğimizi ve devam edeceğimizi, yapılması gerekeni en iyi şekilde yapmaya çalıştığımızı ve daha iyi yapacağımızı söyleyebiliriz.

Dökülen kanların boşuna olduğunu, Moncada baskınının zaferle değil bir yıkımla sonuçlandığını, dağlarda geçen savaşın boşuna olduğunu düşünen çıktıysa eğer aranızda yapılanın ve çekilen sıkıntıların hiçbirinin boşa gitmediğini şimdi daha iyi görmüşlerdir herhalde.

KİMSE ASLA HALKIMIZI, VATANIMIZI VE DEVRİMİMİZİ HAFİFE ALMAMALIDIR.

YA ÖZGÜR VATAN, YA ÖLÜM. KAZANACAĞIZ!

(PATRIA O MUERTE!)

(VENCEREMOS!)

★

URUGUAY
askeri diktatörlük ve sınıfsal dinamikler

Mehmet PETEK

Hatırlatmak gerekirse, Uruguay'da iki ay önce yapılan seçimlerle birlikte, 1973 yılından bu yana iktidarda olan askeri diktatörlüğün yönetimine son verildi. Bu seçimler, 1981 yılından bu yana silahlı kuvvetlerin kendisi tarafından devreye sokulan ve hedef olarak ordunun kontrolünde olan bir demokrasinin kurumlaştırılmasını amaçlayan (bu niyetle Türkiye'deki gelişmeye benzeyen, fakat farklı bir hareket noktasından yola çıkan!) bir liberalleşme sürecinin doruk noktasını oluşturmaktadır.

Askeriyeyi böyle bir yol izlemeye zorlayan en önemli neden Kasım 1980'de yapılan Anayasa referandumunun sonucu oldu. Yeni bir anayasanın genel hatlarının Mayıs 1980 tarihinde açıklanması ve Ekim 1980 tarihinde bir anayasa taslağının, seçimle oluşmamış bir çeşit "Anayasa Hazırlama Heyeti" tarafından onaylanması ile, göz boyayıcı olan ve aslında askeriyenin egemenliğini devam ettirmesini amaçlayan bir "demokratikleşme" süreci devreye sokuldu. Bir halk oylamasına, yani referanduma sunulan bu anayasa taslağı, yaklaşık 2/3 bir çoğunluk ile reddedildi.

Özalvari(!) bir taktik ile referandumun yapılacağı güne kadar olan zamanın kısa tutulması; basın-yayın-propaganda olanaklarından muazzam bir şekilde faydalanan askeriyenin aksine anayasa taslağı karşıtlarının nerede ise sadece gizli olarak propaganda yapmak zorunda kalmaları; yurtdışında olan ve ezici çoğunluğu diktatörlüğe karşı olan 500.000 üzerindeki Urugay vatandaşının referanduma katılamaması (2,9 milyonluk bir ülke nüfusunda!) gibi gerçekler askeriyeye daha baştan büyük avantaj sağlamasına rağmen sistemin ipliği pazara çıkmaktan kurtulamadı.

Latin Amerika tarihinde ilk defa olarak bir diktatörlük, hazırlamış olduğu bir anayasayı veya kanunu bir halk onayı ile kabul ettiremedi. Askeriyenin burada içine düştüğü yanılgı, eski ilişkilerin tekrar dönmemesi için bu anayasayı garanti olarak öne sürmüş olmasından kaynaklanıyor.

İşte askeriye bu fiyasko üzerine, 1983 yılına kadar yeni bir anayasa taslağının oluşturulmasına, 1984 yılında ulusal seçimlerin yapılmasına ve 1985 yılında da iktidarın Anayasa'ya uygun bir sivil hükümete devredilmesine karar vermek zorunda kalmıştır.

Kasım 84'deki seçimlere, hakim sınıfların iki geleneksel partisi olan, geçtiğimiz yüzyılda ticaret burjuvazisini temsil ederek ortaya çıkan **Colorado** Partisi ile, yine aynı dönemde ortaya çıkan ve büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden **Blanco** Partisi dışında, sol eğilimlilerin birliğini oluşturan **Frente Amplio** (Geniş Cephe) ve Hıristiyan Demokrat Parti'nin sağ kanadından ayrılmış olan **Union Civica** katıldılar. Seçimleri Colorado içinden başkan adayı olan Julio Sanguinetti kazanmasına rağmen, parlamentoda Frente Ampio (FA) 21,4% ve Blanco Partisi 36% ile çoğunluğu ellerinde tutmaktadırlar. Fakat ileride de görüleceği gibi, bu çoğunluk zaman zaman ilerici kanunları geçirebilmişse de, genellikle başkanın veto hakkını kullanması ile engellenebilen izafi bir çoğunluğa dönüştü.

Frente Amplio Lideri General Lider Seregni serbest bırakılmasından sonra.

Blanco'nun Colorado'ya nazaran daha az oy almasının nedenlerinden bir tanesini Blanco'ların bu seçimlerde "soluk" bir başkan adayı olan Alberto Zumarani sunmalarında, yani partinin asıl lideri olan **Wilson Ferreira Aldunate**'nin tutuklu olmasından dolayı adaylığını koyamamasında yatıyor. 70'li yılların ortalarında yurt dışında politik bir mülteci olarak diktatörlüğe karşı bir faaliyet sürdüren ve Peron'a benzer bir kişiliğe sahip olmaya çalışan Wilson, 1984'ün Haziran'ında Montevideo'ya ayak basar basmaz tutuklandı. Askeri mahkemede açılmış olan dava dosyası, kendisinin 1972 yılında Tupamaro'lar ile gizli bir görüşmede bulunduğunu ve 1976 yılında Uruguay'daki insan hakları üzerine kendisinin Amerikan Kongresi önünde yapmış olduğu açıklamaların ABD askeri yardımının kesilmesine yol açtığını içeriyor. (Reagan iktidarı bu yardımı tekrar devreye soktu!)

Wilson'un kişiliğinde, burjuva politikacıları arasında kendilerine karşı en tehlikeli bir kişiyi gören ve kendisinin adaylığını koyma durumunda seçilebilme olasılığının çok büyük olduğunu bilen silahlı kuvvetler, bu yüzden çareyi kendisini tutuklatmakta buldular.

1971 yılındaki seçimlerde aday olan Wilson, oyların çoğunluğunu alabilmesine rağmen, yürürlükte olan bir seçim yasası yüzünden **(ley de lema)** seçimleri askeriyenin adamı olan Juan Maria Bordaberry'e (1972-76) karşı kılpayı ile kaybeden popüler bir kişiliğe sahip. Silahlı kuvvetlere karşı propagandası Blanco Partisi içindeki ve dışındaki sol güçleri birleştirme çabaları ile askeriyenin düşmanlığını üzerine çeken Wilson, büyük toprak sahiplerinin partisi olan Blanco'yu Sosyal Demokrat bir çizgiye oturttu. Blanco, özellikle kırsal alanlarda oy potansiyeline sahip olmasına rağmen, programına aldığı tarım reformunu ciddi bir şekilde uygulamaya sokmak niyetinde değil. Gene de Wilson'un antimilitarist çizgisi, kendisine ve dolayısıyla partisine sempati sağlayabiliyor. Wilson'un tutuklanmasını protesto eden Blanco'lar, seçimlerin oluşmasını sağlayan ve askeriye, Colorado, FA arasında yapılan "Denizcilik Kulübü Anlaşması"na katılmayı da reddetti.

Askeriye tarafından görmemezliğe

gelinen ve sürekli dıştalanmaya çalışılan, fakat kitlelerin büyük protestoları ile varlığını ve gücünü askeriyeye kabul ettiren FA ise, yapılan bu seçimler ile geleneksel iki partili sisteme son verdi. İçinde komünistleri, sosyalistleri, Hıristiyan Demokratları, bağımsız solcuları barındıran FA, kurulduğundan beri ikinci kez seçimlere katılıyor. 1971'de yapılan seçimlerde de geleneksel iki partinin siyasal arenadaki hakimiyetini kırmaya çalışan, özellikle Montevideo'da büyük bir güce sahip olan (1971 yılında FA Montevideo'da en çok oyu almasına rağmen, yürürlükte olan seçim yasası "ley de lema" yüzünden Belediye Başkanlığını kaybetmişti) ve 1973'deki askeri darbe ile yasaklanan FA'nın 1984 seçimlerinde başkan adayı olarak Juan José Grottogini'yi sunması, Blanco'nun içine düşmüş olduğu duruma benzemektedir. FA'nın 1971 seçimlerinde adayı olan popüler lider General Liber Seregni, 1973 darbesi ile hapse atılmış ve yaklaşık 11 yıl tutularak 1984 seçimlerinde aday olması önlenmiştir. Bu seçimlerde ayrıca FA'nın binlerce kadro elemanı siyasal haklardan (seçme, seçilme) mahrum bırakılmıştır. Bütün bunlara rağmen FA'nın seçimlerin oluşabilmesini sağlamak için Colorado ve askeriye ile birlikte "Denizcilik Kulübü Anlaşması'nı imzalamasına Seregni; "Demokrasiye dönebilmek için ilk esasta bunu yapmak zorunda idik" dedi.

Oligarşinin sağ liberal kanadını oluşturan, 1958 yılına kadar aralıksız olarak 93 yıl(!) iktidarda kalan, 60'lı ve 70'li yıllarda askeri darbenin oluşmasına yol açan devlet başkanları Pacheco ile Bordaberry'i başa getiren Colorado Partisi, FA'nın aksine Denizcilik Kulübü Anlaşması'ndaki bazı noktaları sonuna kadar savunmakta kararlı. Bu noktaların en önemlilerinden biri, başkanın danışabilmesi için oluşturulduğu belirtilen **Milli Güvenlik Kurulu**(!) COSENA'dır. 1973'deki darbeden önce askeriye tarafından kurulan, hakim sınıfların iktidarının (hangi hükümet gelirse gelsin) en güçlü ve belirleyici organı olan **COSENA'yı** (CSN) Devlet Başkanı, İçişleri Bakanı, Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı ve 3 Komutan (kara, hava, deniz) oluşturmaktadır. Uruguay'da olduğu gibi Türkiye'de de MGK'nun (veya CSN'in) yapmış olduğu her öneri, açıklama, tavsiye vs. ne büyük bir tesadüftür ki(?!) hep kabul edildi. Bu anlamda, yapılan öneriler, açıklamalar, tavsiyeler vs. daha çok bir uyarı veya "ferman" olarak anlaşılmalıdır! CSN'yi savunan taraflar, bu kurulun kimseyi rahatsız etmediğini savunmakta, kurulu toplantıya çağırmanın sadece başkanın arzusuna bağlı olduğuna dikkati çekmekte (sanki bu nokta durumu daha da önemsiz yapmakta!), kurulun gerçek konumunu saklamaya ve masumlaştırmaya çalışmaktadırlar.

İktidarda belirleyici bir yere sahip olan CSN'in ideolojik konumu, "Milli Güvenlik Doktrini"nin bir parçasını oluşturuyor. 60'lı yıllarda Latin Amerika'daki askeri diktatörlüklerin ideolojik modelini oluşturan, emperyalizmin ve buna bağımlı ülkelerin silahlı kuvvetlerindeki teorisyenler tarafından incelenen ağırlıklı olarak Brezilya'da 1949 yılında kurulan Yüksek Savaş Kurulu'nda (Escola Superior de Guerra) geliştirilen bu doktrinin temellerini ise şunlar oluşturuyor. a) Devlet ve politika için, iç ve dış güvenliğin en önde olmasını belirten **evrensel**(!) bir taslak, b) Fransız ve Amerikan emperyalizminin geliştirdiği Counter-insurgency (karşı devrimin ya da kontr-gerillanın stratejisi) doktrininin, iç güvenliğin salğanmasında garanti olarak devr alınması, c) Temel askeri hatların politik hayata uygulanması, özellikle toplumun hiyerarşik bir şekilde sıralanması, parti politikasının ölçüde tutulması ve kısıtlanması, jeo-politik savların gündeme gelmesi.

Bu doktrini temel almış olan askeri diktatörlükler (Brezilya 1964, Arjantin 1966-73 ve 1976, Şili 1973; Uruguay 1973) kendilerini özellikle şu noktalarda karakterize ediyorlar: a) Silahlı kuvvetlerin kurumsal rolü (kendileri bir "korporasyon" olarak hareket etmektedirler) b) İktidarı, erki kullanma süresi, c) Politik iktidarın devam ettirilmesinde ittifak olarak artık geleneksel partiler yerine, teknokrat (Özal'ın başlangıçta aldığı rol gibi!) veya sermaye gruplarının seçilmesi. (Lit.: M.Fernándes Baeza, Latin Amerika'da Milli Güvenlik, Heidelberg 1981)

Yakın geçmişteki Uruguay da, seçime kadar geçen 3 yıl içinde, bütün gayretlerle hakimiyetlerini meşrulaştırmak ve devam ettirmek isteyen silahlı kuvvetlerin faaliyetlerini engellemeye çalışan muhalefet, gene de ordunun gücünü kesin bir şekilde kıramadı. Günümüzde hâlâ, ordu ve muhalefet arasındaki güçler dengesi, hiç bir tarafın kendi politik iradesini sınırsız olarak kabul ettiremediği bir durumda gelişiyor.

Silahlı kuvvetler nüfusun az olmasından, Uruguay halkının yarısının başkent Montevideo'da yaşamasından ve uygun coğrafi koşullardan dolayı mükemmel bir sosyal kontrole sahip sistem her çeşitten aktif direnişi ve sürekli gelişebilen illegal mücadeleyi engelleyebiliyor. Fakat liberalleşme süreci içerisinde, tekrar eski politik ve sosyal örgütlerin kurulmasına başlanılmış, yani ya 1982 yılına kadar illegal olan ve takip edilen sol örgütler veya sendikalar ya da sadece faaliyet yasağına uğrayan partiler tekrar siyasal arenaya çıktılar. Silahlı kuvvetler Uruguay halkını sustu abilmiş ise de, aktif bir onayı elde edemedi. Anayasa oylamasının sonucu ise bunun en açık göstergesini oluşturuyor.

Ordunun burjuva partileri ile diyaloğa girmesinin bir nedenini de demokrasinin kurumsal çerçevesinin belirlenmesi için, kendisinin burjuva partileri ile kooperasyona girmeye ihtiyaç duymasından kaynaklanıyor. (Türkiye'de buna bile ihtiyaç duyulmamıştır!) ve bu amaçla politik hayatta bazı kısıntılar ortadan kaldırıldı. Ardından ise askeriye tarafından hiç de planlanmayan, arzulanmayan ve kendine özgü bir dinamik gelişim süreci ortaya çıktı ve bu, kabul edilmiş serbest alanları sürekli olarak genişletmeye başladı. İşte Türkiye'de olduğu gibi Uruguay'da da toplumu bir kışla gibi şekillendirebileceğini zanneden asker kafası bu noktada iflas etti. Politik iktidarın partilere aktarılması ile birlikte, geçmişteki askeri müdahaleden payını almış okul, üniversite, adliye, sağlık dalı vs. gibi kurumlarda yeniden şekillenmenin başladığı bir süreç devreye girdi. Partiler alanında ise değişen çok büyük bir şey yok; çoğunlukla siyasi önderler, 1973 öncesi kişiler ve burjuvazinin geleneksel partilerinin (Blanco, Colorado) bir yenileşme sürecinden geçebileceği ümitleri de kayboldu. 1982 yılında partiler üzerinde planlanan ideolojik homojenleşme, seçim yasası yüzünden gerçekleşemedi.

Geleneksel partilerin sendikalar ile olan ilişkileri de, 70'li yıllardaki gibi oldukça gergin. Geleneksel partilerin sendikalardaki etkinliği yok denecek kadar az. Sendika üyeleri gerçi geleneksel partileri seçiyorlar ama günlük politikada bu partilerin programlarını ve somut politikalarını aşan içeriklere yöneliyorlar. Hükümet ile sendikalar arasındaki aktüel anlaşmazlıklar, askeri diktatörlükten önce olduğu gibi radikal bir konumda bulunuyor.

Burjuvazinin geleneksel partisi olan Colorado, askeriyenin politik sorumluluğu sivil güçlere teslim etmek istemesinin nedenlerini, değişmiş olan uluslararası durumda ve büyüyen ekonomik krizde görüyor. Arjantin ve Brezilya'daki diktatörlüklerin çözülmesi, Uruguay'daki diktatörlüğün tecrit olmasına yol açtı ve emperyalizm IMF aracılığı ile, ar-

tık askeriyenin iktidardan çekilmesi gerektiğini belirtiyor.

Colorado partisine göre, askeriye ile atışmak, onların tarihi misyonlarını "mahkum etmeye yol açabilecektirbuda (uluslararası olumsuz duruma rağmen) askeriyeye inatçı bir şekilde iktidarda kalmaktan (Pinoşet gibi) başka bir çare bırakmayacaktır.Öyle ise silahlı kuvvetler ile yapılabilecek bir anlaşma, somut bir politik içeriği değil, sadece ordunun yapmış olduğu suçların hangi motif ve usul ile yapıldığının soruşturulmadığı bir garantiyi içermelidir.

Colorado'nun kitleleri seferber etme stratejisinden vazgeçmesi ve askeriyeye garantiler vermesi, hükümetin iki taraftan elinin bağlanmasına yol açmaktadır. Bir tarafta şüpheli bir şekilde durumu gözetleyen askeriye, diğer tarafta da 1973'den beri askeri diktatörlüğün oluşmasını sağlayan, 1985'de silahlı kuvvetlerin geri çekilmesinde önemli rol oynayan ve gerekirse tekrar ordunun başa gelmesini sağlayabilecek olan uluslararası sermaye, IMF, kısacası emperyalizm bulunuyor. Bu iki tarafın altında da ısınan bir toplumsal muhalefet söz konusu. Hem emperyalizmin hem hakim sınıfların hem de silahlı kuvvetlerin çıkarlarını korumak isteyen hükümet, askeri diktatörlük altında ygulanan Neoliberal ekonomik politikayı devam ettirmekle yükümlü.

Bunun karşısındaki parlamenter muhalefetin ve sosyal hareketin ekonomik politikada temelden değişik yeni bir yolda gidilmesini ve askeriyenin yapmış olduğu suçların takip edilmesini dayatması ve bu taleplerin grevlerle, parlamento içi ve dışı muhalefetle kuvvetlendirilmesi, Colorado partisinin muhalefeti, istikrarlığı tehlikeye sokmakla suçlamasına neden oluyor. Fakat muhalefete birçok konuda "çamur" atan Sanguinetti, diğer yanda da akıllı bir şekilde tarafları diyaloğa çağırmakta ve muhalefeti hükümete katılmaya teşvik etmektedir.

Demokratik hak ve özgürlüklerin tamamiyle yürürlüğe girmesi, sendika ve politik örgütlerin affa uğraması, basın üzerindeki sansürün kalkması vs. bu yeni oluşan demokratik şekillenmenin istikrarlılığınailişkin olarak sınırlı bir gerçeği ifade ediyor. Çünkü ekonomik ve buna bağlı sosyal alanda herşey, hemen hemen aynı askeri diktatörlük altında olduğu gibi sürüyor.

Bir zamanlar "Latin Amerika'nın İsviçresi" diye ün yapan sosyal ve kültürel yaşam şartlarının 70'li yıllara kadar orta tabaka tarafından saptandığı belirtilen Uruguay'da, askeri diktatörlüğün gelmesi ile yaşam koşullarında bir "Latinamerikalaşma" başgösterdi. "Orta direk" çatırdamaya, yoksullaşmaya doğru hızlanmaya, var olan yoksulluk katmerleşmeye, sefaletin hüküm sürdüğü mahalleler ortaya çıkmaya veya genişlemeye başladı. Mart 85 yılında yapılan bir araştırma, Montevideo'da yaşayan halkın %9'unun hâlâ ülkeden göç etmeyi tasarladığını ortaya çıkardı. Zaten 1970-82 yılları arasında 500.000'in üzerinde insan, ülkeyi politik veya ekonomik nedenlerden dolayı terketmiş ve bunların büyük bir kesimini, özellikle genç ve çalışma gücüne sahip olan ile yüksek tahsil mezunu insanlar oluşturmuştu. (Bu yüzden de, o dönemler, askeri diktatörlüğü hedefleyen ve "son giden ışığı kapatsın" şeklinde ün yapan bir "espri" de söz konusu idi!)

Temel demokratik hakları yürürlüğe sokan ve siyasi tutukluları serbest bırakan hükümetten, şimdi ekonomik ve kurumsal problemleri çözmesi bekleniyor. Askeriyenin gelecekteki rolü ve yapılışı; silahlı kuvvetler tarafından ilan edilen ve devlete bağlı örgütlerin çalışma tarzını belirleyen dosyaların iptal edilmesi, parti, sendika ve seçim yasalarının yeniden düzenlenmesi bu kurumsal problemlerin en önemlilerini oluşturuyor.

Ekonomik problemlerin çözülmesinde ise, ulusal ekonominin canlandırılması, 1970'den 1985'e kadar %50'nin üzerinde ücret değer kaybına uğrayan emekçi kesimlerin gelirlerinin iyileştirilmesi, 1985 yılında 4.5 milyar doları aşan dış borç problemi, en başta gelenlerden.

Muhalefet, bütün bu problemler karşısında, yeni şekillenmiş olan demokrasinin hayatını güvence altına alabilmek ve "geminin batmasını" önlemek için, daha diktatörlük zamanında sorunların çözümüne global açıdan bakan bir hükümet programı üzerine anlaşmaya gitti. Hangi partinin seçimleri kazanacağı sorunundan bağımsız olarak kaleme alınan bu CONAPRA (Concertación Nacional Programática) anlaşmasını dört parti onayladı. Songuinetti'nin iktidara gelmesinden 1 yıl sonra ise, parlamentodaki muhalefet, hükümetin özellikle ekonomik politikada bu anlaşmaya uymadığını belirtiyor.

Ülkedeki gelişmeleri, senato ve meclisteki güçler dengesini daha iyi anlayabilmek için önce seçim yasasını gözönünde bulundurmakta fayda var. 1973'de olduğu gibi, hükümet bu kez de parlamentoda azınlık durumunda ve Colorado Partisi senatodaki 30 sandalyeden sadece 13'üne sahip. Uruguay'daki partilerin oldukça otonom fonksiyonlara sahip olduğu da gözönünde bulundurulursa, Sanguinetti fraksiyonunun 9, sağ kanadın 3, sol liberal kanadın 1 senatöre sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Meclis'teki durum pek farklı değil. Başka partiler içinde de olan bu fraksiyonlaşmanın, azınlık-çoğunluk ilişkilerinin, politik hayatı sürekli etkilemesinin nedeni, adına **ley de lema** denen seçim yasasında yatıyor. Bu yasa iki değişik seçimi birden bünyesinde bulundurmakta; yani seçim günü **kimin** bir parti içinden devlet başkanı seçileceğini ve de **hangi partinin** devlet başkanını çıkaracağını öngörmekte. Parti içinde kendine ait bir liste ile aday sunan bir fraksiyona oy veren seçmenin oyu iki kere sayılmakta, yani bir kere fraksiyona ikinci kere de bu fraksiyonu içinde bulunduran partiye oy verilmektedir. Sonuçta, en çok oy verilmiş partiye ve parti içinde de en çok oy toplamış fraksiyona dahil olan kişi seçimleri kazanmış oluyor. Parti içindeki listelerde seçimi kaybeden adayların oyları ise en fazla oy toplayan adayın oylarına katılmaktadır. Bu yüzden 1971 seçimlerinde Montevideo'da ortaya çıkan durum 1984 yılında da tekrarlanarak, FA'nın Belediye Başkan adayı Mario Arana; Colorado'nun adayı Aquiles Lanza'ya karşı daha fazla oy toplamasına rağmen, Colorado Partisi içindeki faşist listenin oyları, A.Lanza'nın oylarına eklendiği için seçimleri kaybetmiş oldu. Bu koşullar altında bir fraksiyonun %50'den fazla oy toplayabilmesi oldukça zor ve parlamentodaki sandalye sayısı da orantılı bir şekilde oy sayısına bağlı olarak dağıldığından, sadece bir azınlık hükümeti ortaya çıkabiliyor. Colorado Partisi içinde Sanguinetti %31 oranında oy alırken, (1942'den beri bir fraksiyonun aldığı en yüksek oy oranı) parti içindeki sağ muhalif temsilci ve başkan adayı Jorge Pacheco %8,6 oranında oy toplayabildi.

Mevcut seçim yasası, politik partilerii seçim taktiğine dayalı sebepler yüzünden mümkün olduğu kadar büyük sayıda değişik ideolojik akımları bünyesinde barındırmaya ve programatik bir birleştirmeden vazgeçmeye zorluyor. Bir parti kendisini ne kadar çok ideolojik tartışmalara bağlamazsa ve parti içindeki çoğunluk-azınlık ilişkileri ne kadar çok muğlak olursa, bu partinin almış olduğu oy sayısı da o kadar artıyor. Çünkü değişik fraksiyonların ve ideolojik akımların taraftarları, vermiş oldukları oylarla kendi çıkarlarının hükümette temsil edilebilme olanağının ortaya çıkabileceğinin hesaplarını yapıyor. Örneğin Blanco Partisi içinde, fraksiyonların çoğunluğunun kendilerini sol için bir alternatif olarak göstermesi, parti içinde

geleneksel sağın tepkisine yol açmış ve bunlar kendi çıkarlarının Colorado Partisi'nin sağ kanadında daha iyi temsil edilebilme olasılığının var olmasından yola çıkarak bu partiyi tercih ediyorlar. Daha buna benzer başka saflaşmalar, partilerin oldukça kaygan bir zeminde hareket ettiğini göstermekte.

70'li yılların başında parlamentoda hükümete desteğin olmaması, artık sadece emirname vasıtasıyla ülkenin idare edilmesine yol açmakta idi ve şimdiki Sanguinetti hükümeti de bunu tekrarlayabileceğini belirtiyor. Mart 85'den sonra hükümet ve muhalefet arasındaki ilk büyük anlaşmazlık, 1986 yılı bütçesi hakkında çıktı. Parlamento tarafından düzenlenmiş bütçe tasarısına hükümet, anayasanın kabul ettiği bir veto hakkı ile cevap verdi. Bu veto ise parlamentoda ancak sadece 3/4 bir çoğunluk ile kabul veya reddedilebilir; fakat ne hükümet, ne de muhalefet bu çoğunluğa sahip değiller. Bu anlamda, parlamentonun 'felç'e uğramasının hakim sınıflar için ortaya çıkardığı rahatsızlık veya tehlike, aynı 1973'de olduğu gibi politik kararların açık ve parlamenter alanların dışına kayan mekanizmalarla sonuçlandırılabileceğidir veya en azından böyle bir zorunluluğun ortaya çıkabileceğidir. Yani bir tarafta icra kuvveti(yürütme erki) diğer bir tarafta çatışan sınıfların mücadelesi bu politik kararların sonuçlandırılmasında gittikçe daha fazla belirleyici rol almakta. Bunun da mümkün olduğu kadar az bir baskı ile, emekçi sınıfların sırtından en çok kâr sağlamanın ideal "rüyalarını" gören hakim sınıfların hoşuna gittiği pek söylenemez.

Taraflar arasındaki durumun keskinleşmesine yol açan ve 86 yılının ortasından günümüze kadar ülkedeki bütün siyasi çevrelerin günlük politikasındaki temel temayı oluşturan önemli bir konu, geçmişteki askeri diktatörlüğün yapmış olduğu işkencelerin, cinayetlerin, insan yok etmelerin hesabının askeriyeden sorulmasının dayatılması oldu.

1984 seçimlerinden önce CONAPRA içinde yer alan tarafların görüş birliğine vardıkları bir nokta da; insan hakları sorununun ileride kurulacak olan demokratik bir Uruguay'ın temelini oluşturacağı ve diktatörlük zamanında silahlı kuvvetler tarafından işlenen insanlık dışı suçların ortaya çıkarılarak suçluların cezalandırılacağı oldu. Bir tarafta devrimci güçlerin, diğer tarafta da sermaye çevrelerinin koruyucuları olan silahlı kuvvetlerin aynı kefeye konulamayacağı herkes için açıktır. Ne de olsa bir tarafta kimileri insanlık dışı koşullar ve işkence altında en azından 12 yıl hapishanelerde çürütülmeye çalışılmış, diğer tarafta ise üniformalılar 12 yıl kan gölü ve işkence sesleri arasında günlerini gün etmişlerdir. Geçen bu karanlık yılların anıları hâlâ insanların gözü önündedir. Silahlı kuvvetler tarafından "yok edilenlerin" sayısı (300) Arjantin'deki kadar (30.000) yüksek olmasa bile, sistemli ve "bilimsel" işkence uygulamasında herhalde Uruguay'ı geçen bir ülke yoktur. Yaklaşık 50 bin'in üzerinde insanın işkenceden geçtiği bilinen bir gerçektir ve burada dikkati çeken bir nokta da bütün güvenlik ve hapishane görevlilerinin aktif bir şekilde işkenceye katıldığıdır. Askeriyenin sorumluluğu mümkün olduğu kadar genişbir çevreye dağıtmasının nedeni, biraz da suçluların kendi aralarında dayanışmayı kuvvetlendireceği düşüncesinde yatıyor. İşte tam da bu nokta, işkencecileri cezalandırma tartışmalarını sadece zıvanadan veya rayından çıkmış bir askeriyenin durumu ile sınırlamayan, aksine Uruguay demokrasisindeki ve ona ait kurumlardaki problemlerin temellerine inen tartışmalara yol açmaktadır. Bu sorunların ele alınması ile bir tarafta geniş halk kitlelerinin gözünde var olan demokrasinin ve ona ait olan kurumların değeri kaybolmakta, diğer tarafta ise hakim sınıfların iktidarında yapısal değişikliklere girmek istemeyen ve bu kızgın demiri bir an önce elinden atmak isteyen burjuva partilerinin gerçek yüzü ortaya çıkmaktadır.

Mart 85 tarihinde "Milli Hoşnutluk Kanunu" (Ley de Pacificación) adı altında politik tutuklular için bir af yasası bütün partiler tarafından kabul edilerek, parlamentodan geçti. Ağırlıklı olarak Tupamaro'ları kapsayan bu af yasası, askeri mahkemelerin kararlarını tanımamayı ve mahkumun hapiste geçirmiş olduğu her yılın 3 yıl sayılmasını öngörüyordu. Uruguay'da en yüksek ceza 30 yıl olduğu için ve politik mahkumların hepsi 10 yıldan fazla hapiste kaldığı için sonuçta cezaevlerinde kimse kalmadı. Bu af yasasının özellikle çok açık bir şekilde belirttiği bir nokta da, askeriye ve polisin bu yasadan faydalanamayacağı idi. Sıra silahlı kuvvetlerdeki suçluların bulunmasına geldiğinde ve parlamentoda araştırma komisyonları oluşturulduğunda, bu komisyonların çalışmaları hemen engellenmeye çalışılmış, ayrıca bürokratik ve yavaş işleyen adliyenin kapasitesi büyük çapta ve bu tarzda olan suçluların ortaya çıkarılmasına yetemez duruma geldi. Bu gelişmeler ortasında da, sivil mahkemelerin ordu mensupları için geçerli olmadığını açıklayan ordu mensupları, mahkemeye gelme çağrısına uymayı reddettiler. Ardından askeriyenin yargı kurumlarına uymasını sağlayacak olan polisin de yasalara uymayı reddetmesi, İçişleri Bakanlığı'nın ve dolayısıyla hükümetin sivil adliyeyi tanımadığını da ortaya çıkarmış oldu. Sonuçta ise tek tek her davada anayasa mahkemesinin karar vermesi çözüm olarak gündeme gelmiş ve ardından Temmuz 86 tarihinde Anayasa Mahkemesi, Colonia şehrinde bir kişiyi öldüren bir deniz kuvvetleri mensubunu cezaya çarptırdı. Cinayetin kişisel nedenlerle işlenmiş olduğunun açıklandığı bu kararda, aslında sivil mahkemelerin bu kararı vermede yetkili olduğunun belirtilmesi, anayasa mahkemesinin sivil mahkemelerden yana tavır koyacağının ilk ispatı oldu.

Ağustos 86 tarihinde kamuoyuna yapmış olduğu açıklamaya "Silahlı kuvvetleri sivil güçlerden ayırmayı ve demoralize etmeyi düşünen taraflara temin ederim ki, amaçlarını gerçekleştirememeleri için bütün gücüm ile mücadele edeceğim" sözleriyle başlayan Sanguinetti, açık bir şekilde askeriyeye karşı tavır gösteren tarafları tehdit eden yeni bir af önerisini savundu. Buna benzer tehditler geçmişte başkan yardımcısı Tarigo tarafından da yapılmış insan hakları sorunu yüzünden askeriyeye karşı mücadeleye girişmenin, yakında ilk ölüye bedel olabileceğine dikkat çekmişti.

Politik tutuklular serbest bırakıldığından, şimdi de sıranın silahlı kuvvetlerin yapmış olduğu suçların affedilmesine geldiğini açıklayan Sanguinetti burada demagoji yaparak iki tarafı da aynı kefeye koymaya çalışıyor. Sanki ortada aynı koşullar altında 12 yıldan fazla yaşamış ve aynı çileyi çekmiş karşılıklı iki taraf varmış, bir tarafın suçları 1985'de kaldırıldığı için şimdi de sıra bu çileyi çeken (yani silahlı kuvvetler) diğer tarafın suçlarının affedilmesine gelmişmiş gibi! Bu sahtekârlığı savunan Sanguinetti'nin sunmuş olduğu yeni yasa önerisi, Ocak 1962'den- Mart 1985'e kadar geçen süre içinde bütün ordu ve polis mensuplarının, hangi suçlar yapılmış olunursa olunsun, kollektif bir şekilde affa uğramasını öngörüyor. Sanguinetti süreyi bu boyutta geniş tutmak ile, askeriyenin talep ettiği süreyi bile aşıyor. Bu durum Sanguinetti'nin gerçek yüzünü açığa çıkarmakla kalmadı, aynı zamanda askeriyenin sadece kısmi olarak kışlalara geri çekildiğini ve hâlâ Uruguay'daki sivil yönetimi önemli bir derecede etkileyebildiğini söyleyen tarafları da doğruladı. Halkın tepkisi ise, açıklamanın yapıldığı aynı akşam, Monte-

Çocuklarının, yakınlarının öldürülmesini protesto eden ve adalet isteyen anneler ve aile fertleri.

video'da sokaklara fırlamak ve tencere kapakları ile gürültülü bir protestoya başlamak, ertesi gün de 50.000 kişilik bir yürüyüş düzenlemek oldu.

Kasım ayı ortasında anayasa mahkemesinin insan hakları sorununa bakma yetkisinin askeri mahkemede değil, sivil mahkemede olduğunu açıklamasından sonra, Noel'den iki gün önce Yarbay José Nino Gavazzo'nun sivil bir mahkeme önünde ifade verme durumu ortaya çıktı. Ülkenin en ünlü(!) katillerinden ve işkencecilerinden biri olan Gavazzo ise mahkemeye gelmeyeceğini açıklaması ile ordunun başındaki generaller de bu tutumu desteklediler. Gavazzo'nun ifade vermesi gereken vakitten birkaç saat önce Sanguinetti alelacele önermiş olduğu yasa önerisini parlamento ve senatodan geçirmişti. Yasa senatoda 10'a karşı 19 ve parlamentoda 37'ye karşı 60 oy ile kabul edildi. 13 Blanco, 2 Unión Civiça, 1 Colorado ve 21 Frente Amplio taraftarı aynı tavrı göstererek yasaya karşı oy kullandılar.

İki kurumunun çatışmasını önleyen Sanguinetti'nin böyle davranmasının nedeni, aynı zamanda kendisinin, sivil mahkemelerin ve anayasanın prestijini askeriyeye karşı kurtarmak istemesinde de yatıyor. Muhalefet çevreleri bu kanuna, Yarbay Gavazzo'nun ifade vermesini önlediğinden, "Lex Gavazzo" (Gavazzo Kanunu) takma adını koydular. (Türkiye'de ise Sıddık Bilgin'in katili için "Lex Şahin" diye bir kanun bile çıkarılmaya gerek duyulmamıştır ve kendisi meslektaşı Gavazzo gibi elini kolunu sallaya sallaya dolaşmaktadır!) S.Caner gibi şehir şehir değil de, ülke ülke dolaşıp seyyar işkencecilik yapan Gavazzo hakkında ayrıca Arjantin'de de soruşturma açıldığı ve kendisinin Buenos Aires'teki işkence merkezi "Orletti" de hangi faaliyetlerde bulunduğunun, Arjantin yetkilileri tarafından öğrenilmek istendiği de dikkati çeken başka bir olay. Bu yasa önerisinin kabul edilmesinde en ilginç olanı ise, seçimlerden önce suçluların, işkencecilerin, katillerin cezalandırılacağını ve bunların kesinlikle affedilmeyeceğini açıklayan hatta yeminbillâh ederek ve FA'dan da keskin bir tavıra girerek askeriye ile demokratikleşme süreci hakkında anlaşmaya girmeyeceğini belirten "süper-demokrat" Wilson Ferreira Aldunate kaypaklık ederek taraf değiştirmesi oldu. Taraftarlarını "aklı selim" olmaya ve barışmadan yana tavır göstermeye çağıran Ferreira'nın, Sanguinetti ile aynı tavrı göstermesinden dolayı bu öneri parlamento ve senatodan geçerek kanunlaştı.

Blanco Senatörü Gonzalo Aquirre, problemin "tüm devlet otoritesinin silahlı kuvvetler tarafından görmemezlikten gelinmesinde" yattığını belirtiyor. Aquirre bunun önlemek, devlet örgütlerinin prestijini korumak için bu yasayı kabul etme zorunluluğunu ortaya çıktığını açıkladı. Görüldüğü gibi Blanco'lar insanlık onuru ve adalet yerine, devlet kurumlarının prestijini korumayı yeğlediler.

Ferreira ve Blanco'ların böyle tavır değiştirmelerinin en önemli nedenini Colorado'nun bu af yasası yüzünden sık sık parlamentoyu çözme doğrultusundaki tehditlerde bulunmasından kaynaklanıyor. Blanco Partisi yeni yapılacak bir seçimde daha da güçlenebilecek olan FA'nın aksine seçmen kaybına uğrayabileceğini (zaten 84 seçimlerinde bu kayba uğramışlardı), özellikle askeriyeye karşı Colorado ile aynı tavrı gösteren ve parti içinde dar bir çevreyi oluşturmasına rağmen etkili bir sermaye gücüne sahip olan sağ kanadın Colorado'ya kayabileceğini hesap ediyor. Dolayısıyla Blanco, Colorado'nun dümen suyuna girdi. Ferreira'nın böyle bir tavır göstermesindeki diğer bir faktör de, onun sosyal-demokrat karakterinde yatmaktadır. Her sosyal-demokrat gibi Ferreira da sermaye ile emekçi sınıflar arasında ip cambazlığı yapmakta, sistemi devrimci anlamda değiştirmek değil de, iyileştirmeyi, reformize etmeyi savunmakta, dolayısıyla sermayeden yana tavır göstermektedir. Buradan doğan sınıf çıkarları ise ordu, polis gibi kurumlara ihtiyaç duymaktadır. Ferreira'nın süperdemokratlığı bu ihtiyaç ortaya çıktığı zaman ise son buluyor.

Af konusundaki tartışmalar Tupamaro'lara değinilmeden yapılmadığı için,bu konuda kısa bir açıklama yapmakta fayda var. Geçmişteki şehir gerillalarının örgütü olan Movimiento de Líberación Nacional (MLN), bugün legal politik bir örgüt faaliyeti içinde, demokratik yöntemler ile sosyalist bir toplumun kurulmasını amaçlamaktadır. Tupamarolar geçmişte özellikle silahlı aksiyonlar ile ün yaptıklarından, bu konuda tarihi önderlerinden biri olan Mauricio Rosencof, karşı tarafın da demokratik kurallara riayet göstermesi ve demokratik kurumların silah ile korunma zorunluluğunun olmaması halinde silahlı mücadelede bulunulmayacağını belirtmiştir. Bu konuda Tupamaro'ların lideri Raul Sendic'de; "Bu çareyi despot bir diktatörlüğe karşı kullanmak, bizim ve bütün halkların geleneğidir." diyerek silahlı mücadelenin kendileri için hiçbir zaman bir dogma olmadığını söylüyor. Görüldüğü gibi Tupamaro'lar geçmişten ders çıkarırken, hakim sınıfların istediği gibi "tövbekâr" sonuçlara ulaşmamaktadırlar.

60'lı yıllarda ülkenin kuzeyinde oluşan ve başlangıçta şeker işçilerinin sendika örgütü olan MLN'in ilk eylemlerinden biri, işçilerin kötü yaşam koşulları içinde bulunduğunu gösteren ve başkent Montevideo'ya yönelen bir yürüyüş idi. Bir süre sonra ise bu örgütten silahlı bir yapı olan Tupamaro'lar ortaya çıktı. Uruguay'da gerillara geri çekilme olanağı sunan ormanlık ve dağlık yerler olmadığı için şehirlerde saklanan ve buralardaki halkta modern bir "Robin Hood" izlenimi bırakan Tupamaro'lar o dönemde ülkenin ve kıtanın en spektaküler eylemlerini gerçekleştirdiler. Uruguay'daki devlet güçlerine işkenceyi ve kontr-gerilla savaşını öğretmek için ABD tarafından yollanan CIA uzmanı Dan Mitrione'nin öldürülmesi; bir İngiliz elçisinin kaçırılması, ülkenin en büyük ve en emniyetli bankası olan "Ca-

ja de Créditos Pignoraticio"nun soyulması; çeşitli teşebbüsler ve kredi işleri için gerekli sermayeyi tedarik eden bir mali şirketin bürosuna yapılan soygunda ele geçen ve birçok işadamı ile bakanın gizli yollardan sermayeyi dışarıya kaçırdığını ispatlayan belgelerin bazı hakimlere teslim edilmesi ve buradan bir hükümet krizinin doğması gibi olaylar bu eylemlerin bazıları idi. Fakat bu başarılara rağmen gene de 1972 yılında, askeri darbeden **bir yıl önce** Tupamaro'lar yenilgiye uğramaktan kurtulamadılar.

Mart 1985 tarihinde serbest bırakılan Tupamaro'ların yapmış oldukları özeleştiriler, Aralık 85 tarihinde (nerede ise 20 yıl sonra) yapılan 3.MLN Kongresi'nde toparlanıp gözden geçirildi. Bu kongrede merkez komitesine seçilen eski önderlerden Julio Marenales'in açıklamasında şu satırlar oldukça ilginç: "Özeleştiri üzerine: Geçmişte belli hatalar yaptık, örneğin; tek bir mücadele formuna, yani silahlı mücadeleye, çok fazla önem verdik. Veya: Bizler çok az kitlelerde, onların büyümüş örgütlerinde yer edinebildik. İki hata da devletin yaptığı misillemenin ezici olduğu bir zamanda yapılmıştır."

Mücadelenin son döneminde (1970-72) örgüt stratejisinin tükendiği; MLN'nin gittikçe daha fazla büyüdüğü, fakat buna karşılık yeni taraftarların ideolojik eğitimden yoksun bir pratik askeri eğitimden geçtiği; devrimin subjektif koşullarının varolmasından halkın mı, yoksa gerillanın mı kastedildiğinin bir açıklık kazanmadığı, bu kongre tarafından bir saptama olarak kabul edildi. Ardından bütün bu temaların ve özeleştirilerin bir komisyona verilmesi ve bu komisyonun hazırlayacağı yazılı bir özeleştirinin 4.cü kongrede oylamaya sunulacağı belirtilmişti.

19-21 Temmuz 87 tarihlerindeki 4.Kongre'nin ardından 25 kişilik bir merkez komitesi seçilmiş, fakat yapılması tasarlanan bu oylama gerçekleşmemiştir. Bir tahmine göre taraflar doğabilecek olan bir bölünmeden çekinmektedirler. Çünkü Tupamaro'lar içinde yenilginin nedenleri üzerine iki farklı düşünce söz konusu. Lider Raul Sendic'in de içinde bulunduğu taraf, yenilginin sorumlusu olarak ideolojik eksiklikleri değil, düşmanın çok kuvvetli (!) olduğunu görmekte; MLN'nin geçmişte denenmiş olan hareket yapısını gelecekte de uygulayıp, Leninist yapılanmadan uzak durmasını ve teori çalışmada şu andaki toplumun analize edilmesine ağırlık verilmesini ve varolan sessizliğin kitlelerin seferberliği ile kırılmasını önermektedir.

Buna karşılık MLN **çoğunluğu**, gerçi bir hareketin popüler karakterinin muhafaza edilmesine karşı çıkmamakta, fakat o zamanların ideolojik eksikliklerini eleştirerek bunun şimdi Leninist prensiplerle kaldırılmasını istemektedir. Bu kesime göre MLN işçi sınıfına öncü olacak bir duruma dönüşmeli ve parola artık eğitim, kökleşme ve üye kazanmak olmalıdır.

Şu sıralar MLN genel olarak kendi problemleri ile uğraşırken, yeni sempatizanlar çekebilmede pek zorluk çektikleri söylenemez. Hatta şu sıralar yeni taraftarları eğitimden geçirebilmede kapasitelerinin yetmediği söylenebilir. MLN, stadyumlardaki toplantılara fazla zahmet etmeden 25.000 kişiyi doldurabilmesine rağmen, gençliğin büyük bir kesimi apolitik bir durumdadır. Bugün artık üslupun bile başka olduğunu belirten yürütme komitesi üyesi Luis Rosadilla şu belirtmeyi yapmaktadır: "Yalnızca kelimeler değil, aksine kavramlar da yok olmuştur, bugün hâlâ "Devrim" kelimesini kullanabilmek zordur. Bunun yerine "münakaşaya tutuşmak" veya "mücadele" kullanılmaktadır ve bu bir tesadüf değildir, aksine ideolojik alanda genel bir geri çekilişi ifade etmektedir."

1986 yılında FA'ya girmek için bir dilekçe veren MLN'ye hâlâ olumlu bir cevap verilmedi. Bu cephe içinde olan Hıristiyan demokratların bu öneriyi kabul etmediği belirtiliyor.

Askeriyenin affa uğraması ve suçluların bulunması hakkında Tupamaro'ların ne düşündüğünü, MLN yöneticilerinden David Campora şöyle açıklıyor: "Solun bir bölümü "Adalet ve Cezalandırma!" diye bir şiar çıkarmıştır. Biz, Tupamaro'lar bu şiarı fazla azami buluyoruz. Bu abstre ve içeriksizdir. Bizler eminiz ki askeriye cezalandırılmayacaktır ve belki de mahkeme önüne bile çıkarılmayacaklar. Biz, somut doğrudan doğruya bir şeyi istiyoruz. Biz gerçeği bilmek istiyoruz. Ne oldu? Kendileri gayet basitçe anlatsınlar, kimleri öldürdüklerini, kimleri nasıl öldürdüklerini, kimin kime işkence yaptığını ve onlara nasıl işkence yaptıklarını söylesinler. İlkönce hakikatı öğrenmek istiyoruz. Bu istenilebilecek en asgari şeydir . Ve bu da aynı zamanda istenebilecek en çok şeydir. Çünkü eğer gerçek öğrenilebilirse, eğer gerçek bütün genişliği ile tanıtılabilirse, askeriyenin prestiji, görüntüsü bitecektir, tamamen bitecektir. Bizler aktüel suçların, bu demektir ki insan kaçırmaların, durdurulmasını istiyoruz.Örneğin bir sendikanın sekreteri, kaçırılmasını ve işkence edilmesini mahkemeye bildirince, kendisi tutuklanmıştır. İçişleri Bakanı Manini Rios bu konu hakkında "yaralarını herhalde kendisi yapmıştır" demiştir. 14 yıl hapiste yatmış eski bir tutuklu olan Norberto Vázquez Clavijo, elleri ve ayakları bağlı olarak kumsalda ölü bulunduğunda, polis "intihar" teşhisi koymuştur. Sıddık Bilgin de ayakları bağlı bir şekilde koşarak kaçmaya kalkışmıştı! Kısacası bu örnekler Mart 85'den sonra gelişen olaylardır.-M.P.) öldürülmeyen, "kaybolmuş" çocuklar vardır. Bu aktüel bir suçtur. Bugün kendileri hâlâ ortaya çıkmamıştır, bugün kendilerinin nerede olduğunu öğrenmek için soruşturma yapılmamaktadır. Bugün bu soruşturmalar engellenilmektedir. O dönemler birçok çocuk askeriyenin Uruguay ve Arjantin askeriyesinin aile fertlerine verilmiştir. Bizler yani gayet somut bir şekilde, onların bize çocukları ve "kaybolanların" iskeletlerini geri vermelerini istiyoruz. Bizler onları kendi elimizle gömmek istiyoruz. Bizler çocukları istiyoruz, bizler kemikleri istiyoruz. Ve gerçeği." Kısacası suçların artık geçmişe özgü bir durum olduğu ve şimdiki zamanı artık ilgilendirmediği iddiaları geçersizdir ve bu iddiada da direnmek insanlık onuru ile oynamak demektir. Burada askeri diktatörlüğün yol açtığı psikolojik ve sosyal tahribatı da gözönünde bulundurmak gerekmektedir.

Sanguinetti'nin ve W.F.Aldunate'nin askeriye için af yasasını, "barışma" "huzura kavuşma", "geçmişi unutup geleceğe yönelme" vs. gibi demagojilerle noel baba kılığına girip Uruguay halkına sunması, bütün ülke çapında büyük bir tepkiye yol açtı.

Anayasa'ya göre, seçme hakkına sahip olanlar parlamentodan geçen bir kanunu kabul etmeyip b. referandum ile iptal edilmesini isterlerse, bir yıl içinde seçmen sayısının en azından %25'ine (yaklaşık 550.000) ulaşan bir imza listesini oluşturmak zorundalar. Buradan doğan "Tutukluların ve Kaybolanların Anneleri ve Yakınları" adlı inisiyatif, bir "Referandum için ulusal komisyon" kurarak, imzaların toplanılması için bir kampanya başlattı. Bu kampanyayı başta Frente Amplio, sendika merkezi PIT-CNT, birçok sosyal-kültürel-politik organizasyonlar, Unión Civica, Blanco ve Colorado'nun bazı kesimleri desteklerken, diğer tarafta hükümet "Tupamaro'ları affeden askeriyeyi de affetmek zorundadır" şeklinde karşı propaganda yaparak ve elindeki bütün olanakları kullanarak bu mücadeleyi baltalamaya çalışıyor. Daha bir ay içinde, yani Mart ayının sonunda 260.000 imza toplana-

bilmiş ve bu sayı Eylül ortasında 555.000 imzaya ulaşmıştır. Yurt dışında, fabrikalarda, sokaklarda ve meydanlarda evden eve dolaşan ve üzerinde "Halkın karar vermesi için imzalıyorum" başlığı taşıyan insanların topladıkları bu imza sayısı göstermektedir ki, Uruguay halkı ne dikte ettirilmiş bir demokrasiyi, ne de diktatörlük altında yapılmış suçların affedilmesini kabul etmek niyetinde değil. Barajın aşılmasına rağmen komisyon, olası bir sahtekarlığı önlemek için imza toplamayı son güne kadar sürdürdü.

Geçtiğimiz ay toplanılmış olan imzalar seçim mahkemesine (Corte Electoral) devredildikten sonra, geriye sadece imza sayısının onaylanması kalıyor. Bu da askeriye ve polis için geçerli olan af yasasının iptal edilmesi demektir ve hükümet bir referandumun yapılması ile sorumlu tutulmaktadır.

İmza toplama kamanyasının büyük başarısı yüzünden, yapılacak olan referandum sonucunun, aynı 1980'deki gibi olumlu bir şekilde sonuçlanacağı tahmin ediliyor. Fakat ortada olan durum referandumdan sonra nasıl bir gelişmenin ortaya çıkacağıdır. Bu gelişimin nasıl olacağı şeklinde ise bazı ipuçları var.

Gözönünde tutulması gereken nokta, başarı ile sonuçlanan bir referandumun sadece katil ve işkencecilerin cezasız bir şekilde dolaşabilme "hakkını" ortadan kaldıracağıdır. Fakat bu onların haklı bir şekilde cezalandırılacağı anlamına gelmiyor. Bu anlamda geçmiş yıldaki başlangıç noktasına geri dönülmüş gibi bir durum ortaya çıkmakta, ama güçler arasındaki durumda bir farklılık gösteriyor. Varılan nokta, bir helezondaki noktaya benzetilebilir, yani başlangıç noktasından bir üst seviyede geçilmektedir.

Halk güçlerinin pozisyonları oldukça kuvvetlenmiştir, bu Sanguinetti'nin (eğer kendisi isterse!) askeriye karşısındaki konumunu da kuvvetlendirebilecek. Gündemdeki sorun silahlı kuvvetlerin sivil devlet başkanının emrine ve demokratik toplumsal düzene uyması zorunluluğudur. Sol kesimlerin bu talebinin uygulamaya girebilmesi büyük bir ölçüde Sanguinetti'nin iradesine bağlı. Bu da Kasım 1989 yılında yapılacak olan seçimler tarafından etkileniyor. Askeriyenin yanında halkın çoğunluğuna karşı tavır alan bir başkanın tekrar seçilebilmesi, Uruguay'da pek olası değildir. Bunu Sanguinetti de bilmesine rağmen, şimdiye kadar kendisi sivil kuralların askeriye tarafından ciddiye alınmamasına karşı çıkmadı. Bu sadece askeriyenin darbe yapma tehlikesi veya tehdidi ile açıklanabilecek bir durum değildir.

Gerçi askeriye bütün eleştirilere ve tepkilere rağmen, hala bir ayaklanmanın nasıl bastırılabileceğine ilişkin manevralar yapabilmekte, muhalefet de olanlar hakkında arşivlere bilgiler yazmaya devam etmektedir ve tek bir üniformalının bile yargılanmaması, kendilerinin moralini kuvvetlendirmekte ve geçmişteki gibi davranma çekingenliğini azaltmaktadır. Bunlara ilaveten askeriye 1973 yılına nazaran çok daha güçlü bir pozisyondadır. 1972-85 yılları arasında polis ve ordunun yapısı sistemli bir şekilde geliştirilmiş ve bütçede bunlar için ayrılan pay 1957 yılında 9,5% iken, 1984 yılında 27,3%'e ulaşmıştır.

J.Sanguinetti

Fakat bütün bunlara rağmen silahlı kuvvetler ideolojik bir yenilgiye uğradılar ve askeri bir darbe için yalnızca kaba kuvvet ve silah yetmemekte, ayrıca güçlü bir sermaye çevresi, Washington'un desteği (şimdiki hükümet, ABD-IMF çizgisinde "uslu" bir şekilde borçlarını ödeyen en "iyi" hükümetlerden biridir) ve en azından parlamenterizmden bıkan, politikadan uzaklaşan veya tarafsız konuma girmeye çalışan, öndersiz geniş bir halk kesimi gereklidir. (Bu son noktayı kaide yapmamaya dikkat etmek gerekir!) Bu anlamda bir askeri darbe sadece, bazı askeri çevrelerin ceza yemesi tehlikesinin ortaya çıkması üzerine bir tepki olarak doğan bir olay değildir.

Bugün azınlıkta bulunan Colorado hükümetinin, askeriyeden yana tavır koymasının nedenleri, Sanguinetti'nin kendi partisi içinde diktatörlükle işbirliğine girmiş olan ve Colorado milletvekillerinin şu anda 1/4'ünü oluşturan Pacheco-fraksiyonuna ihtiyaç duymasında da yatıyor. Buna ilaveten askerlerin, polislerin ve bunların ailelerinin oluşturduğu 220.000'e yakın oy potansiyelinin gelecek seçimlerde toplanılması hesaplarını da yapan Sanguinetti'nin, hoş karşılanmayan ekonomik-sosyal politikayı halkın, özellikle de işçi sınıfının direncine rağmen sürdürmek istemesi, hem bu durumda, hem de ileride olacak seçimleri (Kasım '89) Frente Amplio'nun kazanması halinde (bu, hakim sınıfların çıkarlarını FA'ya karşı savunması demektir) kendisinin askeriyeyi yardıma çağırması zorunluluğunu ortaya çıkaracaktır. Askeriye tarafından gelecek olan yardımın pürüzsüz olması için Sanguinetti, askeriye ile iyi ilişkiler içinde bulunmak istiyor. Kısacası ortada olan durum askeriyenin bir darbe yapma tehlikesi değil, aksine tam tersidir. Sanguinetti kendi amaçları için orduyu kullanmak istemektedir.

Askeri diktatörlük çözüldüğünden beri en büyük gelişmeyi FA ve bunun içinde yer alan partiler gösterdiler. FA temsilcisi General Seregni'nin önderlik rolü, FA içinde yer alan ve değişik görüşlere sahip olan bütün partiler tarafından kabul edildiğinden, sol şu anda birleşik bir ulusal alternatif sunan en büyük kesimi oluşturuyor. Seçimlerde de ortaya çıktığı gibi FA, 1971 yılına nazaran %35 daha fazla taraftara sahip olmuştur (yaklaşık 100.000 kişilik bir artış). Ayrıca bu hesaplarda FA'nın yurtdışında bulunan yüzbinlerce taraftarının gözönünde tutulmadığı da unutulmaması gerekiyor.

Dikkati çeken başka bir noktada her FA seçmeninin nerede ise aynı zamanda bir aktivist olduğudur. Yalnızca Montevideo'da olan 700'e yakın(!) mahalle komitelerinin aktivitesi ve dinamizmi; 1984 tarihinde, seçim kampanyası için yapılan gösteriye 250.000 taraftar toplamaları; yapılmakta olan imza kampanyasının doğurduğu sonuçlar bu saptamanın ispatları sayılabilir.

Ülkenin perspektifleri, solun geleneksel burjuva-partilerine karşı takınacağı tavıra ve hükümete karşı koyacağı alternatife bağlı başta işçi sınıfı ile birlikte, geleneksel burjuva partilerinin aşınma sürecini hızlandırabilecek olan bir sol, bu partiler içinde veya etkisinde olan kesimleri de koparıp kendi tarafına çekebilirse, alternatif olma hedefine büyük bir hızla yanaşmış olacaktır. Burjuva partilerinde çoğunluğun muhafazakâr olduğunu belirterek, bunlardan ayrılan kesimlerin gittikçe artması, bu alternatife doğru giden ilk belirtilerden birisi oluyor. Bu alternatif, var olan yapının temellerini çökertmeyi amaçlayan hedefler ortaya çıkarttığı zaman askeriyenin tekrar devreye girme tehlikesi ortaya çıkacaktır.

Tekrar devreye girebilecek olan askeriyenin, bu sefer sadece ideolojik bir yenilgi ile paçayı kurtarabileceği ise şüphe götürür. Kısacası önümüzdeki dönemlerde Uruguay yeni gelişmelere gebedir. ★

Tartışma

BİZİM PARTİ!

Çağatay ANADOL

Yeni Öncü dergisinin sol parti konusunda benden de bir yazı istemesini memnunlukla karşıladım. Ancak, aynı derginin Ocak sayısında "Sosyalist Parti Üzerine" başlığı altında yayınlanan yazıyı okuyunca doğrusu hayal kırıklığına uğradım.

Niye hayal kırıklığına uğradığımı kısaca anlatmaya çalışayım. Söz konusu yazıda benim de sürdürücülerinden biri olduğum Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin "devrimcilerin zindanlarda olmasından yararlanarak sosyalist siyasal sahneyi işgal etmeye kalkıştığı" yazılıyordu. Bizlerden "kurnazlar, avcılar" diye söz eden yazı kendimize ait bir "ikinci gizli partiyi kurmayı ihmal" etmediğimizi de belirtmiş.

"Askıdayken" şu "ikinci gizli parti" hakkında sorulara maruz kalmamıştım, umarım bundan sonrakinde de maruz kalmam. Ama asıl söylemek istediğim bu değil. Dünyayı tümü b izden olan "iyiler" ve tümü dışımızda bulunan "kötüler"le açıklamaya ne zamana kadar devam edeceğimizi çok merak ediyorum: İşçi sınıfı biliminin ilkelerinin sadece ve sadece bizim tarafımızdan dile getirildiğini, bunların uğruna sadece bizim kan, ter ve gözyaşı döktüğümüzü ne zamana kadar savunacağız? Türkiye, burjuvaziden, reformistlerden, revizyonistlerden ve parlamentaristlerden mi ibaret? Son onbeş yılda görüşleri tamamen bizimkilerle çakışmasa da bilimin ilkelerine sadakat çabalarıyla, dürüst politikalarıyla kardeşlik hisleri beslediğimiz hiç mi kimse çıkmadı? Bazı şeyleri kendilerinden öğrendiğimiz, hiç olmazsa ilham aldığımız çevrelere ve son yedi yılda başı dik olmayı birlikte yaşadığımız "bir Allahın kulu"na rastlamadık mı? Doğrular yalnız ve yalnız biz onu gün ışığına çıkardıktan sonra mı başkalarına "malum" oluyorlar?

"Bizden" olanları bu konumlarında tutmak için dışımızdakilerin "külliyen kâfir" olmaları şart mı?

Uzatmak istemiyorum. Yeni Öncü'yü sadece bu yazıdaki talihsizlikle değerlendirecek değilim. Şimdi benden isteneni yapacağım. Sol parti konusundaki görüşlerimi bir kere daha kısaca özetleyeceğim:

Bana göre sol partiyi gündeme getiren başlıca neden, **yasal** siyaset arenasının imkânlarından **azami** ölçüde yararlanmak. Şu anda yasal siyaset sahnesinde sadece burjuva partileri bulunuyor. Bu da bir ölçüde doğal. Çünkü, 12 Eylül darbesi sonrasında oluşturulan rejim, makyaj tazeleyerek, özünde değişmeksizin varlığını sürdürüyor. Örneğin mevcut Anayasa ve siyasi partiler kanunu yürürlükteyken sol bir parti kurmak, hele bu partiyi çalıştırmak bir hayli zor. Ne var ki ülkemizde solun kazandığı belirli bir **toplumsal meşruiyet** var. Bu toplumsal meşruiyet mevcut hukuki çerçeveye sığmadığı içindir ki, yasal sol bir partinin eksikliği toplumsal olarak kendini hissettiriyor. Sol partinin gündeme gelmesinin ve solcular arasında devamlı tartışılmasının nedeni bu.

Yasal bir sol parti kurmanın çeşitli yolları var. Benim bu noktadaki kıstasım, **mevcut şartlarda** işçi sınıfının nihai hedefine bağlı olarak yürütülmekte olan mücadeleye azami katkıyı sağlayacak bir çözüm bulmak. Oluşturulacak sol parti, adı üstünde **yasal** bir parti olacak. Yani mevcut yasal çerçeveyi topyekün reddederek böyle bir parti oluşturmak, **"yasal imkânlardan yararlanmak"** bazının dışında bir konu. Tabii böyle olması, yasal sol partinin mevcut hukuki çerçeveyi "değişmez bir veri" olarak alacağı anlamına gelmiyor. Aksine bu partinin belki de en önemli görevi, daha ilk günden başlayarak demokratik hak ve özgürlükleri savunmak, dolayısıyla da mevcut hukuki çerçevenin değiştirilmesi uğruna mücadele vermek olacak. Zaten yasal bir sol parti girişimi dahi mevcut hukuki çerçevenin zorlanmasından başka nedir ki?

İşçi sınıfı için esas olan sömürüden ve baskıdan arındırılmış bir toplum. Ancak gerçekçi olacak isek bu hedefe bugünden yarına varılamayacağını da görmemiz gerekir. Üstelik bu hedefi uzaklaştıran başlıca faktörlerden birisi mevcut otoriter rejim. İşçilerin, çalışan insanların sesini alabildiğine kısan bu rejimden bir an önce kurtulmak bu yüzden son derece hayati önem taşıyor. Kısacası, bugün Türkiye'de sosyalizme giden yolu kısaltmanın çaresi, demokratik hak ve özgürlükler mücadelesine —dikkat, soyut "demokrasi" edebiyatı yapmıyorum— alabildiğine asılmaktır, bu mücadeleye çalışan insanları kazanmaktır, emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlükleri **fiilen** kullanacak ve onları kendi varlıklarının bir parçası olarak benimseyecek hale gelmeleri için olanca çabayı göstermektir.

Öyleyse niye **demokratik** bir parti değil de **sol** bir parti?

Her şeyden önce mevcut siyasi yelpazede demokratik hak ve özgürlükleri iyi kötü savunan partiler var. Programatik hedef olarak sadece demokratik hak ve özgürlükleri öngören bir parti, örneğin sosyal demokrat partilerden **nitel** anlamda farklı olmaz. Dolayısıyla da böyle bir parti nihai olarak sömürü ve baskıdan kurtulmayı özleyen emekçi için bir anlam ifade etmez.

O halde sol partinin, önüne sosyalizm hedefini de koyması, demokratik hak ve özgürlükler mücadelesi yanısıra —ve onunla birlikte— sosyalizmin ajitasyon ve propagandasını da yapması gerekiyor. Bu, sol parti için **olmazsa olmaz** bir zorunluluk. Çünkü demokratik hak ve özgürlükler ne ölçüde kazanılırsa kazanılsın, mevcut sosyo-ekonomik formasyon varlığını koruduğu sürece burjuva demokrasisinin sınırları aşılmış olunmaz. Oysa biliniyor, en gelişkin burjuva demokrasisi yine de emek sömürüsü üzerine kurulu bir tür burjuva diktatoryasıdır; yani işçi için, diğer emekçiler için sömürü ve baskının devamıdır. Oysa emekçiler için esas olan sömürü ve ve baskıdan kurtulmaktır. Onlar demokr..tik hak ve özgürlükler için verilen mücadelenin, bu nihai hedefe gi-

den yolun önünü açtığını kavradıkları, burjuva demokrasisinin aşılıp, sosyalist demokrasiye, kendilerinden başka efendinin bulunmayacağı bir düzene varılacağına inandıkları ölçüde mücadeleye daha şevkle ve kararlılıkla katılırlar. Sol partinin işçiler için bir cazibe merkezi olabilmesinin, emekçi yığınlar arasında kök salıp yaygınlaşabilmesinin, onlar tarafından benimsenebilmesinin kısası, canlı ve yürekten bir **kitle desteği** sağlayabilmesinin başlıca ön şartı budur.

Demek ki sol parti, 1) önüne sosyalizm hedefini koymalıdır, sömürü ve baskıdan arındırılmış bir dünyayı öngörmelidir, 2) mevcut otoriter rejimden bir an önce kurtulmayı acil hedef olarak belirlemelidir, bunun için de demokratik hak ve özgürlükler mücadelesine ağırlık vermelidir.

Partinin ileri hedefi sosyalizm olacağına göre neden "sosyalist parti değil de sol parti?"

Meydanda olmayan bir partinin adını şimdiden koymak gibi bir iddiam yok. "Sol parti" deyimini tercih etmem, bu partinin **sol hareketi** kucaklaması, onu temsil etmesi gereğinden kaynaklanıyor. Sanırım konunun can alıcı noktası bu gerekirlik.

Sol hareket içinde çok sayıda görüş ayrılıkları, ideolojik farkıllıklar ve bunlardan —hatta nüanslardan— kaynaklanan bölünmeler var. Genellikle herkes esas sosyalist olarak kendini görüyor, ötekilere ya sosyalist olarak b akmıyor, ya da onların sosyalistliklerini kusurlu buluyor. Bu durumda "sosyalist" kelimesi birleştirici olmuyor. Oysa sol kelimesinin, soldaki farklı eğilimlerin tamamı için bütünleyici bir temsil kabiliyeti var.

Farklı görüşlere, hatta farklı ideoloilere sahip olanlar nasıl olacak da sosyalizmi öngören bir çatı altında biraraya gelebilecekler?

Hemen dikkat çekeyim, sol partinin sosyalizm hedefine ilişkin belirlemeleri ve ajitasyon-propaganda çalışmaları genel **bir çerçeve** ile sınırlı olmak zorunda. Sanıyorum solda yer alanların hemen tamamı sömürüden ve baskıdan arınmış bir düzeni öngörüyor. Böylesi bir düzenin ekonomik sosyal ve kültürel planda **genelgeçer** bir tablosu üzerinde solcuların anlaşmaları pekala mümkün. Sosyalizm ileri hedef olduğu için de bu konunun —oraya giden yolun tasvir edilmesi dahil— şimdiden detaylandırılmasına gerek duyulmayabilinir. Dahası, gerek duyulmamalıdır. Çünkü ayrılıklar, özellikle buradan kaynaklandığı için ortak bir anlayışa varılması imkânsızlaşır.

Farklı görüş ve ideolojileri tek bir partiye biraraya getirmeye niye gerek var?

Gerek var, çünkü bu gün işçiler için, emekçiler için, onların çıkarlarını savunan solcular için acil hedef mevcut otoriter rejimden bir an önce kurtulmak. Şu anda sol hareket içinde yer alan herkesin baş sorunu bu. Bu sorun nasıl çözülecek? Bu çareyi demokratik hak ve özgürlükler mücadelesinin **yığınsallaştırılmasında** görüyorum. Ve yasal partiyi de bunun en önemli araçlarından birisi olarak değerlendiriyorum. Şimdi doğaldır ki, otoriter rejimden kurtulmanın yolunu şu veya bu ölçüde benim gibi görenler yasal sol partiye itibar ederler. Kitle mücadelesine ihtiyaç duymayanlar için sol partinin bir anlam ifade etmeyeceği açıktır. Kaldı ki benzer çözümlere sahip olmak da sol parti çatısı altında bir araya gelmeye yetmeyebilir. Solda yer almakla birlikte bazı ideolojik meselelerde antagonist görüşlere sahip olanların bir araya gelmeleri eşyanın tabiatıyla bağdaşmaz. Zaten ki kiminle birlikte çalışabileceğini bilir, en azından tartar ve ona göre tavrını alır.

Yeri gelmişken işaret edeyim ki, sol parti **naiv** bir birlik özleminden kaynaklanmıyor. Sola ilgi duyan ve herhangi bir örgütün üyesi olmayan sade bir emekçi için soldaki bölünmüşlük ve dağınıklık kuşkusuz esef verici bir manzaradır. Ve nüanslar yüzünden dahi bölünmelerin olağan hale geldiği sol hareket için bu durum azımsanmayacak bir zaaftır. Ne ki verili durum budur ve sade emekçinin birlikten yana olduğu biline biline bölünülebiliyorsa, bu faktör birliği sağlamada —mevcut şartlarda— belirleyici rol oynamıyor demektir. Üstelik **rasyonel bir çok seslilik** sol hareketinin daha canlı ve hareketli gelişmesinin, daha uyumlu ve sağlıklı bünyeleşmesinin maddi temelini oluşturabilir. Kısacası sol parti içinde yer alacakların önce görüş ayrılıklarını gidermelerini, bundan sonra bir araya gelmelerini önermiyorum. Aksine herkes kendi kimliğini ve bakış açısını koruyarak bir araya gelmeyi göze alıyorsa, diğerlerine de bu hakkı tanıyorsa sol parti gerçekleşebilir görüşündeyim. Meseleye böyle bakmam, zaman içinde farklı görüşlerin birbirlerine yakınlaşmalarını, nüanslar, daha önemli ayrılıklar üzerinde görüş birliğine varılmasını asla dışlamaz. Önerilen, "benim" olandan vazgeçmeden "bizim" olana varmak!

Bütün bunlardan sonra sol partinin bir tür **cephe partisi** olduğu söylenebilir. Bu noktada cephe kurmak varken neden partinin kurulduğunu sormak abestir. Çünkü konumuz **yasal imkânları** değerlendirmektir ve bana göre bunun en **iş görebilir** ve **olabilir** olanı sol partidir.

Bu noktada sol partinin **işleyişini** bir cephe örgütününküyle asla bir tutmamak gerekir. Sol partiye bir tür cephe partisi denebileceğinden kastım, onun oluşmasındaki **anlayış** üzerinedir. Yani sol parti çatısı altında bir araya gelmeyi yerinde bulanlar, bu parti içinde çok sesliliğin varolacağını, farklı görüşlerin bir arada bulunacağını daha baştan kabul edip, ona göre davranmak zorundadırlar. Bunun için de, ortak amaçlar uğruna güçleri birleştirmenin önemini kavramak, uzlaşmayı bilmek, tarafları, emekçi halkın çıkarlarına kendilerini adamış **dostlar** olarak görmek, yapıcı ve toleran davranmak, hepsinden de önce **bütünün çıkarını kendi çıkarlarının önünde görmek** yeter.

Sol partinin işleyişi cephe işleyişi gibi olmayacaksa nasıl olacak? Son derece basit: Sol parti **demokratik merkeziyetçilik** ilkeleri uyarınca işleyecek. Kararlar organlarda çeşitli görüşlerin "müsademe"sinden sonra alınacak. Azınlık çoğunluğun kararına uyacak. Ve her organ seçimle oluşacak. Burada özen gösterilmesi gereken nokta, **her üyenin** partinin **kararlarının oluşmasına** ve faaliyetine azami katkısını sağlamak olmalı, parti içi demokrasinin işlerlik kazanması daima birinci planda tutulmalıdır. Unutmayalım ki sol parti, kurtuluşu sosyalizmde

gören ve yasal siyaset imkânlarından yararlanmak isteyen **bütün** solcuların, onbinlerce işçinin, emekçinin sahip çıkacağı, saflarında kenetleneceği bir parti olacaktır, olmak zorundadır.

Bütün bunların kağıt üzerinde belirlendiği kadar kolay olmayacağı, özellikle sol partiye katılanların kendi özgürlüklerinden kaynaklanan birtakım problemlerin çıkacağı bellidir. Ancak vine bellidir ki, **yasal** bir partinin çerçevesi ve vasatı bu tür problemlerin tartışılmasını kaldırmaz. Sol parti bağımsız bir örgüt olmak zorundadır. Onu sadece programı, tüzüğü ve yetkili organlarının kararları bağlamalıdır.

Sol parti henüz bir öneri. Üstelik daha oldukça "ham" bir öneri. Çünkü bu parti,son derece **özgül** şartların bir mahsulü olmak zorunda. Onun için de tabir yerindeyse "kural dışı" bir parti. Bilinen klasik kuralları bu partiye uygulamanın fazla bir anlamı yok. Dolayısıyla "proletarya partisi", "bilimsel sosyalizmin esasları" vb. argümanlarla bu partiyi tartışmanın bir yarar sağlayacağını sanmıyorum. Bu parti bir ihtiyaca, yasal siyaset sahnesinin imkânlarından yararlanma ihtiyacına cevap verme aranışlarının bir sonucu. Ve henüz **tasarı** halinde.

Üstelik bu nitelikte bir parti hakkında sol içinde çeşitli kimselerden öneriler geliyor, fikirler öne sürülüyor. Yani tasarı yavaş yavaş olgunlaştırılıyor. Ancak henüz konunun başlangıcında olunduğu da açık. Tasarının, ona ilgi duyanlar tarafından daha ısrarlı, kararlı ve yapıcı bir yaklaşımla görüşülmesi, tartışılması, olgunlaştırılması ve hayata geçirilebilir hale getirilmesi gerekiyor.

Şayet Yeni Öncü dergisi yasal siyasi örgütlenmeye ilgi duyuyorsa onun da tutumu bu doğrultuda olmalıdır. Sözünü ettiğim Yeni Öncü yazısında bir tür "seçim partisi" önerildiğine göre, yasal örgütlenmeye bu ölçüde de olsa ilgi duyuluyor demektir. Benim önerdiğim kuşkusuz bir seçim partisi değildir ve seçimlere katılmanın yanısıra, bundan çok daha önemli işleri olacaktır. "Seçim partisi"ni tartışmanın yeri bu yazı değil, ama sırf seçimlerde oy almak için bir parti kurulmasını sol çevrelerin ciddiye alacağını sanmıyorum. Örneğin sola sempati duyan bir işçi, "tekellere karşı bu partinin ne yapmayı düşündüğünü" soracak ve ona "bu parti o işlere karışmaz, o işlerin sorumlusu başkalarıdır" denecek; işçi neden böyle bir partiye oy versin?

Ama "seçim partisi" dahi yasal siyasetin imkânlarından yararlanmaya bir ilgidir ve sol parti tasarısının geliştirilmesine katkıda bir başlangıca adım olabilir. Ancaaak!...

Evet, bugün sol parti olur, yarın çeşitli işbirlikleri, ittifaklar olur, gün olur, devran döner. Esas olan dost olduğumuzu bilmektir, ona göre davranmaktır. Fikirleri eleştirmek , karşımızdakinin de aklının, yüreğinin bizimki kadar soylu amaçlar uğruna çalıştığını, çarptığını kabul etmektir. Yanlış olduğuna inandığımız görüşlerin ve politikaların eleştirisini devrimci kardeşliği zedelemeyecek bir üslupla yapmaya özen göstermektir.

Kendine güvenen bir tavrın ayrıca hırçın olması hiç gerekmez.

★

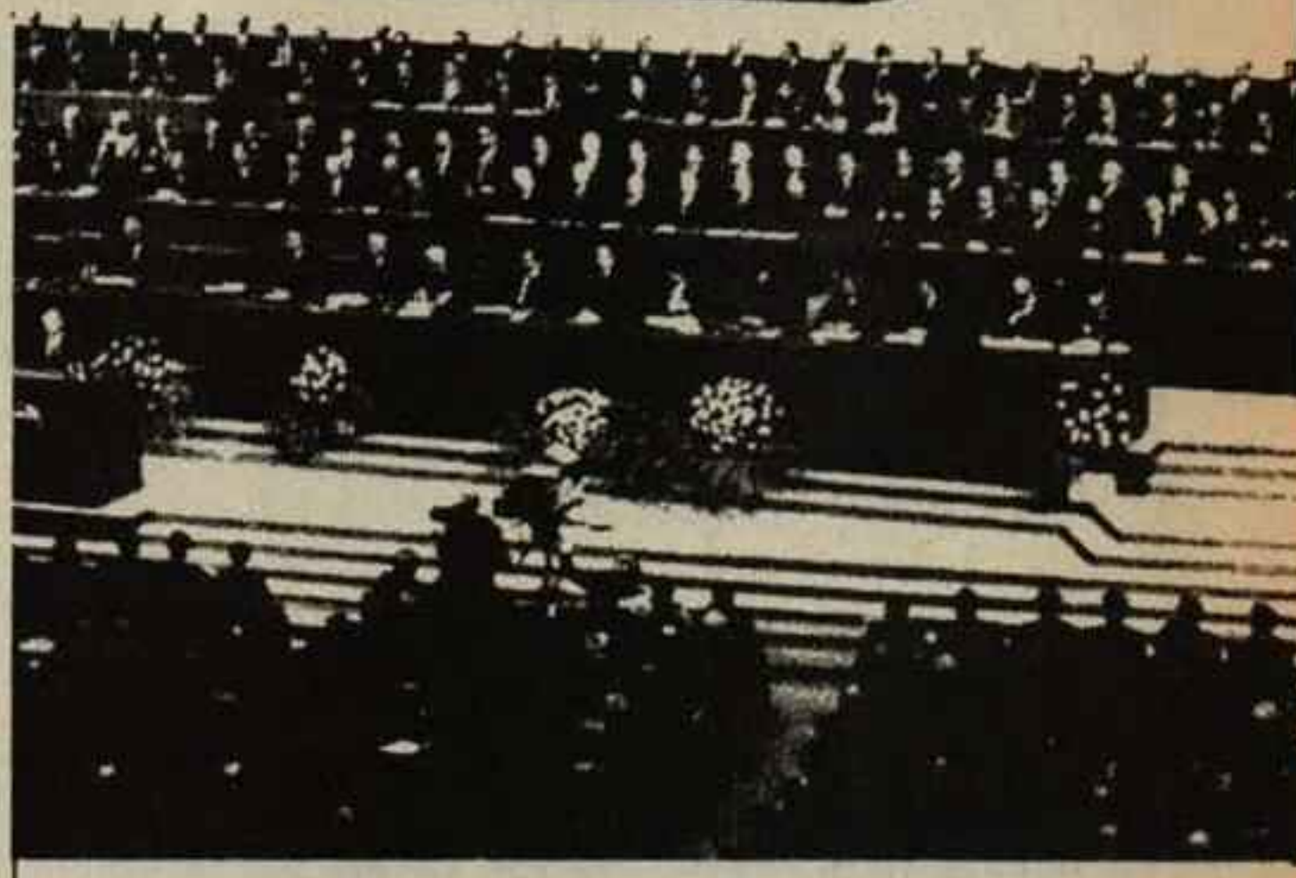

GORBAÇOV REFORMLARI ÜZERİNE

M.NAZIMOĞLU

ISosyalist ülkelerin hemen hepsinde 'ekonomik reform'lardan sözediliyor şu günlerdeBu süreç. Yugoslavya'nın olumsuz sonuçlara ulaşan deneyinden sonra pek çoğumuzca kaygıyla izlendi. Tartışmalar daha 1936-37 'lerde Oskar Lange'ın 'Sosyalist Ekonomi'de Piyasa Kosulları'na teorik çözümlemeler getirmesiyle başlamıştı. Stalin'in ölümünden sonra "yatırımların ücretlendirilmesisorunu" Malişev ve Zaharov gibi ekonomistlerce savunuldu. 1956'da Prof. Liberman, 64'de Sovyet Akademi Üyesi V. Nemşihov ise işletmelerin özerkliği ve piyasanın rolü üzerine değişik görüşler getirdiler. Bugün çok daha 'cesaretle' savunuluyor değişiklikler. Şüphesiz bunda Gorbaçov'un Glasnost'unun ve ekonomide yeniden yapılanma alternatifinin önemli payı var. Ve bir başka 'uç'ta Çin, devrimden 38 yıl sonra yeni bir

NEP yaşama kararına vardı.

Burjuva basını, her seferinde, bu gelişmeleri kendi ideolojik propagandası için kullanmaya kalktı. Bir kısım sosyalistlerimiz ise 'sosyal emperyalizm' suçlamalarına kanıt buldukları için sevindiler. Haklı mıydılar? Şüphesiz HAYIR! Olup bitenlerin geleneksel uygulamayla derin farklılıklar gösterdiği aşikar, ama hiçbiri 'geri dönüş' masalıyla ilgili değil. Sosyalist ekonomi-politik yeni sorunlara çözüm arıyor. Pratiğin tıkandığı her zaman böyle çalışmalar olur. Bu doğaldır. Ve gereklidir de...

Sovyetler Birliği'nde devrimin üzerinden 70 yıl geçti. Bunca zaman içinde üretici güçler pek çok alanda emperyalist güçlerle boy ölçüşür düzeye erişti. Buna karşın üretim ilişkileri nispi olarak durağan kaldı. Bütün toplumlar için geçerli bir yasa olan üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki zorunlu uygunluk yasası bu noktada kendini duyurdu. Komünist topluma geçiş görevi ile yükümlü olan sosyalizm, gelişen üretici güçlerine uygun düşen üretim ilişkilerini geliştiremediği gibi bu uyumsuzluk üretici güçlerin yer yer aleyhine durumlara da dönüştü. Bu durumun örneklerini bizzat Gorbaçov'dan dinleyelim isterseniz:

"Durağanlığın etkisiyle ekonomi, ek emek kaynaklarının ve maddi kaynakların üretime sokulmasına dayandırılan, büyük ölçüde yaygın bir temel üzerinde gelişimini sürdürdü. Bunun sonucu olarak, emek üretkenliğindeki ve başka birçok verimlilik göstergesindeki büyüme hızlarının önemli düşüş gösterdiği ortaya çıktı. Yeni projelere girişerek durumu kurtarmak girişimleri, ekonomik denge sorununu daha da ağırlaştırdı. Dev kaynaklara sahip olan ulusal ekonomi, kaynak sıkıntısı çekmeye başladı. Sosyal ihtiyaçlar ile üretimin ulaştığı düzey arasında, karşılanabilir talep ile mal sunumu arasında bir uçurum doğdu."[1]

Sanılır ki, bir kere üretim araçlarının kolektif mülkiyetine geçildi mi artık bundan sonra üretici güçler ile üretim ilişkileri arasında *otomatik* olarak bir uyum sağlanır. Oysa hiç de böyle değildir. Sosyalist toplumda, zorunlu uygunluk kanunu, çıkarları durağanlıktan yana olan bir sınıfın egemenliği sözkonusu olmadığı için, bilakis proletaryanın sınıf çıkarı komünist topluma geçişi ve bütün sınıfları ortadan kaldırmayı gerektirdiğinden, kendi işleyişine karşıt güçlerce bir engellemeye uğramadan gelişebilir. Ve bu nedenden dolayıdır ki, sosyalist toplum sınıf çatışmalarına ve bir sonraki toplumsal aşamaya geçişte patlamalara sahne olmaz. Ne ki bütün bunlar, kapitalist toplumdan miras alınmış birçok olumsuzluğun var olduğu sosyalist toplumda bu yasanın güllük-gülistanlık içinde işleyeceği anlamına da gelmiyor. Sosyalist toplum, kendinden önceki sınıflara göre egemen örgütleniş biçimi olarak devrimci nitelik taşımakla birlikte, zaman zaman durağanlıklara ve atalete düşmez demek değildir. Çünkü her toplumsal yapı gibi o da bağrında statükoculuğu ve tutuculuğu -elbette bu tutuculuk bugün kavradığımız sınıfsal özde değildir- doğurabiliyor. Doğurduğunu bugün daha iyi görebiliyoruz. Yine Gorbaçov'dan dinleyelim:

"Sosyalist devlet, emekten kaynaklanmayan gelirlere karşı mücadele etmek gibi önemli bir görevi de üstlenmiştir. Bugün, denetimde bir gevşekliğin ve öteki bazı nedenlerin yol açtığı, *halkın çıkarlarına* karşı bir küçümseme ve açıktan açığa mülkiyet istekleri gösteren insan gruplarının ortaya çıktığı görülmektedir, bunu kabul etmek zorundayız."[2] (abç).

"... belirli bir aşamadan sonra ülkemizin gelişme hızı düşmeye, zorluklar ve çözülmemiş sorunlar birikmeye başlamış, tıkanıklık ve sosyalizme yabancı başka olgular ortaya çıkmıştır... politikanın belirlenmesinde ve pratik faaliyetlerde tutucu bir bakış açısı, işleri oluruna bırakma, kayıtsızlık, alışılagelmiş şemalara uymayan herşeyi bir yana atma, olgunlaşmış sosyal-ekonomik sorunları çözmedeki isteksizlik gibi tutumlar ağırlık kazanmış durumdaydı... toplumun pratikte oluşmuş bulunan örgütlenme biçimleri bir bakıma mutlaklaştırılmıştı.Kemikleşmiş bir sosyalist üretim ilişkileri anlayışı uç vermiş, bu ilişkilerin üretici güçlerle diyalektik karşılıklı ilişkisi küçümsenmiştir. Toplumun sosyal yapısı şematik biçimde, toplumdaki çeşitli katman ve grupların farklı çıkarları arasındaki çelişkiler ve bunların dinamizmi gözönüne alınmadan yansıtılıyordu"[3]

Görülüyor ki, sorunlar ve kaynakları temel olarak yakalanmıştır. Şimdi bunların nasıl çözümlenebileceği sorusu var önümüzde. Birçok şeyin, teorik ilk kaynaklarda yer almadığını, ilk sosyalist ülkenin getirdiği yeni sorunlar olduğunu düşünürsek, çözüm önerilerine pembe gözlükle bakmanın yanlış olacağını hemen yakalamamız gerek. Sosyalist demokrasi konusunda olsun, ekonomik sorunlardaki yeni çözümlemelerde olsun pek çok şey pratiğin süzgecinde doğruluk kazanacak ve yasa düzeyine, teori düzeyine çıkacaktır.

Bu açıdan bakınca, sosyalist toplumda da, ileriye atılımı ve gelişmeyi belirleyecek olanın *mücadele* olduğunu söyleyebiliriz. Bu mücadele; tutucu, yozlaşmış, devrimci niteliğini yitirip statükocu konuma düşmüş güçlerle öncü güçler ve sınıfın kendisi arasında geçecektir. Ve kimi ülkelerde çatışmalı bir seyir izlediğine şahit olursak şaşmamak gerekiyor. İşte Polonya ve Romanya... (Çin'den özel olarak bahsetmeye gerek duymuyorum, orada bu çatışmalar öyle karmaşık boyutlara ulaşmış ki, dünün 'hain'leri bugün iktidarda ve 'M-L'leri de hapisanelerdedir.)

II

Bu girişten sonra yazımızın esas konularına gelelim. Ekonomik plandaki yeni uygulamalardan birkaçına değinmek istiyoruz. Bu konuda A. Sarıali'nin "Gorbaçov Ne Yapmak İstiyor?" başlıklı yazıdan başka bir yazı yayınlanmadı. Kanımca, demokrasi konusundaki tartışmaları yaparken, ekonomi-politiğe ilişkin tartışmaları bir yana koymak, bizi gelecekte yeni yanlışlardan kurtaramayacak. Çünkü, ekonomik gidişin iyi olduğu sanısı geçmişte yapılan birçok şeyin 'doğru' görülmesine neden olmuş ve ancak tıkanıklık

noktasına gelindiğinde sorgulama başlamıştı. Oysa teorik olarak daha baştan yakalanabilecek şeyler vardı ve bunların bir kısmı ekonomi-politiğin ilgi alanlarına giriyordu.

Ekonomideki aksaklıkların bir kısmı planlama tekniğinden, kullandığı araç ve benimsediği ilkelerden geliyor. Kuruluş yıllarından buyana bu alanda yapılması gereken değişikliklerin katı, dogmatik bir tutumla ve ön-yargılarla gerçekleştirilemediğini görüyoruz. Biraz şaşılacak birşey gibi görünüyor değil mi? Temel tezlerde bile revizyona giden bir iktidar planlamada radikal değişmeler yapamıyor. Evet, gerçek bu... Temel tezlerde revizyon ne için yapıldı ise planlamada katı tutum da, aşağı yukarı, aynı nedenlerle alındı. Bu bir çelişme değil. Bürokratik ve tutucu konum iki farklı sonucu gerekli kıldı.

Planlamadaki değişmeyi bir yazıyla şu sözler dile getiriyor:

> **"Ekonominin yönetiminde maliyet-yarar yöntemlerine, birliklerin ve işletmelerin haklarının genişletilmesine geçilmesi, bakanlıklar ve devlet organları açısından yeni bir durum ortaya çıkarıyor"[4]**

Uzun yıllar, işletmelerin plan hedeflerine varması 'verimlilik' için birinci ölçü olarak alındı. Sonuçta plan hedeflerini yüksek maliyetlerle ve düşük kalitede gerçekleştiren, veri-fiyatlara göre zarar eden işletmeler ortaya çıktı. Şimdi bu işletmelerin iflasından söz ediliyor. Sosyalizmde iflas mı olurmuş? diye sormanın bir anlamı yok. Evet oluyor... oldu... Fiili durum bu. Kağıt üzerinde belki hiçbir iflas gözükmedi bugüne kadar, ama fiilen iflas etmiş (ekonomik olarak ve toplumsal açıdan) birçok işletme hâlâ üretimini sürdürüyorsa, bunun nedeni devletin sübvansiyonudur. Yoksa, *'hiç kimsenin istemediği mallar üreten bir çalışma'* [5] yıllarca nasıl sürdürülebilirdi?

İşletmelerin maliyet muhasebesinde değişiklikler yapılması ve daha rasyonel, ölçülebilir kriterler getirilmesi gereklidir. Aynı şey kalitenin düzeltilmesi açısından da vazgeçilmezdir. Kapitalist toplumda üretim birikim amacıyla yapılıyorken, sosyalizmde, halkın maddi ve kültürel ihtiyaçlarının azami ölçüde karşılanması amaçlanır. Bu da, üretilen nesnelerin yararlılığını gözetmek gerektiği anlamına gelir. Her yıl milyonlarca tüketim eşyası işletmelere geri yollanıyor ve ıskartaya çıkıyorsa, kaybedilen onca hammadde, yarı-mamul madde ve emek toplumsal kaynakların verimsiz kullanıldığı, heba edildiği anlamına gelmez de nedir? Diyelim ki bir milyon ayakkabı üretimi hedeflenmiş ve bu gerçekleşiyor. Ama sonunda yarısı geri geliyorsa, puan hedefine varılmıştır deyip ekonomiyi başarılı kabul edemeyiz. Ne yazık ki, bugüne kadar elde edilen 'başarı'nın bir kısmı bu niteliktedir.

Kuruluş yıllarında ve ardından savaşın yıkıntısının giderilmesinin birincil hedef alındığı yıllarda tüketici ihtiyaçları, merkezi şekilde kısıtlanmış ve bu gerekli bir fedakârlık olarak kabul görmüştü. Sanayileşme zorunluluğu yatırım malları sektörüne ağırlık verilmesini kaçınılmaz kılar, ama bu zorunluluklar sürekli kılındımıydı, yanlış yapma sürecine girilmiş demektir. Sovyet ekonomisi artık tüketici eğilimlerine daha fazla dikkat göstermeli ve plan hedeflerine bu eğilimleri yansıtacak araçları geliştirebilmelidir. Bu noktada fiyat mekanizmasının, belirli bir esneklikle, kabul edilmesinde 'kapitalist unsurlar' aramak boşunadır. Meta üretimi kapitalizmle özdeş değildir. Kapitalizm öncesinde de var olmuştur ve nasıl ki o toplumların köleci, feodal olmasını engellememiş ama tersine onlara hizmet etmişse, sosyalist bir toplumda da halkın ve toplumun çıkarlarına hizmet edebilir ve bu konudaki ön-yargılardan kurtulmak gerekmektedir. Meta üretiminin kapitalizme yol açması için gerekli başka koşullar vardır (ücretli emek ve sermaye) ki bunların önü tıkalı oldukça endişe edilmesi gereksizdir.

Üretim geliştikçe talepleri daha fazla karşılamanın önlemleri alınmadan, salt teknik gelişmelerle 'herkesin ihtiyacına göre' aşamasına varılamaz. Çünkü tüketim ihtiyacı denilen şey, neyin, ne kadar, ne biçimde üretilmesi üçlüsünden ayrı düşünülemez. Ve en mükemmel beyinler bile, yukardan aşağıya halkın bu eğilimlerini yeterince ve doğru biçimde saptamayı başaramaz. Yani 'piyasa' dediğimiz olay bir noktadan sonra gelip dayatır kendisini. Ve bu düzeyde bazı kararların işletmelere bırakılması merkezi planlamanın terk edilmesi değildir. Merkezi olarak yapılması gerekenleri, üretilecek gömleğin rengine kadar indirgersek, bilakis bu durumda merkezi görevlerin yapılmasını, onu detaylara boğup, engellemiş oluruz. Üstelik merkeziliğin katı-dogmatik kavranışı bürokrasinin de kaynağı olup çıkmış. En küçük bir aletin alınması için 40 ayrı yere yazı yazılması, işlerin pratik yürüyüşünü tıkamıştır.

III

Önemli gördüğümüz bir diğer nokta; "dürüst, yüksek kaliteli emeği yüceltmek, ücretleri eşitleme eğilimini ve tüketimciliği yenmektir."[6] *'Ücretlerin eşitlenmesi eğilimi'* Sovyetlerde nerede ise 30'lardan beri tartışılagelmektedir. Stalin'in 1931'de bu konuda getirdiği açıklamalara rağmen, demek hâlâ bu eğilim varlığını sürdürmektedir.

Önce bu konudaki teorik dayanağı ele alalım. Engels Anti-Dühring'de şöyle diyor:

> **"Peki, o birleşik emeğe daha yüksek ücret ödenmesi önemli sorunu nasıl çözümlenir? Özel üreticiler toplumunda nitelikli işçinin yetişme giderlerini özel kişiler ya da aileleri yüklenirler; öyleyse nitelikli emek gücünün daha yüksek fiyatı önce özel kişilere ödenir; usta köle daha pahalıya satılır, usta işçiye daha yüksek ücret ödenir. Sosyalist örgütlenmeli toplumda bu giderleri toplum yüklenir. Öyleyse meyvalar bir kez üretildikten sonra, birleşik emeğin daha büyük değerleri, toplumundur. İşçinin kendisinin ek bir hakkı yoktur."**[7]

Ne var ki ücret eşitlenmesi uygulaması sorunlar yaratmış, işçiler maddi bir çıkar görmedikleri için kalifiye olmalarını sağlayacak eğitime ilgisiz kalmışlar, ya da tembelliğe, kaytarmaya, iş disiplinini aksatmaya başlamışlardır. Bunun nedeni nedir? Teori hayata uyma-

mış mıdır? Bizce, soruna teori-pratik çelişmesi olarak bakmak yanlıştır. Teori, kapitalizmden devralınmış bir toplumda hemen bu ilkenin uygulanabileceğini söylemiyor, Söylediği şey: Nasıl olması gerektiğidir. Ama olması gerekenin hayata geçmesi pek çok kez belirli ara aşamaları gerektirir. Marks, Gotha Programını eleştirirken, sosyalist toplumun 'kendine has temelleri üzerinde gelişmiş olan bir sosyalist toplum olma(dığını)' kapitalizmden çıkıp gelmiş, onun ekonomik, ahlaki, entelektüel izlerini taşıyan bir toplum olduğunu' bu durumun da bazı güçlükler çıkaracağını ifade etmiştir. Eğer bu güçlükleri aşamamışsak, ücretlerin, emeğin niceliği yanısıra niteliğine göre de belirlenmesi gerekir. Sosyalizmin pratiğinin 70 yılı insanların bilinç olarak evrimi belirli bir noktaya ulaşmadıkça maddi dürtülerin onları yönlendirdiğini göstermiştir. Ve hiç kimse, nesnel olarak var olana rağmen öznel olanı hayatı geçiremez. Bu, nesnelliğe boyun eğmek değil, ama onu bilip değiştirmenin uygun koşullarını aramak gerekir.

Ücretlere değinmişken, bürokrasiyle ilgili bir yanını açalım:

Engels'in Paris Komünü'nden çıkardığı dersler arasında, "büyük-küçük memurlara ancak öteki işçiler kadar ücret ödenmesi" gerektiği sonucunun olduğunu biliyoruz. Lenin de, Devlet ve İhtilal'de bu bölüme ilişkin dipnotta şöyle der:

"Nominal kurdan yaklaşık 2.400 ruble, cari kurdan yaklaşık 6.000 ruble. Belediye meclis üyelerine sözgelimi bütün devlet için geçerli olarak 6.000 rublelik azami bir yıllık maaş (oldukça yeterli bir miktar) yerine 9.000 rublelik yıllık maaş öneren kimi Bolşevik'ler bağışlanmaz bir hata işliyorlar."

Daha devrimin ilk yıllarından itibaren bu ilkenin hayata geçirilmiş olduğunu görüyoruz. Ama sonraları bu ilke'den vazgeçilmiş olmalı ki, devlet memurlarının maaşları, özellikle de üst düzey görevlilerinin maaşları son derece yüksek seviyelere çıkmıştır. Şimdi bu kadroların bürokrasiye karşı 'açılan' mücadeleye direnmelerinden 'doğal'(!) ne olabilir? Eğer bürokrasiye karşı etkili bir mücadele verilecekse, memur sayısının azaltılması vb. tedbirlerle yetinmek değil, onların maaşlarını, ortalama ücretler düzeyine doğru çekmek de gereklidir. Aksi takdirde, daha az sayıda, ama -bu nedenle- daha imtiyazlı bir bürokrasi elde etmekten başka sonuca varılamaz. Kaldı ki, devlet işlerinin herkes tarafından yapılabilir kadar basitleştirilmesi yolunda atılacak her adım, bu işlerde çalışanların emeklerinin 'özel niteliği'ni giderek ortadan kaldıracaktır.

Son olarak, demokrasi ve sosyalist ekonomi ilişkilerine değinelim. Lenin, şöyle koyuyor meseleyi;

"Demokrasiyi *sonuna kadar* geliştirmek, bu gelişimin biçimlerini araştırmak, bunları *pratiğin* sınamasına tabi tutmak vs. toplumsal devrim için mücadelenin temel araçlarından biri budur. Tek başına ele alındığında, hiçbir çeşit demokrasi sosyalizmi getirmez; fakat, yaşamda demokrasi asla 'tek başına' ele alınmayacak 'bütün olarak' ele alınacak, ekonomik yaşamı dönüştürecek, onun üzerinde de etkili olacak; ve karşılığında ekonomik gelişmeden etkilenecek vs. Yaşanan tarihin diyalektiği budur"[8].

Ekonomi-demokrasi arasındaki bu ilişkiden çıkarılması gereken sonuç; ekonomik birimlerin ve genel olarak ekonominin demokratik bir işleyiş içinde yönetilmesidir. Kimilerince sanıldığı veya umulduğu gibi 'bireysel girişim özgürlüğü'nün giderek yaygınlaştırılması veya merkezi denetim ve bağıntılardan kurtulmuş 'öz-yönetim birimleri'nin kurulması değildir.

Öz-yönetim ilkelerine dayalı ekonomik örgütlenmenin nasıl olması gerektiğini Engels'de bulabiliriz:

"... herşeyden önce sanayinin ve bütün üretim kollarının yönetim ve denetimini rekabet halindeki bireylerin elinden alacak ve bunları toplumun kendisi tarafından... ortak bir plana göre... yürütecektir... Böylece rekabete son verilecek, onun yerine işbirliğini koyacaktır."[9].

"Rekabetin yerine iş-birliğinin konması" ve *"ortak bir plan"* işte iki önemli halka. Ve Sovyetlerde bir kısım hizmet dallarında özel girişim insiyatifine yer verilirken, *"bu çalışma biçimlerinin sosyalist ekonomi ilkeleriyle en iyi şekilde bağdaştırılması veya kooperatif ilkelere, ya da sosyalist işletmelere sözleşmelerle dayandırılması"* [10] bir gereklilik olarak benimsenmiştir.

Lenin, "sorunu" ileriye yönelik daha bir açılımlı olarak şöyle koyar:

"Toplum bütünüyle, eşit çalışma ve eşit ücret ile tek bir büro ve tek bir atelyeden ibaret olacaktır"[11] ve artık bu aşamada demokrasi nitelik bir değişikliğe uğrar; yöneten-yönetilen ilişkisi politik olarak son bulur, *'kişilerin yönetilmesi'* yerini *'şeylerin yönetilmesi ve üretim sürecinin gözetimi'*ne bırakır.

Böyle bir gelişmeyi ve değişmeyi amaçlayan toplumda, işçilerin işletme yönetimine katılması 'ileri atılmış bir adım' değil, çoktan beri olması gereken bir şeyin gecikmeli gündeme getirilmesidir. İleri adımlar ancak ve ancak bu asgarinin üzerinde kendisine yol bulabilir.

Sözlerimizi yine Lenin'le bağlayalım:

"Komünist toplumun ilk aşamasından en yüksek aşamasına geçişe imkan verecek büyük kapının açılması, herkesin yönetmeyi ve toplumsal üretimi doğrudan doğruya fiilen yönetmeyi öğrendiği zaman gerçekleşecektir."

★

— Dipnotlar:

[1]SBKP MK.27 Kongre Siyasal Raporu, s.45
[2]Yukardaki eser, s.79
[3]Mihail Gorbaçov, Yenilenme ve Kadro Politikası, s.10-12
[4]Aynı eser, s.76
[5]27. Kongre Siyasal Raporu, s.65
[6]27. Kongre Siyasal Raporu, s.23
[7]Engels, Anti-Dühring, s.326
[8]V.L.Lenin, Devlet ve İhtilal
[9]Engels, Komünizmin İlkeleri (alıntı, Alpaslan Işıklı'nın Öz-yönetim kitabı, s.57'den aktarılmıştır.)
[10]27. Kongre Siyasal Raporu, s.80
[11]V.L.Lenin, Devlet ve İhtilal

Çoğulculuk Bilimin de Gereğidir

Sovyet'in de

Tekin YILMAZ

A.Ural, 6. sayıda başladığı 'Sosyalist Demokrasi' yazısının ikinci bölümünü düşünülen zamanda yayınlama olanağı bulamadı. Gecikmenin yarattığı sorumluluk ikinci bölümün aceleyle kaleme alınmasına neden oldu. Yazının ilk biçimiyle yayınlanması söz konusu iken Yeni Öncü'nün yazarlarından T.Yılmaz bu ilk biçime yönelik bir eleştiri kaleme almaya başlamıştı. Bu sırada A.Ural yazısının ilk biçimi ile yayınlanmasını, biçim ve ayrıntılar yönünden sakıncaları bulup yeni bir gecikmeyi göze alarak yazıyı yeniden "aynı özde ancak daha yetkin bir çerçevede (A.U.)" kaleme aldı. Ancak iki yazarın iletişim eksikliği nedeniyle T.Yılmaz, A.Ural'ın yazısının son biçimini görmeden yazısını tamamlamış oldu. T.Yılmaz bizden bu son durum karşısında yazısının bir not ile olduğu gibi yayınlanmasını istedi.

T.Yılmaz'ın eleştirdiği mantığı başkaları da savunmaktadır. Bu nedenle bilimsel yönteme ilişkin açılımlarının değiştirilmeden yayınlanmasının tartışmanın verimi açısından yararlı gördüğümüzden, A.U.'nun yazısının değiştirilmeden önceki haline yanıtını olduğu gibi yayınlıyoruz.

Bilim maddenin ve toplumun hareket yasalarının keşfedilmesi ve dile getirilmesidir. Ampirik evreden geçip, teorik evreye ulaşan bilimlerde daha önce yapılandan farklı bir şey yapılmamaktadır. Tesadüfi olgulara bağlı olarak maddenin ve toplumun yasalarının farkına varma yerine, ulaşılan bilgi birikiminin sonucu olarak bu yasalara ulaşmanın yöntemleri geliştirilmiştir. Bunlara bilimsel yöntemler adı verilir. Ama sonuçta amaçlanan hareket yasalarının ortaya çıkarılmasıdır teknoloji de bu yasaların günlük yaşam içerisinde yararlanılabilir hale getirilmesidir. Bu iki durum da o zamana kadar olan bilimsel bilgi birikimine hakim olmuş olmayı gerekli kılar. Bu sonuçlardan yararlananlar için ise aynı düzeyde bilgilerle donanmış olma gerekmez.

Deneyden bağımsız bilginin, dolayısıyla bilimin olabileceğini düşünmek olanaklı değildir. Bu tür bilimlere olsa olsa "ilahi bilimler" denilebilir. Bunların maddenin hareketinin yasalarıyla bir alakası yoktur. Ama bizim bilim diye üzerinde konuştuğumuz şey maddi dünyaya ait olandır. Onun için bilimin, deneye, yani pratiğe ihtiyacı yoktur demekle, bilimin kaynağının zihnin kendi içerisindeki süreçler olduğunu, bilginin kaynağının madde değil, zihin olduğunu söylemiş oluruz. Buna idealizm adının verildiğini bilmeyen bir sosyaliste rastlamış olmak bana gerçekten şaşkınlık veriyor. Bilimin pratiğe ihtiyacı yoktur demek, Engels'in ünlü sözünü hiç de duymamış olmak demektir. "Elmanın tadı yenilmesindedir." Bilginin kaynağı maddedir ama bunun gerçekliğe tekabül edip etmediğinin kriteri yine pratiğin ta kendisidir. Elma olmadan hakkında düşünceler olmaz. Elma hakkındaki düşünceler de ancak yemekle doğrulanabilmektedir. Elbette burada dar deneyciliğe kapı açan bir yan da vardır. Kısmi olanı genelin yerine geçirmek. Şu ünlü "ben yaptım, oldu" ifadesinde olduğu gibi. Belli bir özgül durumun geneli oluşturabileceği sanısı, özgülün genel içerisindeki yerinin ne olduğunun kavranamamasının sonucudur. Bu ayrıca ele alınması gereken bir sorun. Bizim üzerinde durduğumuz, bilimin ne olduğu.

Ahmet Ural, beni çürütmeyi amaç edinmiş olduğundan, sahip olduğu bilgileri de doğru bir biçimde kullanamama durumuna düşmekte ve faraziye ile yasayı birbirine karıştırmaktadır. Herhalde bir karışıklığa da bilimsel yöntem ve bilimin kendisini karıştırmaktan düşüyor. Faraziyeler vardır; hiç bir gerçekliğe dayanmazlar. Kişinin arzularının ya da illüzyonların sonucu olarak ortaya atılır; faraziyeler vardır bilimsel yöntemle kurulurlar. Bu bilimin o zamana kadar ki gelişmesinin ortaya koyduklarına dayanarak yeni çıkarsamalar yapma girişimidir. Böyle çıkarsamalar gerçeğe tekabül edebilir de etmeyebilir de. Bunu bilmenin yolu deneyden başka bir şey olamaz. Burada dar deneycilikle bilimsel olan birbirinden ayrılır. Deneye ulaşmadan da yanlışı ortaya çıkarmanın olanağı olabilir. Bu kurulan sistemin kendi iç tutarlılığının ve varsayımlarının denetlenmesidir. Varsayımları çöken ya da iç tutarlılığı olmayan bir sistemin artık denenmesine gerek yoktur, zira bu maddi hayatın verilerine baştan varolan bilgi (yani birikmiş deney) yüzünden çarptığı gibi, iç tutarsızlık dolayısıyla da birbiriyle alakalı olmayan kelimeler yığınına dönüşmüş olur. Eğer bu durum alışılmış ise gene bilimsel bilgiye ulaşmış olduğumuz, yasayı elde ettiğimiz konusunda birşey söyleyemeyiz. Bunun yolu **yaşanmış** olana başvurmaktır. Yani deneye. Tarihsel materyalizm, örneğin kendisini yaşanmış olan üzerine kurar ve elde ettiği yasaları topluma uygulamaya çalışır. Bir de varolan yasaları gözönünde bulundurarak kendi yöntemi içerisinde geleceğe ait önermelerde bulunur. Bunlar da bilimsel değerlerdir.

A.Ural'ın söylediği gibi sadece teknolojinin değil, bilimin de deneye, pratiğe ihtiyacı vardır. Deneyle doğru-

lanmış yasaların insanların kullanımına sokulması eylemi de elbette bir deney sürecini gerekli kılar. Ama bu artık bilginin doğruluğunun denenmesi değil, doğru olanın nasıl kullanılacağı konusundaki pratiktir. Bu da ayrı bir bilgi kaynağıdır. Bunun için de gene bilimsel bilgi birikimine, o zamana kadar ortaya çıkmış olan tecrübeye ve deneye başvurulması zorunluluktur. Yarı iletkenlerin ortaya çıkarılması, bilimin işidir ve gerçeklikleri katı hal fiziğince öne sürülüp deneyde kanıtlanır; bunlardan nasıl yararlanılacağı sorunu da ikinci bir aşamayı oluşturur. Ama bu aşamada artık yarı iletkenlerle ilgili bir yasa denenmez. Bundan yararlanma yolları denenir. Kısacası bilimin her alanında deneye ihtiyaç vardır.

Burada doğa bilimleriyle, toplum bilimleri arasındaki paralelliği bitirip, deney konusundaki farklılıklara gelmek gerek. Doğa bilimlerinde, şartlar korunarak, durum tekrar tekrar ele alınabilir ve faraziyenin doğruluğu, yanlışlığı denenebilir. Ama bu alanda bile, Heisenberg'in ortaya koyduğu gibi, deney yapmaya kalkışmanın durumu değiştirmek anlamına geldiği noktaya ulaşılmıştır. Mikro kozmosta yapılan deneyler bu türdendir.

Toplum bilimlerinde ise laboratuvar toplumun da kendisidir. Bunu bir yerlerde kurarak deney yapma olanağı yoktur. Bu alandaki deney, sadece yaşanmış geçmiş olandır. Ve yapılmaya kalkışılacak olan her deney yaşamın bizzat bütününü oluşturacak, meydana gelen dönüşümü artık bir daha eski şartlara döndürmek olanaklı olamayacaktır. Yani şartları sabit tutarak tekrarlanabilme olanağı yoktur. Ama bu bilimsellik konusunda hiçbir problem yaratmaz, tarih dolayısıyla deney vardır ve bundan çıkarılabilecek yasalar vardır. Örneğin toplumsal hareketin motorunun sınıflar mücadelesi olduğu yasasını deneyerek bulmaya gerek yok. Yaşanmış olan deneyden bunu çıkarmak ve kullanıma sokmak olanaklıdır. Ama bunu kullanıma sokmak, yani politika yapmak da bilimsel bilgiyi, aynı teknoloji sorununda olduğu gibi elde bulundurmamızı zorunlu kılar. Belki yarı iletkeni keşfeden "ben bunu şimdi ne yapayım?" diye kendine sorabilir -ki, o bile öyle değildir, çünkü varolan bilgi birikimi, onunla neler yapılacağı konusundaki fikirleri de hemen hemen birlikte getirmektedir- Ama sınıflar mücadelesinin toplumsal gelişmenin motoru olduğunu keşfeden bunu ortaya çıkarırken varolan tecrübeye dayalı olarak ne için ve nasıl kullanılacağının yollarını da birlikte keşfeder. Şaşkınlık içerisinde kalacak olan, bu yasanın nereden çıktığından haberi olmayıp sadece duymuş, olan olacaktır. Böyle birisi için yasa uygulanabilirlik taşımaz ve onun için binbir türlü deneye girişmek zorunluluk olarak karşısına dikilir. Sosyalist mücadeleye katılan birçok insanın sosyalizm hakkında sahip olduğu birçok bilgiyi kullanamıyor olmasının nedeni budur. Sınıflar mücadelesinin toplumsal mücadelenin motoru olduğunu öğrenen bunun nasıl ortaya çıkarılmış olduğu konusunda bilgi sahibi değilse, kullanımı konusunda da işe yarar düşüncelere ulaşması olanaklı değildir. Faraziyeler ortaya atabilir ama bunların gerçeğe tekabül edip etmediği konusunda oturup uygulamayı beklemek gerekir. Tabii buna da müsaade etmemek gerekir. Çünkü, politika alanı, birtakım yasaları sadece yasa olarak öğrenmiş olanların ortaya atacağı fikirlerle değil, bu alandaki bilimsel bilgi birikimine dayanarak ele alınabilir. Onun için "teori olmadan pratik olmaz" demiş Ulyanov İliç Lenin. Ve şimdiye kadar ortaya çıkarılmış olan yasalar ve bilgi birikimi sosyalist topluma ulaşmak, onu gerçekleştirmek için deneyip doğruluklarını anlamaya gerek bırakmayacak bir durumu yaratmıştır. Genel çerçevesi itibariyle bu yaşanmış olanda bir değişiklik gerçekleşmemiş,bu yasa ve bilgilerin geçersiz olmasına neden olacak olan yeni faktörler devreye girmemiştir. Ama sosyalist toplum amaçlarına ulaştığında bugün görmediğimiz yeni faktörler de oluşmuş olacak ve üzerinde "bilim kurgu"dan öteye anlam taşıyacak fazla bir şey söylememizi olanaksız kılacaklardır. Çünkü bizim bildiğimiz yasaların geçerlilik sınırları çoktan aşılmış olacaktır. Aynı, düşük hızlarda geçerli olan klasik mekaniğin, ışık hızına yaklaşan hızlar ve mikro dünya alanına ulaşılmasıyla yerini kuantum mekaniğine bırakması gibi. Klasik mekanik de bilimseldi, kuantum da. İkincisi birinciyi çürütmemiş, aşmıştır. Onu ait olduğu sınırlar içerisine sağlam bir biçimde hapsetmiştir. O sınırlardan dışarıya çıkmaya kalkıştığında nasıl gülünç durumlara düşeceğini göstermiştir.

Şimdi Ahmet Ural'ın sözlerine gelelim. İnsan yürümeyi öğrenirken, bunun hangi zeminde geçerli olduğunu da farkına varmadan öğrenir. Ama sadece yürüme kavramından kalkan, yürümeyi öğrendim diyerek suda da yürümeye kalkışır ve boğulur. A.Ural da tam böyle yapıyor:

"Bilim dini reddeder ama siz dini reddederek bir köyde sosyalizm yapamaz, iktidara gelir gelmez camileri kapatamazsınız. Bu ne kadar tutarlı ve dürüst bir tutumdur? Peki Makyavelizm midir? Değildir elbette. Ama tümüyle politiktir. Ve belirli bir toplumun değerleriyle belirli bir tarzda mücadele etmek gereği üzerine oluşan bir değer sisteminin ürünüdür. (A.U. Aradığını Bilmeyen...)

Anoloji gerçekten tehlikeli bir yöntemdir. "Teşbihte hata olmaz". Eğer olursa gerçekten tehlikeli sonuçlar çıkar:

"Eğer tersini düşünsek ve T.Yılmaz'ın neredeyse yapmaya kalktığı gibi **bilimin ölçüsünü pratik olarak alsaydık** (Tekin Yılmaz politika ilkelerini bilim çalışmasının ilkeleriyle aynılaştırdığına göre bu fikrin sağlaması yapıldığında bilimin ölçüsünün pratik olduğu fikrine varırız.) Bu durumda sosyalizm aynı buhar makinesinin yarattığı imaj gibi -parlak da olsa- sınırlı ve geçici bir değere sahip olurdu ki, burjuvazinin sıkça yapmaktan hoşlandığı bu durum da pratik uygulamalardan, hatalardan yola çıkarak Marksizmi mahkum etmenin bilimsel bir yol olduğunu da kabul etmek zorunda kalırdık." (A. U. Aradığını Bilmeyen...)

A.Ural, beni çürütme zorunluluğunu o kadar üstlenmiş ki, inadına suya basıyor. Politika alanında yanlış algılamakta olduğu birşeye benzetme yaparak bilimin ölçütünün pratik olmadığını anlatıverdi. Alıntılarla birşeyi anlatmama kızdığı ve ben de pek hoşlanmadığım için kendi bilgilerimle açıklamaya çalışacağım. Başka bir zaman da isterse söylediklerimin "Lenin'in söylediklerine

benzeyip benzemediğini'' Ampirio kritisizm sorununu tartışarak anlatmaya çalışırım. ''Bilim dini reddeder, ama siz dini reddederek bir köyde sosyaliz yapamaz, iktidara gelir gelmez camileri kapatamazsınız.''

Bize bazıları popülizm eleştirileri yapıyor. Haklılar mı ne? Köyde sosyalizm yapmak ne? Proletarya sosyalizmini ne zamandan beri köylü sosyalizmiyle eşitledik? Köyde sosyalizm yapılmaz (terim de zaten tuhaf ama onu da eleştirmeye girişmiyorum, anlatılmak isteneni anlamaya çalışıyorum.) Yani köylünün sosyalist olması istenmez, köylülerin proletaryanın politikasına taleplerinin paralelliği ölçüsünde bağlanması sağlanır. Materyalist olmadan sosyalist olunacağını biz hiç bilmiyoruz, çok eminim. A.Ural da bilmiyordur. Ama neden bu hataya düşüyor. Çünkü politikayla ideolojiyi eşitlediği için. İşte burada sosyalizmin bilimselliği sorunu bir kere daha karşımıza dikiliyor. Eğer biz düzeylerin varlığını ve birbirleriyle olan ilişkilerini bilmez, ya da unutacak derecede zayıf bilirsek böyle suda yürümeye kalkışırız. Köyde sosyalistler köylüleri kendi talepleri etrafında örgütlerler ve bu talepler hiç de proletaryaya ait talepler değildir. Toprak istemek, özel mülk sahibi olmaya çalışmak herhalde proletaryaya ait bir şey olmasa gerek. Ama sosyalistler bilimsel analiz sonucu olarak toplumdaki güç dengelerini öğrenerek, sınıflar arasındaki ilişkileri devrimin lehine düzenlemeye çalışırlar. Köylülerin kendi talepleri etrafında, proletaryanın da kendi talepleri etrafında örgütlenerek, varolan sisteme karşı bir ittifakı gerçekleştirmeleri, köylülerin sosyalist olması değildir. Hatta proletaryanın önderliğini benimsedik deseler de. Köylüler ancak özel mülkiyetten sıyrılıp işçileştikleri ölçüde sosyalizmle de bağlarını kurarlar. Suda yürümeyelim. Ama ben A.Ural'ın bu hatasını düzelterek anlatmak istediği soruna bağlamaya çalışayım. Köylülere değil de işçilere ''sosyalizm yaparken'' acaba biz ''dini reddettiğimizle'' mi başlarız? Köylüler dindar da işçiler çok mu farklı? İşçi olmuş olmak peşin peşin materyalist olmayı gerektiriyor mu? Yoksa köylülerden farklı olarak içerisinde bulundukları ''maddi ilişkiler'' dolayısıyla, biz bir kere söyledik mi, ikna mı oluyorlar? Yok böyle bir şey. Biz ideolojik alanın ayrı bir düzey oluşturduğunu ve kendi içerisinde süreçlere sahip olduğunu bildiğimizde (yani bilimsel bir gerçek), politik faaliyeti ideolojik faaliyeti bu durumu gözönünde bulundurarak hayata geçiririz. Ama burada önemli bir sorunla yüzyüze geliyoruz. Peki biz dini reddetmeyiz -politika yapmak için!- de ne yaparız? ''Hadi Cuma namazına gidiyoruz'' denince cemaate katılır, hatta, bilgimiz varsa imamlığa da soyunur muyuz? Bize sorulduğunda dindar olduğumuzu mu anlatmaya çalışırız? Teşbihte hata olmaz. Oldu mu sonuçlar kötü olur. A.Ural politikayı -sınıflar arasındaki yönetim ilişkileri sorununu- bizim günlük faaliyetlerimizde karşılaştığımız problemlerle birbirine karıştırdı. İktidara geldiğimizde camileri kapatmayız da cami yaptırma dernekleri etrafında halkı örgütlemeye mi girişiriz? İdealist düşüncenin her bir türü bizim açıkça reddettiğimiz bir şeydir ve politikamız da bu ışıkta oluşur. ''Teorik olarak doğru ama, pratik olarak yanlış onun için'', ''o teorik gerçek bir yanda dursun'' dedik mi, uzun vadeyi, bütünü gözden kaçırır, Ecevit gibi abdestsiz namaz kılmaya gidecek kadar, Machiavelli'nin açığa çıkarmış olduğu politik tutumun içerisine sürükleniriz. A.Ural'ın kullandığı ''tümüyle politiktir'' ifadesi o, ''makyavelizm'' dediği şeyle bana pek de uzak görünmedi. Benim sorduğum soruların yanıtlarını vermeye çalıştığında, pozisyonunu korursa cüppeyi sırtına alıp cemaatin önüne düşmenin ''çıkarlarımıza en uygun'' düşeni olduğunu da iddia etmek zorunda kalır. Bunu yapmaz ama, yapmamasını sağlayacak olan savunduğu ''sistematik görüşler'' değil, aldığı **politik terbiye** olacaktır. Ama o politik terbiyenin hangi sistematik düşünüşe ait olduğunu da yeni baştan düşünmek zorundadır.

''Politika ise bilimsel temellere oturur ama kendi kendisini de üreten bir araçlar ve değerler sistemidir aynı zamanda.'' (A.U. Aradığını...)

A.Ural, düzeyler arasında belli bir ayrılığın ''bilincinde'' olduğunu göstererek, ''kendisi de... sistemidir'' diyor. Ama öyle bir değerler ve araçlar sistemi ki ''üzerine oturduğu'' zeminin kabul edemeyeceği işleri de yapabiliyor. Doğrudur. Politika, öyle bir iştir ki, üzerine oturduğu temellere karşı değerler de üretebiliyor. İşte başımızın dertte olduğu temel meselelerden biri de budur. Sosyalist mücadelenin bugüne kadar politika diye tanıdığı işin içerisine bize ait olmayan o kadar şey karıştı ki, neredeyse kendisi apayrı bir ''değerler sistemine'' dönüştü. ''Halka yakın olacağız'' diye feodalizme ait değer yargıları ''politik çıkar'' adına kapitalizmin değer yargılarına karşı kullanılmak üzere sosyalist harekete böyle transfer edildiler. Sosyalizmi populizme dönüştüren anlayış kaynağını burada buldu. (Ekin Taciser'in yazısında amaç araç sorunlarıyla ilgili güzel açıklamalar var, bakılabilir). Politikanın gereğidir diyerek onlarca devrimci birbirinin gırtlağına sarıldı. Politikanın gereğidir diyerek, reformizm kendisine ''reel'' temeller buldu. Üzerine düşünüldüğünde daha birçok örneği bulunabilecek olan bu hastalıklar hep ''politikanın kendine ait değerler ve araçlar üretmesinin'' sonucu olarak ortaya çıktı. Elbette, politika kendi içinde üretim gerçekleştiren bir alandır ama önemli olan bu değerler, araçlar vb.yi neye dayanarak ürettiğidir. İşte benim derdim de burada. Bu sorun burada bitiremeyeceğim kapsamlılıkta. Fakat şunu kesin olarak tespit edebiliriz. Politikanın gereklerine dini reddettirmiyorsa biz yenilmişiz demektir. Aynı barbar toplumun medenileri yenerek onları altettiğini sanması gibi, o yendiklerini saydıkları medeniyet kendilerini yutar da farkında olmazlar Tüfek icat oldu mertlik bozuldu derler. ''Politika'' icat olalı da sosyalizm epey bozuldu, değil mi?

Ahmet Ural politikada bizim temel prensiplerimizle çatışan işleri benimseyebileceğimizi eksen alıp anlatmaya çalışırken, diyalektik ve tarihi materyalizmi de idealist bir sistem gibi tanımlamaya kadar vardırıyor işi:

''Bu açıdan diyebiliriz ki, diyalektik ve tarihi materyalizmin işe vurukluğu değil, iç tutarlılığı ve nesnesini tüm belirlenimleriyle kucaklayan bir sistem olması önemli ve kalıcı kılar. Lenin'in iki taktiğini ya da nisan tezlerini hayata uygunluğu ile sınayabiliriz ancak. Yani bi-

lim doğrudan söz ederken politika hayata uygun (just) olandan söz eder." (A.U. Aradağını Bilmeyen...)

Diyalektik ve materyalizm üzerine söylenmiş olan şu sözler peşinden gelen "hayata uygunluğu ile sınayabiliriz ancak" sözleri olmamış olsa, belki başka türlü anlamaya da açık olabilirlerdi. Ne var ki bunların ortaya koyduğu açık bir ayırım var sınama konusunda. İki taktiği, ya da Nisan Tezlerini hayat uygunlukla sınamak gereklilik oluyor da diğerleri neden bundan kurtuluyor. Onların "nesnesini tüm belirlenimleriyle kapsadıklarını" nereden biliyoruz? İki kaynaktan bilebiliriz. Biri, hayata uygunluğu, diğeri de tutarlı sistem oluşturduğunu görüp kabullenerek. Birinci durum materyalizme, ikinci durum da idealizme tekabül eder. Örneğin Hegel sistemi, kendi varsayımlarına dayalı olarak tutarlı bir sistem oluşturur. Böyle kendi içerisinde tutarlı görünen her sistemi kabullenmek zorunda olsaydık, nerede olacağımız belli olmazdı. Diyalektik materyalizm de kendi içerisinde tutarlı bir sistem oluşturur ve gerçeğe onun tekabül ettiğini kabul ederiz, çünkü gerçek bizim için tektir: Maddi olandır. Biz diyalektik ve tarihsel materyalizmi alır önce kendi kavramları içerisinde tutarlılık açısından eleştirir, ardından kaldırır onu nesnesine vururuz. Ayakta durabiliyorsa benimseriz. İdealist sistemi de aynı muameleye tabi tutarız, kendi kavramlarının iç tutarlılığını zihinsel düzeyde inceler ve bildiğimiz maddi gerçekliğe bir vururuz ve iç tutarlılığında ya da varsayımlarında çökerterek bir kenara atarız. Ama ilahi yaratıcı varsayımına dayandık mı sistem bize son derece kabullenilir geliverir. A.U. sınama konusunda şurada yanılıyor. Toplumsal alanda deney yaşanmış olandır ve sınama da bu yaşanmış olana bağlı olarak yapılır. Onun için, diyalektik ve tarihsel maddecilik sınanamaz şeyler gibi gelmekte. Buna karşılık, politika, gelecekte olanları içerdiği için sınanabilir olarak görünmektedir. Politika gelecek üzerine olan hayaller değil de, varolanların somut ilişkileri içerisinde gerçekleşen bir iş olarak alındı mı olacağı bilmek için geleceği beklemeye gerek kalmaz, çünkü ona ön gelen bir deney vardır ve bu deney doğru değerlendirilmiş ise olacak olan bilinir. Sınıf mücadelesi politik bir olaydır ve sınamaya gerek görmeden, bir tarafın diğer tarafı devirmesi ve yeni bir toplum biçiminin oluşmasıyla sonuçlanacağını söyleyiveririz. Ama her şeyde olduğu gibi, bu sınıf mücadelesi yasasının yanında hangi faktörlerin işe karışmakta olduğunu bilemez isek, beklediğimiz sonuçtan başka şeyle de karşılaşırız. Ama politikanın geleceği bilme ilmi olduğunu bize kimse söylemiyor.

Lenin İki Taktiği ya da Nisan tezlerini sadece hayata uygunluğu ile değil, kendi iç tutarlılığı, varsayımları ile de sınayabiliriz. Çok yanlış şeyler birbirleriyle karıştırılıp karşılaştırılıyor.

Bu akıl yürütmeler içerisinde A.Ural, "Bilimin ölçüsünün pratik olmadığı" sonucuna varıyor. Aksi durumda benim gibi ve de burjuvazi gibi: "(burjuvazinin sıkça yapmaktan hoşlandığı) bu durumda pratik uygulamalardan/hatalardan yola çıkarak Marksizmi mahkum etmenin bilimsel bir yol olduğunu da kabul etmek zorunda kalırdık." (A.U. Aradığını...)

Bilimin ölçütünün de pratik olduğunu söylemekle, "pratik uygulamalardan/hatalardan çıkarak nasıl Marksizmi çürüteceğini" anlamak benim için zor. Ama A.Ural için bir cümlelik iş. Tabi ampirizmle, diyalektik materyalizmi birbirine karıştırdık mı durum insana öyle görünür. Pratik uygulamalar/hatalar böyle yan yana konulamazlar. Hatalar dediğimiz nedir? Pratik uygulamalar dediğimiz nedir? Bunları açıklamamız gerekiyor. Hata bir şeye göre olur. Ve eğer bu bizim sistemimize göre hata olarak tespit ediliyorsa sistemimizi çürütmeyle bir alakası olmaz. Ama uygulamalar farklı işte. Sistemin gereklerine göre yerine getirilmiş ve iç tutarlılık açısından eleştirilemeyecek uygulamalar sistemimizin öngördüğü sonuçları bize vermiyorsa, işte o zaman ayağımız takılır. Hata diye belirlediğimiz şeyi biz peşin peşin tespit ettiğimizde, sistemimizin onu dışladığını kolayca ortaya koymuş oluruz ve eğer burjuvazi bunun bizim sistemimizin gereği olduğunu kanıtlayamazsa biz iki kat haklı çıkarız. Eğer burjuvazi sistemimizin içerdiği bir şeyi karşımıza dikmeyi başarırsa evet o zaman gerçekten sistemimiz ya çökme, ya da kendi iç tutarlılığında kendine uymayan birşeylerin olduğunu keşfetme ve kendisini geliştirme şansını elde eder. A.Ural, suda yürüyerek Einstein ve atom bombası olaylarını örnek vermişti. Burada R.O. Timuroğlu'nun bir lafını "bilime bilim olma vasfını veren de, teknolojik çıkarımlar değil oluşturabildiği sistematik yapılardır" lafını eksik bilgiyle yoruma tabi tutması, kanaatlerinde pekişmesine neden oluyor. Birincisi, bilimin bilimliğini teknolojik çıkarımlar sağlamaz. Doğru. İkincisi, sistematik yapı olmak gerekir. Bu da doğru ama hepsi bu kadar değil. "Einstein fiziği ve bu önemin tartışılmasına izin vermez. Bu sistemi yıkmak için ya iç tutarsızlığını bulup göstermek, ya da alternatifini sunmak gerekir." diyor A.Ural. Hayır, ne iç tutarlılığına dokunup, ne de alternatifini sunmadan yıkılabilir. Gerçi bu sistemin pratiğe vurularak doğrulanması sağlanmıştır, (yani faraziye değil, yasa olduğu)* ama ben varsayım üzerinden devam ediyorum. Bilindiği gibi bu sistemin temel varsayımlarından biri ışık hızının maddi nesneler için sınır hız olduğudur. Ve eğer ben ışık hızından daha hızlı hareket eden maddi parçacıkların varlığını bunlar üzerine hiç bir sistem oturtmadan ispatlayabilirsem, Einstein'in sistemi hayat karşısında anlamsız oluverir. Bundan dolayı sistemin iç tutarlılığına hiçbir şey olmaz ama sistemin dayandığı temel kalmaz. Ayrıca faraziye denenir. Doğrulanırsa yasa olur, aynı işi kuantum mekaniği klasik mekaniğe yapmıştır. Klasik mekanik hızın, kütlenin sabit faktörler olduğuna inanıyordu ve bunun üzerine dayanarak tutarlı bir sistem oluşturmuştu. İçinde yaşadığımız dünyada her türlü hareketi de üstelik pratik sayesinde açıklayabiliyordu. Böyle bir sistemken iç tutarlılığı yerinde dururken, altından kütlenin, hızın sabit olduğu verileri çekilince, "özel hale", "yaklaşık bir açıklamaya" dönüşüverdi. Ama zaten, daha izafiyet teorisi, kuantum mekaniği söz konusu değil-

(*) Eğer bu yapılamamış olsaydı, dünyanın tepsi gibi olduğu farazi-yesi gibi, safsata olarak bir kenara atılıverirdi ve ondan kimse "bilim" diye bahsetmezdi. Faraziye ayrı, yasa ayrı.

ken, yıldız gözlemlerinde açık vermeye başlamıştı. O alanda yanlıştı, yasa özelliği taşımıyordu.

Einstein'in sistemini kurarken acaba deneyden yararlanmadığı mı zannediliyor? O bunu vahiy yoluyla mu oluşturdu. Bilginin kaynağı ya maddedir ya da vahiy. Birine karar vermek gerek geç de olsa. Buradan öteye, teorik fiziğin daha detaylarına girmek gerekiyor. Okuyucunun da fazla ilgisini çekeceğini sanmıyorum. (Ama merak eden için: Einstein'in bizzat kendisinin uzman olmayanlar için hazırlamış olduğu popüler bir kitap mevcut. Orada deneylerin ne türden olduğu öğrenilebilir.) Bunları A.Ural'ın nasıl bir felsefi temele dayandığını göstermek için anlattım. Elbette, felsefi temelde farklılaşmış olanların birbirlerinin söylediklerini kendi sistemleri içerisinden yargılayabilmeleri zor. O yüzden politikayla doğrudan ilgili görünmeyen bu kadar lafı etmek zorunda kaldık. A.Ural "bilimsel demokrasi" diye alay kavramları kuracağı yerde, kafasındaki idealizmle uğraşsa ve suda yürümeye kalkışmaktan vazgeçse daha iyi eder sanırım. Her öneri kendi müeyyidesini içinde taşıyor.

A.Ural yazısında beni Lenin'le çatıştırıyor. Olabilir. Böyle şeyleri ortaya çıkarmak zihinsel faaliyetin doğal bir sonucu. Ama ısrarla birilerini Marksizmin dışına sürüklemek için olmadık çabalara girmek, bilime karşılık önyargıların silahlarına başvurmak, elde edilecek zaferin yenilgiden başka birşey olmamasına yol açar. Ahmet Ural, demokrasi sorununda benim söylediklerime karşı çıkarken, gittikçe daha fazla anti demokratik düşüncelerin esiri olduğunu farketmemekte, işçi sınıfının çıkarlarını sağlamca savunduğunu düşünerek çarpışmada içi rahat olmaktadır. İşçi sınıfının çıkarlarını aynı biçimde, kadın sorunu ve ulusal sorunda da derinleştirmeye çalışsın bakalım, en kaba düşüncelerden kendisini nerede ayırt edecek. "Sınıfsal olmayan" bu meselelerde de bizim bir safımız var. Politikanın "gereği" olarak değil, genel kavrayışımızın gereği olarak. Şöyle diyor:

Eğer Lenin'i eleştireceksek bunu açıkça yapmalıyız. Yok eleştirimiz bir başkasına yönelecekse bunu da açıkça yapmalıyız. Ya da Lenin'in bu çelişkisini(!) T.Yılmaz açıklamak zorundadır." (Aradağını...)

A.Ural gerçekten kendisine çelişki gibi görünen bir şeyin açıklamasını benden soruyor olsa idi başka şeye gerek görmeden bunu yapardım. Ama bunu yaptığımda anlaşmamıza olanak vermeyecek bir mantık farklılığımız var. Bu politikayı kavrayış konusundaki farklılığımız. Din meselesinde olduğu gibi. Bu farklılığı bir kez de Ekim devrimiyle ilgili "politik" anlayışlarda göstermekte yarar var. Şöyle diyor A.Ural:

"Aslında bu açmaza kendisini sürükleyen yine kendisidir. Y.Öncü'nün ikinci sayısında alıntılarla inşa edilmiş yazısında, Lenin'in nasıl çok partililik yanlısı olduğunu kanıtlamaya çalışmakla başlıyor açmaz. T.Yılmaz'ın aktardığı Lenin'in ya da partinin ifadelerinin hiç birisi teorik önermeler değil bir dönemin **politik kararlarıdır.** Ancak Yılmaz bunları teorinin argümanları haline getirmekle önemli bir yanlışa ve çıkmaza sürüklenmiştir." (Aradığını...)

"Politik kararları" teorinin argümanları haline getirmekle önemli çıkmazlara sürüklenmiş olduğum varsayımı doğru değil. Gerçekten kendine ait bir sistematiğe sahip olmadan, gördüğümüz birtakım lafların peşinden sürüklenerek sonuçlar üretme yoluna gitmiş olsaydık bu söylenebilirdi. Benim çıkış kaynağımın Lenin'in, ya da partinin aktardığım sözleri olmadığını, A.Ural da çok iyi biliyor. Başka yerlerde beni eleştirirken, bu argümanlarımın yanlış olduğunu, -bilim vb. sorunlarında- iddia ediyordu. Benim dayanağım genel Marksist kavrayış. Lenin bunları söylememiş olsa da iddia edeceğim ve varsayımlarına ve sistematiğine katılmaya davet ettiğim Marksizm-Leninizmin içinden ben bunları savunmaya devam edeceğim. Önemli olan varsayımları ve sistematiği bozmadan ilerleyebilmektir. O zaman A.Ural ister tırnaklayıp "katkı" diye önyargılardan yararlanmaya çalışsın, isterse işin özünün ne olduğunu anlamaya çalışsın. Lenin'den yaptığım alıntıları da, sosyalist düşünce sistematiğini yaratmış, geliştirmiş, hayat içerisinde uygulamış olanların eyleminde ve ifadelerinde olduğunu **da** göstermiş olmak için aktardım. Ama, A.Ural, "kıyas"çı bir mantığa sahip ve alıntılar bulup bunları karşı karşıya getirerek kanıtlama yolunu benimsiyor. Bunu yaparken benim gibi amaçlı olduğundan bunları ancak belli bir biçimde okuyabiliyor. Bu mantık içerisinde benim içerisine sürüklenmiş olduğum çelişki iddiasının kendisi için de geçerli olduğunu düşünerek, soruyu bana yöneltirken kendisi de yanıtlıyor.

"Demokrasiyi meclislerde değil de 1917 sonrası kısa bir dönemin konjonktüründen örneklerle tanımlamaya kalkınca devletin en temel niteliklerinden birisi elbette giderek gözden kaçacaktır." (Aradığını...)

Beni eleştiren üç yazar da, benim meclis, konsey, sovyet sorununu görmediğimi iddia ediyor. Bunlar içerisinde en hakkaniyetli olanı A.Ural. O hiç olmazsa yazılarımda böyle bir şeyin varlığının farkında ama "vurgu eksiği" olduğunu söylüyor. Sovyet devrimi işçi, asker, köylü meclisleri (sovyetler) üzerinde yükselmiştir. Bunu Rus devrim tarihinden bahseden çeşitli yazılarımda ortaya koymuş olduğumu, bütün olayı sovyetler etrafında anlatmış olduğumu, başkaları bilmeyebilir ama A.Ural iyi bilir. Ayağını üzerine dayadığı platformun tezlerine iyi baksın. Öyle olmasa bile Yeni Öncü'deki yazıların kurgusu da bu temelden gelişmektedir. Bu noktaya tekrar geleceğim. Burada sorun konjonktürde. Konjonktür, varolan ilişkilerin belli bir dönemde almış olduğu özgül ilişkiye deniyorsa, her durum bize bir konjonktürü anlatır. Eğer konjonktür diyerek dar deneyciliğe karşı uyarılıyorsak, onun işaret ettiği durum da bir başka konjonktüre tekabül eder ve dolayısıyla belli bir konjonktüre ait olan, lafları ben nasıl teorinin argümanları olarak öne süremezsem, A.Ural da süremez. Hatanın birincisi burada. Onun için ben konjonktürü genel mantığıma bir örnek olarak gösteriyorum. Konjonktüre genel bir mantık dayamıyorum. Her konjonktür varolan ilişkilerin doğru değerlendirilmesine bağlı olarak bize değişik uygulamalar verebilir ve bunların genel teori içindeki yerine bakmaksızın çatıştırılmaları bir yığın çelişki bulmaya yol açar. A.Ural bunları biliyor idiyse, benim de bilebileceğimi düşünmek zorundaydı. Tarih üze-

rine aykırı şeyler yazmış isem bunlara dayanarak gözümü açmak için konjonktürler arasındaki çatışmaları önüme sürebilirdi.

Ama A.Ural'ın "politika" meselesi üzerine söyledikleri böyle sorunlara yaklaşımımız arasında belirgin bir farklılık olduğunu ortaya koyuyor. Değişik konjonktürlerde alınacak tutumlar, politikalar, sahip olduğumuz sistemin gereklerine göre oluşur. Eğer sistemimizin içerisine sığmadığını düşündüğümüz bir işi yapıyorsak, karşımıza üç şey çıkar (sistemin kendisinin ne olduğunu bilmemek ayrı bir şey tabi): ya sistemimiz yanlıştır, ya geliştirilmek ihtiyacıyla yüzyüzedir, ya da biz sapma halindeyizdir. Ben bir geleneğin temelininatılmışolduğundan söz ettim. Konjonktürel bir durum genel tutum haline getirilmiştir dedim. Bir gelecekten söz ettim. Lenin'in Miasnikof'a verdiği yanıtta (Ahmet Ural'ın beni, Lenin'le çeliştirdiği yazı) söyledikleri bana hiç yabancı şeyler değil. Burjuvaziye örgütlenme hakkını tanımamak, basın özgürlüğü tanımamak, burjuva cephesiyle açıkça saf tutmuş olanlarla silahlı çatışma içerisindeyken, onlara bu hakları yasaklamak (Menşeviklere ve sosyal devrimcilere) bence bir çelişkiyi yansıtmıyor. Miasnikof'un talebi de "monarşistlerden anarşistlere kadar basın özgürlüğü" idi. Ekim devriminden söz ederken benim böyle bir anlatımım olduğu hiç bir şeyle kanıtlanamaz. Orada çok net ifadeler var:

"Sovyetler kendilerini meşru iktidar odağı olarak ilanetmiş ve hayatı yönlendirmeye başlamıştı. Kurucu meclis seçimleri de onun izniyle yapılmıştı. Meşruiyeti hiç bir yasallığa dayanmıyordu. Onu da üreten ihtilal koşullarıydı. Bolşevikler Meclisin önüne Sovyetlerin almış olduğu kararları içeren ve'KurucuMeclisin kararlaştırdığı: Rusya'nın işçi, asker ve köylü temsilcileri Sovyet Cumhuriyetleri olduğu resmen ilan edilir. Bütün iktidar merkezi ve yerel olarak bu Sovyetlere verilmiştir.' diye başlayan bir karar tasarısı sundular ve çoğunluk bunu reddetti. Bu açıkça iktidar odağı olma konusunda açık bir çatışmaydı ve birinden biri sahneyi terketmek zorundaydı. Sovyetler Kurucu Meclisi feshettiler. Meclisin buna karşı çıkacak hiçbir gücü yoktu. Yapabilecekleri tek iş beyaz isyancılara katılmaktı. Zira artık, Sovyetler'le, isyancılar arasında doldurulabilecek hiç bir boşluk yoktu.

"Bu ayrışmadan sonra, Sovyet iktidarını tanıyan sadece, sol sosyal Devrimciler kaldılar. Ancak 1918 Temmuz'unda Sol Sosyal Devrimcilerin düzenledikleri ayaklanma bastırılınca siyasal sahnede tek parti kaldı." (Yeni Öncü s.2, s.30, T.Yılmaz, Sosyalizm Tek Partililikle Nitelenemez, yazısından)

Burada anlattığımız hikayenin Sovyetler'de yer alan partilerin karşı devrimle birleştikçe yasaklandığını, yasaklanabileceğini, bildiğimizi, kabul ettiğimizi, bunun temelinin de "Sovyet erkinin tanınıp tanınmaması olduğu"nu anlayamamak için kasıttan başka ne olabilir. Yoksa bizim devrim karşı devrim çatışmasında tarafsız bir konuma mı sahip olduğumuz düşünülüyor? Karşı devrimle birleşenleri yasaklamış olmak için baştan veri olan durum, devrimin zaten bunun için yapılıyor olmasıdır. Bir bedahati tartışmak zorunda kalmak kadar tatsız bir durum yok. Elbette ki, daha sonraki yıllarda da karşı devrimle birleşmiş olanlara yasak devam edecekti. Burada konjonktürlerdeki mantığın çatıştığını söyleyebilmek olanaklı değil. Ama Rus devrimi konusunda tavşanın suyunun suyu bilgilerle idare edecek olursak bolşevikler baştan güçsüz olduklarından dolayı, önce sosyalist devrimcileri, sovyetler içerisinde kabul ettiler, sonra güçlenince de tafsiye ettiler gibi, son derece cince bir "politik tutum" keşfetmiş oluruz. İşin hikayesi bu değil, tersine:

"Merkez Komite, tüm Rusya II. Sovyet Kongresi'nde, Bolşevik fraksiyonu tarafından verilen, Sovyet'in cephedeki askerler, kırsal alanlardaki köylülerle tamamlanmasına hazır olduğunu ifade eden bir önergenin kabul edilmiş olduğunu, Bolşevik hükümetin köylülerle koalisyona karşı olduğu iddialarının kesinlikle gerçek dışı olduğunu hatırlatır. Tersine Merkez Komite, sosyal devrimcilerin seçim talebinin kelimesi kelimesine bir tekrarı olan hükümetimizin toprak yasasının, Bolşeviklerin Rusya halkının ezici çoğunluğuyla koalisyona gerçekleştirmeye tam ve dürüstçe (Politikçe değil, T.Y.) hazır olduklarını pratikte kanıtlamış olduğunu ilan eder." (T.Y. aynı yerde)

Bunları daha önce anlattık ama görmemezlikten gelmek daha iyi oluyor. Lenin'in düşüncesini anlayabilmek için alıntıcılık yetmez. Olayı, bana öğütlenmeye kalkışıldığı gibi, bütün tarihselliği içerisinde görebilmek gerekir. Yoksa kendi kendisiyle çok çatışırlır Lenin. Tabi daha kötü olan da Lenin'i peygamber düzeyine yükseltip, kendi düşüncelerimizi okuma biçimimize bağlı olarak ona yüklemek olur. Eğer Lenin'i eleştirici bir gözle değil de, ya bir çatışmaya rastlarsak diye bakan mümin gözüyle okursak, Marksizm-Leninizmden hiç bir şey anlama şansımız olmaz. "Katkı yapmak" lafının hangi yüklemi taşıdığını A.Ural kadar ben de iyi biliyorum. A.Ural böyle ilkel önyargılardan destek alıp beni bu yargıların sahipleri nazarında "katkıcı" durumuna düşürürse, proletarya sosyalizminin bundan ne kadar kârı olacaktır acaba? Kendisinin iki "demokrasi" lafı ettiğinde nasıl "liberal" durumuna düştüğü günleri çabuk unuttu. Kendisini böyle önyargılarla kuşatmaya devam etsin bakalım, " çokseslilik" adına nerelere çıkacak?

Bir sistem kurmanın, kurulmuş bir sistemin eksikliğini bularak ona katkı yapmanın ne kadar zor bir iş olduğunu yirmi senelik sosyalist mücadele tecrübesi içerisinde biz de gördük, öğrendik elbet. Bunun için de haddimizi bilerek, bir katkı yapmadığımızı, bir yanlışı gören olarak, o düşünce sisteminin bana sağladığı malzemeye dayanarak bunun düzeltilmesi gerektiği, başlangıçta savunulan ilkelere dönülmesi gerektiğini savunduk. Hani nerede halkın silahlı örgütlenmesi? Hani nerede bir üst görevlinin uzman bir işçiden fazla maaş almayacağı yapı? Hani nerede istenildiği zaman seçilenlerin geri çağrılmasını sağlayacak mekanizmalar? Hani nerede eleştirinin ve özeleştirinin günlük tayinimiz olduğu önermeleri? Tek başına birdenbire, Kruşçev mi yaptı? Yoksa nereden geldiği belli olmayan düşünceleriyle Stalin mi? Elbirliğiyle beni kısır tartışma alanlarına sürüklemeye çalışarak, kolayca bir anti-Stalinist, anti-Leninist konum-

larına sürüklemeye çalışarak, "iyidir, cesurcadır" filan dediğiniz tartışmada en kolay yoldan silahsızlandırmaya çalışıyorsunuz. Üstelik, bilimsellik lafı ettikçe, alaya uğradığım, bir mekanda ve zamanda, 'bilimsel eksikliklerim' üzerinde duruyor görünerek suda yürürken.

Ben kendimi antilikle tanımlamayı hiç bir zaman öğrenmedim. Başkalarının hatalarının üzerine basarak haklı çıkmaya çalışanlar, tarihten paylarını almaya çalışanlar var. Onlarla çarpışmaya devam edeceğiz. Ama onlara pay kaptırmama sevdasıyla kendilerini bir başka antilikle tanımlayanlarla mantık itibariyle çatışmak durumunda olacağız. Tarihe perspektifsiz bakılmaz. Ve insan tarihe hangi perspektifle bakarsa onu yeniden öylece kurar. Neyin hata, neyin doğru olduğuna karar vermek için sonucu beklemek gerekmez. Ama sonuç ortaya çıktığında da hâlâ çıkmamış olduğu ya da, görüldüğü gibi olmadığı iddia edilebilir. Bu hangi perspektife bağlı olduğumuza bağlı. Herkes için eşit derecede geçerli kriterlerimiz yok. Tarihte yapılanların doğru mu, yanlış mı olduğu konusunda yargıya varabilmek için önce perspektifin belirlenmiş olması gerekir. Hangi ilkeleri neden dolayı temel aldığımızı berraklığa kavuşturmadan ortaya koyacağınız yargılar, kimse için pek bir kıymet taşımaz. Edindiğim yargılara ise tarihin malzemesini gözden geçirmeden ulaşmış olduğumu sanmak, fazla saf-dillik olur. Daha yazdıklarım bile, "yok yazmadın" (sovyet sorunu) diye inkara uğrarken, ben bütün bir tarihi değerlendirme fırsatını nereden bulayım. Önce perspektiflerimizi berraklaştıralım ki, olgular konusundaki değerlendirmelerde hangi kriterlerle akıl yürütmekte olduğumuzu berrak anlayabilelim. Ama dert hiçbir şey anlaşılmasına fırsat vermeden tartışmayı en kısa yoldan sonuca ulaştırmak oldu mu, yazılanlar gözardı edildi mi, ortada demokrasi adına demokrasinin istismarından başka birşey kalmaz. Tarihin malzemesini kullanmaya kalkıştığım yerde, hemen konjonktür bahaneleri neden ortaya döküldü acaba?

Evet, Rus devrimi, daha başlangıçta doğası gereği, burjuvaziyi yasakladı. Burjuvaziyle birleşenleri de yasaklayacaktı elbette. Ama kimseyi burjuvaziyle birleşmeye zorlamayan, tersine yanına çekmeye çalışan bir perspektife sahip oldukları için böyle yapıyorlardı. Bunu onlar böyle yaptığı için ben de kabul ettiğimi söylemiyorum. Tersine, emekçileri kendi aralarında, hangi biçimler içerisinde olursa olsun birleştirmek ve burjuvaziyi tecrit etmek sosyalist devrimin gereğidir de onun için savunuyorum. Demokratik devrimi de bunun için savunuyorum. Köylülerle ittifak yapıp siyasal iktidarı onlarla birlikte ele geçirmek; bu da mı konjonktürel? Yoksul köylülerle **ittifak** yapıp, iktidarı ele geçirmek (sosyalist devrim) bu da mı konjonktürel? İşçi sınıfının kendi içerisinde ayrı partilere ayrılmış ve ayrılmakta olduğunu görerek, işçi birleşik cephesini savunmak, ve bu yoldan sosyalist devrimi gerçekleştirmek. Bu da mı konjonktürel? Yoksa sosyalist "teori" dediğimiz işin bir parçası mı? İttifak yapalım dediklerimizi biz, elimize geçen ilk fırsatta sizi "boğazlayacağız" diyerek mi yanımıza çekmeye çalışacağız, yoksa **"tam ve dürüstçe"** ittifak yaptıklarımızla tarihsel beraberliğimiz devam ettikçe beraber yürüyeceğimizi mi söylüyoruz. Onlar karşı devrim saflarına katılmaya niyetli değilken, biz alacağımız kararlarla mı onları karşı devrimci yapacağız? Böyle enayi müttefikleri nereden bulacağız? Sizin anlattıklarınızı gören müttefikler hazırlıklarını da ona göre yapmayacaklar mı? Yoksa devrimin, sınıf dengelerine bağlı değil de, salt determinist bir olgu olduğuna mı inanıyoruz? Eğer biz köylülerin toprak talebini kabul etmediğimizi ilan edersek -köylüler neden bizimle ittifak yapsınlar? Tarihen zorunlu ittifaklar da doğar. Bu durumda düşmanlar hemen çatışmaya başlamazlar mı? Böyle durumlarda bizim için ittifak "politik" (!) bir tutum mu? Bugün örgütler arasındaki savaşın temelinde hangi ilke yatıyor sanıyoruz? Yarın birbirini yok edeceğine kesin inanan insanların bugünden başlattıkları bir savaştır bu, başka birşey değil. Elbette ki, şiarımız "Hepiniz sonunda doğruya katılacaksınız" olursa ve tek partiden başkasına da izin veremeyeceğimizi de ekledik mi, bu katılmanın nasıl olacağını kestirmek kimse için güç olmaz. O zaman kurulan cepheler baştan düşmanlar arasında gerçekleşmiş cepheler olmaz mı? İnsan düşmanına ikna olur mu? Rus devrimi böyle gerçekleşmedi. Rus devrimi, Sovyetleri iktidar organları olarak benimseyen her partiye açık olarak gerçekleşti ve Bolşevikler fırsatı ganimet bilmediklerini de ısrarlı tutumlarıyla gösterdiler. Mantığımı anlatmıştım, anlatıyorum, tarihsel malzemeyi de, ampirizme meraklı olanlara ders olsun diye aktarıyorum.

Rus devrimi, Sovyetler tarafından ilan edildi ve o sovyetler içerisinde yer alan partilerin hepsini meşru olarak tanıdı. Çekip gidenlere yeniden gelin dendi. Neden? Çok cılız kaldıkları için mi? Hayır, ondan değil. Kurucu Meclisi kapatmaları bunun açık örneğidir. Kurucu Meclis'te kendilerine karşı bir çoğunluk oturuyordu. Güçsüzlüklerinden çekinip, davranacak olsalardı, orada da ittifak arama yoluna gidebilirlerdi. Menşevikler, kaledinle işbirliği yapıyorlardı, Kerenski karşı isyan örgütlemeye çalışıyordu. Onları dışlamakta tereddüt etmediler. Ama karşı devrimle işbirliğini kesip sovyetlerdeki yerinizi alın dediler. Menşeviklerin gazete çıkarmasına izin verdiler. Sosyal devrimciler, isyan ettiler, Lenin'i vurdular, birkaç şehri ele geçirdiler, birçok bolşeviği öldürdüler. Ne yapacaklardı Bolşevikler böyle bir durumda? Tabii ki, silahlı eleştiriye karşı, silahlı yanıt. Ve bu arada beyaz isyanı gittikçe genişlemekteydi. Menşevikler de gazete çıkarmaya devam ediyorlardı. Sol sosyal devrimcilerin isyanından dört ay sonra, Kasım'da, Sovyetler Menşeviklere de bolşeviklere de sovyet iktidarını tanımak koşuluyla af çıkarıp, örgütlenme özgürlüklerini tanıdıklarını yeniden ilan ettiler ve yeniden örgütlenmeye başladılar. Ama karşı devrimci isyanlar durmadı. Rusya en kanlı günlerini yaşamaya devam ederken, hep içeriden vuruldu. Legalite kazananlar yeniden yasa dışına sürüklendiler. Yani Bolşevikler kimseyi zorla karşı devrime itmediler, herkes kendi konumunu kendisi belirledi. Bu belirlenen konumları, Bolşevikler ellerinden geldiğince değiştirmeye uğraştılar. Bunları hep zayıflıklarından mı yaptılar. Hep "konjonktür" mü? O zaman isyandan sonra da af çıkarıp (üstelik bastırılmaların üzerinden iki

ay geçmeden) legalitelerini neden tanıdılar? Madem ki, bastırılmışlardı, üzerine yatamazlar mıydı? Yeniden canlanmalarına fırsat vermek niye? Biz bu kafamızla olsak, böyle bir fırsattan sonra yedi göbek sülalelerini temizlerdik, bırak af çıkarmayı. Bilindiği gibi Bolşevikler, devrimi ihbar etti diye, Kamenev'le, Zinovyev'i de temizlemediler. Yıllarca çatıştıkları Troçki'yi merkez komitelerine aldılar. Menşevik Martov'u partilerine davet ettiler. Onların yaklaşımlarında demek ki, bizden epeyce farklı yönler varmış! Evet, karşı devrimle işbirliğinde kararlı olanlara karşı kararlı bir tutum almak zorunluluğuna düşürüldüklerinde bir daha geri gelmemelerini sağlamak üzere yasak da koydular. Bununla kalmadılar, bu arada Çeka ve Kızıl Ordu'yu da kurdular. Çünkü iç savaşı atlatabilmek, emperyalist kuşatmayı kırabilmek başka türlü olanaklı olmaktan çıkmıştı. İşte asıl teoriye taşığmaması gereken konjonktürel olgular bunlardır. Kızıl Ordu'nun kurucusu Troçki'dir diye övünen Troçkistler, bir keşiften mi, katkıdan mı bahsediyorlar acaba? Yoksa burjuvaziden bir şeyin ödünç alınması mı söz konusudur. Kızıl Ordu'nun kuruluşu hiç de sanıldığı kadar kolay kabullenilir bir şey olmamıştı, zira düzenli orduların yerini artık sosyalizmde halkın silahlı örgütlenmesi alacaktı. Böyle bir yapının kendilerine uymayacağını onlar benden daha iyi biliyorlardı. Savaşın gereğine uymak için kurdular. Bunu teoriye transfer etmek sapmadır. Kurumlaşmasını savunmak sapmadır. Çünkü bir biçimde teorik savunma işin içerisine girer o zaman. Ama teoriye sokulmayan bir şey olduğu müddetçe kendisine karşı mücadele edilecek ve uygunsuzluğu ölçüsünde tasfiyeye uğrayacaktır. Bunun gibi, teoride yeri olmayıp yapılmış olan çok şey vardır. Problem bunların tasfiye edilmek üzere kurulup kurulmamasındadır. Tasfiye edilmelerini ancak sapma olarak tespit edilmiş olmaları sağlar. Ordu sosyalizmin kendine ait bir kurum olarak benimsemeyeceği bir şeydir, zira toplumun üzerinde bir baskı aracının oluşması demektir. Bunun için de sosyalist teori, benimsediği devlet yapılanmasında, toplum üzerine yükselebilecek kurumları kaldırır yerlerine, aynı türden bir şey gerekliyse toplumun içerisinde yer alan kurumları geçirir. Devlet de onun için sovyetik biçimde, işçi sınıfının sürekli politikaya katılımını sağlayacak biçimde, eski bürokratik aygıttan farklı olarak yeni bir biçim alır. (Bak. Ekin Taciser, Devlet) Ordu da baskı aygıtının gerekliliği çerçevesinde halkın silahlı örgütlenmesine dönüşürülür.

Elbette, şimdi de pek çok kimsenin aklına yatmayan, ordunun dağıtılmasından söz ediyoruz. Bu da reformistliğimizin bir kanıtı olarak bize karşı kullanılabilir. Pragmatik sorular karşımıza dikilecek. Emperyalist saldırıya karşı nasıl duracağız? Askerlik bir bilimdir, bunun gereğini nasıl yerine getireceğiz? İç savaşta Rusların başına gelen bizim de başımıza gelirse ne yapacağız diye? Yaşanmış tarihi ve sonuçlarını bilerek benzer şeyleri yaparız. Ama sonuçlarından nasıl kurtulacağımızı da düşünmüş olarak. Bunlarda da beni Lenin'le çatıştırmak isteyecekler olacaktır. Ama bunu yapmadan önce Lenin'in ölmeden önce, Rusya'daki durumdan, bürokrasiden, parti içerisindeki ilişkilerinden, Troçki'den, Stalin'den şikayetlerde bulunduğu o, dönemin tarihini okuyarak yapmayı tavsiye ederim. Bunlarla anlatmak istediğim geçici olarak atılan adımların geçiciliğini bilerek kurgulanmaları ve kurumsal bir konuma ulaşmalarının önüne geçilmesidir. Yoksa sovyet temelinde örgütlenmiş olmak sorunu güvence altına almıyor. Rusya'da örgütlenme bu temeldeydi. Sovyetler hiçbir zaman feshedilmedi. Gizli Polis de hep var olmaya devam etti. Tek partililik hep kurum olarak devam etti. Bunların Lenin'in açıkça belirttiği bürokratikleşmeye sebep olmalarını engelleyecek tedbirleri geliştirmek kısa zamanda vazgeçilmesini sağlamak gerekirdi. Lenin'in bunları gördüğünün kanıtları ortada. Sol Sosyal Devrimciler isyanlarıyla sadece sosyalist demokrasiyi baltalamadılar, aynı zamanda dünya devriminin önderi Lenin'in erken ölümünü de sağladılar. Lenin yaşasaydı bunlara müdahale eder miydi, boş bir tartışma. Ama parti çoğunluğuna rağmen iki kez kararlılıkla ettiği kesin. Biri şubat devriminde, parti hâlâ demokratik devrimden bahsedip, burjuva hükümet karşısında kararlı bir tutum geliştiremezken, neredeyse tek başına kalıp sosyalist devrim şiarini atmakla. Eğer bu müdahale olmamış olsaydı Ekim Devrimi'nin olabileceğini sanmıyorum. İkincisi de Brest Litovsk anlaşmasında. Burada da azınlıkta kaldı ve Merkez Komite'den istifaya kadar gitti ve Ekim Devrimi'nin ayakta kalmasını sağladı. Bunlar Atatürk bizi kurtardı türünden açıklamalar değil. Bu yığınlara ait inisiyatifin yerine kişinin geçirilmesi değil. Ama inisiyatiflerin ne doğrultuda kullanılması gerektiği konusunda öncünün rolünün belirli tarihsel dönemeçlerde ne kadar önemli olduğunu gösteren olgular.

A.Ural, bir başkalarının bana yaptığı bilimsellik eleştirilerine destek bulduğunu düşünerek sevinçle katılıyor ama kendisi hemen şu lafları ediyor:

"Eleştiri, Çokseslilik vb. ilkelerin vazgeçemeyeceğimiz ilkeler olduğu doğrudur. Ve bu ilkelerin kaynağı da diyalektik ve materyalist felsefemizdir." (Aradığını...) Önce ifadesini düzeltelim. Çünkü biraz aşağıda, bizim diyalektikle Hegelinkini aynılaştırır görünen ifadeler geçiyor (Çünkü Marks'tan önce Hegel'in elinde diyalektiğin nasıl devleti yücelten bir silaha dönüştüğünü de biliyoruz. A.U. Aradığını...) Burada şu kadarını belirteyim. Marks Hegel'in elindeki diyalektiği alıp bize vermemiştir. Tepetaklak duran diyalektiği ayaklarının üstüne oturttu lafı, çoğunlukla; başının üstüne duran bir heykeli ters çevirip ayaklarının üstüne dikti gibi anlaşılıyor. O ters çevirme eylemi sırasında sistemin kendisi de altüst olmaktadır. Bizim diyalektik ve materyalist diye ayırdığımız bir felsefemiz yok sadece **diyalektik materyalist felsefemiz** var. (kalem sürçmeleriyse sorun yok) bir de tarihsel materyalizmimiz var. Felsefemiz artık eski, yalnızca zihin ürünü olan felsefeyi bitirmiş ve yerine bilimi geçirmiştir. (Marks) Şimdi bu lafları böyle anlamları içerisinde alarak benimkilerden nerede farklılaştığını soralım. İçinde, çoğulculuk sözü yok. Çünkü A.Ural bunu dışarıdan transfer edilmiş olarak gördüğü için kullanmıyor. Ama iyi biliyor ki, eleştiri bize ait. Onun olduğu yerde de çok **seslilik** zorunlu olarak gelir. İşte ben de diyorum ki, çokseslilığin olduğu yerde, yasak koy-

madık mı çoğulculuk da kendiliğinden gelir. Çünkü bu maddenini doğasında olan birşey. Eleştiri ne kadar haklı bir şeyse, bu zeminde farklı görüşlerin oluşması ne kadar zorunluysa, bu farklı görüşlerin saflaşmaları, örgüt hattına karşı çıkmaları ve örgütsel kurallara uyamayacak noktaya varmaları da o kadar doğal olarak düşünülebilir. Bu duvara çarpınca insan kendini örgüt dışında bulur. Ve diyelim ki bu muhalefet partide değil ama, sovyetlerde çoğunluğu kazandı ve bizim başka parti kurmayı yasaklayan kararımızı kaldırdı. (Olmaz mı? Örneğin Polonya'da fabrika meclislerinde gerçekten işçilerin belirledikleri seçimler yapılmış olsa, acaba kim kazanırdı? Hiç olmazsa, Solidarnoşçuların kazanabilme olanağı söz konusuydu. Bu durumda, fabrika temsilcilerinden oluşan bir karar organı partinin tekelini kaldırmaz mıydı?) 1918'de Brest Litovsk anlaşması konusundaki tartışmalar sürerken, Troçki tutumunu değiştirmemiş olsa ve Lenin partiden de ayrılacak konuma gelip ayrı bir parti oluşturmaya kalkışsaydı (Zira Lenin savaşı herhangi bir şekilde devam ettirecek politikaları Rus devriminin sonu olarak görüyor ve bu sona ilerlemek isteyenlerle birlikte olmayacağını ilan ediyordu. Hiç kuşkusuz böyle bir çatışma Lenin'in kuracağı bir başka partiye yol açabilirdi.) O zaman Lenin koca bir hain mi olacaktı?

Bunların hepsi konjonktürel durumlar ve bunları biz de kabul edebiliriz denebilir. Ama bu konjonktürde karşımızda olanların çoğunluğu kazanması demek, biz, bizim varlığımıza derhal son vermeleri anlamına gelir. Zira biz diyoruz ki, çoğunluğu yeniden alır almaz sizi yasaklayacağız. Onlar da rahatlıkla çoğulculuğu yasaklamayı isteyen partilerin kapatılmasını yasa haline getirirler. Ben de öyle olmasını istiyorum zaten. Demek ki, A.Ural çoğulculuğu konjonktürel bir durum olarak da görmüyor. Asla göz açtırılmaması gereken bir düşünce benimki.

Böyle akıl yürütmeler daha çok yapılabilir. Ama bu bütünsel bakış sağlamıyor. Kısmi olan sorunlarda kafa açmaya yarıyor. Sorunun esası eleştiri denilen olayda başlar. Eleştiri hakkının olması örgütten atılma ve dolayısıyla hain olma (suçlu olma) korkusunun ortadan kalkmasıyla mümkündür. Hain olma, suçlu olma korkusu altında yaşayan kişinin eleştiri yapmak nesine? Unutmamak gerekiyor ki, şöyle ya da böyle bir işçi iktidarı var ve onun hain ilan ettiği kişi olma korkusu, burjuvaziden korkup korkmamaya benzemez.

A.Ural'ın "doğrunun bilimsel olarak tek olamayabileceği ama hayata uygun olanın tek olacağı" tezi gerçekten bilimin tam rafa kaldırılması. Buna verdiği örnek de. Şöyle anlatıyor:

"Bu sırada ülkede iki politi platform mevcuttu: Kurucu Meclis ve Sovyetler... Lenin meclislerde birleşmeyi öneriyordu, meclislerse Bolşevik partinin programını benimsemişlerdi. (Ki, bu programın tarım bölümü aynı zamanda SR'lerin programı idi) SR'ler ve menşeviklerse tüm iktidarın sovyetlere aktarılmasının erken olacağını düşünüyor ve kurucu mecliste, yani bir diğer politik platformda eylemlerini temellendiriyorlardı. Bu aşamada doğru yine bilimsel olarak tek değildi. Ama **HAYATA UYGUN olan tekti: Tüm iktidarın sovyetlere aktarılması ve bolşevik programının uygulanması...** Tekin Yılmaz'a bakılırsa Lenin bu noktada 'tek doğru ben olmayabilirim, bir de onların önerisini denesek' mi diyecekti. Onlar her zaman olduğu gibi Bolşevik partisinin kollektif kararı ve öngörüsünü denemeye karar verdiler." (A.U. Aradığını Bilmeyen...) Anlattığı hikaye benziyor ama doğru değil. Bilimsel olarak iki doğru yoktu. Çoktan kurulmuş olan sovyet iktidarı bolşevikler ve sol sosyal devrimcilerin çoğunluğuyla ayaktaydı, Başka bir iktidar merkezi yoktu. Doğru da hayata uygun olan da tekti yani. Sonra Sovyet iktidarı kurucu meclisin toplanmasına olanak tanıdı. Bu meclisin hiçbir meşru temeli yoktu. Menşevikler ve sağ sosyal devrimciler, bolşeviklerle "kapitalizme karşı olma temelinde birleşmiyor" tersine, çoğunluğu elde tuttukları bütün zamanlarda bunu kapitalistlerin desteği için kullanıyorlardı. Oradaki çoğunluğu kaybettikten sonra, Sovyetler kendilerini iktidar olarak ilan ettiler. Menşeviklerin ve sağ sosyal devrimcilerin desteklediği Kerenski hemen isyan hareketine girişti. İşte bu durumda, kurucu meclis toplandı ve kendisinden bilimsel olarak da hayata uygunluk olarak da tek doğru olarak ortada dikilen sovyet iktidarını tanımaları söylendi. Burada burjuva iktidarıyla işçi iktidarının çatışmasından başka birşey yoktur. Ne menşevikler, ne de sağ sosyal devrimciler, iktidarın burjuvaya ait olması gerektiği konusunda bir değişikliğe uğramamışlardı. Onun için de Lenin, "benimki doğru olmayabilir, hele bir de şunlarınkini denesek mi acaba?" diyecek bir durumda olamazdı. Hiçbir dönemde o, iktidarın burjuvaya da ait olabileceğini onun da bilimsel bir doğru olduğunu savunmamıştır. Böyle bir hikayeyi, nasıl olur da, bilimsel olarak doğrunun tek olması olarak görür. Bu neyin bilimi acaba? Burjuva ya da proleter iktidarlarından birini seçmek durumunda kalmış olmakla bilimsel olarak iki doğrunun ortaya çıkmasının ne alakası var, ben anlamıyorum. Buna karşılık bunlardan hayata uygun olanının Sovyet iktidarı olduğu tespiti bir başka alakasızlık olarak ortada duruyor. Şubat Devrimi'nin hemen ardından, Lenin Nisan Tezlerinde, "bütün iktidar sovyetlere" diye bağırıyor. Bu hayata da uygundu, proletaryanın kendi bilimine de. Gerçi birileri Sovyet devriminin bir talihsizlik olduğunu da söylüyorlar ya. Bunlar bilim, hayata uygunluk konularında talihsiz ve karmakarışık edilerek seçilmiş örnekler. Hayata uygunluk açısından bir örnek vermek istiyorduysa, toprak programı konusunda, nasıl Sosyal Devrimcilerin programını almış olduklarını verebilirdi. Ve bunun da bilimle çatışan bir aynı olmazdı. Ama kurucu meclisi bilimin gösterdiği iki doğrudan biri olarak göstermek ve işi "biz kendi önerimizin doğruluğunu düşünüyoruz onun için kararlılıkla uygulamaya devam edeceğiz" banalitesine sürüklemek, Lenin'in Nisan'dan beri anlattığını hiç anlamamaktır. Ama bunu o zaman Bolşeviklerin çoğu da anlamamışlardı. Evet ortada iki doğru vardı. Biri proletaryaya göre doğru olan, diğeri de burjuvaziye göre doğru olan. Sorun kime göre doğru sorununa geldi mi, orada bilim işi değişir.

Böyle konulara gelindi mi, fizik kimya gibi ortak bilimler ortadan kalkar. Bunlar artık sınıf bakış açılarını

taşıyan toplumsal bilimler alanına girer ve bu buralardaki varsayımlar birbirinden çok farklıdır ve her türlü kurgu da çok farklılaşır. İki türlü fizik yoktur ama iki türlü sosyoloji, tarih vb. vardır. Böyle olduğu için hayata uygunluk açısından bakıldığında da burjuvazi için sovyetlerin hayata uygunluğu gibi birşey de yoktu. A.Ural benimle tartışırken, "proletaryanın çıkarları" perspektifinden soruna yaklaştığı iddiasındaydı. Buradaki anlatımında da, bilim sorununu ele alırken taraf-sız bir kürsüye çıktı. Ben mi dedim ona, bizim burjuvaziyle doğru yanlış, bilimsel gayrı bilimsel ayırımlarımız aynıdır diye? Nasıl oluyor da "Bu aşamada bilimsel olarak tek olmayan bir ortak doğruya" burjuvaziyle birlikte sahip olabiliyoruz?

Verdiği örnek burjuvaziyle bizim aramızdaki ilişkiye değin olmasaydı belki gerçeği ifade edebilirdi. Bilimsel olarak doğru olanlar arasında taleplere ve önceliklere bağlı olarak tercihlerin yapıldığı durumlar olabilir. Bu bambaşka bir konu olurdu. "Bu yıl tereyağ mı daha çok yemek istiyoruz, yoksa et mi?" sorusu karşısında tercihler yapar, bunlar üzerine de davranışlarımızı yine o alana ilişkin bilime uygun olarak düzenleyebiliriz. Bu inekleri kesip kesmememizin amaçlarımıza ne kadar bağlı olduğu vb. türünden sorunları ilgilendirir. Ama bu tercihlerimizi yaparken bile bize bütünün resmini verecek olan bilimin verilerinden yararlanmak "doğru" tutum olur. Çok araba istersek çevremize şu kadar zarar vereceğimizi bize ya pratik gösterir ya da önceden bilimden yararlanarak bunu öğrenir ve tercihlerimizi yönlendiririz. Bunlar ayrı.

Hayata uygunluk için de kriterlere sahip olmak zorunluluktur. Yoksa dar deneyciliğin içerisine düşmek durumunda kalırız. Köylüler dindardır diye, hayata en uygun olanın sosyalist imam olduğuna karar vermemek için bilimin bize verdiği verilere dayanmak zorundayız. Böyle olmadı mı serbest alana çıkarız ve işte o zaman yandı gülün keten helva. Önce hayat uygundur diyerek, sovyetlerin yetkililerinin hemen hepsini bakanlar kuruluna aktarırız. Ardından hayata uygundur diyerek, siyasi polisi en güçlü duruma getirir, orduyu sürekli bir kurum haline dönüştürürüz. Biraz sonra da, fabrikaların başına üretim rasyonelleşsin diye yetkili, pek değişmez müdürleri yerleştiririz. Daha sonra ABD'lilerin menjerlik sistemini iyi geliştirdiklerini görüp, adamlarımızı ABD'ye gönderir, eğitir, fabrikalara yerleştiririz. Bu arada, Sovyetler yerinde durur, seçimler yapılır, beş yılda bir de düzenlediğimiz seçimlerde halkın onayını alırız. Sonra da halkın devletini ilan edip, proletarya diktatörlüğü belasından da kurtuluruz. Bunların hepsi hayata uygundur. Hayata uygun olmayan hiçbir yanı yoktur. Ama bizim amaçlarımıza uymayan yanları çok fazladır. Bürokrasiyi yok edeceğiz deriz, alasını yaratmış oluruz. Her türlü baskı aracının halkın üzerinde yer almasını ortadan kaldıracağız deriz, bizim ordu ve siyasi polisimiz dünyada nam salar. Yöneten yönetilen ilişkisine son vereceğiz deriz, üreten ve yöneten ayrımı en pekişik ibçimi içerisinde devam eder. Bu süreç böyledir. Hayır, amaçlarımıza uygunluk önce gelir.Eğer amaçlarımız kaderi belli olmayan hipotezlerden ibaret değilse onlar için yenilmek bile kabul edilir. A.Ural benim meclislere(sovyetlere) vurgu yapmakta ciddi bir eksiklik gösterdiğimi ve demokrasiyi meclislerde değil, partilerin çokluğunda aramakta olduğumu anlatarak, "Ki, bu yöne vurgu Gorbaçov tarafından da yapılmamakta, Sovyet demokrasisinin en önemli gediğinin meclislerin içlerinin boşaltılması ve işlemez hale gelmesi olduğu açıkça ilan edilmemektedir." demektedir. Gorbaçov'un ne yaptığını ayrı tartışmak gerek. Orda daha çok iş var. Ama bu vurgu sorununu anlamak zor. Ortada bir vurgu sorunu yok. Benim hastalığın partiden başlamış olduğu konusunda açık düşüncelerim var. "İktidar Sovyetlere devredilmelidir" desem, bin defa tekrarlasam hiçbir şey değişmez. Şunları söylemiş olmak bu kurumların konumunu tanımış olmaktır.

"Sosyalist demokrasi elbette ki, burjuva demokrasisinden sınıf muhtevası itibariyle ayrılır ve gene sınıf muhtevası dolayısiyle burjuva demokrasisinin adından bahsedip, kendisini bir hayale çevirmiş olduğu hakları gerçeğe dönüştürür. (Vurgu için altı önceden çiziliydi.) Parlamento yerine Sovyetleri geçirmekle yığınları zaman zaman değil, sürekli olarak politik alanın içine çeker." (T.Y. Sosyalizm örgütlenmesi özgürlüğüne karşı değildir. Y.Öncü) Başka alıntı yapmayacağım. Bir meclisin varolması değildir sorun olan, bu meclisin hangi hakları kullanabileceğidir. Avrupa'da, işçi mücadelesinin bir sonucu olarak, fabrikalarda fabrika meclisleri var ama hiçbir şey ifade etmezler. Önemli olan hangi hakların kullanılabileceğidir. Sovyetler Birliği'nde de meclisler var. Ama fabrikaların yönetimi bu alandaki bakanlığa bağlı (şimdi Gorbaçov yeni bir tüzük hazıradı, ama o da sakatlıklarla dolu) Sovyet ne işe yarayacak? Birşeylere yarar herhalde ama siyasal odağı oluşturamaz. Bu duruma gelmenin temel nedeni, A.Ural'ın dediği gibi, Sovyetler'in içinin boşalmasıdır. Yerinde duran şeyin içi nasıl boşaltılabiliyor? Bu erk nereden çıkıp geliyor. Bunlar sahiden iktidarsa kendi kendine içi boşalmaz. Bunu yapan partidir ve bunu yapabilme olanağını iktidarı yasayla garantilemiş olması ve toplumun üstündeki baskı aygıtlarında bulmaktadır. Sovyet siyasal erki elinde toplayan aygıt. Yığınla doğrudan bağlantısı var. Ama erk buharlaşıyor. Erk şöyle buharlaşır. Yargı erki alınır, bakanlığın denetimindeki mahkemelere verilir. Silahlı güç ordu olarak oluşturulur, polisprofesyonel bir aygıt olarak bakanlığına bağlanır, yasama şükür en üst sovyet temsilcileri meclisinde duruyor. Daimi bürokrasi, yönetim işlerinde yetkili olur. O zaman Sovyet de neyle uğraşır bilinmez. Biraz fazla karikatürize ettiğimin farkındayım ama bunların kaynağının net olarak görülebilmesi için gerekli. Bütün bu süreçte göreceğimiz, sovyetlere seçilebilme şansının sadece örgütlü olanlara kalacağıdır. Aradan ayrık otları çıksa da, sovyet temsilcileri esas olarak partililer oldu mu, doğal olarak partinin almış olduğu kararlar meclislerinde kararı olur. Parti disiplini gereği, sovyetlerde yer alan her üye karşı çıkmış olsa da partinin kararını uygulamak zorundadır. Çünkü alınan kararlara uymayan üye tüzük gereği partiden atılır. Par-

tiden atılan üye ne yapacaktır sırtında hain damgasıyla? Örgütlenmezse parti karşısında meclise seçilebilme pek olanaklı bir iş değildir. Örgütlense iki kat hain olacak. O zaman en iyisi partiden atılmamak. Partiden atılmamak içinse ne yapmak gerekiyor, parti kararlarına uyarlı davranmak. Durumu kurtarmak için yoksa şöyle bir parti kuralı getirebilir miyiz? Sovyetlerde temsilci olan parti üyeleri parti kararlarına katılmıyorlarsa, düşündükleri doğrultuda davranabilirler mi? İşte burada anarşizmin zokasını yemiş oluruz. Kendine ait merkezi disiplini olmayan bir partinin parti olmaktan çıkacağını bilmek için fazla zekaya ihtiyaç yok. İşte bu şekilde tek partinin varlığı koşulların da Sovyetlerdeki mekanizmayla fazla ilgilenmeye gerek kalmıyor. Onun için ben de sorumu partide aradım. Elbette, sadece partide değil, genel bir demokrasi kavrayışında. Çok iyi biliyorum ki, sosyalist demokrasi adına "proletaryanın çıkarına"dır diye, "hayata uygunluk" esprisi içerisinde herşey yasaklanabilir. A.Ural, daha önce de belirttiğim bu mekanizmayla ilgili tek kelime yazmıyor. Onlarda da mı vurgu eksikliği var? Yoksa bu mekanizmanın benim dediğimden başka türlü aşılamayacağını gördüğü için mi? Onun için mi ancak benim mantık silsilemle ilgili tek şey yazmıyor da, beni kendi içimden çıkaracağı çelişkiler ve Lenin'le olacak çelişkilerimle yıkmaya çalışıyor. Bu dinsel bir mantık. Tarihsellik eksik diyor. Kendisi bu tarihsel süreç hakkında niye tek kelime yazmıyor? Sosyalist demokrasinin partiler alanıyla bağlantısı doğrudandır. Meclisler ancak örgütlenme özgürlüğünün varlığı koşullarında erk sahibi olabilirler. Ne zaman ki, "işçiler partiden atılırsak ne yaparız?" korkusu içerisinde olmazlar, partilerini bir o kadar denetleyici, sovyetlerde de bir o kadar gerçekten karar alan insanların özgürlüğüyle davranırlar. Ama meclislerde, parti kararlarına karşı çoğunluk toplamak için propagandaya giriştiler mi, başlarına gelecek olan hain olmak ve siyaset sahnesinden silinmekse, zaten yönetme görevlerine alışmamış olan bir kitle için eskiden alıştığı gibi boyun eğmek daha "hayata uygun" bir yol olarak görülür. Böyle bir parti meclis ilişkisi içerisinde erk, kuşkusuz partiye geçer. Parti, işçilerin çıkarlarını gerçekten sağlamca temsil ettiği sürece ve devrim heyecanı içerisinde bu kayma belki görülmez. Ama zaman işi kurum haline getirdi mi, erk artık partinindir. Gelenekselleşen duruma karış çıkmak bazen akla bile gelmeyebilir. Parti böyle bir durumda aldığı karar sayısını azaltarak meclislere bir miktar yer bırakabilir. Ama bunun durumu idare etmekten öteye ne anlamı var? İstediği konuda karar alabilecek olduktan sonra. Ve gerçekten de partinin hangi kararları alıp, hangi kararları almayacağını yasayla belirlemek de olanaklı değildir. Böyle bir belirleme altında da parti parti olmaktan çıkar. A.Ural asıl bu mekanizma üzerinde durmalı ve beni çürütecek ve sosyalist demokrasiye bir başka işlerlik yolu bulacaksa onu ortaya koymalıdır. Leninizmin dışına düşmek o kadar kolay değil, bu korkuyla "sosyalizm yapmak" da olanaklı değil.

★

Tartışma

bağımsız kadın örgütlenmesi bağlamında N.Sena'yı okurken

Deniz EREN

Kadın sorunu on yılı aşkındır konuşuluyor ülkemizde; konuşulmaktan öte Türk Kadınlar Birliği, Üniversiteli Kadınlar Birliği, Türk-Amerikan Anneler Derneği gibi örgütlenmeleri saymazsak, on yıl önce de ilk kadın dernekleri var oldu bu ülkede. Ne ki, kadın sorunu genel tartışma gündeminin hep en son sıralarında yer aldı. Öyle ki kadın dernek-yayınlarının gündeminde bile, en iyi olasılıkla, diğer gündem maddeleri ile eşit düzeyde yer alabildi. Bu durum, o günlerde hemen hiç kimse için rahatsız edici olmamışken, bugün okuduğumuz kimi kadın eksenli yazılar, konuya ilişkin öz eleştirinin ipuçlarını veriyor. Bu noktaya nasıl gelinebildi? 12 Eylül döneminin bir sonucu mu bu? Yoksa çeşitli feminist akımların sözcüsü durumundaki kadınların seslerini ve çabalarını yükseltmelerinin sonucu mu? Bence ikincisi.

Kadın sorununun özellikle sosyalist çevrelerin tartışma gündeminin çok gerilerinden daha önce çıkabilmesindeki en önemli nedenlerden biri feminizmin bu ülkede de "tehlike" haline gelme potansiyelinin bu çevrelerce ayırdına varılmasıydı. Denilebilir ki, kadınlar, sorunlarına dikkat çekilmesini feministlere "borçlu"durlar. "Borçlu"larda nbir kesim de sosyalist kadınlar elbette. Doğrusu, kadınlık bilincinden yoksun sosyalist kadınlar için söylenebilecek pek bir şey yok belki, ama bu bilinçteki sosyalist kadınlar için acıklı bir durum. Kadınlık bilincindeki sosyalist kadınlar kadın sorununu (kibu kadınlar için sorunun yansıdığı en çarpıcı alan siyasal örgütleri ile olan ilişkileridir) genel tartışma gündemine girebilmesi için feminist akımlardan "medet" ummuşlardır (ya da bu somut olarak böyle gerçekleşmiştir) açıkçası. Kadınlık bilincindeki sosyalist kadınların bu acıklı durumuna yol açan neden(ler) neydi? Çok-

ça yanıt üretilebilir belki ama akla gelen iki neden; bir, kadınlık bilincindeki sosyalist kadınların sayıca pek az olmaları, onları, sorunun dayatmaları açısından güçsüz kılmıştır; ya da iki, kadınlık bilincindeki sosyalist kadınları kadın sorununu tüm boyutlarıyla gündeme getirmekte çekingen davranmışlardır. Çünkü "bıyık altı" (kadınların bıyığı da yok ama!) gülümseyişlerle karşılaşmayacaklarının garantisi yoktur. (Dün, kadın sorununun kendisinin telaffuz edilmesinden çekiniliyordu, bugün de feminizm sözcüğünün telaffuz edilmesinden.) Kısacası, bugün bağımsız kadın örgütlenmesine, bağımsız kadın hareketine önderlik etmeyi düşünen sosyalist akımlar, yazık ki ilk adımları feminist akımların arkasından atabilmişlerdir. Ama yol çok uzun!...

Başlığın açılımına gelindikte kadın ezilmişliğini hem erkek egemen ideoloji, hem de kapitalizm içiçeliğinde gördüğümü ve sosyalizmin kadın kurtuluşunun önkoşulu olduğunu ama güvencesi olmadığını belirtmeyi gerekli buluyorum. Kadın kurtuluşunun tek güvencesi bağımsız kadın örgütlenmesi hareketidir. Kadın kurtuluşunu sağlayacak olan toplum şekillenmesinin sosyalizm olduğunu belirtip, sosyalizme giden yolda kadın örgütlenmesini-mücadelesini gereksiz görüp, kurtuluşu sosyalizme havale eden, "bekleme" tavsiye eden anlayışın artık aşılmış olması çok sevindirici sosyalizmin kadın kurtuluşu için yalnızca bir önkoşul olduğunu ve bu önkoşul zemininde kurtuluşu sağlayacak olanakların yaratılabilmesinin sürekli izleyicisi genişleticisi bir bağımsız kadın örgütlenmesi-mücadelesinin kesin gerekliliğini unutmadan.

Bağımsız kadın örgütlenmesinin çıkış noktasının cins ayrımına karşı olması benimsenilirse böylesi bir yapının her sınıftan, her görüşten, kadın ezilmişliğine karşı olan her kadını barındırabileceği kendiliğinden anlaşılır. Böylesi bir örgütlenme salt eşit haklar uğruna bile mücadele etse, hedefi yalnızca eşitlik bile olsa, kazanılan hakların (hatta tek başına alanlara ilişkin eşitlik talebi bile) erkek egemen ideolojiyi şöyle ya da böyle törpülemediği, kapitalizmi şöyle ya da böyle yerinden kıpırdatmadığı söylenebilir mi? Bağımsız kadın mücadelesi düzen içi görünse bile bu yalnızca görünüşte böyledir, eşitlikçi bir kadın mücadelesi bile sonuç olarak hiyerarşiyi hedefliyor olmasından ötürü, düzen içi sayılamaz. Ne ki bu bağımsız kadın örgütlenmesinin düzenden bağımsız olmasının bir gerekçesi olamaz ama bu örgütlenmenin "düzen içi" olduğu iddiası da, düzene bağımlılığı sonucuna vardırılamaz. Kadın örgütlenmesinin örgütsel olarak bağımsızlığını belirtmenin pek az bir anlamı yoktur, nasıl ki ideolojik ve siyasal bağımlılıktan söz etmenin yoksa. Çünkü bu bir totalojidir. Cins ayrımcılığına karşı her sınıftan kadının bir araya gelmesinden söz ediliyorsa bu kadınların sınıflarına ait ideolojilerle bir araya gelecekleri de zaten anlaşılır. Farklı sınıflardan kadınların kendi sorunlarına bakışı da sorunlarının çözümüne ilişkin farklı görüşlere sahip olacakları da apaçıktır. Sorun önderlikse, işte kadınlar orada. Ve bağımsız kadın örgütlenmesine, mücadelesine önderlik eden her kimse olaya damgasını vuracaktır kuşkusuz, ama bunun adı ideoloji-siyasal bağımlılık değildir. Kim ne biçimde yaparsa yapar ama, sosyalistlerin önderliğini söz gelimi, fraksiyon çalışmasıyla güçlendirmek uygun düşebilir belki. Ama bu nokta bağımsız kadın örgütlenmesini değil, sosyalist örgüt/partiyi ilgilendiren bir nokta olmalıdır.

Bağımsız kadın örgütlenmesinin önderliğiyle ilgi gördüğüm bir başka nokta da örgütlenmenin kendisiyle, önderliğin politikasını birbirine karıştırmamak gereğidir. Kadın örgütlenmesinin amacı, kendi amaçlarını sosyalizmle birleştirmek olamaz; sosyalist önderliğin böylesi bir amacı olabilir bile denemez. Çünkü kadın örgütlenmesi, kendisine sosyalistler (kadın) önderlik ediyor olsalar bile, mücadelesini sosyalist siyasi mücadeleyle birleştirmez, koşut kılar ancak. Bağımsız kadın örgütlenmesinin işleviyle bu örgütlenme içinde yer alabilecek sosyalist kadınların işlevlerini birbirine karıştırmak, örgütlenmeyi bağımsız kadın örgütlenmesinden çıkarıp, kadınlardan bağımsız örgütlenmeye götürür herhalde.

Feministlerin kendilerini tanımlamaları ve adlandırmaları, onların işi olsun ama bilinen gerçek, farklı feminizmlerin var olduğu ise "feminist akım" düzen içi deyip, "karakteristiği bundan dolayı burjuvadır" demek pek kolay olmasa gerek. "Erkek egemenliğine son" demek, kadın sorununu çözemiyor ama tek başına "kapitalizme son" demek de öyle. Bu ikisini birden haykırmanın adı feminizmle sosyalizm arasında "orta bir yer" ise, eh pek fena değil demek yine de olası değil. Sorun biraz daha farklı.

"Kadın ve erkekler olarak kendi aramızda bir mücadele sürecek. Bu kuşkusuz, çünkü erkeklerde, erkek egemen ideoloji varlığından hiçbir şey kaybetmeksizin devam ediyor. **Ama sorun bu mücadeleyi sürdürürken bu düşüncenin asıl sürdürücüsü olan sistemle mücadelede ortaklığı bozmayacak biçimleri bulmakta yatmaktadır.** (abç) *

Bugün adına düşmanlık demesek de, kadınla erkek arasında birincinin altta, ikincinin üstte olduğu bir ayrımlık var. Bu ayrım sosyalistler arasında da, sosyalist erkek ve sosyalist kadınlar arasında da var. Ama bu iki cinsten sosyalistler arasında sistemle mücadelede ortaklık da var. Bu ortaklığın gerisindeki nedir? Sistemle mücadelede **ortaklığı bozmayacak biçimler** değil kesinlikle. Bu ortaklığın gerisinde kadınların özverisi, hatta kadınların boyun eğmişliği söz konusu. Bu özveri ve boyun eğiş neden? Kadınlık bilincindeki sosyalist kadınlar için bu sorunun çeşitli yanıtları olabilir. İlk akla gelenlerse 1) Sistemle mücadelede ortaklığı gerçekleştirme olanağı olmazsa galibin bu sistem olacağı, 2) Siyasal mücadelede yer alma hakkını yitirmemek. İlk neden kadın bilinçli bir sosyalist kadın için tutarlı bir açıklama ola-

* Bağımsız kadın örgütlenmesinde yer alan farklı siyasal görüşteki kadınların kimlikleri iki türlü olabilir. Birinci kimlik, siyasal görüşün kadın politikasını bu örgütlenmede yaşama geçirme çabasında olan kadınlarındır ve bunun ideolojik siyasal bağımlılıkla ilgisi yoktur. İkinci kimlik ise, siyasal görüşün değil, siyasal örgütün kadın çalışması olarak fraksiyon ki bunun ideolojik-siyasal bağımlılığı elbette ki vardır.

maz. Çünkü erkeğin üstte olduğu bu ortaklık ilişkisinde, bu ortaklık gerçekte daha kurulduğu söylendiği anda bozulmuştur zaten. Bu ortaklık kadının özverisiyle var gibi görünür; bu özveri olmasaydı kadın-erkek sosyalistlerin ortaklığının olanağını yok eden, dolayısıyla sistemin galip çıkmasının sorumlusu da erkekler olur. İkinci neden de, bir boyun eğmişlik var kuşkusuz, ama yazık ki sosyalist örgütlenmelerin belirleyici niteliği erkek egemen oluşları ve sosyalist kadınların bunların içinde yer almayı reddetmeleri kendilerine siyaset yasağı koymaları anlamına geliyor. Şimdilik başka seçenek söz konusu değil.

Amacım, onlara saygısızlık etmek niyetinde olmadığımdan, feminist akımları savunmak ya da onlar adına söz söylemek değil. Ne ki, kadın alanında hiçbir şey yapmayıp, "burjuva çerçevede de olsa kadınların çıkarlarına olan bir şeyler yapanları feodal değerlere sarılarak lanetleyenler" için sarı sendikacılık örneğiyle ilişkilendirerek "devrimci gevezelikten daha beter" demek, feminst hareketlerin sarı sendikacılığa benzetilmesini bağışlatabilir mi? Kadın örgütlenmesi başlığı altında söz söylerken feminizm konusunda sendikal örgütlenme benzetmesi söz konusu ediliyorsa, feminizm konusunda "sarı sendika" benzetmesinin bilinçli bir tutum olduğu açığa çıkıyor. Kendini eşitlikçilikle sınırlayan feminizm bile cins hiyerarşisine karşı oluşu nedeniyle saf "düzen içi" belirlemeyi doğru kılamazken, feminizmlerin çeşitliliği gözönünde tutuldukta, bu bana hiç doğru görünmüyor. Kadın hareketinde (örgütlenmesi dememenin nedeni varsayımın doğasına uygun kılabilmek kaygısından —Türkiyeli feministlerin örgütlenmesinin kendisine ilişkin belirgin açılımlarını bilmemekten denilebilir—) feministlerin önder konumda olmaları durumunda bu hareketin niteliği nasıl ifade edilir? Yukarıdaki örnekler gözönüne alındığında "düzen içi", "burjuva", "düzen örgütü" denilecektir. Şunu yüreklice benimsemek durumundayız ki, kadın örgütlenmesinden söz ediliyorsa bu çatı altında, uluslararası tekellerden birinin genel müdürlerinden bir kadını da, şu ya da bu feminist akımdan kadını da, işçi kadını da, fahişeyi de görebilmek durumundayız. Yaşam kadın örgütlenmesine öylesi bir zenginliği sunmaz belki ama hiç değilse tartışırken yakalanabilmeli bu zenginlik. Kaldı ki, yarın yaşama geçecek olan bir kadın örgütlenmesi bu zenginliğin tek tek örnekleri ile kesinlikle karşılaşacaktır; örgütlenmenin kendisi karşılaşmasa da kadın mücadelesinin işçi kadınla fahişeyi pek çok noktada omuz omuza getirmemesi için herhangi bir neden olabilir mi?

Sendikal-sarı sendika ayrımlı benzetmeler bir yana, kadın örgütlenmesi mücadelesinin, sendikal örgütlenme-mücadele ile benzeşen yanını görebilmekten uzağım. Ekonomik mücadele işçi sınıfının kapitalist sistemde yaşamı daha çekilir kılma mücadelesi olarak tam bir düzen içi mücadele olarak tanımlanabilirse, kapitalizmin kendisinden önce devralıp sisteme eklemlediği cins ayrımcılığına karşı mücadelenin düzen içi tanımlamasına sığdırılabilmesi olanaklı mıdır?

★

Bu yazıda 8 Mart'ın tarihçesine girmek yerine anlamı ve amacı üzerinde durmanın daha yerinde olacağını zannediyorum. Tarihte 8 Mart'ın bence vurgulanması gereken yanı, kadınların ilk kez sömürüye karşı kendi yönetip yürüttükleri bir mücadele vermeliridir. Kadınlıktan doğan sorunlar için olmadığından kadın hakları mücadelesi demek bir yanıyla doğru olmasa gerek. Kadının düzence sömürülmesine karşı yükseltilmiş bir mücadeleydi. Kadının iş yaşamında erkekle ekonomik olarak eşitlenmesi ve hafta sonu tatili mücadelesi olması bakımından da bir yanı ile yani, ekonomik yanı ile kadın hakları mücadelesidir.

İşçi sınıfı için 1 Mayıs ne ise 8 Mart odur kadın mücadelesi için. Yani mücadelede bir başlangıç, bir ışıktır 8 Mart. Bu ışık, dünya kadınlarınca sürekli yanar tutulmakta giderek yangına dönüşmektedir. Tıpkı 1 Mayıs gibi kendiliğinden ama kendi öz gücüne güvenerek ve kendi gücünün ayırdına vararak açılmış bir çığırdır 8 Mart...

Şimdi 8 Mart kadınlar için o günkü anlamının çok ötesinde anlamlar içeriyor. Artık dünyanın dört bir yanında kadın kendisi için cins olma savaşını içeriyor. Elbette birileri (kadının ikincil cins olmasının sürmesinde çıkarı olan birileri ya da kadının özgürleşmesi ile kendinin özgürleşmeyeceğinin bilincine varamamış birileri) kadın sorununu "acilsorun" olarak görmeyecekler ve sözüm ona, onun mücadelesini "sosyalizm mücadelesine tabi kılmaya" çalışacaklardır. Elbette o birileri "çok önemli" sorunlarının "kadınların bölücü" tavırları nedeniyle geri plana itilmesine "kahramanca" karşı koyacaklardır. Çünkü onlar, "sosyalizmle birlikte", "kendiliğinden" hallolacak cins eşitsizliği sorununu kendi sihirli değneklerinin marifetine bırakılmasını istemektedirler. O gün gelip çattığında da tıpkı bugün örneklerini üzüntüyle izlediğimiz sosyalist ülkelerdeki "marş marş, ailedeki yerine" deyip, bizleri analık madalyalarına boğacaklardır.

Hayır, biz istemiyoruz o madalyaları... O madalyalar için düzen değiştirmek gerekmiyor çünkü.

Gerek erkek üstünlüğünden vazgeçmek istemedikleri için; gerekse bilinç eksikliğinden, yani hangi niyetle olursa olsun; soruna böyle yaklaşanlarla, kadınların mücadelesi, düzene karşı mücadele ile iç içe yürüyecektir.

Erkek cinsine düşman değiliz, ama "erkek egemen anlayış"lı erkeklere de kadınlara da hangi biçimde karşı dururlursa dursunlar, "bağımsız (evet... onlardan ve dolaylı ya da dolaysız savundukları" erkek egemen düzenden bağımsız) demokratik kadın örgütlenmemizi yaratacak ve sonuna kadar, yani, kadınlar kendileri için cins olana kadar yürüteceğimiz mücadele ile gerekli yanıtı vereceğiz.

Haydi 8 Mart'ları bilinçli, örgütlü, mücadele günleri olarak kutlamak için ileri!...

"Bağımsız" Kadın Örgütlenmesi'ne İlişkin Birkaç Söz (*)

ESİN ÇAĞ

Bağımsız Demokratik Kadın Örgütlenmesi, bugüne kadar iki noktadan reddediliyordu. Birincisi, cins örgütlenmesi olarak şekillenmesinin sınıf mücadelesini böleceği, ikincisi, çok daha önemli sorunlarla uğraşmak gerektiğiydi.

Her iki anlayış da; son tahlilde, soruna indirgemeci ve ertelemeci bir yaklaşım içindeydi. Bugün gelinen noktada hiç değilse teorik olarak bu savlar terkedilmiştir. Ama teoride terketme pratikte soruna çözüm getirilmesi anlamına gelmiyor.

Bin yıllardır hüküm süren erkek egemen anlayışın uzantıları, bırakalım erkekleri bizzat ezilen kadınları bile cinsine ihanet noktasına getirmektedir. Ve bırakalım henüz devrimi yapmamış ülkelerdeki devrimcileri, devrimini onlarca yıl önce yapmış sosyalist ülkelerde bile, erkek egemen anlayış tasfiye edilememiştir. Bunun sonucu olarak cinsiyetçi işbölüşündeki rollerini sürdürmeye devam etmektedirler.

Bütün bunlar göstermektedir ki, kadınların hem düzenden, hem de erkek cinsinden bağımsız örgütlenmeleri bir keyfiyet değil, zorunluluktur. (Diğer ezme ezilme ilişkilerinde, ezilenlerin ezenden bağımsız örgütlenmelerine karşı çıkılmazken, ezilen kadınların ezen erkeklerden bağımsız örgütlenme istemleri niye böyle fırtınalar koparmıştır? Çünkü erkek egemen anlayıştan bizzat çıkarları olanlar erkeklerdir. Ve kadınlar onların en mülksüzlerinin bile biricik mülkü durumundadır.)

Kaldı ki ülkemizde, gerek sosyalist örgütlenmelerin, gerekse tek tek sosyalist erkeklerin hem teorik, özellikle de pratik olarak şimdiye kadar kadınlara güven verici durumda olduklarını kimse iddia edemez.

Neden "Bağımsız?"

Bazı aklıevveller, "Kimden bağımsız" sorusuna, "Düzenden bağımsız" diyerek N.Sena'yı çok iyi "anladıklarını" göstermektedirler. N.Sena'nın deyimiyle bu soruya "yarım yamalak" yanıt veren kadın sorununa "çok duyarlı yaklaşan sosyalist erkeklerimize" örnek Yeni Aşama yazarı Y.K.Gökçe'dir.

Y.K.Gökçe, yazısının (Yeni Aşama "Sayı 9") başka bir yerinde, "Bir yandan sosyalistlerin kadın sorunundaki duyarlılığı, diğer yandan kadınların erkeklerin eski kimliklerini sorgulamalarına yardımcı olmaları... İşte kadın sorununun çözümünde öncelikle yakalanması gereken halka budur." diyor. İşte sorunu erkek egemen anlayışla bir yaklaşım örneği!

Tıpkı ezilen ulusa, ezen ulusun kendini sorgulamasına, nasıl ezen ulus olduğunu farketmesine yardımcı olma görevi yüklenmesi gibi. Ne kadar romantik değil mi? (Bakınız, Ütopik Sosyalizm mi Bilimsel Sosyalizm mi?)

Eğer erkekler, eski anlayış ve yaşam tarzlarının değiştirilmesi konusunda yargı sahibi iseler, lütfen bunu kendileri yapsınlar. Ve kadınları bağımsız kimliklerini kazanma ve örgütlenme yaratma konusundaki girişimlerinde "yalnız" bıraksınlar. Başka bir deyişle, "Kadınların kendilerine yardımcı olması" eski anlayışlarını bırakarak, olabiliyorlarsa kadınlara kendileri yardımcı olsunlar. Yani "Kadını Ezen Erkek Özgür Olamaz" sloganını, ezen cinsin sloganı haline getirsinler.

Kadın sorunlarına özel olarak, bağımsız demokratik kadın örgütlenmesi sorununa çok duyarlı ve doğru yaklaştığını zanneden sosyalist yazarın saptamaları, çok iyi göstermektedir ki, kadınlar bağımsızlıktan bir kez, erkek cinsinden bağımsızlığı anlamalıdırlar. Bundan kadınların cins olarak erkeklere karşı örgütlenmeleri gereği anlaşılmamalıdır. Ama kadının erkek cinsinden ayrı ve ona rağmen kendi sorunlarının bilincine varması ve çözüme götürmesi esastır.

Kısaca erkeklerden bağımsız; çünkü ezilen cins kendi sorunları için kendi yönetip yürüttüğü mücadeleler vermeli, kendi mücadele geleneğini yaratmalı, "kendi için cins olmak" bilincine erişmelidir. Bunlar, hem kadın kurtuluşunun, hem de sınıfsız toplumun güvenceleridir. İşte "bağımsız" demokratik kadın örgütlenmesinin esprisi buradadır.

Demokratik kitle örgütlerindeki "bağımsızlık" açılımından **farklı** olarak kullanılan "erkeklerden bağımsızlık" açıklandıktan sonra diğer demokratik kitle örgütleri ile çakışan bağımsızlığın iki fenomenine girelim.

Demokratik kitle örgütleri düzen içi örgütlenmelerdir. Ancak talepleri ile düzen dışına sarkabilirler. Kurum olarak değil de talepleri ile düzenden bağımsızlaşırlar. Bizim alanımız için geçerli hukuk sisteminde eşitlenme gibi düzen içi bir noktadan tam eşitlik (özgürleşme) gibi düzen dışı taleplere dönüşür. Bu dönüşüm elde edilen kazanımlara basarak daha ileri talepler için mücadele yükseltmekle olasıdır.

Düzenden bağımsızlığın BDK (Bağımsız Demokratik Kadın Örgütlenmesi) örgütlenmesinde geriye dönüp vurgulanmasında özellikle yarar olan yanı düzen aynı zamanda erkek egemen düzen ise, erkek egemen anlayıştan bağımsızlık, yani erkeklerden bağımsızlık olarak kavranmasıdır.

Kurum ve kuruluşlardan bağımsızlık ise alanın özgül programının ve yapısının korunmasıdır. Alana ilişkin mücadele anlayışı sürdüğü sürece şu ya da bu partinin etkisinde olması, şu ya da bu eğilimin yönetimde olması reddedilecek bir durum değildir.

Doğallıkla bağımsız demokratik kadın örgütlenmesinde de değişik siyasi anlayışlar olacaktır ve bunlar kendi anlayışlarını etkin kılmaya çalışacaklardır. Kurum ve

(*) Bu yazıda daha önce N.Sena'nın konu üzerinde detaylandırdığı yerlere değinmemeye çalışarak genel geçilmiş yerleri açmaya çalışacaığm.

kuruluşlardan bağımsızlık, örgütlenme içinde yer alacak bireylerin ideolojik baımsızlığını gündeme getirmez. Getirmemelidir.

Aksi halde sosyalistlerin burada var olma nedenleri ortadan kalkacaktır. Kendiliğinden gelmenin arkasına takılmış olacaklardır. Bunu da şöyle bir alıntıyla örnekleyelim: "Bağımsız Demokratik Kadın Örgütlenmesi" yaratılması ve süregelen ikincil cins konumlarının bu örgütlenme aracılığıyla sorgulanması görevdir." Sosyalistler bir sorumlu alan ve gereksinim karşısında alanın sorunlarının doğru saptanması ve çözüm üretip, mücadele etmek üzere örgütlenirler. "Sorgulamak" bir örgütlenmenin tek ve temel misyonu olamaz. Yalnızca sorgulamak için örgütlenmeye ihtiyaç yoktur.

Y.K.Gökçe dönüp dolaşıp sorgulamaya vuruyor. Sorgulayacağız, hem de sorgulayacağız. Temel hareket noktamız bu olacak, peki sonrası ne olacak? Düzenden bağımsız demokratik kadın örgütlenmesi kuralım demekle doğru söylemiş olduğumuzu varsaymayalım, böyle yapmayalım ki satır aralarında bu B.D.K. Örgütlenmesi sosyalizm için araç örgütlenmeyi çağrıştırmasın, böyle yapmayalım ki sorgulama boyutunda (yargılamasız, infazsız) bir yanıyla tevekkül önermeyelim.

Bizim ana halkamız ortak paydamızdır. Cins ayrımcılığına karşı olmaktır. Bunun için en doğru en tutarlı mücadeleyi sosyalistler verir, ama biz sosyalist kadınların kadın örgütlenmesinde sadece alana ilişkin talepler en tutarlı savunulsun diye var olmamız düşünülemez. Kadın olmamızdan başlayan, düzenin çok yönlü mücadele için de deşifrasyonu ile süren ve kadınlar olarak kurtuluşumuz için sosyalizmin olmazsa olmaz bir ön koşul olduğunu ancak sosyalizmle yetinmemek gerektiğini anlatmaya varan bir varoluştur. (Burada hemen bir ayraca ihtiyaç vardı, çünkü hâlâ kavramsal titizliğe erişemedik. Buradaki sosyalizmle kasıt üretim ilişkileri ötesi toplum biçimidir, sosyalist yaşam sosyalist ilişkilerdir. Yani, geçiş toplumu olarak sosyalizmdir. Sosyalizm bilminden söz edilmemektedir. Bilimden söz edilmesi durumunda bilimsel sosyalizm denmesi doğru olacaktır. Sosyalizm, reel sosyalizm, bilimsel sosyalizm kavramları anlatılmak isteneni daha billurlaştıracaktır diye düşünüyorum.)

Sosyalizm sonrası toplumun tüm diğer katmanlarının bağımsız örgütlenmelerinin gereği ortadan kalkıyor olmasına karşın kadınların bağımsız örgütlenmelerinin sürmesi esprisi de yine nasırlaşmış olan erkek egemen anlayışın sosyalizmle birlikte ortadan kalkmıyor olmasındandır. N.Sena'nın da dediği gibi, "sosyalizm baskının her türlüsüne karşı çıkıyor ama bunun bilinçlerde eylem yaratacak ölçüde yer etmesi bizzat erkeklerin çıkarları tarafından engelleniyor."

Neden Demokratik?

Bir örgütü demokratik yapan, yani bu karakter belirlemesini yaratan eylemlerinin muhtevasıdır. Bağımsız kadın örgütlenmesi bağımsız demokratik kadın örgütlenmesi olacaktır. Çünkü tüm kadınların ortak yaşadıkları cins ayrımcılığıdır. Bu örgütlenmemizi doğuran ilkedir. Alanın ana ilkesidir. Ve cins ayrımcılığına karşı yürütülen mücadele demokratik mücadeledir. Çünkü asgari çıkış noktası eşitliktir ve bu da demokratik bir talepdir.

Hangi İlkelerle Örgütlenme?

Alanın ana ilkesi (örgütlenmeyi doğuran ilke) olan cins ayrımcılığına karşı verilecek mücadelenin başarıya ulaşabilmesi anti-faşist, anti-emperyalist, anti-şovenist ilkeler ışığında hazırlanmış bir program ve bu programa uygun mücadeleye bağlıdır. Çünkü, kadınların cins ayrımcılığına karşı verecekleri mücadele ilk adımından itibaren karşısında güvencelerinden biri erkek egemen anlayışın sürmesi olan emperyalizmi ve kurumlarını, temellerinden biri cins ayrımcılığı olan faşizmi ve değişik ulustan kadınların ortak mücadelesini engelleyen ulusal ayrımcılığını bulacaktır.

Cins ayrımcılığına karşı verilen mücadele özünde anti-kapitalist olmakla birlikte, anti-kapitalist olmayı ilke haline getirmek kadınların önemli bir bölümünü mücadele dışına atmak demektir. Çünkü anti-kapitalist ilke ışığında verilecek mücadele düzen dışıdır, aracı farklıdır.

Cephe Tipi Örgütlenme mi?

Cins örgütlenmesi dışında hiçbir demokratik kitle örgütü farklı sınıfsal ve toplumsal kategorileri bağrında toplamaz. Sendika bir sınıf örgütlenmesidir. Mesleki örgütlenmelerde yine tek sınıflı (çeşitli katmanları ile) örgütlenmeleridir. Öğrencilik ise geçici bir toplumsal kategoridir.

İşte bu nedenle diğer demokratik kitle örgütlerinden farklı olarak asgari bir program etrafında bir araya gelmiş çeşitli sınıflardan ve uluslardan kadın güçleri söz konusudur. Sınıfsal bileşimi anlamında cephe tipi örgütlenmeye benzerlik göstermektedir. Her ne kadar tüm kadınlar eziliyor ve sömürülüyor iseler ve teorik olarak tüm kadınların birlikte mücadelesi öngörülüyor ise de belirleyici çelişkinin cinsler arası çelişki değil, sınıflar arası çelişki olması çeşitli sınıflardan kadın güçlerinin birlikte örgütlenmesini pratik olarak pek mümkün kılmamaktadır.

AMACI VE PROGRAM ANA BAŞLIKLARI

Bağımsız Demokratik Kadın Örgütlenmesi cinsler arasındaki eşitsizliğin, erkek-egemen anlayışın kaynak ve kurumlarının sorgulanması, deşifrasyonu ve cinsler arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını amaçlar. Bu amaç doğrultusunda verilecek mücadele, amaçlara uygun bir programın hazırlanmasını gerektirir. Böylesi bir programın iskeleti, yani ana bölümleri tüm kadınların temel ezilmişlik alanlarından oluşmalıdır. Bu anlamda talepleri tek tek sıralamak yerine, tüm ulus, sınıf ve kategorilerden kadınların genel ve özgün taleplerini kapsayacak ana bölümleri vermekle yetineceğim.

Ana bölümler:

1- Kadına kendi bedeni üzerinde tam söz ve karar hakkı. 2- Siyasal, toplumsal yaşama tam ve eşit katılım için öncelik ve teşvik. 3- Ailenin sorgulanması, 4- Kadınlara eşit eğitim olanakları için öncelik ve teşvik. 5- Kadınların çalışma yaşamına tam eşit katılımın sağlanması için öncelik ve teşvik. 6- Tüm resmi ve gayrı resmi cinsiyetçi anlayışların ortadan kaldırılması.

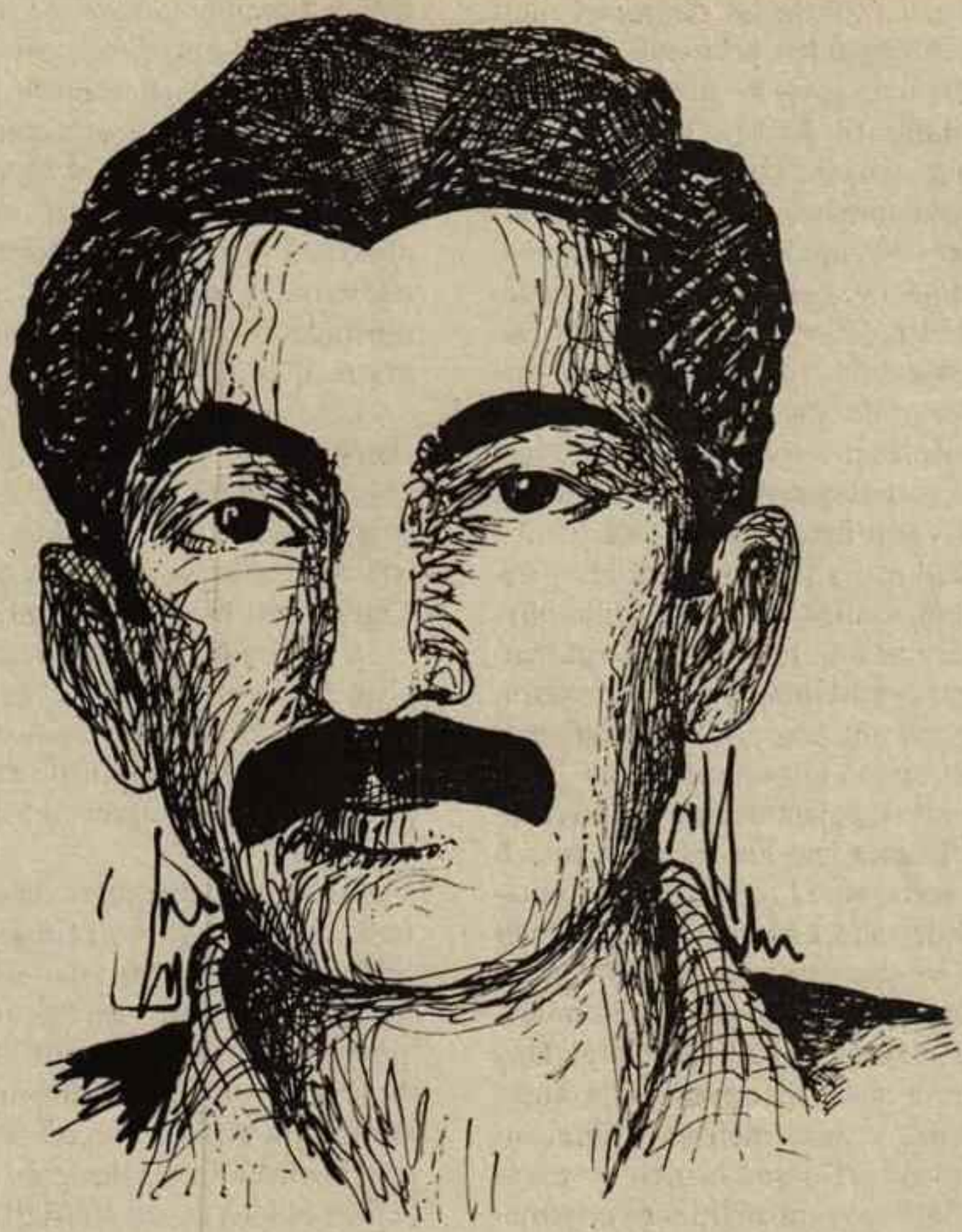

ağıt

Dün gece seyrime gömdüm cerenim.
Kızlar ne kadar çok seviyorlarmış ki seni
Mosmor olmuş gülyazısı bedenin.

Mosmor olmuş gülyazısı bedenin,
Düşmüş sanki erguvanlar içinde
En genç burcu yıldızlardan bir kalenin.

En genç burcu yıldızlardan bir kalenin
Üçmuş sanki uçsuz bir uçuruma.
Gökyüzünün çakır gözlerinden

Gökyüzünün çakır gözlerinden
Düşmüş damla, bir deniz feneri
Işınlarıyla şile bezlerinin
Güdüyor çobansız kalmış tekneleri.

Can YÜCEL

Zeki Erginbay Mücadelemizde Yaşıyor, Yaşayacak!

Onbir yıl önce devrimci hareketin önder kadrolarından Zeki Erginbay'ı yitirdik. 77 yılının Ocak ayı sonlarında çalışmakta olduğu İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nden çıktıktan sonra kaybolan ve onüç gün boyunca tüm aramalara karşın bulunamayan Zeki Erginbay, Şubat'ın başında Ömerli Barajı yakınlarında kalbinden vurulmuş olarak bulundu. Vücudunda günlerce gördüğü işkencenin izleri vardı. Tüm demokrat ve devrimci çevrelerde derin öfke yaratan bu cinayet, devrimcilere yönelik bu türde saldırıların ilkiydi. Binlerce kişinin katıldığı cenaze töreniyle toprağa verilen Zeki Erginbay kimdi ve neden hedef seçilmişti?

Zeki, yoksul bir emekçi ailesinden geliyordu. Gerek ailesinin durumu, gerekse tüm öğrenimi boyunca bir yandan da çalışmak zorunda olması onu emekçilerin yaşam koşulları, itildikleri sömürü ve sefaletin nedenleri ve çözüm yolları üzerine düşünmeye yöneltmişti. Daha lise sıralarındayken emekçilerin kurtuluşunun sosyalizmde olduğunu kavramış ve bütün yaşamını sosyalizm davasına adamıştı. 1965-71 döneminin devrimci gençlik hareketinin aktif bir militanı olan Zeki, DEV-GENÇ'in İstanbul'daki önde gelen üyelerindendi. DEV-GENÇ aracılığıyla sayısız anti-emperyalist gösteri ve mücadelenin içinde yer aldı. İşçilerin grev ve direnişlerine katıldı. 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişinde işçilerle omuz omuza savaşan Dev-Genç'liler arasında Zeki de vardı. Öğrenci gençliğin demokratik üniversite kavgasında, öğretmenlerin, mühendislerin demokratik mücadelelerinde, kısaca demokratik ve devrimci bütün mücadele alanlarında yer almıştı Zeki. 12 Mart'ın karanlık günlerinde birçok devrimci gibi, Zeki de işkencelerden geçirilmiş, zindanlarda yatmıştı. Büyük öğrenme azmi, küçük-büyük iş ayırımı bilmeyen yılmaz ve mütevazi çalışkanlığı ve yaşadığı pratikten dersler çıkarmasını bilen ve devrimcilerin birliğini her zaman önde tutan sağduyusuyla Zeki Erginbay, 74 sonrasında toplumsal muhalefet yeniden yükselirken güncel görevlerle uzun vadeli görevleri birbirine bağlamayı bilen önder kadrolardan biri olarak mücadeleye devam etti.

74 sonrasında toplumsal muhalefet "umut" olarak lanse edilen CHP'nin yönlendirmesindeyken, uzun yıllar ülkedeki devrimci mücadelede bir yeri olmayan TKP 71 yenilgisinin bir kısım çevrelerde yarattığı yılgınlığın üzerine oturarak boy göstermeye başlamıştı. Sosyalistlerin önünde 71 devrimci mücadelesinin değerlendirilmesi, bu değerlendirmeye bağlı olarak sosyalizmle işçi hareketinin birleştirilmesi ve sosyalist mücadelenin kalıcı ve savaşçı bir örgütlenmeye kavuşturulması görevi vardı. Bugün olduğu gibi dün de görev proletarya partisinin oluşturulması, sınıflar savaşımında proletaryanın modern araçlarla ve yöntemlerle yerini almasının sağlanmasıydı. Kuşkusuz bu araç devrimci Marksist bir işçi partisiydi. Yaşamını proletaryanın kurtuluş davasına adamış devrimciler hareketin teorik ve pratik sorunlarına çözümler bulmak sorumluluğuyla yüzyüze idiler. Zeki Erginbay, bu sorumluluğu duyan ve teorik ve pratik bir dizi görevi omuzlamak arzu ve bilincini gösteren bir devrimciydi. Bir yandan öğrencisi olduğu İTÜ'de devrimci gençlik hareketinin yeniden toparlanması çalışmalarına katılıyor, bir yandan TÜTED ve İnşaat Mühendisleri Odası gibi örgütlerde teknik elemanların demokratik, devrimci mücadelesine katkıda bulunmaya çalışıyor; öte yandan da sosyalistlerin birliği için çeşitli devrimci kişi ve çevrelerle yakın ilişki ve tartışmalar sürdürüyordu. Birçok grev ve direnişlerine katıldığı öncü işçilerle de ilişkilerini sürdüren Zeki Erginbay onlara teorik ve pratik deneyimlerini aktarmaya çalışıyor ama onlardan da işçi hareketinin sorunları konusunda daha yakından ve canlı bilgiler ediniyordu. Onca işinin arasında, daha sonra İTÜ'yü bitirdikten sonra üyesi olduğu İMO'nun TEKNİK GÜÇ adlı yayınını da sorumlu müdürü olarak neredeyse tek başına çıkarıyordu.

KURTULUŞ Hareketinin oluşturucularından olan Zeki Erginbay, Marksist teorinin temel tezlerinin açıklanması, kavratılması için olduğu kadar, dönemin sosyalizm cenahında esas tehlikesi olan sağcı, reformist akımlara ve özellikle onun temsilcisi TKP'ye karşı sistemli bir teorik, ideolojik mücadele yürütülmesi gerektiği inancındaydı. Mensubu olduğu KURTULUŞ'un da tespitlerinden olan bu görevi, TKP program eleştirisiyle ilk başlatan da Zeki Erginbay olmuştu. Ölümünden sonra "TKP Üzerine" başlıklı bir kitap olarak da yayınlanan Zeki'nin Kurtuluş 6. sayıdaki yazısı salt bir polemik değil, aynı zamanda Marksizmin devlet, devrim, parti, ittifaklar ve mücadele biçimleri üzerine tezlerinin açık ve kesin çizgilerle bir savunulmasıydı. TKP'nin sosyal reformist ve sosyal şovenist program ve pratiğini sıkı bir eleştiriye tabi tutan Erginbay'ın bu eseri, o günden bu yana daha da sağcılaşan TKP'nin anlaşılmasında başvuru kaynaklarından biri olmaya hak kazanmıştır.

Zeki Erginbay KURTULUŞ'un teorik görüşlerinin oluşturulması ve açıklanması çabasına katılmanın yanısıra, bu görüşler doğrultusunda pratik örgütlenme için öncü işçiler, gençlik kadroları ve teknik elemanlar arasında da var gücüyle çalışıyordu. Yine belirtmek gerekir ki Kurtuluş için İLERİ adlı gençlik yayınını da Zeki'nin doğrudan katkıları olmadan düşünmek imkânsızdır.

Kısacası, karşı-devrim güçlerinin neden Zeki Erginbay'ı hedef seçtiklerini, Zeki'nin yetenekleri ve mücadelesi göz-

önüne alındığında, anlamak daha da kolaylaşmaktadır. Sivil ve resmi karşı-devrimciler kuşkusuz sayısız devrimcinin kanını döktüler. Ama ilk kez Zeki Erginbay'ın katliyle sosyalist hareketin önder kadrolarından birine o güne kadar kullanmadıkları ama daha sonraki yıllarda onlarca örneğini yaşadığımız bir yöntemle saldırdılar. Güpegündüz kaçırılıp, günlerce işkenceden sonra öldürdüler onu. Açıktır ki amaç devrimci hareketin önderliğine darbe vurmaktı.

12 Eylül sonrasında birçok siyasi cinayetin faili açıklandı. Anarşi ve terör demagojisini bolca kullanan egemen güçler, resmi makamlar Zeki Erginbay'ın ölümünü de faili meçhul(!) birkaç siyasi cinayetten biri olarak hasıraltı ettiler. Uzun yıllar sivil faşistlerce işlendiği sanılan bu cinayetin resmi uzantıları olabileceği olasılığı daha da artmıştır. Nitekim Sıkıyönetim Mahkemelerinde görülmekte olan TKKKÖ davasında bir sanık sorgusunda şöyle diyordu:

"(Seni de Zeki Erginbay gibi vurup, ıssız bir yere atarız) diyenlere şimdilik hiçbir resmi makamın bir şey demeyeceğini biliyorum. Zira bunu söyleyenler de resmi görevlilerdir. Bizleri yakalamanın sevinci ve dönemin pervasızlığı içerisinde Erkan Mete'li bir işkence heyetinin sarfettiği bu sözler sizler için bir anlam ifade etmeyebilir. Ama bu ülkede faili meçhul(!) kalmış bir-iki siyasi cinayetten biri olan Zeki Erginbay'ın katlinin kimler tarafından ve kimlerin bilgisiyle gerçekleştiği konusunda bir fikir ve kuvvetli bir ipucu vermektedir. Elbette yarın bu dönemde işlenen birçok siyasi cinayetle birlikte geriye gidilip KURTULUŞ yazarı Erginbay'ın katli de araştırılacak, suçlulardan hesap sorulacaktır. Soruşturmaya nereden başlanacağı artık belli olmuştur." (TKKKÖ Dava Dosyasından)

Bir yenilgi döneminin ardından devrimci hareket yeniden toparlanmaya, kendisini bekleyen bir dizi teorik ve pratik görevin üstesinden gelmeye çalışırken, Zeki Erginbay gibi bitmez bir enerji ve fedakârlıkla davaya sarılan, gösterişsiz ama arı gibi çalışkan devrimci kadrolara çok daha fazla ihtiyacı var. Zeki Erginbay'ı kısacık bir makalede tanıtmanın zorluğunu özellikle onu tanımak ve birlikte çalışmak imkânı bulmuş olanlar takdir edeceklerdir. Eğer Zeki Erginbay kimdi sorusuna kısa bir yanıt vermek gerekseydi, bu kuşkusuz: O, PROLETER SOSYALİST BİR ÖNDERDİ olacaktır. Zeki Erginbay'ın yaşamını adadığı emekçilerin davası elbette zafere ulaşacaktır. Karşı-devrimci ve faşist tertibi bir cinayette kalbine sıkılan kurşun Zeki'yi öldürememiştir. Zeki Erginbay'ın bedeni bugün Kısıklı mezarlığında yatıyor; ama mücadelesiyle, işçiler, gençler, teknik elemanlar ve çeşitli gruplardan devrimcilerle kurduğu devrimci kardeşlik ilişkisinin sıcaklığı yaşıyor. Devrimci hareketin başarısının nice Zeki'ler çıkarmasına bağlı olduğunun, emekçilerin kurtuluş mücadelesinin ve devrimci Marksizmin zaferinin kesin olduğunun inancıyla diyoruz ki:

* ZEKİ ERGİNBAY MÜCADELEMİZDE YAŞIYOR, YAŞAYACAK! *

yakın bir arkadaşı gözüyle Zeki Erginbay

1968'de Maçka'dan Teknik Üniversite'ye geçtikten sonra ilk kez İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyeti'nde politik kişiliğiyle dikkat çekmeye başladı. Liderlik özelliği hemen kendini gösteriyor, her şeyin en iyisini yapar imajıyla çevresine güven yayıyordu.

Öğrencilik bittikten sonra karşılaşmamız 1971'de Davutpaşa Kışlasında tutukluluğumuz sırasında oldu. Orada da fedakârlık duygusu, çalışkanlığı, güvenilirliği gelişmiş bir siyasi bilinçle pekişmiş olarak kendini gösteriyordu. Teslimiyetçi tutumlara karşı kesin acımasız bir tavrı vardı ve siyasi kadroların kendi aralarındaki tartışmalarda sekter sayılabilecek bir çizgi izledi.

1973'de tahliye olduktan sonra büromda desinatör olarak çalışmaya başladı. Mühendislikte detay çizimlerinde düzgün yazabilmek için şablon kullanılır. Zeki ise el yazısıyla şablondan daha düzgün yazar ve yazdıklarının düzgünlüğü hayretle karşılanırdı. Bu, onun düzenli kişiliğini dışa vuran bir başka özelliğiydi.

Bu yıllarda gençlik kesiminde ilerici, tek bir örgüt kurma çalışmaları vardı. Siyasi örgüt tercihini de TİP'de gerçekleştirmişti. İlerici tek bir gençlik örgütünün kurulabilmesi için epey çaba sarfetti. Ancak sosyalist kesimde ayrışmaların başladığı bir dönemdi yaşanan dönem. TSİP kurulmuş, yurt dışındaki bazı sosyalistlerle TİP çizgisi ayrışmış, fraksiyon bazında siyasetlerin dergiler etrafında ortaya çıkışları hızlanmış, objektif şartlar toparlanmadan çok dağılmayı getiren bir yapı kazanmıştı. Bu bağlamda İGD'nin kurulmasıyla sonuçlanan gençlik örgütü kurma çalışmaları amacına ulaşamadı. Tüm gençliği toparlayan bir örgütü kurma çalışması belli bir siyasetin güdümünde bir gençlik örgütü doğurmuştu. Bu sonuçtan kendi içinde bulunduğu siyasi hareketi de (TİP) sorumlu tutan Zeki ondan ayrıldı.

1975'de Zeki'yi İMO (İnşaat Mühendisleri Odası) yayın organı olan Teknik Güç'ün yazışleri müdürü olarak görüyoruz. Bir meslek kuruluşunun dar imkânlarıyla çıkardığı bu gazete Zeki'nin yönetiminde nitelikli ve ses veren bir organ haline geldi. Politik çalışmaları ise TSİP'ten ayrılarak özgün bir sosyalist çizgi geliştirmeye çalışan GSB içinde sürüyordu. Bu dönemler, Zeki'nin Türkiye sosyalist hareketi ve dünya sosyalist hareketi arasındaki ilişkiler bakımından bildiğimiz görüşlerinin gelişmesini sağlayan dönemdir. Ülkenin özgün yapısı ile uyum halinde ve dünya sosyalist sisteme saygılı bir sosyalist hareket.

Ancak GSB'nin "Toplumsal İlerleme"ye katılmasıyla bu konudaki ilkelerinin zedelendiğini gören Erginbay, GSB'den de ayrıldı. Bundan sonraki siyasi çalışmaları "Kurtuluş" hareketi içinde devam edecekti.

Görüldüğü gibi, siyasal çizgisinde izlediğiniz değişmelerle Zeki Erginbay saplantısız bir biçimde doğruyu arayan bir arkadaştı. Bu özelliği bulunduğu her siyasal yapı içerisinde kemikleşen yapılara karşı tavır almaya zorlamıştır onu. Kısa süren hayatı içinde militan özverili ama nitelikli olmaya özen gösteren bir insan olmuştur. Anısı karşısında saygıyla eğiliyoruz.

★

okurlarımıza çağrı

Daha önce sizlere bu satırlardan güncelliğe ilişkin gelişmeleri sahip olduğumuz perspektif ile zamanında değerlendirip yorumlayabilmek amacıyla bir gazete çıkarma çalışması içerisinde olduğumuzu duyurmuştuk. Bu konuda aldığımız mektuplar, öneriler, eleştiriler ve gazeteye olan beklentiler, çalışma şevkimizi daha da artırıyor.

Gerçekten de gelinen noktada somut gerçekler üzerinde siyasi ajitasyonu yükselterek, kitlelere proletarya sosyalizminin sesini duyurmasına yardımcı olacak bir gazeteye duyulan ihtiyaç kendini dayatmıştır. Böyle bir gazetenin hayatiyet kazanması ve yayınını sürdürebilmesi böyle bir kitle yayın organının gerekliliğine inananların kollektif çabalarının ürünü olabilir.

Böyle bir gazete, ülkenin dört bir yanında gelişen olayları, hiç değilse en önemlilerini yorumlayarak okuyucularına duyurmalıdır. Bu ise geniş bir haber ağını zorunlu kılmaktadır. Bu konuda aldığımız talepler sevindirici olmakla birlikte bu ağı daha da genişletmeyi gerekli görüyor, sizleri görev almaya çağırıyoruz.

Gazetenin en geniş işçi ve emekçi kitlelere ulaştırılması başta gelen görevlerimizden biri. Bu da yaygın bir dağıtım ağı ile gerçekleştirilebilir. Amacımız, gazeteyi kitlelere sadece düzenli ve sistemli bir biçimde ulaştırmak değil. Gazetenin daha sağlıklı ve nitelikli olabilmesi, toplumun her kesiminde yankı bulması, toplumsal muhalefetin dinamiğinin yükseltilmesi için okuyucumuz ile canlı bağlar kurmak istiyoruz. Bu bilinçle sizleri gazetenin dağıtımında sorumluluk almaya çağırıyoruz.

Sosyalist bir yayının karşılaştığı en önemli güçlüklerden biri de maddi sorundur. Zaten okuyucularının haber, dağıtım ve maddi imkânlarından yararlanamayan bir sosyalist yayının yaşaması mümkün değildir. Bu amaçla maddi sorunumuzun kollektif bir şekilde çözümü için abone kampanyası açmayı uygun bulduk. Böyle bir gazetenin gerekliliğine inanan arkadaşlar kendilerini bu konuda sorumlu hissetmeli, abone olmalı, çevrelerinde abone toplamalı, kampanyamızı yaygınlaştırmalıdırlar.

Gazetenin yaşaması ve gelişmesi, sizlerin eseri olacaktır.

*Proletaryanın, ulusal baskıya karşı kurtuluş mücadelesi verenlerin, cinsel ayrımcılığa maruz kalanların ve cezaevlerinde insanlık onurunu çiğnetmemek için direnenlerin gür sesi olacak olan sosyalizm yolunda **ÖNCÜ İŞÇİ**'yi yaratmak için ileri...*

öncü işçi
sahibi
Ali Fidan

★ Abone kampanyamıza katılmak için aşağıdaki abone fişini, ya da bir kopyasını dolduralım.
★ Yakınlarımızın da kampanyaya katılmalarını sağlayalım.

Bu fişi ya da bir kopyasını doldurarak banka havale kağıdının bir kopyasıyla birlikte gönderiniz.

öncü işçi

Gazetene daha önce sahip olabilmek ve toplu para ile katkıda bulunmak için

ABONE OL
ABONE BUL

ABONE FİŞİ

Abone bedeli	**Yurt içi:** Yıllık: 9000 TL.	6 aylık: 4500 TL.
	Yurtdışı: Yıllık: 5 DM.	6 aylık: 10 DM.

Abonenin Adı, Soyadı:
Adresi:

Aboneliğin başlama tarihi: bitiş tarihi:

Adres: PK **569** Sirkeci İSTANBUL/TURKEY
Ödemeleriniz: Ali Fidan adına Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi Hesap No: 1056 30 1052257

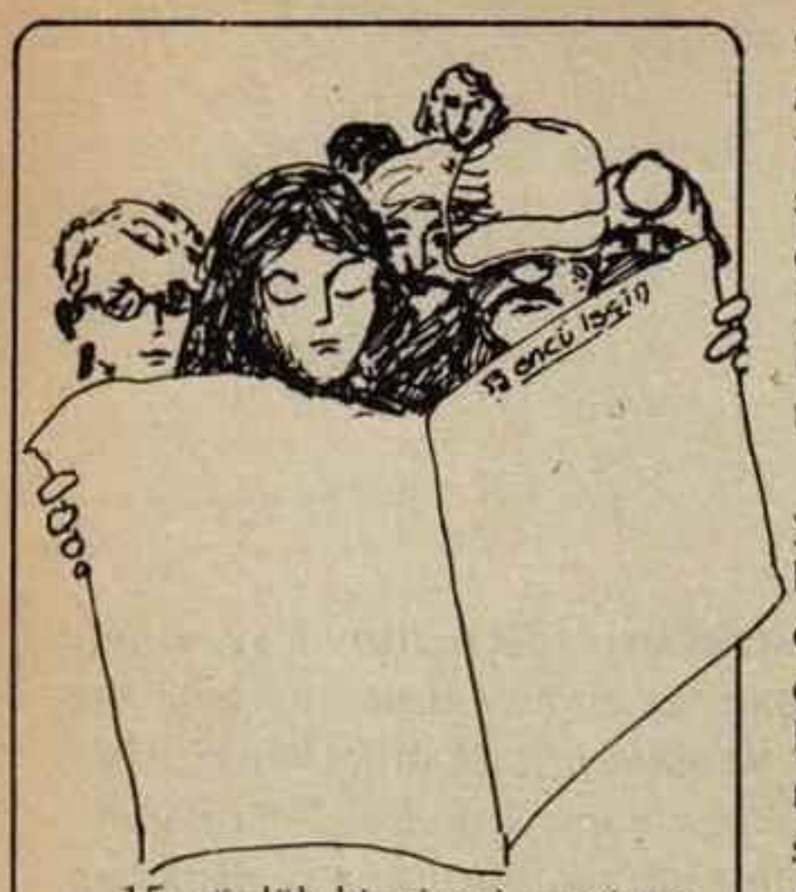

15 günlük bir siyasi gazete çıkarma hazırlıkları iyice yoğunlaştı. Bu hazırlıklara görüş ve önerilerini yazarak katılan bir okuyucumuz, mektubunun ilk bölümünde özellikle "gönüllü muhabirler ağı" örmenin zorunluluğunu işleyip, haber ve yorumlara ilişkin önerilerini sıralamış. Tüm okuyucularımızı yakından ilgilendireceğini umduğumuz bu bölümü yayınlıyoruz.

Sevgili Dostlar!

"Birlikte tartışmak" ve birlikte üretmek ve ürettiğimiz güzelliklerle de 'yorumlamanın ötesinde değiştirmek' çabasında olmak geleneği, hep en baş geleneklerimizdendir. Bu nedenle haftalık bir gazete konusundaki düşüncelerimi yazmak istiyorum.

Haftalık bir gazetenin nasıl olması gerektiği konusundaki kuramsal düşüncelerden daha çok, ben, haberin ve yorumların ele alınışına, nelere ağırlık verilmesi gerektiğini ve daha somut söylersek gazetenin planı konusundaki görüşlerime yer vereceğim. Elbette çıkarılacak bir gazetenin "adına layık", "düzenli olarak çıkarılan" ve "salt dağıtma işlevi bile fiili bağların kurulmasına yardımcı" olacak bir yayın organı olabilmeli.

Legal planda, sosyalistlerin yayına sahip olması bunun haftalık bir gazete aracılığıyla daha yaygın bir alana ve işleve kavuşması, hepsinden önce, teorik düzeyde gerekli olanın pratik düzeyde olanaklı olup olmadığını tartıştırmalı. Gazete dergiden çok daha fazla, haber, yazı vb. türünden konuların toplanmasını, daha fazla sayıda insanın istihdamını gerekli kılacak. Bütün bunları aşmak daha başından yapılmış bir uzun vadeli planlamanın işi. Ve tabi hiçbiri aşılmaz şeyler değil.

Siyasal bir propaganda ve ajitasyon, siyasal bir teşhir organı olacak bir gazete "ülkenin gerçek durumu, özellikle siyasal durumu, halkın en çeşitli katmanlarının çıkarlarını etkilemesi ötesinde teşhir eden devrimci bir muhalefet organı" olacaksa; bütün alanları kapsayan bir siyasal ajitasyonu ve proletarya ve emekçi halk kitlelerini eğitmeyi "artan sayıda proleteri bilinçlendirmeye ve saflarımıza getirmeye" özen gösteren, dahası bunu yayın anlayışının temeline koyan bir gazete olmalı. Ancak böyle ele alındığında "amacımız" olan "toplumsal muhalefet proletarya sosyalizminin damgasını vurabilecek" bir organa sahip olunabilecek demektir.

Toplumsal muhalefete proletarya sosyalizminin damgasını vurmak demek, ekonomizme, sosyal reformizme, sosyal şövenizme ve enternasyonalist bir bilinci köreltmeye yönelen herşeye karşı ideolojik bir kürsü gibi davranan bir gazete demektir.

Gazete için hepsinden öte bir muhabirler ağı örgütlenebilmeli. İşyerlerinden, kadınlardan, gençlerden, cezaevlerinden vb. alanlardan gazete ile düzenli ve sözcük denk düşüyorsa, organik ilişki sürdüren bir muhabirler ağı. Böyle bir muhabirler ağı gönüllü (profesyonel bir anlayış, amatör bir ruhla) biçimde yurdun her yönünde gazeteyle böyle bir ilişkiyi kurmaya, yaşatmaya hazır insanlardan oluşturulabilir. Gazete muhabirler ağı içinde yer alan insanları özel yazışmalarla ya da daha başka bulunabilecek pratik yöntemlerle eğitebilir, geliştirebilir. Onları, planlanmış uzun vadeli siyasal teşhir, ajitasyon ve propaganda kampanyaları için hazır hale getirebilir. Unutulmamalı ki legal bir yayın organı şu ya da bu nedenle sosyalist hareketin uzağında kalmış ama biri olarak da hep ilgisini korumuş, çok sayıda insanı da böyle bir muhabirlik ilişkisinin içine çekebilir. İnsanlar kendiliğinden gönüllüce gazete için haber toplayan, malzeme toplayan insanlar haline gelebilir ve gazete bunu kendisi de teşvik etmelidir.

Haberlerin doğru, tam ve kesin bilgilenmelere dayanması, gazeteye gelen her haberin geldiği gibi basılması yerine, doğrulanması, eğer haber arka planı ile çok daha ayrıntılı bir teşhir malzemesi haline gelebilecekse, gazetenin bizzat kendi olanaklarını işin içine sokarak, daha derinlemesine izlemesi esas olmalı. Haberlerin seçiminde ilke, yukarıda sıralamaya çalıştığım öncelikler olmalı. Sınıfın içinde ve diğer halk katmanlarında ekonomizmin, sosyal reformizmin etkilerini kırmak, sosyalizmin radikal kimliğini kazandırmak temel ilke olmalıdır. Yorumlar ya da süreli yazılarda ağırlık, öncelikle bu nokta üzerinde olmalı, kendiliğindenlik -bilinç ilişkisinde, bilincin kazanılmasının ısrarlı ve sürekli bir idelojik-pratik mücadele gerçeği olduğu gözardı edilmemeli.

Haberin ele alınışı ve öncelik verilişi kadar dili de önem kazanıyor. Açık, anlaşılır formülasyonlardan ve şematik bir dilden kaçan okuyucuyu okuduğunu algılayan bir konuma getiren bir dil seçimi olmalı. Bu noktada birtakım kaygılarla da literatür dili kullanılmaktan kaçınılmamalı. Alaylı bir dille söylersem "entel dili!" diyeceğim bir dil olmamalı gazetenin dili. Bazılarının yazdığı gibi "eski miras" kitabelerini çözdüren bir yazın dilinden özellikle uzak durulmalı. Okuma "tembelliği"nin yaygın olduğu ülkemizde bu da dikkate alınmalı. Haberler ya da konular -yorumlar- ilgi çekici biçimde ele alınmalı. Örnek olsun, söyleşi -röportaj türü yazım tekniklerinin okunması daha ilgi çekici gelebilir. Böyle yazı türleri; özellikle fabrika vb. sorunlarına ilişkin haberlerde tercih edilir bir yol olabilir.

Nuri ÖDEMİŞ
2.n.A.C.evi 5.K. 24019
ERZİNCAN

★

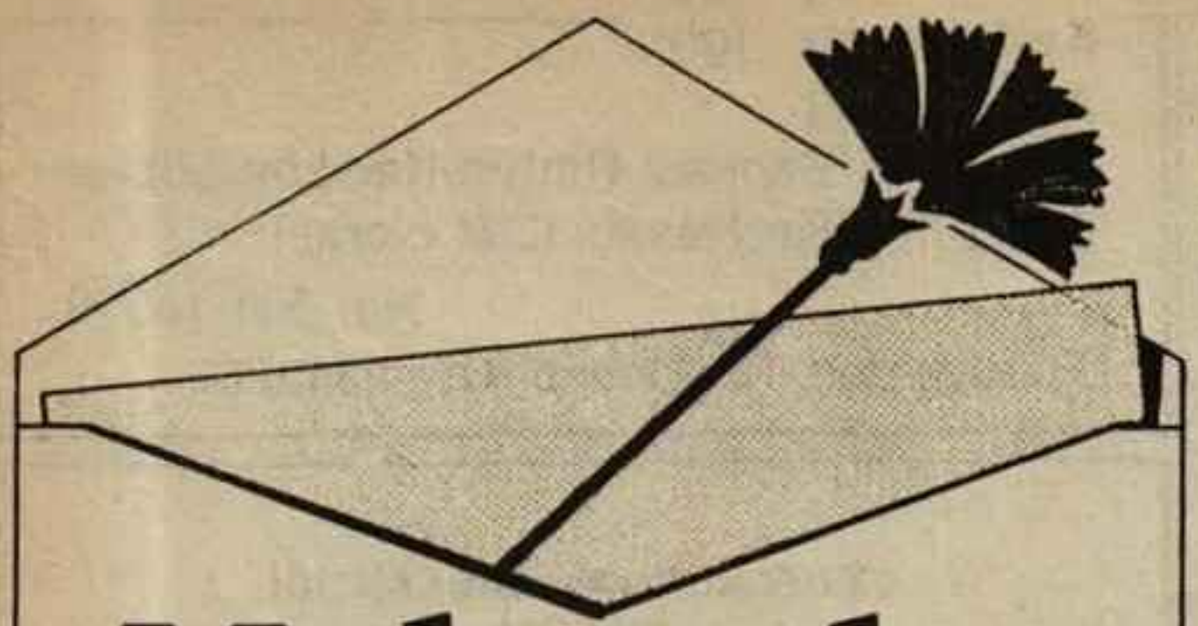

Mektuplar

AYSEL'E PASAPORT VERİLSİN!

Ölüm Orucu direnişçisi Aysel Zehir'in tedavisi amacıyla yurt dışına gidebilmesi için pasaport verilmesi ve yardım toplanması için başlatılan kampanyayı Yeni Gündem'de okuduk. Görülüyor ki, Özal hükümeti, seyahat özgürlüğü gibi temel bir insan hakkını, tüm dünya gericiliğinin demagojik bir oyunç konusu yaptıkları bir hakkın kullanımını yaşamsal bir konuda dahi engelliyor. Cem Karaca gibileriyle Avrupa platformunda demokrasi gösterilerine kalkışan hükümetin, 12 Eylül sonrası cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamaların ve onurlu direnişin canlı bir simgesi olan Aysel'in tedavi için yurt dışına çıkışını engelleme çabası onun sahtekarlığını gözler önüne sermektedir.

Aysel, 12 Eylül öncesi ve sonrası üç kez polis işkencesinden geçti. Bir kez bile boynu eğik çıkmadı. Cezaevinde siyasal kişiliğimizi yok etmeye yönelik saldırıları en önde göğüsledi. Baskının en yoğun olduğu, suskunluğun, yılgınlığın kol gezdiği günlerin boyun eğmez bir direnişçisiydi.

O, onur gönderimizde dalgalanan bayraklardan, devrim ve sosyalizm mücadelemizin yiğit neferlerinden birisidir. Bugün Aysel'e pasaport verilmemesi onun bu onurlu kişiliğini cezalandırmak, onun şahsında tüm yurtsever ve devrimcilere gözdağı vermek amacını taşıyor.

Aysel'in yurt içinde tedavisi için tüm olanaklar kullanıldı, fakat bu gerçekleşmedi. Tedavi için yurt dışına gitmesi bir zorunluluk haline geldi. Yaşamsal bir konuda dahi pasaport yasağı uygulanması, insanlıkdışılığın çarpıcı bir kanıtıdır. Bu yasağın en kısa zamanda kaldırılarak Aysel'e pasaportunun verilmesini istiyoruz.

Tüm devrimci ve demokratları bu kampanyayı desteklemeye çağırıyoruz. Siyasi hükümlüler ve bir kısım kaçakçılık davası hükümlüleri olarak, tedavi masraflarının karşılanması için açılan maddi yardım kampanyasına da olanaklarımız ölçüsünde katılıyor, 156.500 TL.sını **Türkiye İş Bankası Rıhtım Şubesi 2345267 No.lu hesaba gönderiyoruz.**

BURSA ÖZEL TİP CEZAEVİ SİYASİ HÜKÜMLÜLERİ

★★★

AYSEL ZEHİR'İ YAŞAMA DÖNDÜRELİM!

12 Eylül darbesiyle beraber yüzbinlerce anti-faşist, anti-emperyalist, yurtsever insan eşi görülmemiş bir terörle, güzel, aydınlık ve mutlu günler için verdikleri mücadeleden alıkonarak zindanlara dolduruldu. İşkence tezgahlarından geçirildi, sakat bırakıldı ve demir parmaklıkların ardındaki en zalimane koşullarda ölüme terkedildi. Onlarcası idam edildi, yüzlerce mazlum insan işkencede, sokak ortalarında ve dağbaşlarında katledildi. Emirler veriliyor ve anında tatbik edilip, sömürü ve soygun muhalifi kardeşlerimiz hunharca imha ediliyordu. Aysel Zehir de bu acı ve karanlık dönemin bir belgesi olarak bizim ve tüm dünyanın gözleri önünde durmaktadır. Etrafımıza dikkatli bir gözle baktığımızda insanlık dışı uygulamaların bu canlı ama acı dolu belgelerini her an görmek mümkün. Burada, bulunduğumuz ülkede fiziki sakatlık ve hastalıklar ve bir yığın tahribat açmış olan anormal derecedeki psikolojik işkenceler nedeniyle yüzlerce kişi hâlâ tedavi görmektedir. Doktorlar işkence izlerini gördükçe dudaklarını ısırmakta ve hayret etmektedirler. Şu gerçeği bir kez daha belirtmek gerek; düşman, tüm beyni ve yüreğiyle güzel günler uğruna mücadele eden dürüst ve onurlu insanlar bir daha ayağa kalkamasınlar ve kendine gelemesinler diye zincirlerinden boşanırcasına saldırdı. Dolayısıyla işkence kurbanlarına ve açlık grevleri sonucu yakalanılan hastalıkları ve cezaevlerinin kötü koşullarından dolayı yakalanılan hastalıklardan dolayı tedavi için ciddi yaklaşım bir yana bizleri ölüme terkedecektir. Tedavi edilmediğinden ve pasaport verilmediğinden dolayı tedavi olamadan ölenlerin sayısının az olmadığını hepimiz biliyoruz. O halde; yaralılarımızı ve yaralarımızı biz sarmalıyız. Hastalarımıza iyileşmeleri için biz el uzatmalıyız. Bugün bu acıları çeken onurlu insanlar tüm güçlükleri başından hesaplayarak işçi sınıfı ve emekçi halkın güzel günleri için bu kavgaya girdiler. Dünyanın birçok ülkesinde böylesi dönemler örnek dayanışma eylemleriyle doludur.

Emekçi yığınlar işkence izlerinden içler sızlatan bu insan bedenleri etrafında kenetlenmekte, sınıf tavrını ortaya koymaktadırlar. İşkencecilerden ve tüm faşizm suçlularından hesap sorulması için mücadele etmişler, ediyorlar. Bunun en yakın örneği Arjantin'dir.

Aysel kardeşimizin tedavi edilebilmesi için olanakların yaratılması, maddi desteğin sağlanması ve kamuoyu yaratılması için birçok dergide yazılar yazıldı. Pasaport verildiği takdirde Danimarka, Hollanda ve Fransa'daki 'işkençe görenleri ve açlık grevleri sonucu oluşan hastalıkları tedavi hastaneleri'nde tedavi olabileceği belirtildi. Konuya ilişkin uzman doktorla görüştüğümüzde, "daha iyi duruma getirilmesi mümkündür" dedi. Ayrıca, "Aysel'i yaşama döndürelim" kampanyasına tedavisi için 500 Frank gönderdik. Orada bulunmayan ilaçlar ve malzemeler istendiğinde göndermeye hazır olduğumuzu belirtelim.

Aysel, sağlığını yitirmesine neden olan direniş anında yalnız değildi, yine yalnız bırakılmamalıdır. Tedavisi için yurt dışına gitmesi ve uzun bir tedavi görmesi gerekmektedir.

Paris Siyasi Tutuklu ve Aileleriyle Dayanışma Komitesi

Adres: 45, rue d'Enghien
75010 Paris-France

★

Katkılarınız için:
Aysel Zehir
Türkiye İş Bankası **Rıhtım**-Kadıköy Şubesi
Döviz Tevdiat Hesabı (DM olarak)
No: 301-14579
Türkiye'den TL. Hesabı No: 2345267

Sevgili.....

Mektubunu bugün aldım, seninkinden sonra da babamın mektubunu aldım. Babama telgraf çektim sana da yazıyorum. Aslında yazmak benim için hayli zor. Çünkü gözlerim kötüledi, ışık rahatsız ediyor ve çevremde herşey dönüyormuş gibi geliyor. Bunun dışında bir şeyim yok. Bugün benim 56. günüm, bunun olması normaldir sanırım. Şimdi sana yazarken gözlerimi iyice kısıyorum, özellikle elektrik ışığı rahatsız ediyor. Yazım da çok berbat oldu, zaten kötü bir yazım vardı, şimdi hiç çekilmez bir hal aldı.

....., mektubunu alınca biraz şaşırdım. Bizim asıl sorunlarımız bulunduğumuz cezaevleriyle ilgili bunların çözümlenmesini istiyoruz. Cezaevlerindeki uygulamalardan bir tutuklu yakını olarak az çok haberin var; Bunların çözümü için de idamlar ya da af gibi aylarca beklemeye gerek yok. Cezaevi müdürü bizimle olan sorunları çözümleyeceğiz demiş sana, ama ortada kimse yok ki, bu sorunlar çözümlenene kadar devam etmeye kararlıyız biz de. Bunlar görüşmeler sonunda çözümlenecek şeyler fazla uzun süreceğini sanmıyorum, yeter ki başlasın, bunları sana taleplerimiz hakkında yanlış şeyler düşünmeyesin diye yazıyorum.

Sizlerin dışarıda çok uğraştığınızı da biliyorum. Bırakmamla ilgili yazdıklarına verecek pek bir cevabım yok. Bu kadar zamandan sonra imkânsız. Sizleri düşünmüyor değilim. Her zaman aklımda ve yüreğimdesiniz, buna inanın. Ama artık siz de anlamaya çalışın.

Dikkatini çekti mi, mektuplarımı tükenmezle yazıyorum, burada veriliyor, oysa bizim taleplerimiz arasında bu da var. Burada kitap da var, ama ben okuyamıyorum.

Bugün kendimi her zamankinden daha iyi hissediyorum. Öğleden sonra hiç yatmadım, yatağın içinde oturur vaziyetteyim. Şu anda saat 11'i geçiyor ve ben mektubun sonlarına geldim. Sizlerle tekrar görüşeceğime inanıyorum. Hepinizi özlemle sımsıkı kucaklar, öperim, mektubumu aldığında bildir. Herkese selamlar.

Aysel

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

İSTH.: 7130-803-84/SYNT.
BAS.HLK.İLŞ.Ş.3.KS.

KONU: Başvurularınız Hk.

Tahsin ZEHİR **12 HAZİRAN 1984**

İLGİ: (a) Adalet Bakanlığı'nın 25 Mayıs 1984 gün ve Ceza ve Tevkif Evleri Genel Md.lüğü 4 KASIM 29663 sayılı yazısı.
(b) 14 MAYIS 1984 tarihli, Genelkurmay Bşk.na muhatap telgrafınız.
(c) 5 HAZİRAN 1984 tarihli Genelkurmay Bşk.na muhatap telgrafınız.
(d) 1.inci Ordu ve Synt. K.nın 8 HAZİRAN 1984 gün ve İSTH.: 7130-2240-84/SYNT. sayılı mesajı.

Kızınız Aysel ZEHİR, durumu her ne kadar kötü değil ise de, ilgi (a) ile Genelkurmay Başkanlığı'na intikal ettirilen 14 MAYIS 1984 tarihli telgrafınızda ve ilgi (b) de hastaneye kaldırılmasını istemeniz nedeniyle 29 MAYIS 1984 günü Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne kaldırılmıştır.

İlk olarak 29 MAYIS 1984 günü, 2'nci defa olmak üzere 5 HAZİRAN 1984 günü siz, annesi Fatma ve kardeşi Türkan ile görüşme imkanı sağlandığı, ilk görüşme sırasında kendisine annesinin 5000.-TL.sı, ikinci ziyarette ise sizin 3000.-TL.sı para bıraktığınız, ayrıca 31.5.1984 ve 7.6.1984 günlerinde de avukatının kendisiyle görüştüğü, son olarak da, ilgi (c) telgrafınızın 1.nci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na intikal ettirilmesi üzerine, 8 HAZİRAN 1984 günü annesi ile sizin 1.inci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığınca evinizden alınarak Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne götürüldüğünüz ve kızınız ile tekrar görüştürüldüğünüz ilgi (d) ile bildirilmiştir.

Tedavi kabul etmediği halde, hastanede isteği dışında olmak üzere tedaviye alınan kızınız Aysel ZEHİR'e, açlık grevini bırakması için görevlilerce her türlü telkin ve öneri yapılmış ise de, şekerli su dışında yiyecek kabul etmemiştir. Ancak kızınızın sağlık durumunda hayati bir tehlike bulunmamaktadır.

Sizin de kızınıza bir an önce grevden vazgeçmesi, cezaevi kuralları ile yasalarımıza hiç değilse şimdiden sonra uyumlu hareket etmesi için telkinde bulunmanızın, daha uygun bir çözüm yolu olduğunu bilgilerinize rica ederim.

Selahattin CANBAZOĞLU
Korgeneral
İstihbarat Başkanı

ÇIKTI!

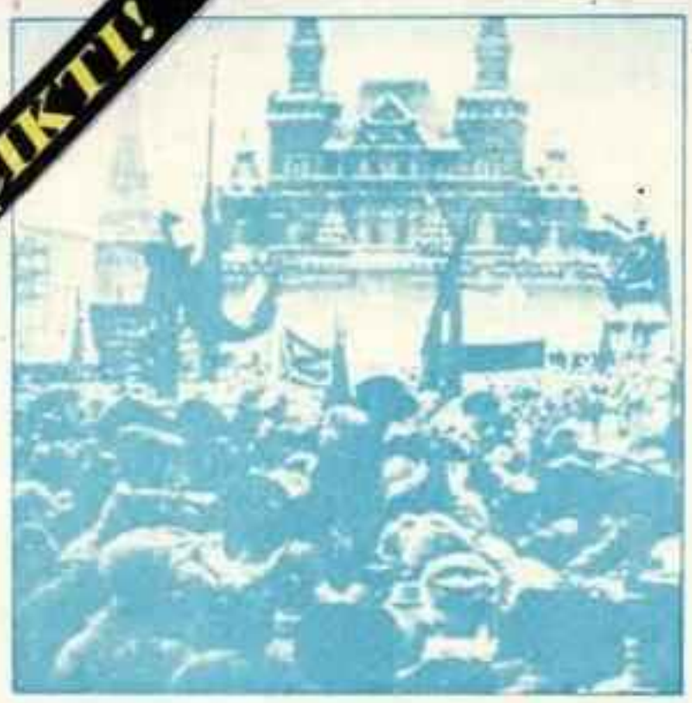

İşçiler ve Toplum ★ 3
KİTAP DİZİSİ

★ Seçim Sonuçları ve Yeni Dönem
★ Grevler ve Sosyalistler
★ Ekim Devrimi ve Sosyalist Demokrasi
★ Çekoslovakya 68-69
★ Parti Tartışmalarında Bir Yönelim
★ Rus Marksistleri ve Öğrenci Hareketi
★ Demokrasi Hareketleri

Zed Yayınevi — **KİTAPÇILARDA**

Babayani Sok. No: 10/2 Binbirdirek - ISTANBUL

Sezai Sarıoğlu

GÜNEŞ İŞLE MENDİLİME

şiir

EMEK YAYINCILIK

kitapçılarda

İsteme adresi: Çatalçeşme Sok. No: 6/1 Huzur Han Kat: 4
Tel: 511 35 81 Cağaloğlu-İSTANBUL

yeni aşama

AYLIK HABER ARASTIRMA DERGİSİ

★ Yeni YÖK Taslağı Yetmez, Üniversiteler Genelkurmay'a Bağlansın!
★ Sungur Savran "Emeğin Üniversitesinden Yayanıyım"
★ Eski DEV-GENÇ'li İrfan YAVRU ile Gençlik Üzerine
★ Kadının Özgürlüğü Üzerine
★ Güney Kürdistan Gerçeği
★ 12 Mart - 30 Mart ve Öğrenci Gençlik!
★ Diyarbakır Direnişi
★ Kıştaki Bahar 86 (Fransa)
★ "Kırk Haramiler"
★ Yol Ayrımı
★ Munzur Yüreğinden Mektuplar

Mart Sayısı ÇIKIYOR

yeni aşama
dergisi yayınları

- **Kadın Sorunu Erkeklerin de Sorunudur (Çıktı)**
- **Sosyalist Gerçekçi Şiir ve Seçmeler (Çıkıyor)**

ahmet ural - hasan zeki

GENÇLİĞİN AKADEMİK ve SİYASİ MÜCADELESİ

(Çıktı)

Nevzat Çelik
Göç' şiirinden

"...Göçüyorlar
Bir kavgadan bir kavgaya
Akdeniz'in kıyıcığından uzanıp baksam
Ve çığırsam ortak türkümüzü
selam ederler
bir bayrak gibi ellerini."

FİLİSTİN KURTULUŞ ÖRGÜTÜ TEMSİLCİLİĞİ'NE ANKARA

Emperyalizmin Ortadoğu'daki kanlı maşası İsrail, işgal ettiği topraklarda Filistin halkı üzerinde yeni cinayetlere ve ırkçı baskılara girişmiş bulunuyor. Yıllardır Filistin halkı züerinde sürdürdüğü katliamlara doymayan İsrail işgalci güçleri Batı Şeria ve Gazze'de yaşayan Filistinlileri insanlık dışı koşullarda yaşamaya mahkum etme uğraşı içinde kamplarda yoksulluk ve sefalet içinde bulunan Filistinlilerin haklı mücadelesini ateş ve dayak politikası ile sindirmeye çalışıyor. Bu canice uygulama aynı zamanda tüm insanlığa ve dünya halklarına yöneliktir.

Sabra ve Şatilla'da Burc-el-Baracni kampında kahramanlık destanları yazan Filistin halkı şimdi kahramanca direnişin İsrail işgalci güçlerine karşı sürdürüyor. Hiçbir zorbalık ve zulüm Filistin halkının mücadelesini engellemeyecektir.

Çanakkale cezaevindeki siyasi tutuklular (161 kişi) olarak Batı Şeria ve Gazze'deki kamplarda işgalcilere karşı yiğitçe direnen Filistinlileri selamlıyor ve onların haklı mücadelesinin yanında olacağımızı bildiriyoruz.

★ Zafer Filistin halkının olacaktır!